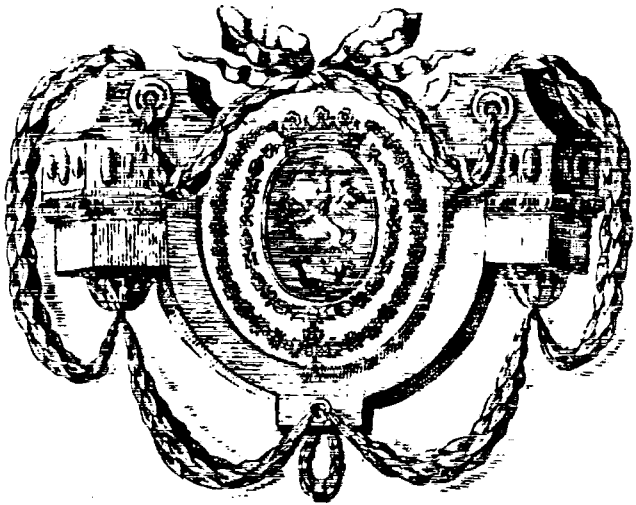

ORVOSI TANITÁS,

Mellyet

L.B. STÖRCK ANTAL

Fels. Tsász. 's Kir. Fej. Tanátsossa, Fő Orvosa, az Orv. Tud. áll. Igazgatója. és az egész Austr. Birod. Protomedicussa, 's a't. az Austr. Borbély. sz ám. 1776. dik eszt Nem. Nyel. ki-adott, mostan pedig

Magyarra forditott

RÁCZ SÁMUEL

A' Nem. Mest. és a' Filos. Mestere; az Orv. Tud. Doktora, és a' Bud. Kir. Univers. egyik Tanitója.

II. RÉSZ.

BUDÁN,

A' Királyi Universitásnak Betűivel,

1780.

Cum speciali Privileg. Sac. Cæsar. Regiæ Apost. Majest.

A Z

OLVOSÓHOZ

RÖVID TUDÓSITÁS.

EZT a' Könyvet MILESZ JÓSEF-IS magyarra forditotta, és Pétsben Trattner Tamásnál ki-nyomtattatta.

A' Szándék jó és ditséretes; de a' Nyomtatás semmit sem ér; mert a' SZERZŐNEK Értelmét sok helyeken el-változtatta, nagyon meg-is tsonkitotta.

Példa lehet az első Darabnak 81-dik Levele, a' hól az 20-dik Rendben a' torokban lévő vizes daganatoknak *skárifikátiója* helyett a' *Gége* (ASPERA ARTERIA) el-mettzetik, és aztán hólyág-huzó flastrommal (*emplastrum veficatorium*) bé-borittatik 's a' t.

Sok Tzikkelyek-is ki-maradtak az *első Darabnak* 120-dik Levelén az 26-dik és 27-dik Rendek között; 170dik Levelén az 3-dik Rend után;

191-dik Levelén az 20-dik és 21-dik Rendek kőzőtt: a' *máſodik Darabnak* 100-dik Levelen az 21-dik és 22-dik Rendek kőzőtt. 's a' t.

Illyen nagy Hibákkal a' Bétſi nyomtatás teli vagyon: Ha tettzik, vesd-őſzve a' moſt fel-jedzett helyeket a' *Szerzőnek* ki-adásával: *ſtörck I. Réſz.* 98. *Lev.* 10. Rend. 136. *Lev.* 11. 12. 13. 14. 15. *Rend.* 183. *Lev.* 8. 9. 10. 11. 12. *Rend.* 204. *Lev.* 13. 14. 15. 16. *Rend. II. Réſz.* 101. *Lev.* 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. Rend. 's a' t.

Vagynak ezen Forditáſok kőzőtt más külőmbségek-is, mellyekből nyilván ki-tettzik, hogy a' Forditók, jóllehet egyſzer's-mind ádták-ki munkajokat, de azért mégis egymáſtól ſemmit le-nem-irtak.

A'

MÁSODIK RÉSZNEK

TEKÉNTETE

Levél.

A' Félbenhágyó Hidegleléſekről 1
A' Vizkorságról 16
A' Sárgaságról 31
A' Súlyról 41
A' Rúbról 47
A' Geleſztákról 53
Az Aranyerről 55
A' Veséknek és Hugyas Hójagnak Köveiről 69
A' Frantzról 78
Az Aſzszonyi Nemek' különös Nyavalyáiról .. 105
A' Viſelős és Szülő Aſzszonyoknak Bajairól 126
A' Gyermek-Ágyos Aſzszonyoknak Nyavalyáiról és Gondviſeléſekről 139
A' Gyermekeknek Nyavalyáiról 151

Ezen

Ezen Orvoſi Tanitáſnak két Réſzeiben fel-találandó leg-nevezeteſebb és emlékezetre legméltóbb Tzikkelyekre Mutató Tábla....

Orvoſságok, mellyek ezen Orvoſi Tanitásban jovoſoltatnak.....

Az Orvoſságoknak Rendei.....

A' FÉLBENHAGYÓ
HIDEGLELÉSEKRÖL.

(*De Febribus Intermittentibus.*)

Félbenhagyó Hidegleléseknek azok az Hidegleléſek neveztetnek, a' mellyek egynéhány órák után egéſzſzen el-mulnak, és azután megint valami idô mulva ſzintén azon elôbbi történetekkel fel-váltva (*alternatim*) viſzſza-térnek.

Hideg és *Rázó* Hidegleléſeknek-is hivattatnak, mivel közönségeſen minden oſtrom (*paroxyſmus*) többi vagy kevesebb hideggel, ſázáſſal, borzadáſſal, 's rázáſſal ſzokott kezdôdik. Vagynak mindazonáltal olyan félbenhagyó hidegleléſek-is, a' mellyeknek kezdetén a' betegek ſoha meg-nem-fáznak, hanem tſak egybe meg hevûlnek.

Félbenhagyó hidegleléſek az eſztendônek minden réſzében ugyan, de mégis *tavaſzſzal* és *ôſzſzel* leg-gyakrabban láttatnak.

A' Tavaſzi félbenhagyó hidegleléſek többire mindenkor könnyebben meg-gyógyulnak, mint-ſem az ôſziek.

Mikor az hidegleléſnek oſtroma *naponként*, azaz: minden nap, viſzſza-tér, akkor a' nyavalya *minden napi* (*quotidiana intermittens*) hidegleléſnek mondatik.

Ha pedig a' beteg *két oſtrom* között *egy nap* hideglelés nélkûl vagyon, akkor a' nyavalya *harmad napi* (*tertiana intermittens*) hideglelés.

Midőn a' beteg egy nap hideglelésben és *két* nap egymás után hideglelés nélkül vagyon, akkor a' nyavalya *negyed napi* (*quartana intermittens*) hidegleléſnek hivattatik.

Gyakran az hideg a' beteget minden nap kiéleli úgyan, de mégis a' máſodik napon a' történetek az első napi történetektől egéſzſzen külömböznek; az harmadik napi oſtrom pedig haſanló az első napihoz, a' negyedik napi haſanló a' máſodik napihoz, 's a' t. Ez a' hideglelés *kettős* harmad napi hidegnek (*tertiana duplicata*) mondatik.

Mikor az hideglelős oſtromok *rendeſen* és mindenkor úgyan *azon* környülálláſokkal térnek-viſzſza, akkor a' félbenhagyó hideglelés *rendes*; ha pedig az oſtromok hól *hamarébb* 's hól *későbre*, avagy ha mindenkor *más* környülálláſokkal jönnek, akkor a' félbenhagyó hideglelés *régulátlan*, avagy *rendetlen*. A' rendetlen félbenhagyó hideglelèſeket kőzönségeſen nehezebb meg-gyógyitani, mint-ſem a' rendeſeket.

Gyakran a' félbenhagyó hideglelèſeknek oſtroma hirtelen kezdődik; de mégis leg-gyakrabban a' betegek előbb meg-bádgyadnak és áſitozni kezdnek; azután az hátakban valami gyenge borzadáſt éreznek; a' kezek és a' lábok meg-halványodnak; a' körmők megſzederjeſednek; az erek el-tűnnek; a' pulſus őſzevonódik, meg-kitſinűl és felette gyors leſz; azonban a' betegek az egéſz teſtekben fázni 's borzadni kezdnek; végre a' teſtnek belső réſzei-is meg-hidegedńek; a' betegek minden tagokban reſzketnek, a' fogakot őſzve-verik 's őſzvekopagtattyák, nagyon gyötrődnek, ſzomjuhoznak, minden ételt utálnak, gyakran ſok sárvizes, és taknyos matériát okádnak, néha ízenvedhetetlen fő-fájáſról-is panaſzolkodnak.

Ezek

Ezek a' kórnyúlálláſok néha igen ſulyoſok, és egynéhány óráig tartanak; némellykor ſokkal gyengébbek 's rövidebbek-is.

Minekutánna már a' fázás egyſzer ſzónni kezd, azután a' pulſus laſſan-laſſan meginr fel-kezd-emelkedni, ſzabadabb, tellyeſebb, és erőſſebb-is kezd lenni; az ábrázat meg-piroſſodik; a' beteg egéſz teſtében ſzáraz forróságról panaſzolkodik; a' ſzomjuság nagy; gyakran illyenkor a' fő-fájás-is nevekedik: Ha az hideglelés igen ſulyos, akkor a' betegek eſzek nélkül-is kezdnek beſzélni, avagy valami rángatódáſokat a' tagjokban éreznek.

Ezek a' kórnyúlálláſok néha tovább, néha pedig rövidebb idejig tartanak, és hól erőſſebbek, 's hól gyengébbek: Végre a' ſzáraz hévség apadni kezd, a' bór meg-lágyul 's meg-nedveſedik; azután a' beteg meg-izzad, és az izzadság' által többire mindenkor minden történetek meg-ſzelidúlnek, és igy az hidegleléſnek oſtroma el-végződik: A' pulſus laſſan-laſſan terméſzet ſzerént való állapottyára tér, és a' beteg kevés bádgyadáſan kivúl magát jól erzi.

Igy folynak rendeſen a' régulás és rendes Félbenhagyó hidegleléſeknek oſtromi.

Ha pedig ezek az hidegleléſek régulátlanak 's rendetlenek, avagy ha más betegséggel ősſze-foglaltatnak, akkor gyakran, az hidegelés' oſtroma után-is még kúlömbféle kórnyúlálláſok és alkalmatlanságok hátra-maradnak.

A' Fázás alatt az *bideg ital* mindenkor *ártalmas*: azért-is a' beteggel illyenkor ſok *lágy meleg vért vékonyitó* italakat kell itatni N°. 13. 116. 143. és azonban őtet az ágyban jól bé-kell takarni azért, hogy a' teſt hamarébb meg-melegedgyék, és gyengén gőzölni (*tranſpirare*) kezdgyen.

Mihent a' fázás el-mulik, és a' *hévség*, vagy-is a' *forróság* el-érkezik, akkor mindgyárt az ágy-takarót lassan-lassan és okoson könnyiteni kell, és azonban az hidegleléſnek ſulyához alkalmaztatva, ſzintén *ugy*, mint a' *forró* hidegben, a' betegnek *hivesitó* italakat és orvoſságokat kell adni N°. 1. 2. 3. 6. 7. 8. 9.

Ha a' forróság nem igen nagy, akkor a' moſt javaſolt italak elegendők; az *izzadáskor-is* haſznaſok; mivel az izzadáſt tſak gyengén kell ſegiteni, és nem kell hevitő ſzerekkel erőſzakaſon ki-nyomni.

Ha a' beteg a' félbenhagyó hidegleléſnek oſtroma alatt *okádik*, akkor igyék *lágy meleg* vizet, hogy könnyen okádgyon.

A' Félbenhagyó hidegleléſnek *oka* vagy a' *gyomorban*, vagy a' *belekben* vagyon, vagy pedig valami *sűkeres*, *epés*, *sárvizes*, és *tſipós* matéria, melly az haſnak *belső rejzeit*, 's tagjait rendeſen munkálkodni nem hadgya, és rendkivül *meg-tőlti* 's *megdugja*: Annakokáért ezekre az okokra mindgyárt az orvosláſnak elein kűlőnősön kell vigyázni.

Ha tehát már valami *jelek* azt mutattyák, hogy a' *gyomor meg-romlatt*; ha a' beteg *okádhatnék*, és az ételt *utálya*; ha a' ſzáj *keſerű* és *enyves*, akkor hánytatót N°. 24. 25. 26. kell adni, de ugy, hogy az *okádás* akkor már egéſzſzen *elvégeződgyék*, és a' *teſt* tőkélleteſen *meg-tſendeſedgyék*, a' mikor az hidegleléſnek oſtroma ujra kezdődni fog.

Szintén igy kell az *hashajtó* ſzerekkel-is bánni, mellyek akkor mindenkor ſzűkségeſek, a' mikor a' gyomornak meg-terheléséről, avagy megromlásáról elegendő jeleink nintſenek, és kővetkezendőképpen ha az hánytató orvoſságnak bé-adására elegendő okunk nintſen. Erre a' tzélra leg-alkalmataſobbak a' N°. 3. 4. 5. 14. 38. le-irt hashajtók:

Azon-

Azonban a' beteggel *vékonyitó* és *keserű* italakat N°. 13. 143. gyakran kell itatni, és igy azután a' következendő ostromot el-kell-várni, melly közönségesen tapasztalhatóképpen gyengébb, mint az előbbeni.

Gyakran *eggyetlen-egy* hánytató, avagy hashajtó orvosság-is a' félbenhagyó hideglelést egyszerre *meggyógyittya*.

De mégis az-is gyakran meg-esik, hogy ezen bé-adott orvosságok után-is a' következendő ostrom éppen olly kemény, avagy még sulyosobb-is légyen, mint az első vólt, kivált ha az hidegleléſnek oka már régi és nagyon meg-rögzött 's meg-gyökerezett.

Ha ezek utánn-is az előbbi jelek még azt mutatnák, hogy a' gyomor még meg-vagyon romolva, avagy hogy a' gyomorban és a' belekben még valami meg-gyűlt haszontalan 's idegen matéria vagyon, akkor szükséges megint szintén azon előbb javasolt vigyázással a' betegnek ujra vagy hánytatót, vagy hashajtót adni.

Ha pedig ezek a' jelek már el-kezdettek-mulni, akkor az hánytatót és az hashajtót el-lehet-hagyni, és egyedűl tsák a' közép sókkal (*salia media*), és a' keserű italakkal (*amaricantia*) lehet orvosolni: Ezek a' szerek, ha a' beteg velek szűnetlen él, az hasat eléggé meg-nyittyák, a' belső részeknek dugásait (*obstructiones*) és töltéseit (*infarctus*), ha talám már jelen vagynak, fel-öldgyák 's el-oszlattyák, és gyakran az hidegleléſnek minden okait el-törlik és semmivé-teszik. Annakokáért a' *két* ostrom között lévő *szabad* üdőben a' betegeknek minden *harmadik* órábann egy port N°. 3. 109. avagy ollyan orvosságokat, mint N°. 132. 144. kell adni; azonban a' N°. 13. avagy 143. le-irt szerekből készitett italakbólis a' betegekkel sokat meg-kell-itatni.

Ha erre az orvoslásra a' következendő oſtromok ſzűnetlen gyengűlnek és rövidűlnek, akkor más orvoſsághoz fogni nem kell, hanem tſak egyedűl a' moſt javaſolt orvoslásban kell mind addig állhatatoſon meg-maradni, mig az oſtromok egéſzſzen kinem-maradnak, és az hideglelés tökélleteſen el-nem mulik; az hideglelésnek el-mulása után-is ezekkel a' ſzerekkel, jóllehet ugyan már nem olly bőv mértékben, mint eddig, de mégis még egy darab ideig tſak élni kell azért, hogy a' teſtben ſemmi ollyas ben-ne-maradgyon, a' mi az hideglelés oſtromának viſzſz'-térésére majd meginr okat, avagy alkalmatoſságot adhatna.

Ekképpen leg-nagyobb réſze a' *tavaſzi* félbenhagyó hidegleléſeknek, és a' még *nagyon meg-nem-rögzett*, 's méllyen bé-nem-gyökerezett *őſzi* félbenhagyó hidegleléſek ſzerentséſen meg-gyógyittatnak.

Jó jelentődik, ha az oſtromok gyengűlnek, és egyſzer-'s-mind a' ſzájnak ajakain, és az or-lyikok körűl valami hojagocskák pattannak, avagy valami apró fekélyek vagy-is keléſek támadnak.

A' Félbenhagyó hidegleléſeknek orvoslásában az érvágás nitkán ſzükséges ugyan, de mégis, kivált a' tavaſzi félbenhagyó hidegleléſekben, az *érvágáſt* el-nem-kell-hagyni, ha a' betegek *ſok vérűek*, iſſiak, 's erőſſek, és ha az *oſtrom* alatt nagyon *megſzomjuhoznak* és meg-hevűlnek, *nehezen* lélekzelnek, *eſzek* nelkűl beſzélnek, 's a' t. mert kűlőmben ezek a' félbenhagyó hidegleléſek illyenkor igen könnyen *forró* hideggé válhatnának: Az *őſzi* félbenhagyó hidegleléſek ellenben, ha *nagy ok* nélkűl *érvágáſſal* orvoſoltatnak, ha a' betegnek felette ſok vére nintſen, és mégis vér botsáttatik, akkor ſokkal jobban *meg rögzenek*, a' beteget-is ſokkal nagyobban *el-bádgyaſztyák*, és igy azután ſokſzor sűlyt (ſcor-

bu-

butus), avagy vizkorságot (*hydrops*) következtetnek.

Ha pedig az eddig le-irt orvoslás elégtelen, és azért a' betegen eleget nem segitt, akkor az oſtromok ſzünetlen keményednek, avagy tovább tartanak; a' betegek az erejeket el-veſztik, és valami gonoſz ki-menettől félhetnek.

Annakokáért az illyen környülállásokban majd-a' kinai fa-héjhoz (*cortex peruvianus*) kell folyomodni, kivált ha a' beteg már egynéhány oſtromokan által-ment; ha a' *gyomor* és a' *belek* eléggé ki-tiſztultak, és ha a' belső tagoknak dugáſai 's tőltéſei (*obſtructiones & infarctus*) a' közép sókkal, avagy más fel-öldő 's oſzlató orvoſságok által már el-oſzlattattak, és egéſzſzen el-multak.

Meg-állapodatt idejű embereknek az oſtromok közt lévő ſzabad üdőben leg-alább-is egy uncia kinát kell adni, mert kevesebb gyakran ſemmit ſem haſznál, avagy az hideglelést tökélletesen el-nem hajtya, és akkor azután az hideglelés megint viſzſza-tér, avagy az illyen betegek gyengén és halaványon maradnak, ábrázattyakban földſzinűek, az ételt nem kévánnyák; a' pulſus gyenge és gyors; gyakran az öldallágyok alatt (*hypochondria*) feſzülések tapaſztaltatnak, az has fel-puffad; az emészteti benn-reked 's meg-ſzorul, és kemény daganatok támadnak, mellyeket a' köz nép *magyarul* séréſnek, *németül* Fieberzelten-nek nevez. Ezek a' környülállások gyakran a' *félig* meg-gyógyittatott *hideglelésnek* kövétkezései, mellyek *ſoha ſem támadtak* vólna, ha a' *kina illendő* mértékben *adatott* vólna: *És igy igen ſokſzor a' kina hamiſſan ártalmoſnak mondatik 's gyaláztatik.*

Ha mindgyárt az első unciára-is a' kövétkezendő oſtrom egéſzſzen ki-maradna, még-is mindazonáltal

a' kinát mindgyárt el-nem kell hagyni, hanem a' beteg még két vagy három nap naponként egy-egy lótot bé-vegyen, azután ezt a' mérteket-is laſſan-laſſan lehet még jobban meg-kiſſebbiteni.

Ekképpen nem tſak egyedûl az hideglelés tökélletesen el-mulik, és a' viſzſza-esés el-távoztatik, hanem egyſzer-'s-mind a' beteg-is hamarébb meg-erôſſedik, és a' maga hivataljának folytatására hamarébb alkalmatos léſzen.

Néha az hidegleléſnek oſtroma az első uncia kinára nem tſak ki-nem marad, sôt inkább ſokkal keményebben meg-jelenik; De ez nem roſz, hanem tsak azt jelenti, hogy az hidegleléſnek kemény gyökere vagyon: Annakokáért ſzükséges, a' következendô Szabad kôz ûdôben ugyan azon, avagy két, három, vagy négy kôntingel-is (*dracbma*) ſzaparitott mértékben a' betegnek megint kinát adni, és igy majd mindenkor a' kévánt haſzon el-érkezik. *Mikor a' gyomor* és a' *belek meg-tiſztulnak*, és a' *belsô tagokban* ſemmi *dugások*, tôltéſek, avagy valami *más bibák nintſenek*, akkor a' *bôv mértékben* bé-adatott kinától *ſemmit ſem kell félni*, sôt inkább az orvos gyakran *bibázik*, és a' betegnek *kárt teſzen*, ha a' *kinát* igen *kitſin mértékben adgya*.

Valameddig pedig az has, és kiváltképpen a *gyomor* és a' *belek meg-nem-tiſztittatnak*, és a' belsô tagoknak *dugáſai* fel-nem óldaztatnak 's *el-nem-ôſzlattatnak*, mind addig a' *kinát* ſzorgalmatoſon *el-kell-távoztatni*.

De mégis vagynak olly történetek-is a' hól az hidegleléſnek felette ſulyos oſtroma által a' betegek igen nagyon el-erôtlenednek, és a' gonoſz kôrnyûlállások ſzûnetlen ſzaparadnak 's magokkal veſzedelmet hoznak.

Az illyen alkalmatoſságban a' veſzedelmet el-kell-távoztatni, és az hidegleleſt kina által hamar el-

el-kell-nyomni, hogy azután időt nyerjünk a' több kórnyúl-állásoknak illendő szerekkel tétendő orvoslására.

De mihent az hideglelés ki-marad, avagy szenvedhetőképpen meg-gyengül, akkor a' kinát mindgyárt el-kell hagyni, és más, a' jelen való kórnyúl-állásokhoz szabattatott, orvosságokhoz kell fogni.

Ha tehát illyenkor tapasztaltatnék, hogy a' betegeknek *nedvességei* felette *sókeresek* és *taknyasok*, és kiváltképpen hogy a' belek és az hasnak belső tagjai ollyan sókeres nedvességekkel meg-terheltettek, akkor megint *oszlató*, *keserű*, és gyengén *laxáló* szerekhez kell folyomadni: Ebben az állapotbann-is a' fellyebb javasolt orvosságok N°. 109. 132. 143. 144. sokat használnak; Ha pedig azonban a' *lábok*, avagy a' testnek valami *más* részei *fel-dagadtak*, ha a' beteg keveset vizelliik, akkor lehet közbenvetve gyengén *vizelltető* orvosságokat-is N°. 71. 72. adni mind addig, mig a' nyavalya egészszen el-mulik.

Az illyen orvoslás alatt közönségesen megint viszsza-tér az hideglelés, de mégis mivel már a' test azon orvosságok által a' rosz nedvességektől vagy egészszen meg-szabadult, vagy leg-alább nagyon megkönnyebbedett, azért nem lészen ollyan sulyos, mint előbb volt; avagy, ha szintén kárt tenne-is, mégis kina által illyenkor könyebben és bátrabban meg-gyógyittathatik: Ha pedig azután kinával tovább-is élni kellene, akkor a' kinához gyengén olvasztó 's oszlató szereket kell elegyiteni N°. 151.

Szintén ezen orvosságokat kell fel-váltva (wechselweise) azoknak-is rendelni, a' kik felette kemény és veszedelmes hidegleléstől gyötrőttetnek, és egyszer-'s-mind sárgaságban vagynak, és az hasban, avagy az óldal-ligyokban kemény daganatokat hordoznak.

A' *mindennapi*, avagy *a' kettős harmadnapi* hidegleléſek-is gyakran olly *hoſzſzas* oſtrommal jarnak, hogy az elsö oſtrom *alig* mulik avagy tſak *alig* ſzünik valamit, midön már a' *máſodik* oſtrom *kezdödik*.

Az illyen félbenhagyó hidegleléſek illyenkor a' *forrózó* hidegekhez (*Febres continuæ remittentes*) ugy haſanlitnak, hogy öket nehezen leheſſen egymástól meg-külömböztetni; mivel az uj oſtromnak hidege gyakran ſemmiképpen éſzre-nem-vétetödik, avagy tſak válami futó, és rövid borzadásból áll, és azért a' forróság mindgyárt kezdödik; az izzadás-is az oſtromoknak végén nem igen tapaſztalható.

Illyen hidegleléſek leg-gyakrabban tavaſzſzal láttatnak; kezdetben ugy-is orvoſoltatnak, mint a' *forró hidegek* (*Febres continuæ*).

Gyakran a' meg-tett ſzükséges érvágás után, a' bé-adott hiveſitö és gyengén laxáló ſzerekre az egéſz nyavalya meg-változik, és valami rendes vagy mindennapi vagy kettös harmadnapi hideglelés leſz belölle: Illyenkor a' beteggel ugy kell bánni, a' mint felyebb mondatott; az *illyen* tavaſzi hidegleléſek *keſerü* italak és *közép* ſók által igen ſokſzor könnyen meg-gyógyittatnak.

De mégis néha ezeknek az orvoſságoknak nem engednek; a' beteget meg-bádgyaſztyák, és azért ſzükségesképpen *kinával* orvoſoltatnak.

Mivel pedig a' mindennapi, avagy a' kettös harmadnapi hidegleléſekben a' két oſtrom között lévö ſzabad üdö igen rövid, és mégis azon üdöben egy Untzia kinát kell bé-adni, azért mihent az elsö oſtromnak forrósága valamennyire ſzünni kezd, akkor mindgyárt a' kinához kell fogni, és azonnal minden órában leg-alább-is egy könting kinát bé-kell-adni, hogy

hogy egy untzia kina a' második oſtromnak el-érkezéſe előtt egéſzſzen a' teſtbe bé-vitetődgyék: Ha ebben a' kőz űdőben a' beteg egy untzia kinát bé-nem-vehetne, akkor annak az egy untzia kinának egy réſzét klyſtérben-is bé-lehet-adni.

Gyakran a' betegek *kinát* azért nem vehetnek, mert utályák: Illyenkor minden második órában a' kinának főtt vizeből N°. 149. egy klyſtért kell bévetni. Ezek a' klyſtérek ſoha négy untziánál nagyobbak ne-legyenek azért, hogy a' teſtben maradgyanak, és a' bé-ſzívó edények által el-nyeletteſſenek.

Ha a' fellyebb javaſolt orvoſláſra a' meg-nyult hideglelés oſtromok egymáſtól el-nem-válnak, és ſzűnetlen forrózó hidegleléſt (*febris continua remittens*) mutatnak, a' beteget felette meg-bádgyaſztyák, avagy a' veſzedelmet nevelik, akkor az hideglelés alatt-is kinát kell adni; így gyakran az egéſz nyavalya egyſzerre el-mulik.

Igen ſokſzor az illyen *forrózó* hidegleleléſeknek lenni láttzató hidegek, kiváltképpen a' kettős harmadnapi hidegleléſek felette veſzedelmeſek, és az ő oſtromok olly kemények, hogy a' betegek általak mindenkor halálos veſzedelembe eſnek.

A' veſzedelemnek miatta gyakran, a' *kinával* való élés előtt, alig lehet az hánytatónak, avagy az hashajtónak bé-adáſára időt nyerni.

Az illyen betegek mindgyárt kezdetben felette el-erőtlenednek; az ő fejek el-kábul; eſzek nélkül kezdnek beſzéllni, avagy ſzűnetlen aluſznak, és ugy herregnek a' mellyekben, mint azok, a' kiket a' guttaűtés illetett; Néha el-ájulnak, és a' kemény izzadás miatt tſak nem el-olvadnak; a' lélekzés meg-nehezedik, és igen nagy gyötrődéſſel gyakoraltatik. Ha már illyenkor mindgyárt *kina* nem adódik, akkor a' kővőtkezendő oſtrom halálos, avagy gyakran valóságos

rothatt

rothatt hideglelés támad, melly azután a' beteget vagy igen sokáig fogja gyötrőni, vagy még életétől-is meg-fogja fosztani.

Az illyen környülállásokban *kinát* bőv mértékkel kell adni; azonban le'het rothadásnak ellent álló és gyengén erősítő italakkal-is élni, mint a' rothatt hidegleléskben.

Mivel az illyen hidegleléseket minden előre szükségesképpen tétetendő gondviselés nélkül olly hirtelen meg-kell fojtani, 's állitani, azért gyakran ezek a' betegek az egész testekben fel-dagadnak 's fel-puffadnak, avagy az hasnak üregében kemény daganatok-is támadnak.

Illyenkor egyedül tsak azon kell igyekezni, hogy gyengén erősítő szerek, gyenge dörgölések, és illendő eledelek által a' betegnek ereje meg-jöjjen; és minekutánna az erő meg-jön, azután igen gyenge orvosságokkal az első utakat, az-az: a' gyomrat és a' beleket, lassan-lassan és gyengén tisztitani kell, és azután sokáig fel-'ldo 's oszlató, és keserű 's egyszer-'s-mind erősítő szerekkel N°. 46. 72. 109. 132. 134. 135. 136. 142. 143. 144. kell a' beteget éltetni.

Az illyen hideglelések gyakran *járaványy* nyavalyák, és többire tsak azokat oltromolyák, a' kiknek testek sükeres, taknyos, tsipős nedvességgel avagy sok és tsipős sárvizzel teli-vagyon, és a' kik tsak, nedves és egészségtelen helyeken laknak. Gyakran az illyen betegek addig meg-nem gyógyulnak, mig más egészségesebb helyre lakni nem mennek, és az aért meg-nem-változtattyák.

Mikor a' sokáig tartott száraz nyári meleg napok után valami nedves, hideg, és kődős idő támad, akkor igen sokszor *negyednapi hidegleléseк* bőven láttatnak, és igen nehezen gyógyittathatnak.

Az

Az őszi *negyednapi hideglelésnek* első ostromai közönségesen igen rövidek és tűrhetők, de azután szünetlen sulyosabbak és hosszabbak lesznek, kivált képpen a' szászínak ostroma alkalmatlan és egynéhány órákig tart.

Az illyen betegek közönségesen valami étel-utálásról, a' szivnek vermetskéjiben és az óldallágyok körül valami szorongatásról, gyötrődésről panaszolkodnak; az has többire mindenkor engedetlenül megszorul 's fel-puffad; az ábrázat halaványy, sárgás, avagy barna fótos; a' betegek a' két ostrom közt lévő szabad időben mindenkor bádgyattak, lankatrak, a' magok hivatalyokra alkalmatlanak, és soha sem olly vidámok, mint a' tavaszi hidegleléseknek szabad idejekben, szoktak lenni, gyakran egyszer-'s-mind minden tagjokban valami szaggató fájdalmat-is éreznek.

Az orvosias itten-is éppen ollyan, mint a' mindennapi avagy az harmadnapi hideglelésekben, de mégis a' N°. 144. le-irt orvosság ezekben az őszi hidegleléskben igen hasznos, minekutánna vagy hánytató, vagy laxátiva által az első utak eléggé meg-tisztultak; és mivel az illyen betegek közönségesen gyengébbek, azért azonban izgató italakat-is N°. 16. 17. 18. 21. kell velek itatni.

Ha ezekre, avagy más ezekhez hasonló orvosságokra az hideglelés szünni nem akarna; ha a' bádgyadás nevekednék, avagy ha a' történetek gonoszodnának, akkor minden okossággal, mint fellyebb, kinához kell folyomodni, és a' beteget, ha könnyen és jól meg-szenvedi, sokáig kell vele éltetni, ne hogy az hideglelés megint viszsza-térjen, mivel ősszel többire mindenkor az hidegleléstnek viszsza-térésétől félni kell.

A' *Félbenhagyó hidegleléſek* néha a' *rothatt forró* avagy a' *gyulaſztó forró* hidegekkel *ôſzve-foglaltatnak*, és azt tſelekſzik, hogy a' nyavalya valami bizonyos órában minden nap, avagy minden máſodnap, minden harmadnap, avagy minden negyednap meg-ſúlyoſodgyék, és azután megint megkönnyôbbedgyék 's meg ſzelidûlyen.

Ezek az oſtromok ha *azoknak* a' nyavalyáknak, a' *mellyekkel* ôſzve-foglaltatnak, *kôzônséges* orvoſlâſokra meg-ſzûnni nem akarnak, akkor-is mindgyárt *kinához* kell fogni; mégis mindazonáltal kivált a' gyulaſztó hidegleléſek-ben addig kinát adni nem kell, mig elegendô érvágáſſal, és oſzlató, 's hiveſitô orvoſſágokkal a' nedveſségek illendôképpen meg-nem higittatnak, 's meg-nem vékonyittatnak.

Igen ſokſzor *lárvás* félbenhagyó hidegleléſek-is láttatnak, mellyek más nyavalyának ſzine alatt minden nap, avagy minden máſodnap, avagy minden harmadnap ugyan azon órában hirtelen meg-jelennek, és hól kemény *fôfájáſt*, hól *vakságot*, *fullaſztó hurutot*, *fulladáſt*, *ſziv-dobogáſt*, *vérpôkést*, *okádáſt*, *hasfájáſt*, *kôszvényt*, 's a' t. elô-állatnak; ezek a' kôrnyûlállâſok gyakran egy-néhány órákig tartanak, azután el-mulnak, és megint azon bizonyos idôben elé-kerûlnek.

Kezdetben az illyen betegek a' magok terméſzetek és a' tôrténetek ſzerént illendô ſzerekkel orvoſoltaſſanak, és igy gyakran a' nyavalya el-mulik; melly ha meg-nem tôrténne, akkor itten-is a' kina leg-bátorságoſobb orvoſság, de ugy, a' mint felyebb, elegendô mértékben.

Kôzônségeſen minden rendes felváltva (*alternatim*) járó oſtromak kina által meg-gyógyittatnak, ha ſemni nyilván való okból, ugymint: eveſedéſtôl, taknyaſodáſtól, tſipôſségtôl, ſekélytôl, 's a' t. nem ſzár-

maz-

moznak; a' hól illyen okok vagynak, ott a' kina az hideglelés ellen semmit sem használ.

Sok emberek a' kinától rendkivül irtóznak, és azért óromóstöbb betegeskednek 's magokat vesződelembe vetik, mintsem kinát vesznek: Illyenkor a' két ostromok közt lévő szabad időben a' N°. 142. 180. 185. le-irt orvosságokat meg-kell próbálni, minekutánna az első utak már meg-tisztultak. Ugyan ezen szerek gyakran ott-is használnak, ahól a' kina semmit sem tehet.

Gyakran a' leg-engedetlenebb hidegleléseket-is szerentsésen el-hajtatnak, ha a' beteg az ostrom előtt egy tél órával a' N°. 316. avagy 317. le-irt orvosságot bé-veszi; de mégis a' ki az elsővel akar élni, annak gyenge és beteges mellye ne legyen.

Sokszor ollyan *engedetlen* félbenhagyó, és kivált *negyednapi* hidegleléseк támadnak, mellyekben az ostromnak *végén* a' betegek *meg-nem-izzadnak*; Ezek néha sem a' sellyebb javasolt orvosláfra, sem a' kinára el-nem-mulnak. Ebben az állapotban nints semmi jobb, mint az hidegnek kezdetén a' betegnek hátát valami gyapjuból tsinált, és kán-forral jól meg-füstölt ruhával dörgölni; azonban a' beteget jól békelltakarni, és sok oszlató italakkal N°. 13. 72. 143. meg-kell-tölteni.

Erre az orvosláfra bőv és sok órák-ig tartó izzadás kövétkezik, melly által többire mindenkor az hideglelés el-mulik, avagy leg-alább nagyon meggyengül.

Oszszel és Tavaszszal sok *mely-hideglelések* (*Bruſtfieber*) láttatnak; mellyekben a' fázás nem igen alkalmatlan, de a' forróság gyakran három, 's négy óráig-is el-tart; a' forróságnak végén azután valami bádgyasztó izzadás kövétkezik.

A'

A' Szomjuság, a' mely-fzorulás, és a' fő-fájás a' forrósáig alatt nagy, de a' kőhögés nem igen kemény.

Az oftromnak el-mulása után a' betegek feiette bádgyattak, rőviden lehellnek, kevefet hurutnak, de gyakran egy kevés turhát ki-horákolnak, és az ételt nem kévánnyák.

A' *Kina* az illyen hidegleléfeket tfak megfulyofittya, és a' betegeket tfak nagyobban gyötrőtteti, mivel a' *mely-hidegleléfeknek* oka a' tűdőben vagyon.

Az illyen betegek gyakran könnyen meg-gyógyulnak, ha fok *lágyitó* és *gyengén pőktető italokat* 's *orvofságokat* ifznak N°. 8. 32. 40. 88. Illyenkor eftvénként tfendefitő fzereket adni igen hafznos.

A' VIZKORSÁGRÓL.

(*De Hydrope.*)

Ha valami kűlőnös réfzen, avagy az egéfz teftennis valami *vizes daganat* el-terjed; avagy ha a' teftnek valami űregében valami *vizes nedvefség* őfzve-gyűl, és ottam valami *daganatot*, avagy valami *más alkalmatlanságot* okoz, akkor a' nyavalya *vizkorságnak* neveztetik; kűlőnös nevet pedig attól a' helytől vészen, a' mellyben helyheztetik; innét vagyon *Fővizkorság*, *melyvizkorság*, *hafvizkorság*, hajló tagoknak vizkorsága, 's a' t.

A' Vizkorság gyakran hirtelen támad, de mégis leg-gyakrabban tapafztalhatatlanul kezdődik, igen lafsan nevekedik, és a' beteget gyakran halálos vefzedelembe veti.

Ha a' belső réfzek egéfségefek, és a' dugulásoktól 's kemény daganatoktól fzabadok; ha azonban

ban a' testnek nedvességei-is jók, akkor sokat lehet reméllni: Ellenben pedig a' beteg mindenkor nagy veszedelemben vagyon, ha a' nedvességek tsipósek és fel-olvadtak, avagy ha a' belsó tagok meg-sértódtek.

Akkor-is tóbbire mindenkor veszedelmesebb a' vizkorság, a' mikor a' *pulsus gyorsan* vér, és a' *beteg* nagyon *szomjuhozik*.

Az-is rosz jel, ha a' beteg valami engedetlen és erótlenitó hasmenésbe esik, és ha általa a' vizes daganat nem tsak nem apad, hanem inkább minden kórnyúlállások sulyosodnak.

Valami a' testnek természeti gózólgését (**die natürliche Ausdünstung**) viszsza-tartya, avagy a' belsó úregekben lévó vékony páráknak az erekbe való bé-szivódását meg-akadályoztattya, a' vérnek rendes forgását meg-bontya, ki-óntódéseket, dugulásokat avagy keménységeket okoz, avagy a' nedvességeket felette meg-higittya, és a' kemény részeket el-ságyittya, 's a' t. az mind okat adhat a' vizkorságra.

A' Tós, és nedves helyeken lakó emberek vizkorságba igen sokszor esnek.

Mégis mindazonáltal a' vizkorság leg-gyakrabban az ószi félbenhagyó hidegleléséekből következik, kivált ha az illyen hidegleléséek a' belsó részekben keménységeket és dugulásokat hátra-hagynak, avagy ha igen sokáig tartanak, és illendókeppen nem orvosoltatnak. Vizkorság gyakran támad a' hoszszas forró nyavalyák utánn-is, avagy a' nagy vérfolyások után, avagy a' testnek más felette bóv úresedése után-is; A' felette gyakor ervágás-is ezen utólsó okok kózé való.

Mikor a' vizkorság valami belsó résznek evesedésétól, meg-genyettségesedésétól származik, avagy mikor valami más gonosz indulatu sekélytól, avagy

tsipősségtől okoztatik, akkor többire mindenkor orvoslhatatlan; ugyan azért a' *farvaſztó* nyavalyákban (bey abzehrenden Krankheiten) a' vizkorság közönségesen halálos jel.

Haſonló veſzedelmes a' vizkorság akkor-is, a mikor valami hoſzſzas és gonoſz indulatu sűlyben (*ſcorbutu.*) támad.

A' vizet a' teſtből *három* kűlönbőző utakan lehet ki-hajtani, tudni illik: az *izzadás*, a' *vizellés*, és az *haſmenés* által.

Leg-alkalmataſobban és leg-jobban a' *vizellés* által hajtatik-ki a' viz, de mégis igen ſokſzor a' *vizelltető* orvoſságok elégtelenek, és azért *hasbajtó* Szereket kell adni.

Ebben a' nyavalyában az orvoslást mindenkor gyenge orvoſságokan kell kezdeni azért, hogy meg leheſſen tudni, hogy valyon a' gyengébb ſzerek munkálkodnaké eleget, vagy nem; ha pedig ezek elegendők nem vólnának, akkor laſſan-laſſan lehet erőſſebb és keményebb ſzereket-is meg-próbálni.

Mindenkor jó jel, ha a' gyengébb orvoſságok az illendő utakan munkálkodnak, ha ſzintén ez a' munkálkodás elegendő nem vólna-is; mert ez azt jelenti, hogy az erőſſebb ſzerek a' kévánt tzélt elfogják érni.

Hánytatót ebben a' betegségben *ritkán* adunk, kivált pedig akkor ártalmas az hánytató, a' mikor a' belső réſzek meg-sértődtek.

A' Vizkorságban fekvő betegnél az *has* közönségeſen engedetlenűl meg-vagyon *ſzorulva*; a' *vizellet* ſzűken menyen, és veres, néha Zavaros, néha valami sűrű, vereſſetske, avagy tégla-ſzín-forma ſeprőt ſzállit az edény' fenekére.

Gyakran valami meg-hiveſedés, vagy-is fázás után, kivált ha az aër nedves, hideg, és gőzős,

vagy-is

vagy-is kődös, az egéſz teſten, avagy a' teſtnek valamely részén valami *lágy, felpuffadt, jényes vizes daganat* támad; az illyen betegek ſemmiről ſem panaſzolkodnak, és magokat a' belső részekben jól érzik, könnyen lélekzelnek, az ételt kévánnyák, és jól aluſznak.

Az illyen daganatok *izzaſztó* orvoſságok és italak által; meg-fűſtelt ruhákkal téendő gyenge *dörgöléſſel*, és az ágyban való *meleg tartaſſal* gyakran könnyen és hamar el-hajtatnak. Napjában *háromſzor* egy port N°. 20. és mindenkor réá két findſia italt N°. 16. 17. 18. 46. 72. kell bé-adni, és ha ſzáraságeſnek fog láttatni, akkor egy *laxátiſát is* lehet bé-adni.

Ezek a' betegek a' meg-gyógyulás után-is még egynéhány napokan mértékletes és gyenge meleg ben tartsák magokat; hirtelen hidegre ne menjenek; azonban az-is igen jó, ha ebben az időbenn-is napjában egyſzer vagy kéttzer azok a' részek, a' mellyek előbb dagadva voltak, jól meg-fűſtelt ruhákkal gyengén dörgöltetnek.

Ha a' vizkorság valami nagy vér-ontás után; igen ſok érvágás avagy valami más felette bőv üreſedéſek után; hoſzſzas, félbenhagyó avagy ſorvó hidegek után támad, és egyedűl tſak a' teſt kemény részeinek erőtlenségétől 's el-lágyulásától függ, akkor gyenge ételekkel igyekezni kell a' betegnek erőt adni, és egyſzer-'s-mind gyenge dörgöléſek által, 's olyan orvoſságokkal, mint N°. 17. 18. 68. 71. 72. 79. a' *vizet-is* igyekezni kell meg-mozditani, és a' teſtből ki-hajtani.

Gyakran tſak hamar és ſzerentséſen a' viz ki-takarodik, minden daganat egéſzſzen el-múlik, de mégis az edényekben, és a' több kemény részekben még közönségeſen valami *gyengeség* hátra-marad, és azért a' daganat megint igen könnyen viſſza-térhet.

Ennek el-távoztatására a' még hátra-maradt el-lágyulás *erősítő* és *ősfve-huzó* ſzerek által meg orvoſoltaſſék, és a' terméſzeti keménység megint helyre hozattaſsék. Erre a' tzélra N°. 31. 36. 74. 75. igen jo orvoſságok vagynak; néha mindgyárt kezdetben-is lehet illyen orvoſságokat adni, akkor tudni illik, a' mikor az erőtlenség olly nagy, hogy várni ſokáig ne leheſſen, és azért a' mikor az előbbeni orvoſságoktól tſak alig lehetne valami munkálkodáſt várni.

Ha ezen erősítő orvoſságokkal való éléskor az has meg-ſzorul, akkor gyenge klyſtérrel ſegiteni kell.

Minden *vizes* daganatban, akár kőzönséges légyen, es az egéſz teſten el-terjedgyen, akár tſak valami kűlőnős réſzt el-fogjan, ſzorgalmataſon ki-kell kereſni, és meg-kell viſgálni, hogy a' meg-gyűlt nedveſség valyon *bigé* 's *vékonyé*, avagy pedig *sűkeres*, *meg-alutt*, *kotſonnyás*, és *taknyos*; azt-is jól megkell-viſgálni, hogy a' daganatnak *ſzine terméſzt* ſzerént való-é, avagy 'talám már *veres-is* és *gyuladt*, av gy imitt-amott *ſzederjes*, *feketés*, avagy *bárſony-piros* fótokkal meg-veſztegettetett.

Hogy a' vizes daganatban meg-gyűlt nedveſségek *bigák* 's *folyók*, azt, ha a' daganathoz érűnk, meg-tudgyuk abból, ha a' bőr könnyen bé-nyomattatik, és ha azután megint mindgyárt fel-emelkedik, és a' nyomás által tſinált lyikot, vagy-is üreſséget megint mindgyárt bé-tőlti; azonban a' daganatnak terméſzet ſzerént való melegsége-is kőzönségeſen épen meg-marad: Ha pedig a' meg-gyűlt nedveſségek *sűkereſek* és *kotſonnyáſok*, akkor a' daganat többnyire mindenkor hidegebb, a' bőrt olly könnyen bé-nem lehet nyomni, és a' bé-nyomattatott lyik, vagy üreſség tſak igen laſſan emelkedik-fel, igen lassan-is telikmeg megint.

Ha

Ha már a' meg-gyûlt vizes nedvességek egészszen higak 's folyók; ha egyszer-'s-mind semmi kemény daganatok, avagy más gonosz történetek jelen nintsenek; és ha a' beteg kûlömbön-is elég erôs, akkor mindgyárt valami alkalmatos *laxátivát* N°. 4. 5. 14. 38. kell adni; ha pedig ezek igen gyengék vólnának, akkor lehet erôsebbeket-is N°. 154. 155. 156. 157. 158. meg-próbálni.

Gyakran ezekre az orvosságokra igen sok viz menyen-ki mind a' vizelleten, mind az hasmenésen; a' betegek meg-nem-bádgyadnak, hanem inkább magakot könnyôbben érzik, és egyszer-'s-mind az-is tapasztaltatik, hogy a' daganat-is lágyabb és kissebb kezd lenni.

Ebben az állapotban minden harmadik avagy negyedik nap lehet laxátivát adni mind addig, mig a' daganat egészszen el-nem apad.

Ez az-orvoslás sokszor igen szerentsés, kivált ha a' meg-dagadt részek a' N°. 161. le-irt szerrel megfûstelt ruhákkal gyakran dörgöltetnek, és azonban a' beteg a' N°. 89. 162. 163. le-irt herbathéból napjában egynéhány findsiával iszik.

Ha a' beteg az elsô laxátivára meg-gyengûlne, akkor nem szabad elôbb másodszor laxálni, mig az erô megint meg-nem jön; hanem inkább vizelltetô szerek által kell igyekezni segiteni: gyakran a' N°. 68. 71. 79. 113. 118. 119. 152. le-irt szerek annyit használnak, hogy azután tôbbszer laxátivát adni ne kellyen.

Ha pedig ezek a' szerek eleget nem használnának, akkor szûkséges vólna mégis minden hatodik, avagy nyóltzadik nap a' felyebb jovosolt laxátivák közûl eggyet bé-adni: Az illyen környûlállásokban igen félelmesnek nem kell lenni.

Ha a' vizes nedveſségek igen *ſükereſek*, *taknyaſok* avagy *korſonnyáſok*, akkor mindgyárt kezdetben ollyan orvoſságokat kell válaſztani, a' mellyek az illyen sûrû nedveſségeket meg-vékonyittyák, fel-olvoſztyák, meg-higittyák 's folyóvá teſzik; és laſſan-laſſan a' vizeller, avagy az haſmenés által a' teſtből kihajtyák: Illyenek vagynak N°. 71. 79. 110. 111. 113. 118. 142. 144. 152. 159. Ezen, és ezekhez haſanló orvoſságokkal egyedûl-is gyakran a' felette engedetlen vizkorság-is meg-gyógyittatik, és ha általak a' vizellés elég bővön foly, az has eléggé nyitva tartatik, és a' daganat apadni kezd, akkor nem ſzükséges más laxátivákat adni.

Ha pedig ezek az üreſedéſek tapaſztalhatóképpen nem haſználnának, akkor azonban gyakran valami erős laxátivát-is kell rendelni.

Ez az orvoslás többire mindenkor elegendő, ha a' belső réſzek ſzabadok, a' nedveſségek nem tſipősek, és a' beteg elég erős; Az illyen orvoſságokat álhatatoſan kell tovább-is adni, és mindgyárt el-nem-kell változtatni, ha egy vagy két doſis eleget nem haſználna.

Ha ſem a' vizelltető, ſem a' gyakran bé-adatott laxátivák valami könnyebbséget nem ſzereznének, akkor mindenkor roſz jelentődik.

Ha a' vizelltető orvoſságok a' vizelletnek uttyaiban valami ſajdalmas erőlkedéſt, és égéſt okoznának, és ha ſzomjuságról kezd a' beteg panaſzolkodni, akkor a' vizelltető ſzereket mindgyárt el-kell-hagyni, mert külömbön igen ſokſzor a' vesékben és a' vizelletnek uttyaiban gyuladás támad, melly által a' beteg nagy veſzedelembe eſik; Ez az égés lágyitó nyálos italak által N°. 40. 41. 88. meg-gyógyul.

Ha a' gyengén vizelltető, és gyengén laxáló ſzerek nem haſználnak, és ellenben ha az erőſebbek

bek a' beteget gyórtróttetik, meg-bádgyaſztyák, es a' mely-rſont alatt valami fajdalmat, avagy valami ſzáraz hurutot okoznak, akkor az roſzſzat jelent, mivel az erős laxativák ártanak, és a' gyengék ſemmit ſem haſználnak.

Az illyen állapotban a' vizkorság majd mindenkor orvoſolhatatlan; azért-is tſak gyenge ſzerekkel a' leginkább ſzorgató és fajdalmas környülállásokon kell ſegiteni, hogy a' beteg a' nyavalyát könnyebben ſzenvedheſſe.

Ez az enyhitő orvoslás (*cura palliativa*) azokban a' vizkorságokban-is ſzükséges, a' mellyek valami belső eveſedesből, genyettségeſedésből avagy ſarvadásból ſzármoznak, és közönségeſen a' beteget rövid időn meg-ólik.

A' *Vizkorságban* ſekvő emberek, gyakran valami *forró hideghe*, avagy óldalnyilallásba, tüdőgyuladásba, avagy valami más belső réſznek gyuladásába eſnek: Ha illyenkor a' beteg még elég erős, ha a' pulſus kemény és tellyes, és ha a' vér még meg-nem-romlatt, akkor a' beteggel ugy kell bánni, a' mint ezekben a' nyavalyákban jovoſoltatott; *lebet*, ha ſzükséges fog lenni, rendkivül a' vizkorságra nem nézvén, gyakran *eret* vágni, és *biveſitő* 's *lágyitó* orvoſságokat illendő mértékben adni. Ez az orvoslás gyakran olly ſzerentsés, hogy általa nem tſak ez a' nyavalya, a' mellybe a' vizkorságos beteg moſt eſett, hanem egyſzer-'s-mind maga a' vizkorság-is egéſzſzen el-mulik.

Ha pedig a' vizkorságos emberek, mikor forró hidegbe eſnek, már igen bádgyattak, avagy ha az eő nedveſségek azonkivűl-is már meg-romlattak és meg-tſipőſedtek, akkor mind meg-halnak.

Hogy az *baſnak üregében* viz vagyon, azt meglehet-tudni, ha valaki a' kezét az haſnak egyik ól-

dalára teſzi, a' máſik kezével pedig az haſnak máſik által-ellenben lévő oldalát ütegeti; mert az hasban lévő viz erre az ütegetéſre meg-mozdul 's meglottſan.

Az *Haſvizkorság* ſzintén ugy, a' mint felyebb jovoſoltatott, *vizelltető* avagy *hashajtó* orvoſságokkal orvoſoltatik.

Ha pedig még az erős és kemény vizelltető avagy hashajtó ſzerek-is az haſnak daganatty'it nem apaſztanák 's nem kiſſebbitenék, és ha a' beteget még inkább bidgyaſztanák, akkor az has-tſapoláshoz (*paracenthesis*) kell folyomadni.

Mihent a' viz az illyen tsapolás által az hasból ki-folyt, azonnal mindgyárt a' betegnek megint vizelltető orvoſságokat kell adni, mellyek illyenkor gyakran ſokat haſználnak, és a' vizelletet olly bővön meg-indittyák, hogy azután az has többé fel-ne-dagadgyan, és a' beteg tökélleteſen meg-gyógyulyan.

Mégis mindazonáltal az-is gyakran meg-eſik, hogy az haſnak meg-tſapoláſa után a' vizelltető orvoſságok eleget ne haſznályanak; és azért hogy a' viz az hasban megint meg-gyúlyen, és attól az előbbeni daganat 's gyötrődés megint elé-kerülyen.

Annakokáért az haſat megint meg-kell-tſapolni; ezt a' tſapoláſt lehet, ha a' ſzükség kévánni fogja, többſzer-is elé-venni: De mégis mindenkor a' tſapoláſok közt lévő köz időben jó meg-próbálni, hogy valyon a' vizelltető avagy hashajtó ſzerek elegendőké az ujra kövétkezendő vizkorságnak el-távoztatáſára.

Vagynak példák, a' mellyekben a' betegek minekutánna az has hattzor, héttzer, avagy nyóltzor meg-tſapoltatott, azután jobban kezdettek lenni, és egéſzſzen 's tökélleteſen meg-gyógyultak, többé vizkorságba viſzſza-ſem-estek.

Az

Az haſnak meg-tſapoláſa ſokára ne-halaſztaſsék; mihent a' leg-jobb és a' kûlönösön ki-válagatott orvoſságok enyhûléſt nem hoznak, akkor mindgyárt minden tovább való várokozás nélkûl az haſat meg-kell-tſapolni.

Mert kûlömben az hoſzſzas halaſztgatás alatt a' beteg el-bádgyad, az haſnak belsô réſzei meg-ſonnyadnak (*macerantur*), egéſzſzen el-lágyulnak, és gyakran a' meg-gyûlt viznek tſipóſságától meg-ragattatnak, avagy azonban egyſzer-'s-mind a' meynek ûregében-is a' viz ôſzve-kezd-gyûlni, melly miatt azután a' nyavalya kôzönségeſen orvoſolhatatlanná válik.

Az haſnak tſapoláſa akkor leg-bátorságoſobb és majd mindenkor mindgyárt az elsô-is eleget haſznál, a' mikor az haſnak daganattya ſokáig, mind nagyságra, mind formára nézvén, egy módon marad, és ſe nem apad, ſe nem nevekedik.

Mert ez az állapot azt jelenti, hogy már többé a' viz az hasba bé-nem-folyhat, és azért az illyen kôrnyûlállâſokban a' vizkorság a' tſapolás után tôbſzer viſzſza ſem tér.

Az Has igen ſokſzor egyedûl tſak azért tſapoltatik-meg, hogy a' viznek ki-folyáſa által a' nyavalya enyhûlyen, és a' beteg valamennyire meg-kônnyôbbedgyék; tudni illik akkor, a' mikor az élethez ſemmi reménység nintſen, és mégis azonban a' beteg az haſnak felette nagy daganattya 's puffadása miatt nagyon gyôtrôdik, és gyakran nem-is lélekzelhet.

Ez a' tsápolás illyenkor a' gyôtrôdéſt el-hajtya, a' lélekzéſt meg-kônnyôbbiti, és gyakran a' nyavalyát hoſzſzu idôre ſokkal kônnyebbé és ſzenvedhetôbbé teſzi. Az illyen kôrnyûlállâſokban ugyan ezen okból az haſat lehet gyakran-is meg-tſapolni.

Ha az hafnak meg-tfápoláfa által ki-folyó viz tifzta, és nem rofz fzagu, akkor az egéfséghez több reménység vagyon, mintfem ha zavaras, bûdös, és tfipós, vólna.

Az hasban lévő vizefség gyakran olly sûrû taknyos, és kotfonnyás, hogy az hasba fzurt tfapotskán ki-nem-folyhat.

Ebben az állapotban vagy a' febet meg-kell-fzéleſiteni, vagy oſzlató és fel-olvaſztó fetskendezéſekkel azt a' sûrûséget meg-kell vékonyitani, hogy folyó 's hig légyen, és azután az hasból ki-folyhaſſan: *Mindenkor jobb a' vizet az hasból egyſzerre ki-venni, és az ájuláſokat 's egyéb gonoſz kövétkezéſeket alkalmatos haſ-fzoritó övédzővei el-távoztatni.*

Ha pedig a' beteg a' viznek ki-folyáſa alatt felette el-bádgyadna, ha el-ájulna, 's a' t. akkor a' viznek folyáſát meg-kell állitani, és mind addig kell várakozni, mig a' beteg megint egéſzſzen magához tér 's jobban leſz: Azonban a' betegnek valami tſendeſen erofitó orvoſságot N°. 160. kell bé-adni, avagy lehet néki egynéhány kalán jó bort-is innya adni.

Minden vizkorságban ugyan, de mégis az hasvizkorságban kûlönösön mindenkor mindgyárt kezdetben jól meg-kell-viſgálni, hogy valyon az hasban, avagy az öldallágyokban (*in hypochondriis*) valami *meg-keményedés* nintſené.

Ha már az hasban avagy az öldallágyokban valami keménység jelen lenni tapaſztaltatnék, akkor a' *vizellteto* és a' gyengén *laxaló* orvoſságok mellett-ollyanak-is fzükségeſek, mellyek az illyen keménységeket fel-öldazzák 's el-oſzlattyák N°. 46. 72. 109. 110. 132. 135. 136. 142. 144. 159. A' N°. 164. le-irt. *pilulák* gyakran *leg-haſznaſobbak*.

Ezen

Ezen környülállásokban többire mindenkor az ozvoslás felette lassu, sokszor igen engedetlen, gyakran egészszen-is lehetetlen.

Ha egy darab idő mulva a' vizellet bővebben kezd menni, ha a' vizes daganat apadni kezd, ha a' keménységek lágyabbak 's kissebbek lesznek, akkor *jó a' reménység*, és ugyan azért tovább-is tsak ugyan azon szerekkel kell orvosolni.

Ha pedig ezekre a' szerekre semmi enyhülés és jobbulás nem következnék, ha a' keménység maga előbbeni állapottyában változhatatlanul meg-maradna, akkor *nagy a' veszedelem*.

Az hasat ebben az állapotban-is lehet meg-tsapolni, ha a' meg-keményült részek meg-engedik; az illyen tsapolás által néha annyit nyerünk, hogy azután a' fel' idő és oszlató orvosságokat bővebben lehessen be-adni, és hogy ekképpen azután jobban 's többet-is használhassanak az orvosságok.

Ebben az állapotban gyakran minden viz a' vizeltető orvosságok által a' testből szerentsésen ki-hajtatik; De mégis a' keménységek még a' magok előbbeni állapottyokban meg-maradnak, mindazonáltal az illyen keménységeket azután könnyőbben meg-lehet gyógyitani; ilyenkor a' N°. 49. 60. 134. 135. 136. le-irt orvosságokat adgyuk. Ha pedig a' vizellet azonban szűken kezdene menni, következendőképpen ha miatta az ember attól félne, hogy a vizkorság megint viszsza-tér, akkor egyszer-'s-mind vizelltető orvosságot-is kell adni N°. 164.

Ha azoknak az hasokban, a' kik erős borokat avagy pálinkát igen bőven isznak, keménységek támadnak, és ha azokra azután vizkorság következik, akkor a' nyavalya következésében orvosolhatatlan.

Az illyen emberekben a' máj és a' lép majd olly kemény, mint a' kő, és egészszen el-aszúzatt 's el-száradott.

Néha a' máj igen nagyon meg-nő, és gyakran az hasnak üregét egészszen el-foglalya; némellykor az hasban egyszerre több részek keményednek-meg, néha minnyájon egy tsomóba-is összve-nőnnek: Ha már illyenkor vizkorság rámad, akkor a' nyavalya mindenkor orvosolhatatlan ugyan, de mégis felóldó, vizelltető, és gyengén laxáló szerekkel azt véghez lehet vinni, hogy a' nyavalya tovább ne nevekedgyék, és hogy a' leg-alkalmatlanobb környülállások valamennyire enyhülyenek; ekképpen a' betegnek életét sokszor sokáig meg-lehet tartani.

Valamint minden keménységnek jelenlétekor, ugy ebben az állapotban-is a' kemény laxativákot el-kell-kerülni.

Gyakran a' vizkorságos emberek *nagy szomjúságról* panaszolkodnak, és valami *kemény hideglelésben* vagynak; illyenkor minden *bevitő vizelltető*, avagy az *bevitő láxáló* szerek-is felette *ártalmasok*.

Az *hivesitő*, *lágyitó*, és *gyengén vizelltető* orvosságok ellenben illyenkor gyakran leg-jobbann használnak; Kiváltképpen pedig ekkor ollyan orvosságokat kell adni, a' mellyek egyszer-'s-mind hivesitnek-is, és gyengén laxálnak-is N°. 8. 9. 11. 33. 39. 46. 113. 165. 166. 167. 168.

Az illyen betegeknek azt sem kell meg-engedni, hogy igen sokat és a' szomjúságoknak el-állására igyanak, de mégis kegyetlenség volna, és az ember a' nyavalyát csak meg-súlyositaná, ha a' betegnek innya semmit sem adna; az *ital* mindenkor savanyú legyen N°. 29.

Az-is igen sokat használ, ha az illyen betegek a' szájjakba gyakran valami *savanyót* vesznek, és az által

által az igen nagy szomjuságot tsendesítik, avagy ha a' szájjat-is néha vizzel 's etzettel ósze-elegyitve kimossák.

Néha a' bé-adott kemény laxátivák után a' vizkorságos embernek *hasa* hirtelen *fel-puffad*, és az által a' beteg felette nagy gyötrődésbe esik; ez kőzönségesen az érző inaknak felette nagy érzékenségektől (*irritabilitas*), és az attól támadt görtsöktől származik.

Ebben az állapotban tsendesítő orvosságot kell adni N°. 82. 84. 85. 126. Erre nem tsak az hasban lévő görtsös mozgások meg-szűnnek; hanem egyszer-'s-mind a' daganat-is le-lohad, és a' betegek magokat jobban érzik.

Gyakran a' N°. 171. 172. le-irt orvosságok a' vizkorságban leg-többet segitnek, ha a' több vizeltető és laxáló szerek semmit sem hasznalnak.

A' N°. 172. le-irt port egynéhány napokon egymás után lehet bé-adni, avagy ha a' beteg miatta felette el-erőtlenednék, avagy gyötrődnék, akkor azt lehet minden harmad avagy negyed nap egyszer elévenni.

Ezek az orvosságok igen hasznosok, kivált azokban a' történetekben a' hól a' vér igen taknyos, és az hasnak belső részei valami sűkeres, taknyos nedvességgel meg-vagynak telve 's dugulva.

Tapasztalt dolog, hogy a' hószszas vizkorságban a' lábokan a' bór ki-hasadazott, és azután az hasadásokan a' betegnek nagy könnyőbbségével sok viz kifolyt: Annakokáért az illyen engedetlen, hideg, és lágy vizes daganatokon gyakran lehet egy-néhány *mettzéseket* tenni, hogy a' viz a' daganatból ki-folyhassan.

De mégis az illyen mettzést *soha* meg-nem-kell-próbálni, ha a' vér igen *tsipős*, avagy ha a' daganaton

ton *ſzederjes*, *feketés*, avagy *ſetétpiros* sůlyós (ſchar-bockichte) *fótok* láttatnak; mert illyenkor a' mettzés gyakran fenét támaſzt, és halált hoz.

A' kůlsó dörgöléſek minden vizkorságban igen haſznaſok, ha a' bőr meg-nem-gyuladott, avagy ha nem felette érzékeny; ſegitik az orvosláſt-is, mivel a' meg-állatt 's meg-rekedett vizet folyóva teſzik, és megint a' vérnek forgásába bé-hajtyák.

Kiváltképpen pedig az haſvizkorságban igen ſokat haſznál, ha napjában kéttzer avagy háromſzor egy fertály avagy fél óráig a' N°. 169. le-irt irral az has dörgöltetik.

De mégis vagynak ollyan betegek-is, a' kik az haſakan ſemmi olajoſt, és ſemmi ſiroſt ugy el-nemſzenvedhetnek, hogy a' bőr réá mindgyárt meg-negyuladgyon, avagy fel-nehójogzék: Illyenkor tſak a' ſzáraz dörgöléshez kell ſogni.

A' vizes daganat némelly tagokan ſokſzor igen lágy, fényes, és világos vagy-is által-látható: Illyenker pergelt sóval, avagy pergelt bab-liſztel és egy kevés kámforral, avagy el-oſzlató fűvekből tſinált porral N°. 314. meg-töltött zatskót melegen kell a' daganatra rakni.

Ha pedig a' daganat a' karakan avagy a' lábakan igen sůkeres avagy kemény vólna, akkor a' melegkötéſek N°. 315. haſznaſobbak.

A' vizkorságból fel-épůlő emberek ſokáig kemény, puffaſztó, és nehéz eméſztő ételeket ne egyenek; ſokat ne igyanak; nedves kődős, és hideg levegő égben ne járjának; nedves és iſzapos helyen ne lakjanak; és magokat ſzabad, tiſzta, és ſzáraz levegő égben gyakran mozgaſsák.

A' vizkorságnak el-muláſa után a' fel-gyógyulók majd mindenkor még gyengék, és a' teſt fonnyatt: Annakokáért az orvos igen okoſon tſelekedik,

ha

ha az illyen ſzeméllyeket a' ſellyebb jovoſolt erőſitő orvoſságokkal még élreti: Ebben az állapotban a' N° 170. le-irt ſzer igen haſznos, étel-kévánáſt ſzerez, a' vizelletet gyengén hajtya, és egyſzer-'s-mind a' teſtet-is erőſiti.

A' SÁRGASÁGRÓL.

(*De Ictero.*)

HA az *epe* a' vérbe bé-menyen, az egéſz teſten ſzéllyel-ónlődik és *sárga ſzint* tſinál, akkor ez az állapot *sárgaságnak* neveztetik.

A' sárgaság néha hirtelen kezdődik; Gyakran pedig a' betegek előbb ſokáig kőlőmbféle bajakat éreznek, és az egéſz teſtekben meg-bádgyadnak; a' ſzáj keſerű; a' gyomor gyakran nagyon faj; a' ſzívnek vermetskéje nagy győtrődéſſel őſzve-húzódik; ez a' győtrő őſzvehuz'dás nevezeteſen a' jobb óldal-lágyon (*hyponchondrium dextrum*) el-terjed, és ottan valami állandó, tompa, nyomó, és gyakran felette-is kemény fajdalmat támaſzt; az illyen betegek felette nagy nehézséget éreznek a' melyekben, és igen nehezen lélekzelnek, minden ételt utállnak, az okádáſra gyakran erőlkednek, és gyakran valami ſavanyó avagy rothatt-forma nedveſséget bőſögnők-fel; Végre a' ſzemeknek fejér hártyái meg-ſárgulnak, és azután tſak hamar az egéſz teſt-is, még az hajas bőre-is a' főnek ſárga ſzinű leſz; az emésztet (der Stuhlgang) többire agyag-forma, hamu-ſzinű, avagy fejér-is, az has pedig gyakran engedetlenül meg-ſzorul; a' vizellet néha sőrű és zavaros avagy ſáfrán-ſzinű, néha ſetét ſárga-is, és ſárgán meg-feſti a' belé-

mártott

mártott ruhát. Ezek a' betegek gyakran arról panaszolkodnak, hogy az egész testek szenvedhetetlenül viszket: A' pulsus néha hidegletős, leg-gyakrabban pedig hideglelés nélkül való.

Azokban az emberekben, a' kik taknyos vérűek, halaványi és pöffödt ábrázatuak, avagy a' kik sűkeres, pusztaszító, és nehéz emésztő ételekkel élnek, és a' testeket kevesét mozgattyák, az epének utjai valami sűkeres, taknyos matériával meg-telnek 's bé-dugulnak, azért-is az epének rendszerént való folyása meg-akadályoztatik, melly miatt végre az ember sárgasságba esik.

Az illyen betegek kőzönségesen a' gyomrokban valami nehézséget és hideget éreznek; a' jobb oldallágy (die rechte Rippenweiche) feszült; az ételt nem kévánnyák, és gyakran sok nyálos vagy takonyforma matériát okádnak.

Ebben az állapotban mindgyárt kezdetben hashajtó orvosságot kell adni N°. 4. 5. 38. avagy ha a' gyomor takonnyal felette nagyon meg-tőlt, és ha egyszer-'s-mind a' természet okádás által akar magán segiteni, akkor leg-inkább hánytató N°. 24. 25. 26. kévántatik.

A' kővetkezendő napokban gyengén fel-oldó 's oszlató orvosságokat kell adni N°. 3. 45. 72. 109. 132. 136. 144. 173. Ha már ezekre a' nyavalya apad, ha a' beteg magát könnyebben kezdi érezni, akkor tsak azon orvosságokkal kell tovább-is a' beteget éltetni mind addig, mig az egészség egészszen helyre áll.

Ha pedig az enyhűlés tapasztalható nem volna, és kivált ha a' beteg azonban illendő avagy elegendőképpen az emésztettől nem tisztulna, akkor ezen szerek mellett lehet még minden harmad avagy negyed nap a' felyebb le-irt laxativákból egyet be-adni:

Igy

Igy az illyen sárgaságok kózónségesen tókélletesen meg-gyógyulnak.

Mégis mindazonáltal az illyen sárgaság-is néha igen engedetlen, ha tudni illik a' takony igen sókeres, és már felette meg-sûrûedett 's meg-vaſtagadott: Illyenkor a' N°. 111. 174. le-irt ſzerek igen haſznaſok.

Mikor a' sárgaság a' *majnak gyuladásától* avagy valami *forró bidegben* támad, és ſemmi kûlónós történetet nem támaſzt, akkor a' sárgaság ellen ſemmi kûlónós orvoſság nem kévántatik, mivel azon kivûl-is majd mindenkor azokra az orvoſságokra el-mulik, a' mellyek az elsó nyavalyának orvoslására elegendók.

Ha pedig a' sárgaság a' *májnak* valami *genyettséges fekélyétól* támad, akkor kózónségesen orvoſolhatatlan, és a' betegek valami ſarvadásban vagy-is ſzáraz nyavalyában meg-halnak, hanemha a' természet, avagy a' meſterség a' genyettséget a' májból valamiképpen ki-folytathatná, a' mint felyebb a' máj-gyuladásban emlittetett.

A' Sárgaság néha a' *májnak meg-keményedésétól* támad, mellyet abból meg-lehet-tudni, ha az ember a' jobb óldallágyban, a' hól a' máj fekſzik, tapagatva valami keménységet érez.

Ebben az állapotban-is megint, a' mint felyebb mondatott, fel-óldó 's oſzlató orvoſságok kévántatnak, de ugy, hogy a' beteg velek ſokáig álhatatoſan élyen.

A' N°. 60. 91. 174. le-irt pilulák-is itten igen haſznaſok. Igen ſokat ſegítódik az orvoslás, ha kivûl a' meg-keményedett réſz minden nap reggel és eſtve a' N°. 128. le-irt irral jól meg-dórgóltetik, és azután bûrók-flaſtrommal (*emplaſtrum de cicuta*) bé-boritatik.

Szintén ezen fel-óldó 's oſzlató órvoſságok haſznaſok akkor-is, a' mikor a' sárgaság *roſzſzul* orvoſoltatott, avagy *idő előtt kinával el-nyomottatott* félbenhagyó hidegleléstől ſzármozik: kiváltképpen pedig illyenkor a' N°. 144. le-irt orvoſság igenjó.

Ezek az orvoſságok az *hideglelést* gyakran megint viſzſza-hoſzák; melly hideglelés, ha nem igen ſulyos, addig meg-ne-gyógyittaſsék, mig a' sárgaság és a' sárgasággal ősze-foglalt történetek egészlzen el-nem-mulnak; az hideglelés azután, ha a' beteg ezen ſzerekkel még-tovább-is él, néha magától-is el-mulik, és azért többé nem-ſzükséges kinához folyomodni, mégis mindazonáltal ha az illyen hideglelés a' beteget nagyon meg-bádgyoſztaná, avagy más gonoſz történéteket okozna, akkor megint ſzükséges kinával élni.

Néha némelly emberek a' sárgaságtól oſtromonként gyötröttetnek.

Az illyen emberek kezdetben a' májnak tájan valami nehézséget és feſzitő 's tompa ſajdalmat éreznek; a' ſzivnek vermetskejc ősz-ve-huzódik, és hirtelen valami mely-ſzorulás támad; a' betegek az ételt utályák, gyakran okádnak; a' vizellet meg-zavaradik avagy ſáfrán-ſzinű leſz; laſſan-laſſan a' ſzemnek fejér hártyái meg-sárgodnak; végre az egéſz teſt-is meg-sárgul.

Erre az előbbeni történetek közönségeſen meg-kezdnek ſzűnni; a' sárgaság-is minden ſok orvoslás nélkül laſſan-laſſan megint el-mulik.

Mégis mindazonáltal egynéhány napok után, gyakrabban egynéhány hetek avagy hólnapok mulva az előbbeni környülállások a' sárgasággal edgyütt megint viſzſza térnek, és megint, mint előbb el-is mulnak; De mégis mentől gyakrabb a' sárgaságnak viſzſza-térése, annál keményebbek az oſtromok-is, annál

tovább-is

tovább-is egy végben tartanak, annál rövidebb idő alatt-is egymás után kövétkeznek.

Mikor ez gyakran történik, akkor majd mindenkor bizonyoſon lehet következtetni, hogy az epehójogban az epe felette meg-vaſtagadott és *meg-sükereſedett*, avagy hogy benne *epekövek* (Gallenſteine) vagynak.

Mihent illyen oſtromak tapaſztaltatnak, akkor mindgyárt a' betegnek, ha ſzintén egéſſégeſnek lenni láttatnék-is, mégis ſok ſel-óldó és oſzlató italakat, avagy más haſanló orvoſságokat jó darab ideig kell adni N°. 45. 46. 72. 136. 141. 144. 173. Az illyen orvoſságokkal való ſzorgalmatos éléſſel gyakran véghez viſzſzük, hogy az oſtromok laſſan-laſſan apadgyanak, és végre egéſzſzen ki-is maradgyanak, kivált ha mindgyárt kezdetben, a' mikor a' nyavalya még meg-nem-gyökerczett, ſegitségre menyünk.

Ha már a' nyavalya nagyon meg-rögzött, akkor a' történetek nem apadnak, gyakrabban viſzſzais térnek, és ſokkal engedetlenebbek, de mégis ez a' terméſzetnek ſzükséges és haſznos munkálkodáſa, melly által ő az epekóveket a' belekbe bé-akarja-hajtani, és igy magát attól a' terhétől meg-akarja ſzabaditani: Gyakran-is az illyen oſtromok alatt illyen *epekövek* vagy az *okádás*, vagy az *baſmenés* által a' teſtbol *kivettetnek*; gyakran pedig az *okádás* avagy a' mi közönségeſebb, az *baſmenés* által valami felette *sükeres*, *kotſonnyás*, *ſetét-zöld* avagy *porondos* matéria-is menyen-ki a' teſtből, melly által a' beteg nagyon meg-könnyöbbedik.

Annakokáért ártalmas vólna, a' terméſzetnek ezen haſznos munkálkodáſait meg-akadályoztatni, sőt inkább őket, ha nem felette kemények, ſegiteni és könnyöbbiteni kell.

Az *okádás* ſegitődik *lágy-meleg mézes* vizzel; azonban *lágyitó* italakat-is N°. 8. 40. 88. avagy olajos orvoſságokat N°. 175. kell a' betegnek bé-adni; haſánló klyſtéreket-is kell bé-vetni: kivül a' *lágyitó* irakkal tett dörgöléſek, és a' *lágyitó olajos* meleg kötéſek ſokſzor igen ſokat haſználnak.

Mikor az illyen oſtrom igen ſokáig tart, akkor a' betegek nagyon meg-könnyöbbednek, ha lágyitó meleg feredőbe ülnek.

Ebben a' nyavalyában az haſmenéſt mindenhor ſzorgalmataſon meg-kell-viſgálni, és után kell látni, hogy valyon nem menyené az emészttettel edgyütt valami kő, avagy valami más felyebb le-irt kotſonnyás matéria: Ha ezek közül valami tapaſztaltatni fog, akkor a' betegeknek majd állandó könnyöbbüléſt lehet igérni.

Gyakran az oſtrom alatt a' történetek felette ſulyoſok, és a' beteget igen nagy veſzedelembe vetik; a' beteg mindent, a' mit bé-veſzen, ki-okádik: a' fájdalmok kegyetlenek, és a' gyötrődés ſzenvedhetetlen: Annakokáért illyenkor tſendeſitő orvoſságokat kell adni N°. 126. minden máſodik avagy harmadik órában-is egy len-mag-olaj-klyſtért kell bé-vetni: Ha a' pulſus felette feſzült, tellyes, és hideglelős vólna, akkor mindenek előtt eret-kell-vágni, és azután a' N°. 126. le-irt ſzer helyett máſt N°. 41. avagy 92. kell adni.

Ezen tſendeſitő ſzerekkel addig kell élni, mig valami tapaſztalható enyhülés nem kövétkezik, és mig a' fájdalam el-nem-mulik; erre a' betegek közönségeſen el-kezdnek alunni, és azután magokat ſokkal jobban érzik.

Igy orvoſoltatnak a' betegek az oſtrom alatt.

Mine-

Minekutánna pedig az oſtrom el-mulik, azután a' mennyire lehet, azon kell igyekezni, hogy a' kövötkezendö oſtromok el-távoztaſſanak.

Annakokáért akkor megint a' felyebb jovoſolt felöldö és oſzlató orvoſságokhoz kell folyomodni, és ha a' beteg az orvoſságokat könnyen birja, akkor azokat nagyobb mértékben-is lehet adni, a' betegetis ſokáig lehet velek éltetni.

Gyakran az oſzlató italak a' gyomorban valami hideget avagy fajdalmat okoznak, és a' betegtöl ugy meg-utáltatnak, hogy azután a' teſtbe elegendö mértékkel bé-ne-vitethetſſenek; illyenkor ſzintén ollyan jó, de gyakran még jobb kimenettel-is, és gyorſobb haſzonnal adódnak a' N°. 91. 135. 174. le-irt pilulák, mellyekre mindenkor egy findſia herbathét N°. 143. kell adni.

Ha már az illyen orvoslás alatt az öldallágyok meg-ſzabadulnak 's meg-lágyulnak; ha az haſmenés által ſok taknyos matéria hajtatik-ki, és ha a' beteg-is elég erös, akkor a' remenység jó.

Az illyen orvoſságokkal való élés alatt gyakran az emészteben minden különös történetnek tapaſztaláſa nélkül *epekövek* találtatnak.

Néha pedig az oſtromok megint viſzſza jönnek ugyan, de mégis közönségeſen ſokkal gyengébbek és rövidebbek.

Minekutánna a' beteg ſokáig az oſtromtól egéſzſzen meg-ſzabadulva és jól vagyon, akkor azután az orvoſságokat-is férre lehet tenni.

Mihent pedig tſak leg-kiſſebb jelentéſei-is a' kövötkezendö oſtromnak avagy a' májnak tájan valami alkalmatlanság tapaſztaltatnék, akkor mindgyárt megint haſanló orvoſságokhoz kell folyomadni, és azután velek megint egynéhány hetekig kell élni.

Az illyen betegeknek, kivált tavaſzſzal, minden felöldö és oſzlató erövel biró *értz-vizek és bor-kutok* (Mineralwäſſer und Sauerbrunnen), valamint a' lágyitó és oſzlató feredök-is igen haſznaſok.

Ekképpen gyakran ez a' rettentö és fájdalmos nyavalya egéſzſzen meg-gyógyittatik : Ha pedig a' beteg a' ſok oſzlató italaktól meg-erötlenednék, akkor azután egy darab ideig erösitö orvoſságokkal N°. 74. 170. 176. élhet a' beteg : Illyenkor az *erösitö* borkutak, ugymint a' *ſpádai*, avagy a' *ſteknitzi* ſavanyó vizek, igen haſznaſok ; de mégis azonban arra mindenkor jól kell vigyázni, hogy az has ſokáig ſzorulva ne maradgyon.

A' kikben az érzö inak gyengék 's felette érzékenek, és görtsöket gyakran ſzenvednek, azokban igen ſokſzor meg-történik, hogy az *epének uttyai* görts módra ugy *öſzvehuzódgyanak*, hagy a' beteg miatta *sárgaságba* eſsék.

Ez az állapot közönségeſen valami hirtelen harag, ijedés, avagy valami más valamennyire kemény elme-felháboradás után ſzokatt meg-történni.

Ezeken a' betegeken gyakran á' terméſzet-is egyedül eleget ſegitt : A' betegek gyakran valami gyenge epés haſmenésbe eſnek, és azonnal az illyen görtstöl támadt sárgaság minden orvoſság nélkül elmulik.

Ha pedig az illyen betegeknek az haſak meg-nem indul, akkor ſzükséges vagy *klyſtér* vagy valami gyenge *hashajtó* orvoſság N°. 38. által az haſat meg-nyittni : eſtve azután a' N°. 41. le-irt orvoſságot kell bé-adni ; ezekre gyakran tſak hamar elmulik a' sárgaság.

Ha erre a' sárgaság hamar el-nem-mulna, ha a' beteg még a' gyomrában valami nyomáſt érezne,

és

és minden ételt utálna, akkor a' N°. 38. le-irt port megint még egyſzer bé-kellene-adni, avagy annak helyette a' N°. 3. ſel-találandó port-is napjában háromſzor bé-lehetne-adni.

Ha pedig a' *máj* meg-vólna telve és feſzûlve, és ha ezekre az orvoſſágokra hamar jobban nem lenne, akkor a' gyengén felóldó ſzerek N°. 46. 72. 134. 173. igen jók; azért-is velek mind addig kell a' beteget éltetni, mig az oldallágyok egéſzſzen fel-nem-ſzabadulnak 's meg-nem-lágyulnak, és a' ſárgaság egéſzſzen el-nem-mulik.

Gzakran ez a' górtsós oſtrom egyſzer-'s-mind fölette fájdamas-is; a' beteg olly roſzſzul leſz, mint az el-ájulni akaro ember, és igen nagyon-gyötrôdik; gyakran igen fájdalmas okádás-is támad, és a' vizellet-is ollyan, mint a' viz.

Az illyen kórnyûlállâſokban a' N°. 107. avagy 126. le-irt ſzerek tſák hamar kórnyôbbséget ſzereznek.

Minekutánna a' fájdalom és a' ſzorongatás elmulik, azután a' beteggel ugy kell bánni, a' mint moſt fellyebb mondatott.

A' Sárgaság gyakran ſok hólnapak-ig avagy eſztendôk-ig tart.

Illyenkor ha a' betegek ſemmi kûlônôs bajról nem panaſzolkodnak; ha az ételt jól kévánnyák és jó erôben vagynak; ha egzfzer-'s-mind a' magok hivatalyokra-is alkalmatoſok, akkor a' veſzedelem nem nagy.

De azért mégis ebben az állapotbann-is a' veſzedelmet *gyengén felóldó*, *vért tiſztitó*, és *gyengén vizellteto* ſzerekkel N°. 46. 72 ſzûnetlen távoztatni kell.

A' N°. 45. le-irt orvoſság illyenkor ſokſzor igen haſznos, ha a' beteg vele bôven és ſokáig él.

Ha pedig ellenben a' sárgaságban fekvő betegek mindenkor nagyon ehetnének, sokat esznek, és mégis azonban el-sarvadnak (abzehren) és meg-erőtlenednek, akkor a' veszedelem nagy, kivált ha egyszer-'s;mind az érverés-is hideglelős.

Gyakran nem csak a' testnek *külső*, hanem egyszer-'s-mind a' *belső* részei-is, és még a' csontak magok-is az epétől meg-festetnek.

Némelly betegek néha setét-zöld, avagy barnás sárga szinbe esnek.

Mikor a' vérbe bé-öntődött epe *tsípős*, akkor a' vért lassan-lassan *fel-olvasztya*, a' nedvességeket egészszen *meg-rontya*, és gyakran igen veszedelmes *rothatt* hideglelést támaszt.

Ebben az állapotban a' N°. 29. 196. le-irt orvosságokat bőv mértékben kell mind addig adni, mig a' veszedelem el-nem-mulik; gyakran a' N°. 31. fel-találandó orvosság a' most meg-nevezett szerek mellet sokat használ.

Ha pedig ezek az orvosságok hamar tapasztalható és állandó jobbulást nem szereznek, akkor kőzönségesen már minden reménység el-veszett, kivált ha azonban a' betegek valami fekete, bűdős vizelletet vizellnek, avagy valami meg-romlatt, hig matériát pőknek-ki; és ha egyszer-'s-mind fel-is-dagadnak, 's valami bőv vérfolyásba avagy valami rothatt vérhasba esnek, akkor ezek a' történetek mindenkor halálosok.

A' SÛLYRÔL.

(*De Scorbuto.*)

A' Sûlynek kezdetén közönségesen a' testnek kemény részeiben (*in solidis*) valami fonnyadás (eine Schlappheit) és a' gyorserőben 's izgathatóságban (*in elasticitate & irritabilitate*) valami fogyatkozás tapasztaltatik, melly miatt a' vér maga forgásában illendőképpen nem segittetik, és ugyan azért el-lankad, meg-aluszik, és végre meg-is tsipősedik.

Mentől nagyobban nevekedik a' kemény részeknek fonnyadása, annál inkább meg-romlik és meg-tsipősedik a' vér-is; végre a' vér ugyan azért a' kemény részeknek fonnyadásáért egészszen ugy felolvad és ugy meg-tsipősedik, hogy azután még a' kemény részeket-is meg kapja 's meg-rágja, és az által igen gonosz kövötkezéseket, 's gyakran még halált-is okoz.

Valami a' keménny részeket el-lágyittya, az izgathatóságat meg-fogyatkoztattya, és kövötkezendőképpen a' vérnek forgását meg-akadályoztattya, az mind a' *sûlynek* okat adhat.

Ugyan azért a' *sûly* igen sokszor a' rosszul orvosoltatott avagy az igen sokáig tartott *félbenhagyó hidegleléstől* után támad: Leg-gyakrabban azokban az országokban és helységekben láttatik, a' hól a' levegő ég nedves, hideg, ködös, és tiszta tálan, kivált ha a' lakósok a' testeket eleget nem mozgattyák, avagy ha emésztethetetlen, sûkeres, puffasztó ételekkel, avagy füstes hussal, vagy hallal élnek. A' tiszta tálan, bézáratott, és meg-nem-ujjittatott levegő ég-is igen sokszor támaszt sûlyt az alatson, nedves, és uj épületekben, az ispotályokban, és a' tömlöt-

lôtzôkben, avagy az ellenségtôl meg-ſzállat várokban, a' hôl azonban illendô elédelek-is, kiváltképpen pedig zôld enni való kerti vetemények nintſenek, avagy a' hôl az emberek álló, romlatt, és tiſztátalan vizet innya kéntelenitetnek; Szintén ugy uralkodik a' sûly a' táborokban-is. A' ſzomoru élet-is, és a' félelem, az igen hoſzſzas álom avagy az igen ſokáig tartó álmotlanság-is a' sûlyt igen nagyon ſegitti.

A' sûly kôzônségeſen az *bajló-tagoknak* valami kûlônôs *lankattságával* vagy-is bádgyadásával kezdôdik, a' betegek ſem *járni* ſem *állani* nem akarnak, hanem inkább ſzûnetlen vagy *ûlni* vagy *fekûnni* kévánnak; mikor reggel fel-ébrednek, akkor minden tagok *lankattak* 's bádgyattak, és ollyanak, mintha ôſzve-verettettek vólna, de ha egy darab ideig a' betegek az ágyon kivûl fenn-vagynak, akkor a' bádgyadás mulni kezd; a' *pulſus* lankatt és laſſu; az *ábrázat* 's gyakran az *egéſz* teſt-is ſáppadt avagy ſôld ſzinû; az *ajakok* puffattak; a' *fogbus* dagadt és igen kônnyen vérzik; a' *vizellet* nyers, néha barna-is, és gyakran valami sôs hártyával bé-borittatik.

Mikor a' nyavalya sulyoſodik, akkor a' *lélekzés* meg-nehezedik és meg-bûdôſsôdik; a' *lábok* meg-kezdnek-dagadni; az *ábrázat* barna leſz; a' *teſtnek* kûlômb-kûlômbféle *réſzein* ſetét veres, ſzederjes, avagy feketés fôtok támadnak; a' *fogbus* rothadni kezd, avagy rajta, és az ajakakon, avagy a' torokban kitſin fekélyek ſzármoznak, mellyek hirtélen elterjednek, a' kôrûl lévô réſzeket meg-rágják, és ſzenvedhetetlen bûdôſséget ſzereznek.

Végre a' sûly a' *belsô* réſzeket-is el-hottya, gyakran *gonoſz indulatu* gyuladáſokat gerjeſzt, mellyek hamar *jenévé* válnak; néha az illyen betegek

és

és azonban a' tûdôjekbôl valami *fekete* meg-romlatt *vért* pôknek-ki, avagy az *orrakból* igen bôven 's keményen vérzenek, *vért-is* vizellenek avagy valami kemény *vérhasba* esnek, gyakran az *egész* testekbenn-is fel-dagadnak; azok a' setét veres és szederjes fôtok-is, a' mellyek elôbb támadtak vólt, rothatt *fekélyekké* válnak, mellyek gyakran egészszen *a' tsontokig* be-rágódnak; illyenkor azután *bólt-szag* támad, és az *halál* tsak hamar el-érkezik.

Ennek a' nyavalyának orvoslására a' természet sok és kûlômb-kûlômbféle orvosságokat szerzett, mellyek a' *sûrû* és *vastag* nedvességeket meg-higittyák, a' *súlynak tsipôsségét* meg-szelidittik, és a' test' kemény részeinek meginc illendô *keménységet*, és *gyorserôt* (*elasticitas*) adnak.

Ez a' nyavalya kezdetben igen kônnyen meggyógyittathatik; de ha jobban meg-gyôkerezik, akkor annál sulyosobb 's gonoszobb; és ha már egyszer a' természeten erôt-vett, és a' belsô részeket megrágta, akkor az élethez és az egészséghez semmi reménység nintsen.

Az orvoslás leg-inkább attól függ, hogy az orvos jól meg-kûlômbôzteste, hogy a' *súly* valyon *forró* természetûé, avagy *hideg*.

Ha a' *beteg* mindgyárt elein *forróságról* és *szomjuságról* panaszolkodik; ha az *érverés* nagy és feszes; ha az *ajakok* melegek és szárazok; avagy a' nagy forrósság miatt meg-hasadaztak, és ha ezek az hasadások valami széleseen terjedô, de mégis igen mélyen bé-nem-rágó fekélyekké válnak; ha a' *foglus* ég, viszket, és világos piros, ha a' *fekélyek* az ajakakon, a' nyelven, a' foghuson, avagy a' torokban elein igen veresek, égôk, és igen sajdalmasok; ha a' *beteg* azon kivûl-is vidám és meleg természetû; akkor bizonyos, hogy a' *súly forró természetû*.

Ezek-

Ezekben a' kôrnyûláilásokban a' *bádgyadtság* sem igen nagy, és az egész nyavalya-is a' *vérbôl kifejtôdött* sûlyos tsipôsségtôl inkább, mint-sem a' *vérnek* valami kûlônôs *sûkerességétôl*, és a' *kemény* részeknek *el-lágynlásától* származik.

Ebben az állapotban azok a' szerek ártanának, a' mellyek kûlômben a' sûlyben hasznosok, de mégis valamennyire hevitôk: Annakokáért illyenkor tsak ollyan ovosságok jovosoltatnak, a' mellyek a' forrosságot *biveszitik*, a' tsipôsséget *szelidittik*, és a' vizellet avagy az hasmenés által a' testbôl *ki-bajtyák* N°. 7. 9. 11. 12. 29. 39. 45. 46. 68. 69. 179.

Minden, valami *savanyó* vagy-is etzet izû, és kiválva minden megért *kertigyûmôlts*, és a' belôllek készittetet *levek* 's *italak*; minden *bivesitô* zôld kerti vetemények, ugymint: sóska, saláta, endivia, kerti laboda vagy-is uri paré (*spinacbia*), sárga és veres répa, savanyó kaposzta, 's a' t. ebben az állapotban selette hasznosok, bôv mértékben-is, és sokáig kell velek a' beteget éltetni, ha azokat a' gyomor jól meg-emésztheti.

Néha szûkséges *eret-is* vágni, ha a' beteg kûlômben véres természetû vagy-is inkább ha *bôv vérû*, és ha a' pulsus *telyes* és *feszes*; de mégis az érvágással okosan kell bánni, ne hogy az erô általa elveszszen, mert a' sûry gyakran sokáig tart, és végre a' nedvességeket fel-olvasztya és meg-rontya.

Az illyen betegek minden hevitô italakat, és sûzerszámos ételeket el-távoztassanak, szûkséges; az hus-ételek-is nékiek ártalmasok, mégis mindazonáltal tzitrom lével, avagy bor-kôvel meg-savanyitott hus-levesekot lehet enni adni; zab-kása, avagy riskásafôtt lév valami kevés etzettel, tzitrom-lével, avagy borkôvel elegyitve az illyen betegeknek igen hasznos étel.

Ez-

Ezzel az orvoslással a' *forró súly* gyakran tökéletesen *meg-győzettetik*.

Mégis mindazonáltal a' *súlynek* ezen *forró* tsípősége néha olly kemény, hogy a' vért tsak hamar *fel-óldazza* 's fel-olvasztya, apró, gonosz indulatu, gyulatt *fekélyeket* gerjeszt, mellyek gyakran megfenésednek, és a' beteget felette nagyon el-erőtlenittik.

Ez az állapot mihent észre-vétetődik, akkor mindgyárt minden halasztás nélkül ollyan orvosságokat kell adni, a' mellyek a' vér-fel-ólvadásának és rothadásának *ellent állanak*, a' betegnek erejét *meg-tartyák*, avagy szaporittyák, és a' kövétkezendő fenét *meg-akadályoztattyák* 's el-távoztattyák: *A' gántzkőnek savanyó spirituſſa*, a' *kinahéj*, és a' *kámfor* az illyen esetekben gyakran igen sokat hasznalnak: Más orvosságokat-is, mellyek a' rothatt nyavalyákban jovosoltatnak, lehet meg-próbálni; tsak arra kell vigyázni, hogy mellyiket lehet legjobban bé-adni, mellyiket szenvedheti-meg leg-jobban a' beteg? és hogy mellyik használ leg-jobban? Illyenek vagynak N°. 16. 17. 22. 23. 28. 29. 31. 70. 93. 177. Ha azonban az éttzakák nyughatatlanak és álmatlanak, akkor eltve mindenkor a' N°. 41. leirt orvosságot kell elé-venni.

Ha a' *szájban*, avagy a' *torokban* valami gonosz indulatu fekélyek támadnak, akkor azokat ugy kell orvosolni, a' mint a' *Torokfájásban* mondatott.

Némellykor az illyen veszedelmes nyavalyából fel-gyógyult betegek még az hajló tagjokban, és a' testnek külömb-külömbféle részeiben valami szaggató fájdalmat tapasztalnak, de külömben magokat jól érzik, a' pulsusok-is természet szerént való, az erejek-is nevekedik. Illyenkor a' N°. 177. 178. 179. le-irt szerek közúl valamellyiket elé kell venni.

Az

Az *Hideg Súlyban* a' beteg semmi kúlónós forróságat *nem érez*, hanem tsak *vádgyatt*; a' *pulsus* lassu, és gyakran egyenetlen; a' *fogbus* kékes, vagyis inkább vizesen sel-dagadt; *szomjuság* ritkán tapasztaltatik; a' *szájnak* apró fekélyei soha sem olly fájdalmasok és forrók, hanem inkább setét pirosak, és gyakran valami szalonna forma héjjal bé-borittatnak; a' *lábakan*, avagy a' *testnek más részein* vizes, hideg daganatok tapasztaltatnak, és az ezen részeken kiütött fótok-is nem forrók, nem feszesek, nem-is világos pirosak, hanem sonnyadtak, setét veresek, szederjesek avagy barnák.

Az illyen súly kezdetben könnyen és hamar meg-gyógyittatik; közönségesen a' N°. 144. 178. le-irt szerek elégségesek-is, tsak mind addig álhatatosson élyen velek a' beteg, mig a' nyavalya egészszen el-nem-hajtatik.

Ha pedig már az hideg súly meg-gyökerezett, ha a' lélekzés-is nehéz és bádgyasztó; ha a' lábak, avagy az egész test-is fel-dagadtak, akkor már valamennyire erősebb szerek kévántatnak, mégis mindazonáltal ebben az állapotban-is mindenkor a' N°. 144. le-irt szert előbb meg-kell-próbálni, mivel ez illyenkor-is gyakran eleget használ. Ha pedig ez elég nem vólna, akkor ollyanakat lehetne a' betegnek bé-adni, a' millyenek N°. 178. 182. 183. vagynak, mellyek közönségesen még az engedetlen hideg súlyt-is meg-győzik 's el-hajtyák.

Ha pedig már a' vér ugy meg-vólna romolva, hogy *pókés*, *vizellés*. *hasmenés* által a' testből kikezdene-folyni, akkor az egészséghez *semmi* reménység nintsen; azért-is olivankor tsak a' leg-súlyosabb történeteken kell enyhitő szerekkel segiteni gyekezni.

Nemelly-

Némellykor az hideg sûlyben-is valami fótok avagy fekélyek támadnak, mellyek hamar megfenéſednek, avagy hamar meg-rothadnak; Ebben az állapotban a' N°. 181. 318. le-irt ſzerek igen haſznaſok; kivált ha azonban a' betegek a' N° 177. le-irt italból ſokat iſznak: Ez a' ſzer a' sûlyben egyedûl-is mindenkor igen haſznos.

Ez a' nyavalya gyakran valami hoſzſzas *kôlôst bimlövel*, avagy *rúb forma* kiûtéſsel végzôdik; de ezek a' történetek-is a' N°. 110. 144. 182. le-irt ſzerekkel való hoſzſzas élés által kôzônségeſen egéſzſzen el-mulnak, kivált, ha azonban a' betegek a' N°. 45. le-irt italból bôven iſznak.

Néha pedig ezen utólsó rûhes állapotban a' N°. 60. fel-találandó pilulák akkor-is haſználnak, a' mikor minden más orvoſságok haſzontalanak.

A' RÚHRÓL.

(*De Scabie.*)

A' *Rúb* hoſzſzas, utálatos, és ragadós *Bôr-nyavalya* (morbus cutaneus).

Igen ſokſzor a' kezeken kezdôdik: Az ujjak kôzôtt egynéhány apró, valami tſipôs, rágó, avagy égetô vizeſséggel tellyes hojagotskák támadnak, mellyek olly nagy viſzketéſt okoznak, hogy az ember magát a' vakaráſtól meg-nem-tartóztathattya; majd azután a' teſtnek más réſzeinn-is haſonló hojagotskák pattannak-fel, és a' beteget ſzûnetlen nyughatatlankodtattyák, gyakran az egéſz teſtet-is egéſzſzen béborittyák; ſokſzor pedig a kezeken és a' lábakan igen bôven és egymáshoz igen kôzél vagynak, de

a'

a' teſtnek más réſzein tſák igen kevesen, és egymástól távól 's kûlönösön ûlnek.

Valami idô mulva az hojagotskák mély avagy ſzéles fekélljekké válnak, melly ſekélyek azután valami halhéj forma kéreggel, vagy-is inkább varral bé-borittatnak.

Mentôl mélyebben bé-rágódnak a' ſekélyek, annál keményebb léſzen a' viſzketés-is és az égés, kiváltképpen pedig ezen viſzketés, és égés éttzaka nevekedik, ſorrôságot, nyughatatlanságot, és álmatlanságot okoz.

Néha az illyen varak kôzôtt lévô bôr fajdalmaſon meg-feſzûl, meg-vereſſedik, és meg-gyulad; azonban a' beteg kôzönségeſen ſzomjuságról kezd panaſzolkodni, és az érverés, vagy-is a' pulſus hideglelôs.

Gyakran pedig a' felkélyek kôzt lévô kôz bôr meg-nem-gyulad, a' varak-is egéſzſzen ſzárazok 's ſonnyattak, a' pulſus-is nem hideglelôs.

Máſoknál az egéſz teſten apró, ſorró, és viſzketô hojagos kelevények támadnak, mellyek tſák hamar genyettséggel meg-telnek, és akkor kôrôskôrûl valami veres abrants forma kerûletek vagyon; Ezek-is gyakran meg-ſzáradnak 's kûlönôs eggyes varakká, avagy valami ſzéles, vaſtag, és utálatos tſúnya kéreggé válnak.

Ez a' neme-is a' rûhnek ſzintén olly ragadós, mint az elsô: Azért-is az egéſségeſeket a' betegektôl mindgyárt el-kell-válaſztani, egymás mellett fekûnni ſoha ſem kell hagyni, a' rûhes embernek ingét, ruháját, 's egyéb fejér-neműjét-is egéſséges ember ne viſelye.

A' Rûhnek okai adhatnak a' kemény, emészthetetlen, felette sôs és ſûſtes eledelek, a' keſerû fojtós és éretlen gyûmôlcsek, a' ſok ûlés, a' tiſztátalan

lan levegô ég, 's a' t. kivált ha azonban a' teſt, és a' fejér-nemû, ugymint az ing, gatya, 's a't. ritkán tiſztittatik, tſunyán és tiſztátalan, tartatik.

Minden rûhes betegnél *elsôben* azt kell ki-tanúlni, hogy valyon friſs-é, nem régen-kezdôdett-é, avagy már régi, és ſokáig tartott a' rûh; *máſodſzor* meg-kell-viſgálni, hogy vagyon-é a' rûhes embernek forróſága, és ſzomjuſága, vagy nints, hideglelôs-é azonban a' pulſus-is, vagy nem.

Ha a' betegnek *forróſága* és *ſzomjuſága* vagyon, ha azonban a' pulſus-is *hideglelôs*, ha a' bôr-is *feſzes* és *gyulatt*, akkor *biveſitô 's vért-tiſztitó* orvoſságokat kell adni N°. 7 8. 9. 11. 12. 39. 46. 187. Ezekkel a' beteget addig kell éltetni, mig a' gyuladás és a' forróság el-nem mulik: Ha pedig az *hideglelés* igen *kemény*, és a' *beteg* véres terméſzetû, akkor az *érvágas-is* ſzûkséges; azonban minden *harmad*, avagy *negyed* nap hashajtó orvoſságokat-is adni kell N°. 4. 5. 14. ha a' felyebb jovoſolt ſzerek az haſat elegendôképpen nyitva nem tartanák.

Ha már egyſzer a' forróság ſzûnni és a' gyuladás mulni kezd, akkor nem ſzûkséges olly gyakran laxálni, de mégis még a' felyebb nevezett italakot tovább-is ſzorgalmatoſon bé-kell-adni.

Erre az orvoſláſra néha a' varak laſſan-laſſan lehullnak, és az egéſz nyavalya kevés hetek alatt meg-gyógyittatik.

Gyakran pedig, ha az hideglelés és a' forróság elmulnak-is, mégis a' varak engedetlenûl meg-maradnak, az alattak lévô el-rejtett tiſpôſség magát ſzûnetlen tovább és méllyebben be-rágja, és a' betegnek ſzenvedhetetlen égéſt és viſzketéſt okoz.

Ebben az állapotban a' N°. 110. avagy 115. leirt orvoſságot kell bé-adni, és azonban a' beteggel a' N°. 45. avagy 116. fel-találandó italt bôvén kel

itatni; az-is igen ſokat haſznál, és a' gyógyulást ſietteti, ha azonban a' teſt lágy-meleg vizzel, mellyben egy kevés velentzi ſzappan (*ſapo venetus*) el-olvoſztatik, naponként moſogattatik.

Ha már egy darab idô mulva valami nyilván való jobbulás tapaſztaltatik, akkor az orvoslást megnem-kell változtatni mind addig, mig a' varak le-nem-hullnak, mig többé uj rûhek ki-nem-ûtnek, és mig minden viſzketés egéſzſzen el-nem-mulik.

Gyakran a' *rûbes* fekélyekbôl valami *tſipôs*, *vizes* nedveſség *ſzivárog-ki*, melly a' kôrûl lévô réſzeket izgattya, meg-gyulaſztya, és megint uj hojagotskákat és fekélyeket támaſzt: Ennek el-távoztatására azt a' ki-ſzivárgó tſipôſséget meleg vizzel és téjjel, avagy a' N°. 51. 208. le-irt vizzel gyakran gyengén le-kell moſni.

Mikor a' *kûbben* ſemmi *gyuladás*, ſemmi *forróság* avagy *hideglelés* nem tapaſztaltatik, akkor az orvoslást lehet mindgyárt valami *hasbajtóval* N°. 4. 5. 14. 38. 42. 43. 44. kezdeni, azután ſok vért tiſztito italakat N°. 45. 46. 72. 116. kell a' beteggel itatni; *bat* vagy *nyóltz* napok után a' laxativákot megint elé-kell-venni, és igy kell-venni, és igy kell a' beteget mind addig orvoſolni, mig egéſzſzen meg-nem-gyógyul.

De mégis arra vigyázni kell, hogy a' laxativákkal a' beteg felette nagyon meg-ne-hádgyaſztaſsék, mert a' nagy erôtlenség miatt a' rûh viſzſza-verôdhetnék, és azután a' teſtnek belsô réſzeiben nagy nyavalyát okozhatna.

A' N°. 144. avagy 179. le-irt orvoſság gyakran a' hoſzſzas rûhben-is ſokat haſznál, kivált ha az illyen betegeknek ſûkeres avagy ſûlyes vérek vagyon.

Min-

Mindazonáltal akár mitſoda ſokáig tartſon, akár mitſoda nehezen gyógyulyan, és ha mindgyárt a' leg-jobb orvoſságokra-is engedetlen a' rûh, azért mégis a' N°. 49. 174. le-irt orvoſságokra ſokſzor egéſzſzen meg-gyógyul.

Ezeket az orvoſságokat ſzintén úgy lehet megpróbálni minden más *kiûtésben-is* (*Efflorescentia cutanea*), avagy a' bôrnek minden *poklos* (ſiechhaft) nyavalyáiban-is, mivel azokban-is igen ſokſzor rendkivûl jól haſználnak.

Mindenkor jobb, ha a' *rûh*, és a' *bôrnek* más *nyavalyái-is* belsô orvoſſagokkal orvoſoltathatnak; ez az orvoslás ſokkal bátorſagoſobb, és, ha ſzintén valamivel tovább tart-is, és a' betegnek nehezebben eſik-is, mégis a' kûlsô ſzereket, a' meddig lehet, addig el-kell-távoztatni, kivált ha a' nyavalya már felette nagyon meg-gyökerezett, és ha a' vérnek romlásától vagy tſipôſſégétôl ſzármozik.

Ha pedig a' belsô orvoſságok ſokáig tapaſztalható jobbulást nem ſzereznek, kôvétkezendôképpen ha ahoz reménység nintſen, hogy a' beteg belsô ſzerek által egéſzſzen és hamar meg-gyógyulyan, akkor a' teſtnek némely réſzeit; a' mellyeken tudni illik leg-több rûh vagyon, lehetne a' N°. 319. avagy 229. le-irt irral naponként gyengén bé-kenegetni, de mégis azonban a' belsô orvoſságokkal tovább-is, kell élni; a' vért tiſztitó italakat-is még azután-is, mindkutána a' rûhes kiûtéſek egéſzſzen el-mulnak, ſokáig el-nem-kell-hagyni.

A' *bûdôs kôvôs* feredôk a' *rûbes* embereknek igen haſznaſok, de mégis ezek-is ártanának, ha elôbb illendô orvoſságokkal a' vér meg-nem-jobbittatnék, és a' tſipôſség nem kevetſittetnék.

Tſak akkor ſzabad, mindgyárt a' rûhnekelein illyen feredôket és irakat meg-engedni, a' mikor

a' pulſus nem hideglelôs, és a' mikor bizonyos, hogy a' rûh ruha, ágy-neműi, avagy a' rûhes-hez való érés által ragadott-el, és azért a' vér még nem tſipôs, hanem egéſséges.

Viſzſza-verô, nagyon ſzáraſztó, ſok ezûſt gelét-el, ón-mézzel (Bleyzucker), avagy egérmaſzlag-gal (Hydrich), elegyitett irakkal ebben a' nyavalyá-ban ſoha ſem kell élni, mert azok mindenkor fe-ette ártalmaſok.

Mikor a' rûh valami oktalan orvoslás avagy va-ami kûlsô orvoſságok által a' teſtbe viſzſza-verôdik, ákkor ſokſzor kemény állandó fô-ſájáſok, ſzédelgé-ek, vakságok, sûkettségek, nehéz lélekzéſek, hu-utok, néha nyavalyarontáſok-is, 's a' t. támadnak.

Az illyen állapotokban a' felyebb jovoſolt vé-konyitó vagy-is higitó és fel-olvaſzto vagy-is fel-ôldó talakat bôv mértékben kell adni; a' N°. 110. 115. avagy 49. 174. le-irt ſzereket-is meg-kell-próbálni; azonban a' beteg naponként egynéhány orák-ig va-lami lágyitó ſeredôben kell tartani, és az által azon kell igyekezni, hagy a' rûhet a' teſtnek kûlsô réſzei felé huzattaſsék.

Ha erre a' gonoſz kôrnyûlállâſok mulni kezdnek, akkor az orvoſlâſt tovább-is minden változtataſnélkûl tſak folytatni kell; ha pedig egy vagy tôbb hetek mulva ſemmi kônnyôbbség nem tapaſztaltatnék, akkor más módal kell a' rûhnek kihajtásához fogni.

Azért-is az illyen betegeket más rûhes emberekhez kell fektetni, avagy ollyan ingbe kell öltöztetni, a' melly más rûhes emberen volt, avagy a' rûhet bé-is-kell-öltani.

Mihent ez meg-tôrtént, akkor mindgyárt mind a' belsô mind a' kûlsô orvoſságokat el-kell-hagyni, és meg-kell-engedni, hogy a' rûh méllyen be-gyôkerezzék: Mikor már a' rûh meg-ſulyoſodik, akkor

azután

azután kôzônségeſen az elôbbeni nyavalya meg-ſzûnik.

Melly ha meg-tôrténik, akkor már ſzabad lé ſzen a' mint felyebb, belsô vért tiſztitó orvoſságokat adni, és azok által a' nyavalyát laſſan-laſſan gyógyitani.

Ha már a' beteg ekképpen ſzerentséſen fel-épûl, akkor a' teſtnek valamely réſzén meſterséges fekélyeket, avagy *fontánellát* kell tſinálni, melly azután ſokáig-is folyásban tartaſſék.

A' GELESZTÁKRÓL.

(*De Vermibus.*)

Azokban, a' kik a' bélekben ſok taknyót tartanak, kemény és roſz eledellel élnek, avagy tiſztátalan, 's rothatt vizet iſznak, 's a' t. igen ſokſzor *geleſzták* teremnek.

A' Geleſztáknak kûlômb-kûlômb félék: Némellyek tſak kitſinek és rôvidek, mint a' ſajtban lévô férgek, máſok kitſinyek, igen vékonyok, és valamennyire hoſzſzabbak. Ezen kétféle geleſztáknak tôbbire tſak a végbeli kában mulatnak.

Máſok hoſzſzak, gômbôlyegek, és a' földi geleſztákhoz éppen haſanlók. Vagynak igen hoſzſzu lapos, és ſzéles geleſztáknak-is, mellyek *Lapos*, avagy *Galand*-geleſztáknak neveztetnek.

Gyakran igen nehezen lehet meg-tudni, hogy a' beteg valyon a' geleſztáktól ſzenvedé, vagy nem mégis mindazonáltal ha a' kôvetkezendô jelek kôzû egynéhányon jelen lenni tapaſztaltatnak, akkor al-

kalmaſint lehet következtetni, hogy a' betegben geleſztak vagynak.

A' geleſztás embereknek kőzőnségeſen nagy és kemény az haſak, az ábrázattnak halaványſáppadt és bé-eſett; a' ſzemeknek ſejére kékes, a' fényе ſzéles; az or-lyikok alkalmatlanul viſzketnek; a' ſzáraz tſiklandazó hurut és a' tſuklás alkalmatlan, az hasban valami tſipdesés avagy marás éreztetik, kivált éhomra, melly marás, ha valamit etzik a' beteg, azután meg-ſzűnik. A' betegek gyakran telhetetlenűl éheznek, ſokat eſznek, és mégis azonban el-ſarvadnak 's el-ſzáradnak; ſokſzor a' ſzájjokban bűdős ſzagnak, és minden ételt utálnak; émelygéſekbe, ájulásokba, és ſzédelgéſekbe eſnek, avagy kemény inrángatódáſoktól, gőrtsőktől, de még nyavalyarontástól-is győtrőttetnek. Az eő pulſuſok többire egyenetlen és ſokſzor el-is marad.; a' vizellet halaványés emészthetetlen. Néha az has ſzűnetlen menyen, néha pedig engedetlenűl meg-ſzomúl.

Ezekből a' jelekből, mentől többen együtt vagynak, annál bátrabban 's bizonyoſobban lehet előre meg-jővőndőlni, hogy a' beteg a' geleſztáktól ſzenved.

De mégis a' geleſztáknak az a' leg-bizonyoſobb jele, ha a' teſtből okádás avagy haſmenés által geleſztak mennek-ki.

A' hoſzſzu kerek geleſztak leg-könnyőbben hajtatnak-ki; a' lapos és galand-geleſztak ellenben gyakran minden orvoſságnak ellent-állanak.

Mivel a' geleſztak többire mindenkor valami sűkeres takonyban vesznek magoknak féſzket, és a' belekhez erőſſen hozzá-ragadnak, akkor az illyen betegeknek ollyan orvoſságokat kell adni, a' mellyek a' taknyot fel-vagdalyák, a' geleſztákkal ellenkeznek,

keznek, eőket meg-ólik, avagy a' teſtből ki-hajtyák.

A' N°. 200. le-irt orvoſság a' geleſztáknak minden nemeiben igen ſokſzor leg-jobban haſznált, és ſok betegeket tőkélleteſen meg-gyógyitatt.

A' keſerű, roſz ſzagu, sós és hashajtó ſzerek N°. 292. 293. 294. 295. 296. 297. a' geleſztáknak ellen igen haſznaſok.

A' VÉRKORSÁGRÓL.

(De Hæmorrhoidibus.)

Mikor azokból a' *vérerekből* (*venæ*), a' mellyek a' *végburkának* végén vagynak, *vér foly*, akkor a' betegsés *folyó aranyernek*, *vérkorságnak*, és *végburkán* való *súlynek* neveztetik.

Ha pedig a' végburkának végén lévő vérerek ki-tágulnak, fel-dagadnak, és kerek avagy hoſzſzu, ſetét veres avagy feketes *tſomókat* és *vér-daganatokat* (Blutgeſchwülſte) minden vér folyás nélkül támaſztnak, akkor a' nyavalya *vak* avagy *nem folyó aranyernek*, avagy *vérkorságnak* hivattatik.

Az illyen daganatok vagy *kivül*, vagy *belől* vagynak a' végburkán; ugyan azért a' *vérkorság-is* vagy *külső*, vagy *belső*.

Néha ezek a' daganatok felette fájdalmaſok és gyúladtak; néha pedig lágyak 's ſonnyadtak és éppen ſemmit ſem fájnak.

Az aranyeres vagy-is vérkorságos emberek gyakran ſzédelgéſről, fő-fájáſról, a' nyaktſigában (im Genicke) pedig, és az ágyékokban (in den Lenden) 's a' ſartſontban (im heiligen Bein) valami külőnös

huzásról panaszolkodnak; az oldallágyok (die Rippenweichen) néha feszesek és puffadtak; néha olyan különös erzékenységről-is panaszolkodnak a' betegek, mintha az alsó óldaltsontak alatt egészszen az agyékokig valami kemény abrants vólna feszitve, melly miatt nehezen lélekzelnek, gyötrődnek, kedvetlenek, a' magok hivatalyokra alkalmatlanak, bádgyattak és simbesek; gyakran a' fartsontnak avagy a' véghurkának végén valami kemény, hatható, nyilalló, égő avagy öszve-szoritó fajdalmat-is éreznek; néha a' vezellet meg-reked, avagy az has meg-szorul, avagy a' betegek olly erőlkedéstől panaszolkodnak, mellyet azután valami hasmenés követ; az illyen hasmenés által a' testből sok takony avagy sükeres, taknyos emésztet takaradik-ki; mikor az has szorulva vagyon, akkor az illyen betegek magokat könnyőbben érzik, ha pedig az has gyakrabban menyen, akkor minden emésztés után valami bádgyadást, szédelgést, szivdobogást, és a' véghurkában valami égést, 's a' t. éreznek.

Mikor az aranyer folyni kezd, avagy gyuladás nélkül fel-dagad, akkor közönségesen ezek a' környülállások meg-szünnek.

Ha pedig az *aranyer* avagy kivül, vagy belől *meg-gyulad*, akkor gyakran kemény *forró hideg* járul a' vérkorsághoz, és a' véghurkának fajdalma szenvedhetetlen: Ezek a' fajdalmok néha egészszen az hugyas hojag-ig hatnak, és a' beteget szünetlen vizelésre erőltetik, avagy az hasban el-terjednek, és valami kemény 's veszedelmes gyulasztó hasfajást gerjesztnek.

Az aranyer vagy-is vérkorság némely embereknél minden hónapban rendetlen foly; némelyeknél tsak minden harmadik avagy negyedik hónapban egyszer jelenik-meg; másoknál minden esztendőben

kéttzer,

kéttzer, tudni illik a' tavaſznak és az ôſznek kezdetén indul-meg; vagynak ollyanok-is, a' kik tſak tavaſzſzal eſnek vérkorságba.

Az illyen embereknél a' vérkorság, vagy-is az aranyernek folyáſa többire mindenkor a' terméſzetnek haſznos munkája; a' betegek az illyen vérfolyáſra jobban leſznek, meg-elevenkednek 's megfriſsûlnek, és a' magok munkálkadáſokra alkalmataſsobbak: Azért-is jól vigyazzanak, hogy az aranyernek redes folyáſát akkor, a' mikor elé ſzokott kerûlni, ſem rendetlen élet, ſem étel 's italbéli hiba ſem meghevûles avagy meg-fázás által, 's a' t. megne alittsák, avagy akadályoztaſsák.

Ha az aranyer illendôképpen foly, akkor a' betegek magokat tſendeſen tartsák, és jól viſelyék, és ha ſemmi kûlônôs, felette alkalmatlan és veſzedelmes történet nem tapaſztaltatik, akkor ſem kûlsô ſemmi belsô orvoſságot ne vegyenek, hanem az egéſz orvoslâſt egyedûl tſak a' terméſzetre bizzák.

Ha pedig az aranyernek folyáſa vagy valami oktalan orvoslás, vagy a' teſtnek kemény mozgáſa, az elmének kemény indulattya, vagy hirtelen történt meg-fázás miatt 's a' t. hirtelen meg-áll, akkor gyakran igen gonoſz nyavalyák kövétkeznek, ugymint ſzédelgés, hoſzſzas fô-fájáſok, Guttaûtéſek, ſzélûtéſek, vakság, vérokádás, melyſzorulás, 's a' t.

Az illyen állapotban minden meg-lehetôs módan azon kell igyekezni, hogy az aronyernek folyáſa megint meg-indulyon.

Annakokáért illyenkor, ha a' pulſus tellyes, és feſzes, avagy ha a' betegek azonkivûl-is bôv-vérûek, akkor mindgyárt lehet eret vágni, és lágyitó klyſtérekkel avagy orvoſságokkal N°. 11. 39. 141. haſmenéſt inditani.

Erre az orvoslásra a' betegek gyakran tsak hamar meg-kônyôbbednek, kivált ha az aranyer megint folyni kezd, avagy leg-alább ha megint fel-dagad.

Ha pedig ezek a' szerek semmit sem kônnyebbitenek, akkor a' beteget meleg viz gôzre kell ûltetni, hogy az alsélnek párálása által a' vér az aranyerekbe folyni siettessék; mihent fel-dagadnak az aranyerek, azonnal mindgyárt, ha magaktól ki-nem-fokadnak, vér-szipókat (*piótzákat*, *nadályokat*) kell réájok rakni, hogy folyan-ki a' meg-gyûlt vér; azonban sok *lágyító* italakat-is N°. 8. 40. 88. és napjában *háromszor* egy ollyan port, a' millyen N°. 201. vagyon, kell a' betegnek bé-adni; azon felyûl reggel-is és estve minden nap a' lábakat egy *fél* avagy *egész* óráig-is meleg vizben feresztteni kell; ha már erre az orvoslásra a' beteg jobban kezd lenni, akkor ezekkel a' szerekkel tovább-is mind addig, mig a' kôrnyûlállások kévánni fogják, tsak orvosolni kell.

De ha ezekre semmi kônnyôbbség nem tapasztaltatnék, és ha a' *végburkában-is* semmi *fájdalom*, *huzódás* vagy-is *feszûlés*, és *sípés* vagy-is *viszketés* nintsen, akkor az azt jelenti, hogy a' természet tôbbé már magát ezekre az utakra igazitani nem engedi; azért-is illyenkor a' meg-rekedett aranyertôl származott nyavalyát ugy kell orvosolni, mintha valami más okból származott vólna.

Ha pedig az hirtelen meg-rekedt aranyer-folyás után semmi sorrôság, és semmi hideglelés nem támad, és ha a' beteg-is nem igen bôv vérû, akkor vért bótsáttani nem szûkséges; hanem tsak reggel és estve avagy napjában háromszor egy ollyan port, mint N°. 202. kell bé-adni, a' beteget meleg viz párára kell ûltetni, es azután a' véghumkába egy tsapot N°. 203. kell bé-dugni: Ha erre az aranyer

hamar

hamar meg-nem-indul, avagy ha még jelt sem mutat arról, hogy folyni akar, akkor ezeket a' szereket-is el-kell-hagyni, és a' beteget velek sokáig nem kell gyötrôni, hanem más a' környûlállásohoz alkalmaztatott orvosláshoz kell fogni.

Néha az aranyer minden rosz kövétkezés nélkûl folyni hirtelen meg-szûnik, illyenkor tehát, mivel a' betegnek semmi kûlônôs baja nem érkezett, semmi orvosláshoz nem kell fogni, hanem tsak arra kell jól vigyázni, hogy a' terméfzet tovább mit fog tselekedni.

Minden betegnél, a' ki folyó vérkorsában vagyon, az-az: a' kin az aranyer foly, arra jól kell vigyázni, hogy valyon nem foly-é a' vér igen bôven avagy igen szûken? valyon rendes-é és szokás szerént való-é a' folyás, vagy nem! Ha rendes és szokás szerént való az aranyernek folyása, akkor semmit sem kell tselekedni: Ha pedig igen szûkôn foly az aranyer, ha az elôre-ment feszûlések, szédelgések, gyötrôdések és fajdalmak nem szûnnek, akkor lehet az aranyereknek folyojását gyengén segíteni: Azért-is illyenkor a' betegnek lágyító klystéreket, lágyító italakat N°. 88. és napjában kéttzer, reggel és estve, egy port N°. 201. 202. avagy más hasonló orvoságot kell jovosolni; ha pedig azonban a' beteg bôv vérû-is vólna, akkor eret-is kell vágni.

Ha pedig az aranyer igen bôven folyna, akkor azon kell igyekezni, hogy meg-tsendesedgyék: Ha a' beteg kûlômben egészséges avagy bôv vérû, akkor a' karan lehet eret vágni, azután hogy a' belek kiûresedgyenek, és hogy a' kemény emésztet nyomván az aranyereket (*venæ hæmorrhoidales*) a' folyást ne nevelye, azért lágyító klystért kell bé-vetni, és a' N°. 93. avagy 94. le-irt orvoságat annak rendi szerént békell adni; ha ezek eleget nem használnak,

nálnak, ha azonban a' beteg erőtlenedik, akkor erősſebbekhez N°. 95. 96. kell ſolyomadni, avagy ha a' vérfolyás igen kemény és állandó vólna, akkor még-erősſebbeket N°. 97. 192. kell elé-venni; végre külsö ſzereket-is kell fel-rakni: a' kéſzitett tſerfatoplo (der zubereitete Eichenſchwamm), illyenkor kivül igen ſokat haſznál, ha a' ki-nyilt helyre tétettethetik.

Mihent tapaſztalhatóképpen ſzünni kezd az aranyernek folyáſa, akkor mindgyárt az erősſen állitó belsö orvoſságokat félre kell tenni.

A' nem folyó avagy *vak* vérkorságban azt kell meg-viſgálni, hogy az aranyer friſsé és moſt kezdött-é elöbſzer; avagy válté a' betegnek tölle többſzer-is valami baja, és hogy régi-é 's meg-rögzött-é már; meg-vagyonénagy fajdalommal gyuladva, és hogy öſzve-foglaltatté valami kemény hideglelésſel, avagy tſak gyuladás nélkül dagadtt-fel; végre arra-is kell vigyázni, hogy könnyebbitti-é a' beteget, vagy nem, és hogy haſznos munkájáé a' termeſzetnek, avagy tſak történetü, alkalmatlan és ártalmas.

Ha a' vak aranyer *felette fájdalmas*, *gyúladt*, és valami *kemény hideglelésſel öſzve-foglaltatot*, akkor kivül a' gyuladáſra ſzünetlen lágyitó meleg kötéſeket kell kötni, és a' beteget ugy kell orvoſolni, a' mint a' gyulaſztó hidegleléſekben mondatott. Mihent ſzünni kezd a' fajdalam, és a' meg-gyuladott réſz már többé nem olly feſzes és nem olly veres, akkor mindgyárt a' lágyitó kötéſek helyett *oſzlató kötéſeket* kell a' fel-dagadt aranyerekre kötni, mert külömben a' külsö lágyitó kötéſekkel való hoſzſzas orvoslás által az aranyerek gyakran felette nagyon el-lágyulnak, avagy meg-eveſednek 's genyettséggel meg-telnek; ezekkel az oſzlató kötéſekkel mind addig kell orvoſolni, mig a' daganat és a' fajdalam egéſzſzen el-mul-

nak:

nak: Ha már a' beteg az el-hajtatott fájdalom és gyuladás után tovább a' kötéseket szenvedni nem akarná, akkor a' lágy daganatnak el-ûzésére lehet a' N°. 204. avagy 206. le-írt irat az aranyerekre tenni; ha pedig ezek az erek még a' gyuladásnak el-mulás után-is keményen 's göröcs módra fájnának, és ha a' beteg árnyékszékre ûlni erôltettetnék akkor a' N°. 205. le-írt irat kell a' fájós helyre kenni.

Gyakran az aranyerek vérrel ugy *meg-telnek*, és ugy *meg-feszûlnek*, hogy a' lágyító kötések és a' belsô orvosságok semmit sem használhatnak: Ebben az állapotban *érvágó késets kével* (mit einer Lanzette) az aranyereket okosson sel-kell-mettzeni, és a' vért ki-kell-botsáttani, avagy ha a' beteg a' mettzéstôl félne, akkor az aranyerekre vérszipókat (Blutigel) kell rakni, avagy ha a' bôr vékony, akkor a' dagadt ereket *fûgefa-levéllel*, avagy kemény darabos *itató* pappirossal gyengén *dörgölni* kell; erre az aranyer többire mindenkor magától folyni kezd.

Ha pedig a' fel-dagat részek már *fetét vereſſek* avagy *ſzederjeſek* vólnának, és valami rosz ki-menetellel fenyegetnének, akkor soha sem kell lágyító kötésekhez fogni, hanem mindgyárt *oszlato* és *rothadásnak* ellent állo *fûvekbôl* N°. 247. kell kötéseket készíteni. Végre ha valami jelek azt mutatnák, hogy a' dagat részek *fenévé* akarnak válni, akkor a' betegnek ollyan orvosságokat kell adni, a' millyenek N°. 70. 145. 150. vagynak; azonban a' most jovosolt oszlato kötéseket-is a' dagadásra szûnetlen rakni kell.

Ha a' fellyebb elé-hozatt illendô szerek nem használnának, és azért a' fel-dagad 's meg-gyuladt aranyerek *meg-genyettségesednének*, akkor azt a' helyet, a' hól a' genyettség meg-gyûlt, mindgyárt ki-kell-fokaszlani, hogy folyan-ki a' genyettség; itten a' ki-fokaszlással olly fokáig várakozni nem lehet,

mint

mint az *ikrásbuſás* (an drüſigten) avagy más réſzekben, mert itten mivel ſok kövérség vagyon, azért a' genyettség hamar meg-tſipôſedik, és azután a' kôrûl lévô réſzeket meg-rályja, ſekélyeket, ûreſutakat (*ſinus*) avagy rsôves ſebeket (*ſiſtula*) tſinál, mellyekbôl azután gyakran holtzſzas és lokſzor gyógyithatatlan nyavalyák ſzármazhak.

Néha ezek az *üres utak* és *tsôves ſebek* eleinten tôkélleteſen meg-gyógyulnak, ha a' N°. 59. li-irt orvoſsággal fetskendeztetnek, és azonban belsô orvosságal a' N°. 60. 61. le-irt ſzerek a' betegnek béadattatnak; de mégis némelykor egyedûl tſak a' *mettzésben* vagyon minden bizonyos és bátorságos orvoſság.

Ha az arany-erek rendeſen 's bizonyos idôkben fel-dagadnak, és a' beteget meg-kônnyôbbitik, akkor eôket ſoha hirtelen el-nem-kell hajtani, hanem tſak arra kell vigyázni, hogy nintſéne a' daganattal valami más alkalmatlan történet (*ſymptoma*) ôſzve-foglalva. Ha az illyen daganatoknak jelen-létekkor a' beteg nagy forró hideget, ſok hévséget vagy-is forrosságat, 's fô-ſzédelgéſt ſzenvedne, és ha azonban véres terméſzetû-is (*plethoricus*) vólna, akkor eret kell vágni, vérſzipókat (*nadályokat*, *piôtzákat*) kell a' daganatokra rakni, lágyitó kliſtéreket kell bé-vetni, és a' beteget éppen ugy kell orvoſolni, a' mint az állandó forró hidegekben (*in febribus continuis acutis*) tanittatott. Ha pedig azonban a' gôrtsôk (*ſpaſmi*) alkalmatlanak vólnának, avagy ha a' betegek gyakran haſmenéſre haſzontalan erôlkednének, akkor a' N°. 41. 92. avagy 93. le-irt orvoſságokat kell bé-adni, a' daganatokat pedigazonban a' N°. 204. le-irt irral békell kenni. Ha a' beteg az aranyereknek dagadáſán kivûl ſemmi más bajt nem

érez,

érez, akkor a' tſendes nyugadalman kivûl más orvoſság nem kévántatik.

De ha az *aranyerek rendetlenûl* 's bizonytalan idôkben *dagadnak-fel*, és a' *betegnek* nem tſak *ſemmi* könnyôbbséget *nem ſzereznek*, hanem inkább *nagy bajt-is* okoznak, akkor azon kell igyekezni, hogy a' daganatok laſſan-laſſan *el-oſzólyanak*.

Az illyen haſzontalan és rendetlen aranyer-dagadás igen ſokſzor véſzen eredétet felette fûſzerſzámos és hevitô ételektôl, ſok, ujj és erôs bortól, az hasnak ſokáig tartott meg-ſzorulásától, kemény emésztetlel 's nehéz haſmenéſtôl, lágy és meg-melegitô ſzéken való ſok ûléſtôl, lovogláſtól, és a' ſzerelemnek dólgában valo mértékletlenségtôl. 's a' t. Némelyeknek a' kávé-is, és a' veres bor ſajdalmat 's dagadáſt támaſzt az aranyerekben.

Ezt a' daganatot kezdetben ſokſzor könnyen ellehet hajtani: A' bôv vérû embereknek ereket megkell-vágni, és az haſakat gyengén hiveſitô, 's haſat hajtó ſzerekkel N°. 11. 12. 39. 141. avagy lágyitó kliſtérekkel ki-kell-ûreſiteni, azután a' dagadáſt a' N°. 206. le-irt irral bé-kell-kenni: avagy ha az aranyer nem ſájdalmos, akkor maga-is a' beteg napjában kéttzer avagy háromſzor a' daganattyát hideg vizzel meg-moshattya, és egy darab ideig hideg vizbe mártatt ſpongiat rajta tarthat; valahányſzor árnyékſzékre ûl, akkor-is mindenkor ugy tſelekedhetik. Ekkeppen ezek a' réſzek laſſan-laſſan meg-erôs-ſednek, és a' fel-dagadt aranyerek minden baj nélkûl tôkélleteſſen el-oſzlanak; de mégis ezután a' beteg azokat azokakot ſzorgalmatoſon el-távoztaſſa, a' mellyek néki aranyeret vagy-is *vérkorságot* okoztak.

Ha pedig az aranyerek *fájdalommal* vôlnának *feldagadva*, akkor elôbb *lágyitó* és *fájdalmat tſendeſitô* meleg kötéfekhez kell folyomodni, mihent el-

mulik

mulik a' fájdalam, akkor mindgyárt lehet az elöbbeni kűlsö öſzve-huzo és eroſitö ſzerekel avagy irakat elé-venni.

Ellenben pedig ha az aranyerek régen fel-dagadtak és ſok tſomókká váltak; ha ezekben a' tſomókban alutt vérvólna, a' melly ſemmi oſzlató kötéſekre el-nem-oſzlanék, akkor a' tſomokat *láncétával*, érvágó kéſetskével fel-kell-mettzeni, és az alutt vért ki-kell-nyomni. Ekképpen ezek a' tſomós daganatak gyakran könnyen és hamar el-veſznek, kivált ha azonban egy néhány napokan valami oſzlato és egyſzer-'s-mind erőſitö fűvekből kéſzitetett kötéſekkel köttetnek.

Ha pedig ezeknek a' tſomóknak a' bőre igen vaſtag, és már meg-keményedett vólna, akkor legjobb azokat egéſzſzen le-mettzeni, és azutan a' mettzéſnek helyét ugy, mint valami fris ujj ſebet, gyogyitani.

Ha tapoſztaltatnék, hogy ezeken a' *tſomós* daganatakon gyakran valami taknyos nedveſség *általizzadna*, avagy által-folyna, akkor eőket minnyájan egyſzerre le-nem-kell-mettzeni, hanem egyet vagy kettőt, a' mellyik tudni illik leg keveſebbet alkalmatlankodik, még meg kell hagyni. Ha azután valami idő mulva az ember látná, hogy a' beteg jól vagyon, akkor a' többi tſomókat-is lehet le-mettzeni, kivált ha ez a' taknyos folyás a' betegnek ſemmi haſznot nem hajt.

Ha az *aranyerek benn* az *hasban* lévő véghurkában *dagadnak-fel*; ha azonban hasfájáſt-is okoznak, és a' vizelletet meg-állityák, akkor lágyitó meleg kötéſekkel és meleg viz-gőzzel vagy-is párával a' véghurkának kűlsö réſzeit lagyitani kell; erre a' kűlsö aranyerek fel-dagadnak, és a' belsö fájdalmak elmulnak: Mihent fel-dagadnak a' kűlsö aranyerek,

és

és az által a' belsô bajak mulni kezdnek, akkor mindgyárt a' dagadáſra vérſzipókat kell tenni, avagy lancétával fel-kell-metszeni, hogy a' meg-gyûlt vér ki-folyhaſſan, és hogy megint az elôbbeni helyre viſzſza ne térjen.

Ha pedig a' *belsô* vérkorságtól, vagy-is *aranyerétôl* valami *kemény* hasfajás vagy-is *kolika* támadna; ha a' pulſus felette hideglelôs (*az-az*: *gyors*) és kemény (*durus*) vólna, akkor a' beteget ugy kell orvoſolni, mintha bél-gyuladásban (*inflammatio inteſtinorum*) fekûnnék.

Gyakran a' *fel-dagadandó belsô* aranyernek minden *jelei* jelen vagynak, a' *vizellet-is* azonban *megvereked*; végre a' beteg *vért* kezd *vizelleni*, és az által jobban leſz: ez az állapot gyakrabban hónapſzínonként, avagy más bizonyos idôkben-ſzokatt megtôrténni: Mihent éſzre vétetôdik, hogy az illyen *véres vizellet* a' vérkorságtól támadatt, akkor ſemmitôl ſem kell félni, hanem inkább lágyitó italokkal N°. 8. 40. 88. a' folyás ſegiteſſek, és ſoha öſzvehuzó orvoſságokkal meg-ne gátoltaſsék.

Ha azok az emberek, a' kik vérkorságot ſzenvednek, minden emészténkor a' véghurkának végén valami kemény *égéſt* avagy *fájdalmat* éreznek, avagy ha az illyen fájdalom és égés minden haſinenés nélkûl-is meg-jelenik, akkor jó és a' betegen ſokat kônnyóbbit, ha a' véghurkába napjában kéttzer kakáo-vajból, avagy meg-sûrûitett édes gyökér-lévból tſinált tſap dugatik, avagy ha a' N°. 207. le-irt ir-is illendôképpen bé-kenettetik; de mégis jól meg-kell-viſgálni, hogy a' veghurkában nintſené valami fekély, meg-keményedett tſomó, ki-ſzôtt hus avagy valami más ok, a' melly ezt a' fájdalmat és égeſt okozta vólna, és kôvetkezendôképpen más orvoſláſt-is kévánna.

' Néha az aranyerek benn az hasban nagy és hoſzſzu tſomókká dagadnak-fel, és valamányſzor a' beteg árnyék ſzékre ül, akkor mindenkor az emésztettel edgyütt egyik avagy a' másik tſomó ki-buvik, egy darab ideig künn-is függve marad, és valami huzo ſajdalmat okoz; de végre a' künn függő daganat laſſan-laſſan el-mulik, és megint bé-menyen az hasba, a' honnét ki-jött vólt.

Az illyen betegek ha véres természetűek, akkor gyakran eret kell vágni; az mellett adni kell vért vékonyitó orvoſságokat-is és italokat N°. 2. 6. 7. 8. 9. Néha az haſat-is lágyitó kliſtérekkel ki-kell-öreſiteni: így ez a' nyavalya gyakran magában-is laſſan-laſſan megészszen el-mulik.

Némelykor az-is meg-történik, hogy, mineku-tánna az illyen tſomó az hasból az emésztettel edgyütt kibutt, a' véghurkának vége erőſzakaſon öſzve-huzódgyék, és ezt a' künn függő tſomót mint-egy meg-fojtſa 's bézárja; melly miatt gyakran ſzenvedhetetlen ſajdalam, igen kemény hidegleiés és forróság támad: Az illyen környülállásban mindgyárt eret kell vágni, a' daganatra lágyitó meleg kötéſeket kell rakni, és azokat az orvoſságokat mind elé-kell-venni, a' mellyek a' gyulaſztó hidegleléſekben (*febres inflammatoriæ*) ſzükségeſek.

Ha a' ſajdalam ſzúnni kezd, és ha a' dagadáſ-is meg-lágyul, akkor gyakran a' dagadáſt gyenge nyomás által az hasba megint bé-lehet-vinni; gyakran magokban-is el-oſzlanak.

De mégis ſokſzor mind ezek az orvoſságok ſemmit ſem haſználnak, a' ſajdalom nem ſzúnik, a' daganat fetét veres leſz, vagy-is meg-ſzederjeſedik, és néha a' ſene közelit. Ennek a' veſzedelmes állapotnak el-távoztatáſára a' daganatot mindgyárt fel-kell metszeni, és belőlle elegendő vért kell botsátani;

azután

azután oſzlató meleg kötéſeket kell réá rakni, belső orvoſságnak a' ſelyebb jovoſolt italokat kell adni tovább-is, ekképpen az illyen betegek majd mindenkor hamar és ſzerentséſen fel-épülnek.

Némelly emberek azon a' helyen, a' hól kűlőmben az aranyerek fel-ſzoktak dagadni, valami huzó avagy nyilalló fajdalmat éreznek, de mégis nem tapaſztalyák, hogy vagy kivűl, vagy belől valami fel vólna dagadva; azonban a' nyakcſigának és a' hátgerintznek huzodásáról, avagy gyakor fő-ſzédelgéſiről panaſzolkadnak. Néha az hátokban valami borzadáſt, melly a' fő felé fel-fut, avagy félfelé menő hévséget, vérforráſt és gőzet éreznek; bádgyattak, kitſin hitűek, avagy méllyen gondoſkodók és komor kedvűek: az ő pulſuſſak vagy-is érveréſek közönségeſen egyenetlen avagy hideglelős. Az illyen történetek (Zufälle) eſztendőn által néha gyakran elé-jőnnek.

Ezek a' betegek többire mindenkor hamar meggyógyulnak, ha napjában kétrzer avagy háromſzor egy port N°. 1. béveſznek, avagy a' N°. 2. le-irt orvoſsággal annak rendi ſzerént élnek, és azonban egy findſia herbathét N°. 88. avagy 257. gyakran iſznak; ha nyugadalmaſon nem alhatnak, akkor eltvére őllyan orvoſságot kell adni, a' millyen N°. 41. vagyon.

Ha pedig azonban gőrtſeket-is ſzenvednek, akkor a' N°. 92. le-irt orvoſság jobb, mint azok N°. 1. 2. és ha az has minden nap nem üreſſedik 's nem tiſztul, akkor néha-néha lágyitó kliſtért-is kell bévetni.

Vagynak emberek, a' kik a' véghurkának végén ſzenvedhetetlen égéſt és viſzketéſt éreznek; azonban ez a' réſz veres és meleg, ſzőnetlen-is valami tſipős, vizes nedveſséget izzad-ki, a' melly-

tól rágattatik 's izgattatik, és apro égő hojagotskák avagy ſzenvedhetetlen viſzketés támod. Ezeknek a' betegeknek valami gyenge hashajtót N°. 129. és ſok italt N°. 116. kell adni; a' faj'os réſzt-is naponként gyakran meg-kell-moſni N°. 208. avagy a' N°. 207. le-irt irral bé kell kenni. Erre a' betegek hamar nagy könnyöbbséget tapaſztalnak, és végre a' nyavalyától egéſzſen meg-menekednek.

Vagynak ſok aſzſzonyemberek-is, a' kik mindenkor a' hóſzámnak meg-indulása előtt egynéhány napokan az aranyerekben valami feſzitő avagy nyilalló fajdalmat éreznek: a' fajdalam gyakran az hasban és kiváltképpen az haſnak első réſzén el-terjed, és ottan nyilalláſt és göртsös ſzorulást vagy-is öſzve-huzódáſt gerjeſzt; ſokſzor a' vizelletetet-is meg-rekeſzti, és azt tſelekſzi, hogy a' vizellet nehezen és erőlkedéſſel 's tſak tſeppenként folyan; néha azonban a' betegek a' kereſzt tſontban-is (im heiligen Bein) fajdalmat, avagy a' bal öldallágyban (in den linken Rippenweichen) valami nyilalláſt és feſzüléſt éreznek. 's a' t.

Ezek magokat illyenkor illendőképpen tartsák, és minden hevitő italakat 's haſanló ételeket el-távoztaſſanak. Ha az has meg vagyon ſzorulva, akkor lágyitó kliſtéreket kell bé-vetni: Reggel és eſtve egy port N°. 209. és gyakran egy vagy két findſia herbathét N°. 40. 88. kell bé-adni. Ha véres természetűek és ſok vérűek a' betegek, akkor eret kell vágni, és ha a' fajdalmok igen kemények és állandók, akkor a' betegeket lágyitó meleg feredőbe kell ültetni, avagy lágyitó meleg kötéſekkel kell bé-kötözni. Az illyen ſzemélyek közönségeſen egéſzſzen meg-könnyöbbednek, mihent a' hóſzámi tiſztulás illendőképpen folyni kezd.

Ennek

Ennek az állapotnak el-távoztatására a' véres terméſzetű aſzſzonyemberek gyakran eret vágaſsanak, és gyengén hiveſitő, 's vért vékonyitó italakat N°. 7. 8. 40. igyanak: máſoknak némellyeknek igen ſokſzor haſznál a' N°. 88. le-irt orvoſság, ha belőlle egy néhány heteken egymás után reggel és eſtve mindenkor két findſiával iſznak.

A' mélánkolikus avagy lépes embereknek igen ſokat haſznál a' rendeſen ſolyó vérkorság vagy-is aranyer, kivált ha a' ki-ſolyó vér egéſzſzen fekete, vaſtag, és sűkeres.

Az mellett az illyen ſzemélyeknek igen jó minden reggel egynéhány hetekig ollyan italt innya, a' millyen N°. 136. irva vagyon, és azonban a' teſtet eléggé mozgatni.

A' VESÉKNEK ÉS AZ HUGYAS HOJAGNAK KÓVEIRÓL.

(*De Calculis Renum & veſicæ urinariæ.*)

Alig vagyon az emberi teſtben ollyan réſz, a' mellyben néha kőv forma matéria nem találtatott vólna.

De mégis kőves matériák leg gyakrabban az epés hojagban, a' vesékben, és az hugyos hojagban láttatnak.

Az epés hojagnak kővei többire meg-keményedett epétől ſzármaznak.

A' veséknek pedig és az hugyos hojagnak kővei egéſzſzen más terméſzetűek; Ezek nagyságokban-is és formájokban 's minéműſegekben egymáſtól ſokſzor felette nagyon kűlőmbőznek; Némellyek

igen kemények, lapoſſak és nem ſzegeleteſek, mások ellenben darabaſok, ſövenyeſek vagy-is homokoſok, és könnyen törők 's porlók. 's a' t.

A' kemény, lapos, és egéſzſzen egyenlő kövek a' veſékben, avagy az hugyas hojagban gyakran ſokáig maradnak, és mégis a' betegnek ſemmi nagy bajt nem okoznak.

De ha éleſek, ſzegeleteſek, 's darabaſok, akkor gyakran tſák hamar fulyos és ſelette ſajdalmos történeteket gerjeſztnek.

Hogy a' *veſékben kő* vagyon, azt *abból* lehet *meg-tudni*, ha a' betegek az ágyékokban és a' veſek' tájján gyakran valami feſzitő, tompa, 's terhelő ſajdalmat, az haſokban pedig valami fel-puffadáſt és rágáſt éreznek; ha ezekre a' ſajdalmokra a' vizellet egy ideig fenn-akad 's meg-rekéd, avagy tſák ſzőkön és valami ſajdalmos erőlkedéſſel foly; ha azonban a' vizelletben valami takony avagy ſöveny vagy-is homok forma matéria vagyon; ha talám a' beteg' ſzőlői közül valamelly-ik valaha veſe-követ hordozott 's ſzenvedett; ha ez a' ſajdalom a' teſtnek minden kemény mozgására, a' ſzekerezéſre és lovoglaſra kivált a' kővel ki-rakatott, ſtallromozatt uttzákan, a' köves, és egyenetlen utakan ſokat nevekedik és fulyoſodik, az agyban pedig és a' nyugadalomban megint el-mulik.

Ha a' nyavalya fulyoſodik, avagy ha a' kő a' vesékben akár mitſoda okból meg-mozdul, és ſzegeletes, éles, hegyes avagy darabos, akkor a' veſéknek tájján valami ſzenvedhetlen, nyilalló avagy furdalo 's ſzurkáló, állandó ſajdalom támad, melly a' vizelletnek tſátornáin le-hot egéſzſzen az hugyos hojag-ig; ezen ſajdalom miatt a' férfi ſzemöllyekben gyakran vagy az egyik, vagy a' máſik tők, avagy mind a' kettő-is ſajdalmaſon fel-felé-huzodik; Néha az

egyik

egyik avagy a' máſik tzonb és láb meg-mered, és minden érzékenységét el-veſzti avagy ſzél-ütésbe (*paralyſis*) eſik, avagy gyomor-émelygés és okádás következik; a' vizellet eleinten vagy éppen nem, vagy ſelette ſzűkön ſoly, de ha a' fájdalom ſzűnik, akkor többire mindenkor bővebben kezd menni, nagyon éget, közönségeſen zavaros, ſok taknyos avagy homokos ſeprőt ſzálit az edény' fenekére, avagy vérrel vagyon őſzve-elegyitve.

Erre ezek a' történetek többire mindenkor egéſzſzen el-mulnak, de megint valami idő mulva ſzintén azon és gyakran még nagyobb keménységgel viſzſza térnek: Ez többire mindenkor oſtromonként ſzokatt meg történni éppen ugy, a' mint az epés hojagnak kőveiben láttatik.

Ezek az oſtromok-is, haſanlóképpen az epés hojag' kőveihez, a' terméſzetnek *igyekezetei*, mellyek által a' kővet maga helyéből ki-mozditani, és azután a' teſtből ki-hajtani iparkodik.

Annakokáért az illyen betegeket éppen olly okos gondviſeléſſel 's vigyázáſſal, és ſzintén azon orvoſságokkal-is kell orvoſolni, a' mellyek az epés hojog' kővei' kemény oſtromiban jovoſoltattak.

Ha pedig a' *vesekő*, kitſin, lapos, nem ſzegeletes, nem éles, akkor gyakran minden nagy fájdalom nélkül az hugyas hojagba le-menyen, és gyakran mindgyárt megint az hugyos hojagból-is ki-hajtatik.

De ha ellenben nagy, avagy éles és ſzegeletes, akkor ſokſzor a' vizellőtsővben, mellyen a' veséből az hugyas hojagba le-kellene menni, meg-reked 's meg-akad, és ottan a' fellyebb le-irt történeteket gyakran ſokkal ſulyoſobban fel-gerjeſzti, gyuladáſt avagy bőv vérfolyáſt okoz, néha fenét-is támaſzt, és halált hoz.

Ha pedig a' kő már egyszer a' veséből minden alkalmatlanság nélkül, avagy ámbár előre ment nagy bajakkal-is az hugyos hojagba le-ment, akkor a' fellyebb le-irt történetek lassan-lassan el-mulnak; a' betegek azután a' vese tájáu sem feszűlést, sem nyomást, sem nyilallást nem éreznek; és akkor már lehet gondolni, hogy a' vesék a' kőtől egészszen meg-menekedtek.

De ha mégis a' fellyebb meg-jedzett történetek még a' vesék' tájáu hoszszabb ideig-is megmaradnak, akkor közönségesen egy vagy több kövek-is még a' vesékben vagynak, mellyek majd megint az elobbi fajdalmaknak oltromit fel-gerjesztik.

Ha a' fellyebb le-irt környülállásokból bizonyosson meg-tudódik, hogy a' vesekő már az hugyas hojagba által ment, akkor mindgyárt, és azután-is több napokan-is a' vizelletet mindenkor jól meg kell visgálni, 's nézni, hogy valyon nintseneké a' vizelletben valami kő forma matériák, avagy valami fövenyszemetskék: Ha vagynak, és ha arra a' vizellet szabadon 's minden seprő nélkül menyen, ha a' beteg-is azonban semmi bajról nem panaszolkadik, akkor az igen jó jel, mivel az ember akkor abban bizonyas lehet, hogy a' vesékből az hugyas hojagba hajtatott köves matériák a' teltből egészszen ki-takaritotnak.

Ha pedig a' vizelletben semmi köves avagy fövenyes matéria nem találtatik, és ha azonban a' beteg-is arról panaszolkodik, hogy szabadon nem vizellhetik, avagy hogy a' vizellet égést és a' vizellésre gyakor erőltetést okoz; akkor az jelentődik, hogy a' kő az hugyos hojagban maradott: Ez a' kő azután az hojagban nevekedni kezd, és sokszor felette nagy lesz.

A'

A' lapos, egyenes, ſima kő, ha tapaſztalhatóképpen nagy-is, mégis gyakran ſokáig az hugyas hojagban minden alkalmatlanság nélkül meg-maradhat; de mégis az illyen betegek közönségeſen valami nehézséget éreznek az hugyas hojagban; a' kő miatt néha' a' vizellet-is fenn-akad, avagy nehezen és taknyos matériával elegyitve menyen.

Sokſzor apró követskék-is, avagy valami föveny forma materiátskák a' vesékből az hugyas hojagba minden tapaſztalhato történet nélkül által mennek, ottan meg-maradnak, és az hugyhojag-kőnek fondamentomat avagy okot adnak; mégis mindazonáltal az hugyas hojagban kő-gyakran magában-is nő.

Mind a' két állapotban ritkán lehet a' nyavalyát mindgyárt kezdetben meg-eſinérni, mivel a' betegek vagy éppen ſemmi, vagy tſak igen kevés, alkalmatlanságot éreznek, és mivel közönségeſen addig ſemmiről ſem panaſzolkodnak, mig a' kő meg-nem nő, és a' nyavalya nagy erőt nem veſzen.

Az *hugyas hojag* köveinek *Jelei* ezek: A' vizellet gyakran nehezen és égéſſel menyen, néha tſak tſepég-is és igen fajdalmos, avagy a' beteg ſokáig éppen ſemmit ſem vizellhetik, jóllehet a' vizelléſre ſzünetlen valami erőltetéſt tapaſztal; néha a' vizellet eleinten ſzabadan és bőven foly, de a' folyás közben hirtelen kemény fajdalommal meg-reked 's meg-áll; gyakran az-is meg-eſik, hogy az illyen betegek a' vizelletet éppen meg-ne tarthaſsák, hanem ſzünetlen tſepegesék; a' férfiak a' ſzemérem teſtekben, kiváltképpen pedig a' ſzemérem teſtnek végén, a' makkotskában valami nyilalló fajdalmat éreznek, néha valami unalmas alkalmatlan tſiklandazáſt-is tapaſztalnak; a' vizellet többire mindenkor vérrel, genyettséges avagy taknyos, sőkeres matériával rakva vagyon, avagy az edény' fenekére valami homokos

ſeprót ſzálitt, néha halavány ſzinő-is, és benne valami taknyos, bőr forma darabok ſzerte ſzéjjel uſzkálnak, gyakran zavaros-is, ſokſzor bűdős és rothatt ſzagu-is; ezek a' betegek az hugyas hojag' táján valami nehézséget éreznek, az aranyerekben gyakran ſájdalmat tapaſztalnak, és néha egyſzer-'s-mind ſzűnetlen igen alkalmatlan haſmenéſre való eröltetéſt-is ſzenvednek.

Jóllehet ezek a' jelek akkor majd mindenkor több avagy keveſebb keménységgel jelen vagynak, a' mikor az hugyas hojagban kő vagyon, de mégis *azokból* egyedűl *bizonyoſon* ki-hozni *nem lehet*, hogy az hugyos hojagban *kő* vagyon, mivel ezek a' történetek gyakran egéſzſzen *más* okokból-is *ſzármoznak*, ugymint *fekélyektől*, kemény *daganatoktól*, *tsőves ſebektől* (fiſtulæ), de még az aranyerektől-is, 's a' t.

Leg-bizonyoſobban lehet az hugyas hojag' kővének jelenlétéről itéletet tenni abból, ha a' végh-hurkába, avagy az aſzſzonyi rendnél a' ſzeméren teſtbe bé-dugatott mutató ujj az hugyos hojabban kővet érez, avagy ha a' *katéter* követ jelen lenni mutat.

De mégis ezek a' jelek-is az őſzve tſoportozatt történetekben gyakran a' leg-próbáltobb hugyas hojagkömettző orvoſt-is tévelygésbe vihetik, 's megtſalhattyák.

Ha már a' ſellyebb le-irt jelekből az ember kitanólya 's meg-tudgya, hogy a' vesékben *kő* vagyon, akkor tellyes tehettséggel azon kell igyekezni, hogy a' kő nagyobra ne nőjjen; ha lehet, őtet fel-kell olvoſztani vagy-is el-kell oſzlatni, avagy alkalmatos orvoſságok által a' teſtből ki-hajtani igyekezni kell.

An-

Annakokáért a' betegek minden ételt és italt, minden egyéb dolgakot-is, a' mellyek a' követ nevelgetnék, szorgalmatoson el-távoztassanak.

A' testnek állandó gyenge mozgatása; zöld, leves fűvekből 's gyökerekből készíttetett ételek; és meg-ért kerti gyümöltsök az illyen betegnek mindenek felett-leg-haszna sobbak.

A' *bő vérű* embereken gyakran *eret* kell vágni; azután sok *lágyító, oldaszító*, avagy egyszer-'smind gyengén-is *hasatbajtó* italakat N°. 8. 39. 40. 72. 88. 136. 141. kell nékiek adni; és ha a' szükség ugy kívánnya, gyakran azonban lágyító olajos *klistereket-is* kell be-vetni; a' betegeket napjában egy vagy két óráig lágyító meleg *fürdőbe* kell ültetni és a' vesék' tájját, 's még az hasat-is napjában kéttzer a' N°. 128. le-irt irral dörgölni kell.

A' beteg, ha ezen, avagy ezekhez hasanlo orvosságokkal annak rende szerént és sokáig él, sokszor nagyon meg-könnyöbbedik; a' vizellet gyakran felette zavarosan menyen, valami sűkeres, taknyos seprőt szálit az edény' fenekére, és a' felső felén vagy-is a' felső szinén pedig valami sok szinű, fényes hártya láttatik lebegni; néha sok főveny-is, avagy kő forma lapos darabok-is jönnek-ki a' vizellettel.

Ha már erre a' veséknek tájján lévő bajok 's sajdalmok lassan-lassan szűnni kezdnek, akkor lehet valóságos egészséget remélni; annakokáért az ollyan környűlállásokban az orvosságokat meg-nem kell változtatni, hanem tovább-is véllek szorgalmatoson és álhatatoson lehet élni.

Ha pedig a' beteg a' sellyebb le-irt orvosságokra tsak igen kevés, avagy álhatatlan könnyöbbséget érezne, akkor azok mellett más szereket-is N°. 71. 79. 91. 134. 135. 159. 174. 210. 211. 112. 213. meg kell próbálni.

Min-

Mindazonáltal ezen orvoſságok közül mindenikkel ſokáig kell élni, hogy meg lehęſſen tudni, valyon haſználé, és ſegité eleget, vagy nem? annakokáért az orvoſságokat nem kell mindgyárt megváltoztatni, ha az elsö napokan tapaſztalható könnyöbbséget nem ſzereznek; az illyen nehezen gyógyuló vakmerö nyavalyákban ſzükséges álhatatoſon 's vakmerön az orvoslásban ſokáig meg-maradni, gyakran az által ſokat nyér az ember: Elég az, ha a' beteg az orvoſságot 'émelygés és minden alkalmatlan baj nélkül bé-veheti 's meg ſzenvedheti, mert illyenkor az orvoſsággal valo hoſzſzu élés ſoha kárt nem teſzen, gyakran pedig nagy haſznot hajthat.

Azok az orvoſságok, a' mellyek a' veséknek kövei ellen jók, az hugyos hojagnak kövei ellen-is igen haſznaſok.

De ha ſemmit ſem haſználnak, akkor az hugyas hojagnak köveiben, ha a' betegnek környülállaſai meg engedik, a' *metszésbez* (*lythotomia*) kell fogni.

Mindazonáltal a' beteg gyakran igen gyenge, avagy az ö nedveſségei igen tſipöſek és romlattak, avagy vagynak más okok-is, a' mellyek a' kömetzéſt meg nem engedik; illyenkor tſak az enyhitö orvosláshoz kell fogni, a' leg ſúlyoſobb történeteket el kell hajtani, és a' nyavalyát, a' mennyire lehet, ſzenvedhetöbbé kell tenni.

Annakokáért jól meg kell viſgálni, hogy a' fellyebb jovoſolt orvoſságok közül mellyik haſznál leg jobban, és azután azzal élyen a' beteg áddig, a' meddig haſznát érzi.

Ha a' fájdalmok igen kemények, és ha azonban a' betegben lem igen ſok vér, ſem valami gyuladás nintſen, akkor fájdalmat enyhitö ſzereket N°. 82. 126. 127. 197. elegendöképpen és böven kell adni;

adni; az ollyan betegek az illyen szereket könnyen, és gyakran bőv mértékben meg szenvedik, és többire semmiben egyébben vigasztalást és könnyöbbséget nem találnak.

Néha a' kő az hugyas hojagnak torkában megáll, és a' vizelésnek folyását meg-gátolya: Ebben az állapotban a' beteget az allsélivel magossan sel kell sektetni, hogy a' kő helyéből ki-mozdulyon, és azután a' vizellet ki-folyhassan; ha ez a' sekvés nem használ, akkor *katéterrel* a' követ férre kell tasitani, és ugy a' vizelletet ki kell botsáttani.

Ha pedig a' kőnek valami darabja, avagy ha maga-is a' kő az hugyas hojagból a' vizelletnek tsőjébe, azaz: a' szemérem testbe, vitetődnék, és ottan meg akadna 's meg rekedne, akkor azt lehet gyenge nyomással, avagy lágyitó meleg kötésekkel, avagy gyenge olajos setskendezésekkel ki-hozni igyekezni; de ha ezek semmit sem segitenének, akkor a' vizelletnek tsőjét sel kell mettzeni, és azután azon az uj utan a' követ ki kell venni.

Az örög embereknél, avagy a' gyenge személyeknél-is a' vizellettel igen sokszor valami sövenyes matéria menyen ki a' testből; a' vizelletben gyakran sövenyetskék avagy apró követskék láttatnak; az illyen emberek közönségesen semmi különös bajtól nem panaszolkodnak, és ehez a' nyavalyához mintegy hozzá szoktak; mégis mindazonáltal néha a' vizelléskor valami kemény égést éreznek, avagy tsak tseppenként és igen nehezen vizellenek, 's a' t. Ebben az állapotban a' N°. 214. 215. 216. 217. leirt orvosságok sokat használnak.

A' BUJADÓGRÓL, AVAGY FRANTZRÓL.

(*De Lue venerea.*)

Nintsen olly nyavalya tudva, a' melly a' köz társaságnak annyi kárt tenne, mint a' szerelemnek dóge, mert ez szűnet nélkül való és titkan lappangó pestis; Ez által számtalan és gyakran igen alkalmatos személyek veszneк-el, avagy leg alább ugy meg romlanak, és nyomorodnak, hogy azután életeknek leg jobb idejében, a' hól leg hatalmasobbaknak lenni kellene, egészszen erőtelenek, majd minden hivatalra alkalmadanak, és a' köz Társaságnak tsak terhére vagynak.

Sok *Familiák*, a' kik a' köz Társaságnak néha felette hatznasok, meg tsökkent gyarapodásokat, avagy ődő előtt történt el-pusztulásokat ezen nyavalyának tulajdonithattyák.

Azok a' népek-is, a' kik ennek előtte *leg-vitézebbek* vóltak, ha köztök a' bujaság és a' közönséges fertőztetés büntetetlen el-terjedni engedtetett, aszszonyi puha és tehetetlen *katus-szivűekké* lettek.

Ennek előtte a' *faluſi* parasztt *nép* a' *B jadógról* sem nic sem tudott; de most már a' falukan-is böven kezd elterjedni, és majd a' parasztok közt-is olly közönséges fog lenni, mint a' nagy és népes városokban, ha olly rendeléſek nem találtatnak, 's általandóképpen fen-nem tartatnak, a' mellyek ezt a' nevekedő dóget, és az ő lappangó terjedését meg-akadályoztothattyák, 's meg-állithathattyák.

A' *Bujadóg* valami különös *ragadós tſipős égtől* okoztatik, melly *tſipősség foba* a' mi nedvességeinknek meg-romlásából *magára* nem származik, hanem *mindenkor* másról *ragad-el.*

A'

A' Frantznak *el-ragadása* leg gyakrabban valami *tiſztátalan nőſzés* vagy-is *aſzſzonnyal* való *közösülés* által történik, ha tudni-illik az *egyik*, azaz: vagy a' férfi, vagy az aſzſzony *egéſséges*, a' *máſik* pedig *frantzos*.

A' meleg terméſzetű, fel-forró és bőv vérű iffiu ſzemélyek hamarébb 's mérgeſebben meg-fertőztetnek, mintſem azok, a' kiknek *roſtjai* (*fibræ*) lágyok 's ſonnyadtak, és az egéſz teſtek nedves és taknyos.

Mentől ſulyoſobb a' fertőztetőnek nyavalyája; mentől tſipőſebb és vékonyobb 's jobban bóható a' frantzos méreg; annál keményebben és hamarébb ragad az egéſséges emberre-is.

Éppen ugy mérgeſíti a' már el-ragadott frantzot a' máſodſzori nőſzés-is.

Ha a' nőſzés olly ſzemélyek között eſik, a' kik közül mindenik frantzos, akkor igen ſokſzor meg-történik, hogy a' frantznak mérge, a' melly ennek előtte tſak egy réſzt foglalt vólt-el, végre a' vérbe bé-mennyen, és azután az egéſz teſtre kiterjedgyen.

A' gyermekek a' frantzot a' ſzülőjektől ugy mint valami örökséget el-káphattyák, ha vagy az-egyik vagy mind a' kettő-is frantzban vagyon.

A' frantzos gyermek meg-frantſoſíthattya az egéſséges dajkát; de a' tiſztátalan 's egéſségtelen dajka-is ſokkal könnyőbben meg-fertőzteti a' gyermeket.

Az *el-ragadáſnak* több módgyai *ritkábbak* ugyan, de mégis *meg-történhetnek*, ha a' nyavalya már nagyon meg-rögzött 's meg-ſulyoſodott, és ha a' frantznak mérge felette tſipős és vékony 's nagyon bóható. Annakokáért ſzükséges dolog jó idején és okoſon ſzemeskedni, hogy ſoha ſenki frantzos emberrel egyűtt

gyútt egy ágyban ne alugyék; magára ollyan ruhát ne vegyen, a' melly a' frantzos testet minden közbenvetés nélkül bé-takarta; azok után a' kiknek ajakakon, nyelveken, avagy torkakban frantzos sekélyek vagynak, ugyan azon pohárból mindgyárt ne igyék, azon kalánnal ne egyék, ha előbb eléggé meg nem tisztittatnak.

A' frantzos méreg majd mindenkor leg előbb azon a' részen mutattya-ki magát, a' mellyre elsőben ragadott; mégis mindazonáltal néha abban a' részben erőssen meg nem all, hanem a' bészivó edények által onnét a' vérbe be-vitetődik.

Ha már ez a' méreg nem igen tsipős, hanem szelidebb, és azonban ha a' testnek nedvességei-s forrásra és romlásra nem igen hajlandók, akkor megeshetik, hogy az illyen vérbe vitetett frantzos méreg minden kártétel nélkül a' testben maradgyon, avagy majd megint a' vértől el-választassék, és azután vagy vizellés, vagy gőzölgés által a' testből ki-hajtassék: Néha ez a' vérbe vitetett frantzos méreg igen gyenge és nem állandó bajt okoz, melly a' természet' erejének segittsége által, illendő élet' módgyával avagy gyenge orvosságokkal igen könnyen meg-orvosoltatik.

Gyakran pedig a' frantzos méreg sokáig tapasztalhatatlanul a' testben el-rejttetik, kivált ha a' megsőrtőztetett személy magát a' tovább való bujálkadástól viszsza tartya, és sem a' testnek rendkivül való mozgatásával, avagy az elmének kemény indulatival, sem hevitő és részegitő italakkal, avagy nagyon fűszerszámos ételekkel a' maga vérét állandó forrásra nem indittya, melly forrás által a' nyugvó méreg kifejtődnék 's fel-elledne, és arra alkalmatosságot nyerne, hogy dűhősségét ki-mutassa.

Sokszor

Sokſzor pedig ez a' méreg ſelette tſipôs, hatható és erôs; mindgyárt kezdetben a' vért meg-rontya, és magát ugy ki-terjeſzti, hogy gyakran a' teſtnek minden nedveſségei meg-fôrrôzteſſének.

Az illyen állapotban a' meg-frantzoſodott ſzemélyek igen ſokſzor a' tiſztátalan és fôrtôztetô nôſzés után mindgyárt a' máſodik avagy az harmadik napon, néha pedig leg-elôbb nyóltz avagy tôbb napok mulva valami ſzokatlan lankattságot éreznek; a' térdekben tántorgáſt, a' vérnek fel-forráſától kûlômb-kûlômb ûdôkben fel-buzgó hévséget és a' karokban 's lábokban valami bádgyadáſt tapaſztalnak; a' fô nehéz avagy valami tompa fájdalmat ſzenved.

Ezek a' tôrténetek gyakran hirtelen el-tûnnek, és a' betegek egéſzſzen ſzabadon és jól láttatnak lenni · mindazonáltal, ez a' tſalárd jobbulás ſokáig nem tart, rôvid idôn az elôbbeni kôrnyûlállâſok megint elé jônnek, és hól ſulyoſobbak, 's hól gyengébbek, eſtve pedig tapaſztalhatóbbak, és állandóbbak, az ágynak melegében mindenkor meg-gonoſzodnak; ez által az étzakák nyughatatlanak és álmatlanak leſznek; hajnal felé minden bajok tapaſztalhatóképpen meg-ſzûnnek, és akkor azután a' betegek alkalmaſint alunni kezdenek.

Ha a' vérnek romlâſa nevekedik, akkor a' fôfájás ſulyoſodik; az hajló izekben (in den Gelenken) és a' teſtnek kûlômb-kûlômb tſontyaiban kemény fájdalmak tapaſztaltatnak, kivált a' fônek avagy a' karoknak és a' láboknak tſontyaiban, a' mely-tſontban (im Bruſtblatt) és a' fióktſontokban (an den Schlüſſelbeinen, *in oſſibus clavicularum*): Ezek a' fájdalmok gyakran egyik helyrôl a' máſikra bujdoſnak, néha egy tſontban keményen meg-állnak, és ottan alig tûrhetô, nyomó, és haſitó fájdalmat okoznak,

és a' betegben olly érzést gerjesztnek, mintha abba a' tsontba valami szeg verettetnék-bé.

Néha ezek a' fájdalmok az áll-tsontnak hajló izeibe esnek, és szájmeredést okoznak, úgy hogy a' szájjat ki ne lehessen nyittani.

Ha ezek a' tsontfájdalmok egy helyben sokáig maradnak, akkor a' tsontok meg-rétesednek és külömb-külömbféleképpen és néha igen nagy fájdalommal ki-tsutsorodnak, ki-nőnnek, és meg-tsomósodnak.

Némellykor ez a' tsipősség a' *tsontakat* ki-rágja, és *gonosz* indulatu *tsontfekélyeket* támaszt; gyakran sok tsontakat egészszen el-is rothaszt és meg-veszt: de mégis többire az omak tsontyait ragadgya-meg, és egészszen el-rontya, avagy a' főnek tsontyait-is gyakran úgy őszve-rágja, hogy azután a' tsontsene' (*caries*) miatt a' koponya darabanként egészszen ki-hullyan, és az agyvelő ki-takaródgyék 's ki-látszadgyék.

Ha pedig ez a' frantzos tsipősség a' hoszszu tsöves tsontokba (in die langröhrigen Gebeine) veszi magát, ha a' tsontoknak velejébe és a' belső takaró hártyájokba kap, és ha azokat meg-rágja, akkor a' nyavalya még roszszabb; mert illyenkor azt a' tsipősséget a' tsontokból semmiféle orvossággal illendőképpen ki-nem lehet hozni, a' meg-romlatt részek-is az épektől el-nem válhatnak, meg-sem tisztulhatnak; azért-is az illyen betegek mindenkor nyomorékok maradnak (krüppelhaft) és valami kénos, fájdalmos és lassu halállal halnak-meg.

Sokszor a' bujadóg nem annyira a' tsontokat, hanem inkább a' testnek külső felét fogja-el, és ottan valamí gonosz indulatu mérges tsunya héjas *rübet* avagy valami bélpoklos leves fekélyeket támaszt: Az Homlokan-is, és a' vak szemeken külömb-külömbféle apró, varas, sárga barnás fekélyek támadnak

nak, a' mellyekben valami sókeres, taknyos, tsipós és bűdős nedves matéria vagyon: Ezek a' fekélyek fzűnetlen tovább terjednek; néha nagyon meg-fzaparadnak, az egéfz ábrázatot és a' fönek hajas réfzét el-borittyák; végre az egéfz teftet el-fogják, és valami kemény égéft avagy fzenvedketetlen viízketéft okoznak.

Igen fokfzor a' torokban, a' nyelven, a' pofáknak belső felén és az ajakakon kűlömb-kűlömb fetét piros, forró, égető, apró tályogok vagy-is fokadékok, avagy haſanló fzeplők 's fóltok támadnak, mellyek tſak hamar egyenetlen, fzalonna forma, és a' körűl lévő réfzeket rágó 's emésztő fekélyekké változnak.

Ezek a' fekélyek gyakran az inyben avagy a nyeldeklő körűl közölébb lévő réfzekben mélly lyukakat rágnak 's furnak, mellyek miatt a' beſzédber avagy a' nyelésben hóltig valami meg nem gyógyitható akadály marad.

Haſanló felette gonosz indulatu fekélyek fzoktak az orrán-is és az orlyikakban támadni, mellyekből fzűnetlen valami bűdős sárviz avagy valami sókeres, zöldes sárga avagy feketés barna matéria foly-ki, melly' miatt az illyen frantzos fzemélyekkel társolkodni minden ember irtózik.

Gyakran a' fűleknek tövén, a' nyakban, az hónalyak alatt, és az ágyékokban lévő ikrásfuſok (*glandulæ*) meg-keményednek, 's fajnak, és gonosz rákfenés fekélyekké válnak. Néha a' teſtnek kűlömb-kűlömb réfzein fetét pirosfóltok vagy-is fzeplők láttatnak, mellyek apró, sárgás barna fekélyetskékkel rakva vagynak: ezen fekélyetskékből rövid időn rágó 's a' körűl lévő réfzeket el-emésztő nagy fekélyek leſznek, mellyek többire mindenkor a' bőr alatt lévő kövér hártyát el-emésztik: Ez a' kövér hártya

(*panniculus adiposus*, *membrana adiposa*) gyakran kivált a' kövér emberekben egészszen el-rothad, és azokból a' fekélyekből fertelmes bűdőséggel nagy darabonként ki-tsúgg, és ha tőkél eteſen meg-gyógyul-is a' beteg, mégis mindenkor a' fekélyeknek valami utálatos, egyenetlen, mélly nyoma hátra marad.

Sokszor a' *bőr* a' teſtnek ſok részein magában *meg-reped*, és kűlőmbféle *fetét piros* felette *fűjdalmas*, *kérges* haſadáſokat (*rhagades*) okoz.

Némellykor a' frantzos tſipőſség a' ſzemeknek belső részeit ki-rágja, és gyógyithatatlan *vakságot* ſzerez.

Néha a' frantz a' teſtnek belső részeire-is bé-vetődik, és azokat majd egészszen el-emészti: Annakokáért ezen okból mindenféle, meg-lehetős nyavalyák ſzármozhatnak, és mivel ez az ok olly gonosz indulatu, azért a' belőlle ſzármazott nyavalyák-is gyakran halált hoznak, avagy leg alább a' meg-romlatt részeknek munkálkodáſait egészszen el-rontyák, és az által a' teſtnek helyre hozathatatlan kárt okoznak.

Ha pedig már a' teſtnek nedveſségei minnyájan egészszen meg-romlattak, és ha az által ſok belső részek-is már haſzontolonakká lettek, akkor néha a' frantzos tſipőſség végre a' ſzőlő részekbe vagy-is a' ſzemérem teſtekbe bé-ónlődik; azokat igen hamar nagyon meg-veſztegeti, és bennek valami bőv, állandó, barna, feketés, bűdős matéria folyáſt gerjeſzt; erre a' beteg tſak hamar egészszen el-erőtlenedik; a' teſtből utálatos dögős ſzag jőn-ki, ſok részek el-rothadnak, és a' teſtről le-hullnak; azután végre ſzámlálhatatlan ſok kénok közőtt az ohajtott halál el-érkezik, és mindeneknek véget vet.

Igy

Igy viſeli magát a' ſzerelemnek dege, ha az ő mérge a' vért meg-fŏrtŏzteti, egéſzſzen meg-rontya, és ha a' teſtnek kemény réſzeit-is meg-veſztegeti 's meg-eméſzti.

De mégis a' frantz leg-gyakrabban hezdetben tſak azt a' réſzt veſztegeti-meg, a' mellyre leg-elŏbb ragadott; ez az oka, hogy többire mindenkor tſak valami kűlŏnŏs réſz eſik frantzba: De ha ezen kűlŏnŏs frantzos nyavalyák meg-vettetnek, és ujjabb bujálkodáſſal avagy roſz orvoſláſſal meg-mérgeſittetnek, akkor a' frantz a' vérbe bé-menyen, és a' beteget a' fellyebb le-irt történetekbe vagy-is nyavalyákra veti.

Azon *nyavalyák* kŏzŏtt, a' mellyeket a' *frantzos* tſipŏſſég a' vérnek *meg-fŏrtŏztetéſe nélkűl* kűlŏnŏs réſzekben gerjeſzt, leg-gyakrabb *az Ondófolyás*, (der Tripper, *Gonorrhœa*), avagy a' vizellŏ tsŏnek *fekélye*.

Ez a' nyavalya akkor ſzokatt ſzármozni, a' mikor a' tiſztátalan nŏſzés által, a' frantzos méreg a' vizellŏ-tsŏnek valamellyik réſzébe be-tſuſz, és azt meg-ragadgya, tſipi, meg-gyulaſztya, és azután valami ſzűnet nélkűl való, taknyos, tſepegŏ, genyettséges avagy zŏldes folyáſt gerjeſzt.

Igen ritkán történik, hogy az ondófolyáſnak elŏl-járó poſtái a' tiſztátalan nŏſzés után mindgyárt az elsŏ avagy a' máſodik napon meg-jelennyenek: Leg-gyakrabban a' negyedik, ŏtŏdik, hatodik nap avagy kéſŏbre-is ſzoktak a' meg-franzoſodott emberek a' vizellŏ tsŏnek végén valami tſiklandó viſzketéſt és égéſt érezni; ez a' viſzketés és égés minden vizelléskor nevekedik: Ekkor már gyakran tapaſztaltatik, hogy a' vizellŏ tsŏnek bé-menetele, az az: a' tsŏ' végének belsŏ fele vagy-is a' lyuk belŏll veres és faj,

és hogy a' tsôbôl valami enyves, vizes takony tſepegdegel.

Erre a' fajdalmak az egéſz vizellô tsôn el-terjednek, és igen nehéz 's igen kénos vizeliéſt okoznak; a' férh-veſzſzô vagy-is a' ſzemérem teſt megnered és meg-gôrbûl, és az által ſzenvedhetetlen, égetô ſeſzûléſeket és fajdalmos ôſzve-huzódáſokat a' tôkôkben és a' tôkôkhôz kôzél lévô helyeken gerjeſzt.

Néha az egéſz makk, vagy-is a' ſzemérem veſzſzônek makk forma vége egéſzſzen meg-gyulad, és a' vizelléſre való erôlkedés nevekedik 's fajdalmaſobb leſzſz; a' makkon és a' makkat bé-boritó elsô bôren-is fetét piros, égetô ſzeplôk, haſanló kemény feltſutſoradáſok vagy-is fel-pattanáſok, avagy rágó (freſſende) fekélyek, támadnak: ſokſzor az elsô bôr meg-gyulad, az egéſz makkot bé-boritya, és fajdalmaſon ôſzve-nyomja; a' vizelletnek és a' mérges matériának ki-folyását meg-gátolya: Gyakran pedig az elsô bôr (*præputium*) a' makról le-huzódik, és a' makkan hátul valami nyakravalónak módgyára ôſzve-huzódik, meg-gyulad, és ugy fel-dagad, hogy a' maknak (*glans penis*) nyaka; az-az: az elsô réſzekeményen meg-ſzoritódgyék, és annak miatta a' makból a' vér tôbbé viſzſza ne folyhaſſan, és tſák hamar, kivált ha a' frantzos tſipôſség igen mérges, fene (*gargræna*) támadgyan.

Valameddig a' fajdalom nagy, és a' vizelletnek tsôje feſzes, mind addig a' matéria illendôképpen nem folyhat; mihent pedig azok ſzûnni kezdnek, akkor mindgyárt ez-is ſzabadabban 's bôvebben kezd folyni.

A' kifolyó matériának mérges vóltáról a' ſzinnek kûlômbsége ſzerént ſzoktunk itélni: a' fejéres, ſárga, avagy genyettség forma matéria nem ollyan mér-

mérges és rosz, mint a' zöldes, barnás, seketés avagy bůdös; a' rothatt hus-lévhez hasanló, avagy a' zöldes és vérrel elegyes matéria leg-mérgesebb és leg-gonoszabb.

Közönségesen azok könnyen meg-gyógyulnak, a' kik külömben egésségesek, és ondófolyásba leg-elsőben estek.

Ellenben pedig mentől gyakrabban esik valaki ondófolyásba, annál mérgesebb és vakmerőbb vagy-is nehezebben gyógyitható a' nyavalya-is.

Midőn az ondófolyásnak fészke a' vizellő tsőnek éppen az elein vagyon, és az ok, az-az: az oda ragadott és ottan fekélyt tsináló frantzos tsipősség nem felette mérges, akkor az ondófolyást ritkán követik gonosz történetek.

Mentől pedig méllyebben bé-hot az ondófolyás mentől közölébb menyen az hugyas hojagnak nyakához, avagy a' mag-tartó edényekhez, annál veszedelmesebb és nehezebben gyógyitható a' nyavalya-is, a' fajdalmos történetek-is mindenkor keményebbek, és tovább-is tartanak.

Az illyen állapotokban gyakran felette gonosz indulatu mérges és gyógyithatatlan, üres (*sinus*) és tsőves (*fistulæ*) fekélyek támadnak, avagy a' vizellet-is szünetlen tsepeg: Ha pedig a' mag-edények (die Saamenbehälter) ki-rágódnak, akkor valami sarvasztó (auszerender) magfolyásba esik a' beteg.

Mihent észre-vétetődik, hogy valaki ondófolyásba (*gonorrhæa*) akar esni, akkor mindgyárt a' beteg magát tsendesen tartsa, a' tovább való bujálkodást el-távoztassa, hevitő italakat ne igyék, fűszerszámos, kövér, savanyó, kemény és fűstelt ételeket ne egyék; ellenben pedig a' N°. 8. 13. 40. 46. 88. 116. le-irt italakból sokat bé-vegyen, és

azok mellett a' frantzos tagot napjában gyakran lágy meleg vízben avagy téjben feresztgesse.

Ha az illyen szerek mindgyárt kezdetben elegendő mértékben bé-adatnak, akkor gyakran a' frantznak leg veszedelmesebb kóvótkezései-is el-kerültethetnek; a' fajdalom, az égés, és a' tsiklandás majd el-mulnak, a' vizellet szabadabban foly, gyakran a' folyás-is rövid üdőn tapasztalhatóképpen szünni, és a' ki-folyó matéria higabb 's vizesebb kezd lenni.

Az illyen szerentsés környülállásokban kéttzer avagy háromszor minden negyedik avagy hatodik nap egy ollyan port N°. 193. kell bé-adni, és a' köz üdőben a' N°. 98 le-irt italból sokat meg-kell itatni.

Illyen egyes és könnyű orvoslással lehet többire mindenkor az igen gyenge és még meg nem gyökörezett ondófolyást szerentsésen meg-gyógyitani.

De néha az orvoslás nem olly tökélletes és könnyű; a' fajdalom ugyan és a' vizelléskori égés a' fellyebb jovosolt orvosságokkal való éléfre szünni kezdnek, de a' ki-folyás nem apad, és a' kifolyó matéria zöldes sárga vagy-is sárgazöld.

Az illyen állapotban az előbbi italak mellett minden negyedik, hatodik avagy nyóltzodik nap, a' mint a' környülállások kévánni fogják és az erő meg fogja engedni, valami hashajtót kell adni N°. 4. 5. 14. avagy 42. 43. 44.

Ha már ezekre a' nyavalya tapasztalhatóképpen meg-könnyöbbedik, és ha ez a' jobbulás állandó lesz, akkor azután nem szükséges hashajtó szereket olly bőven adni, de mégis a' fellyebb jovosolt italakat szorgalmatosón és mind addig kell adni, mig a' beteg egésszen meg nem gyógyul.

Ha a' főrtőztetés nem felette gonosz indulatu és mérges; avagy ha a' történetek mindgyárt kezdetben

ben nem felette fulyosok; ha a' frantzos méreg még igen kemény féfzket nem vert, és ha a' vizellő tsô-is még felette nagyon ki-nem rágódatt, akkor ez az orvoslás többire mindenkor elégséges.

Ha pedig a' fajdalom mindgyárt első nap fzenvedhetetlen, a' fzeméremteft meredtt és gôrbe, a' vizellet égő, a' fzomjuság kemény, a' forrósság nagy, az érverés (*pulfus*) tellyes, kemény és feſzes, akkor *eret* kell *vágni*, *hivefitő*, és *vért vékonyitó* orvofságokat N°. 1. 2. 6. 7. 8. 9. kell adni; a' fzemérem teftet pedig napjában gyakran meleg vizben avagy valami lágyitó fűveknek fött levében meg kell fereſzteni, és mindent ugy kell el-rendelni, a' mint a' gyulaſztó hidegleléſekben tanittatott.

Az hafat-is illyenkor, ha meg-vólna fzorulva, ollyan italakkal N°. 11. 39. 141. ki-lehet üreſiteni.

Mihent az hideglelés és a' forrósság fzűnik; a' kemény fajdalom és az égés mulik, akkor mindgyárt az hivefitő orvoſláft-is el-kell hagyni, és azután a' beteggel ugy kell bánni, a' mint fellyebb jovofoltatott.

Ha pedig azokra a' fzerekre hamar állandó jobbulás nem kövétkezik, avagy ha a' betegek az hashajtó orvofságokat bé-nem-veheti, es a' kifolyó matéria fzűnetlen zôlden avagy barnán marad, akkor a' fellyebb le-irt lágyitó italak mellett ollyan orvofságokat-is kell adni, a' millyenek N°. 230. 244. 304. avagy 231. 232. 233. vagynak.

Az illyen fzerekkel való éléſt foha igen fokáig nem kell halaſztani, hà az ondófolyás (der Tripper) kemény és igen gonofz indulatu és mérges, kivált ha felfelé az hugyas hojagnak nyaka avagy a' magtartó edények felé kezd terjedni, és ha azonban a' fellyebb le-irt orvofságok hamar állandó jobbuláft nem fzereznek.

Az oroslás gyakran azzal-is ſokat ſegittetik és ſiettetik, ha a' beisó orvoſságok mellett az a' réſzis, a' mellyben a' magfolyáſnak féſzke vagyon, naponként avagy minden máſod nap a' N°. 229. le-irt irral gyengén dorgóltetik.

Az ondófolyásban (*gonorrhœa*) a' ſetskendezéſekkel igen okoſon kell bánni; ſoha a' frantzos fekélyekkel tellyes vizellő tsőbe nagy ok nélkül bé nem kell ſetskendezni, és akkor-is, a' mikor a' ſetskendezés ſzükséges, mindenkor igen gyenge legyen, ne hogy az ollyan erőſzak által a' frantzos tſipőſség az hugyas hojag' felé fel-hajtaſsék.

Ha pedig a' kifolyó matéria olly sűkeres és enyves vólna, hogy eléggé ki nem folyhatna, és hogy a' vizelletnek ſzabad folyását meg-akadályoztatná, akkor ollyan ſzerekkel, a' milyenek N°. 6. 8. 57. 59. irva vagynak, naponként egyſzer gyengén bé kell ſetskendezni.

Ha pedig ellenben az égés igen kemény és a' kifolyó matéria hig és tſipős vólna, akkor a' N°. 40. 62. 66. le-irt ſzerekkel kell ſetskendezni.

Sokſzor pedig a' leg-jobb orvoſságok-is illendőképpen meg-próbáltatnak, és mégis az ondófolyás meg-nem ſzűnik; Ez gyakran a' betegnek haſznára történik, mivel általa a' frantzos tſipőſség az illendő utakan ki-foly, ugyan azért az ember-is akkor abban bizonyos, hogy a' vérbe ſemmi által nem menyen, a' mi a' vért meg-förtőztethetné, meg-veſztegethetné, avagy más rettentő és veſzedelmes bajt ſzerezhetne.

Annakokáért az őſzve-huzó és állitó ſetskendezéſeket el-kell-kerűlni akkor mindenkor, a' mikor a' kifolyó matéria tſipős, sűrű, roſz ſzinű avagy bűdős, és következendőképpen a' frantznak mérge még hathatós és gonoſz indulatu.

Ha

Ha pedig a' nyavalya rendeſen elvégződött, és jól orvoſoltatott; ha a' sárga zöld avagy bűdős ki-folyás valami ſejér sárga, jó indulatu és nem bűdős, genyettség forma, és végre hig, vizes, és ſzelid matériává vált; ha a' beteg-is ſemmi különös fájdalmat többé nem érez, 's a' t. akkor az ember abban majd egéſzſzen bizonyos lehet, hogy a' frantznak mérge mar ki-folyt és elpuſztult, és hogy a' még tovább tartó folyás egyedül tſak azoknak a' réſzeknek, a' mellyek előbb frantzoſok vóltak, gyengeségétől avagy el-lágyulásától függ: Egyedül tſak ebben az állapotban ſzabad gyengén állító ſzerekkel N°. 51. 299. 300. ſetskendezni, mégis mindazonáltal ezek által-is a' folyáſt hirtelen meg nem kell állítani, más felette nagyon öſzvehúzó orvoſsághoz-is nem kell folyomodni; mert az illyen ſzerek gyakran kemény dagadáſt okoznak, avagy, a' vizellő tsőt felette nagyon meg-keskenyittik, és a' vizelléſt igen nehézzé teſzik.

Ollyan ſzereket, a' mellyekben ſok ónméz (*Saccharum Saturni*) vagyon, ſoha ſem ſzabad bé-ſetskendezni: Az illyen ſetskendezés ugyan többire tſak hamar meg-enyhíti a' történeteket, de azután az *ónméztől rettentő*, *ſokáig tartó*, és *gyakran gyógyíthatalan* nyomoruságok következnek.

Szintén olly *ártalmaſok* a' *balſamuſos ſzerek-is*, ha igen hamar és idő előtt adatnak; mert ollyankor forróságot, ſzomjúságot, vizelléſre való erőlkedéſt, kemény fájdalmakot és gyuladáſokat gerjeſztnek.

Ezek a' ſzerek minnyájan a' folyáſt meg akadályoztattyák, és az által azt tſelekſzik, hogy a' frantzos tſípőſség a' teſtnek több nedveſségeivel öſzveelegyedgyék, avagy valami más réſzre által vitetődgyék.

Mine-

Minekutánna az előbbi orvoſságokra a' frantzos méreg a' teſtből egéſzſzen ki-hajtatott, a' fajdalmak el-multak, és a' kifolyó matéria tökélleteſen ſzelid, nem tſipős, és jó ſzinű, akkor már a' balſamuſos ſzerek N°. 86. 108. 228. 234. 306. gyakran ſokat haſználnak, és a' nyavalyát egéſzſzen el-hajtyák, kivált ha a' betegek azonban olyan italakat N°. 87. 89. bőven iſznak.

Az *ondófolyás* gyakran már meg-rögzött, és *nagyon meg-gyökerezett*, avagy olly *engedetlen* és *gonosz* indulatu, hogy az eddig elé-hozott, avagy más azokhoz haſanló orvoſságok, jóllehet külömb-külömbféleképpen és ſokáig próbáltatnak, de mégis ſemmit ſem haſználnak; a' folyás ki-nem marad, hanem ſzünetlen tart, a' ki-folyó matéria tſipőſen és roſz ſzinűen marad, a' vizellés-is nehéz és fajdalmas.

Illyenkor ollyan orvoſságokat lehet meg-probálni, a' millyenek N°. 48. 49. 61. 171. 230. 240. 241. 246. 255. irva vagynak.

Annakokáért akkor mindenkor haſanló ſzerekhez kell folyomodni, valamikor tapaſztaltatik, hogy a' kőzönséges orvoslás haſzontalan: sőt még mindgyárt az ondófolyáſnak kezdetén-is ezeket a' ſzereket gyakran meg lehet próbálni, mivel tapaſztalt dolog, hogy ezek az orvoſságok akkor ſokat haſználnak, kivált ha a' felette kénas fajdalmok ellen kivül a' N°. 229. le-irt kenet vagy-is ir azonban ſegittségül vétetődik.

Ha a' vizellő tsőnek makja avagy első bőre nagyon meg-gyulad, fel-dagad, meg-vereſsedik, és meg-hevül; ha a' beteg-is azonban nagy forrőságot érez és bőv vérű, akkor itten-is, valamint más akármelly gyuladásban, elegendő érvágáſſal, lágyitó meleg kötéſekkel, és haſanló feredőkkel, hiveſitő, vért. vékonyitó és gyengén laxáló orvoſságokkal a' veſze-

veſzedelmet el-kell hajtani ; de ellenben mihent a' gyuladás és az hideglelés ſzûnik , akkor mindgyárt azokhoz a' ſzerekhez kell fogni , a' mellyek-fellyebb az ondóſolyás ellen jovoſoltattak.

De mégis azok mellett még ſzûkséges , hogy a' beteg a' meg-gyuladt réſzt napjában gyakran a' N°. 235. le-irt fûveknek fött levében melegen jó darab ideig fereſzſze , és hogy ugyan azon meg-fözett fûvekbôl a' gyuladáſra ſzûnetlen meleg kötéſt (*cataplaſma*) tegyen ; ekképen a' gyuladás közönségeſen hamar fel-óldaztatik , el-oſzlik , és a' daganat egéſzſzen el-mulik.

Némellykor pedig ezen a' gyuladt teſten a' gyuladáſnak el-oſzláſa után még valami ſonnyadt lágy és vizes daganat marad-hátra. Ez igen ſokſzor akkor ſzokatt meg-történni , a' mikor a' beteg a' meg-gyuladott ſzemérem teſtét lágyító meleg kötéſekkel és feredôkkel igen ſokáig orvoſolya : Az illyen állapotban a' daganatra a' N°. 208. le-irt ſzernél haſznaſobb ovoſságot tenni nem lehet.

Ellenben pedig ha az orvos az illyen ſonnyadt vizes daganatot mindgyárt eleinten ſpirituſos erôs ſzerekkel el-akarja hajtani , akkor gyakran a' ſzemérem teſtnek elsô bôre egéſzſzen meg-keményedik , és többé meg nem hajol Az illyen keményedéſt és meredéſt , ha még nem igen régi , a' N°. 15. le-irt kötéſſel többire ſzerentséſen meg-lehet lágyitani és gyógyitani.

Ha pedig a' ſzemérem teſtnek végét , vagy-is makját bé-boritó elsô bôr alatt valami sûkeres , tſipôs , és izgató matéria vagyon , akkor azt gyenge és tiſztitó ſetskendezéſſel ki-kell tiſztitani.

Az elsô bôrt (*præputium*) ſoha felette nagy ok nélkûl fel-nem kell mettzeni ; mert a' mettzés uj gyula-

gyuladáſt okoz, meg-ſulyoſittya a' történeteket ; es gyakran igen veſzedelmes bajakat kövótkeztet.

A' N°. 235. le-irt tűvekből kéſzitteteti feredők akkor-is haſznaſok, a' mikor a' makkon (*glans penis*) avagy az elsó bőrön valami ki-tſutſorodik, avagy valami gonoſz indulatu mérges fekélyek támadnak : gyakran ezek ezre az orvosláſra hamar és könnyen el-mulnak ; ellenben pedig ſokſzor engedetlenül-is kivált a' fekélyek meg-maradnak 's meg-nem gyógyulnak ; mellyek ha tſunyák 's tiſztátalanak, ſzalonna formák, kérges ſzélűek, és magokat ſzünetlen tovább rágják 's terjeſztik, akkor az elóbbeni feredó mellett napjában kéttzer a' N°. 236. avagy 237. le-irt ſzerrel bé-kell kenni, avagy a' N°. 238. fel-találandó porral bé-kell hinteni.

Belsó orvoſságok pedig mindenkor azok a' ſzerek legyenek, a' mellyek az ondófolyás ellen jovoſoltatnak.

Ha a' frantzos méreg a' ſzemérem teſt kórúl az agyék haylak' (*ingven*) ikrás-huſaiba (*glandulæ*) vitetódik, és ottan valami daganatot és keménységet okoz, akkor a' nyavalya *Bujanirigynek* avagy *Dobnak* (*Bubo venereus*) neveztetik.

A' *Bujanirigyek* néha minden elóre ment ondófolyás nélkúl, mindgyárt a' *tiſztátalan nóſzés* után támadnak, ha tudni illik a' frantzos tſipóſség a' vizellő csóvben kemény féſzket nem vér, hanem a' viz-edények (*vaſa lymphatica*) által bé-ſzivódik, és hamar az agyék-haylak ikráshuſaiba által vitetódik.

Némellykor pedig ezek a' mirigyek leg-elóbb akkor jelennek-meg, a' mikor a' frantzos méreg már az egéſz vérre el-hotott 's el-oſzlatt, és azután onnét megint ki-fejtódótt, és az agyékhaylak' ikráshuſaira által-vitetódótt.

De

De mégis *leg-gyakrabban* akkor ſzármoznak a' *Bujamirigyek*, a' mikor az *ondófolyás* eleinten megvettetik 's illendőképpen nem orvoſoltatik; idő előtt balſamos ſzerekkel gyógyittatik, avagy a' folyás őſzve-huzo orvoſságokkal hirtelen meg-állittatik, és kővőtkezendőképpen a' frantzos méreg az ágyékhaylak' ikráshuſaiba hajtattatik.

A' Bujamirigyeken lévő bőr terméſzet ſzerént való ſzinét többire mindenkor meg-tartya, de a' beteg a' menés közben mindenkor nagy akadályt, és ſok fájdalmat érez.

A' Bujamirigyek néha felette kemények, egyenetlenek, és tſomóſok, és ha illendőképpen nem orvoſoltatnak, *rákfenévé-is* (*cancer morbus*) válnak, avagy gyógyithatatlan *tsőfekélyeket* (*fiſtulæ*) hagynak magok után; némelykor ellenben rendkivül nagyon fájnak, meg-gyuladnak, és a' beteget azonban kemény forró hidegbe vetik.

Mikor a' Bujamirigyek a' meg-rekedt 's viſzſza veretett ondófolyáſtól ſzármoznak, akkor gyakran megint hamar elmulnak, mihent az ondófolyás (*gonorrhœa*) megint bőven folyni kezd.

A' még nem igen régi és nem igen gonoſz indulatu Bujamirigyek közönségeſen könnyen el-oſzlanak, ha a' betegek ollyan ſzerekkel N°. 49. 60. 135. 245. illendőképpen él-nek, és azonban ollyan italakat N°. 40. 88. 116. bőven iſznak.

Ha pedig igen engedetlenek, akkor ſokat haſznái, ha az előbbeni orvoſságok mellett a' kemény daganat kivül naponként avagy minden máſod nap a' N°. 229. le-irt irral jól meg-dörgöltetik, avagy ha valami kénesős flaſtrommal bé-takartatik.

De ha ellenben ezek a' ſzerek eleget nem ſegitenének, akkor ollyanakhoz N°. 230. 231. 232. 233. 301. kell folyomodni.

Ha

Ha a' *Bujamirigyek* keményen meg-vagynak *gyuladva* és *nagyon* fájnak, akkor lágyító meleg kötésekkel avagy hasanló páralásokkal kell a' kemény daganatot orvosolni; az forró hidegleléſnek fulyához alkalmaztatva eret-is kell vágni, hiveſitő, vért vékonyitó és lágytó orvoſſagokat-is, mint a' gyúlaſztó hidegekben, bóv mértékben kell adni, addig-is kell igy orvoſolni, mig a' gyuladás és az hideglelés tökélletesen meg-ſzűnik.

Mihent a' gyuladás el-mulik, és az érverésben többé ſemmi hideglelős fel-forrás nem tapaſztaltatik, akkor mindgyárt a' fellyeb jovoſolt ſzerekhez kell fogni.

Néha ſem az hideglelés, ſem a' gyuladás meg-nem ſzűnik; illyenkor a' Bujamirigyek kőzönségeſen meg-eveſédnek: Ezt az eveſedéſt (*ſuppuratio*) minden meg-lehetős módon ſiettetni kell, és mihent meg-lágyul 's genyettseggel meg-telik a' daganat, akkor azt mindgyárt fel-kell mettzeni, ha magában fel-nem ſokad, de néha illyenkor magában-is fel-ſzokatt ſokadni.

Ekkor már többire mindenkor az hideglelés egéſzſzen el-mulik, melly mihent meg-történik, akkor mindyárt megint az előbbeni ſzerekhez kell folyomodni, és a' fekélyt okoſon bé-kell gyógyitani.

Mikor a' frantzos méreg a' tőkőkben (*in teſticulis*) kemény avagy gyuladt daganatot támoſzt, akkor a' történeteknek kűlőmbségek ſzerént a' beteget ugy kell orvoſolni, a' mint a' Bujamirigyekben mondatott.

Néha az allfel és a' ſzemérem teſt kőzőtt lévő kőzéphusban (*in perinæo*) ſok genyettség őſzvegyűl, és egynehány tályogokat okoz: Ezeket mindgyárt fel-kell mettzeni, mert kűlőmben ebben a' helyben

lyben felette méllyen béható, gonoſz indulatu, tsőfekélyek (*fiſtulæ*) támadnak.

Némellykor a' meg-gyuladott *ſzemérem-teſt*, a' meg-gyuladott és meg-keményedett *tőkők* avagy *bujamirigyek-is* hirtelen fenébe (*gangræna*) eſnek. Illyenkor ha a' betegek felette erőtlenek, és azonban az érverés gyenge és gyors, akkor mindgyárt ollyan orvoſságokat N°. 31. 70. &c. kell bé-adni ; kivűl pedig a' fenés réſzekre a' N°. 247. le-irt fűvekből kéſzitett meleg kötéſeket kell rakni.

A' melly orvoſságok az engedetlen *ondófolyás* avagy *bujamirigyek* ellen jovoſoltatnak, ſzintén azok a' hoſzſzas frantzos torok-vagy ſzem-fájásban-is, a' frantzos kőſzvényben-is, a' frantzos tſont-tſomókban, daganatokban, megkeményedéſekben, kitſutſorodáſokban, ſekélyekben, a' frantzos tſontſenében (*caries venerea*), a' frantzos rűhben, és más frantzos hőrnyavalyákban-is (Hautkrankheiten) 's a' t. többire mindenkor ſzerentséſen adatnak.

A' *gonoſz* indulatu frantzos *ſekélyeket* és *tſontſenét* az emlitett orvoſságok mellett minden reggel és eſtve ollyan ſzerekkel-is N°. 59. 242. 243. moſni és tiſztitani kell, és minden mosás után ezen ſzerekbe mártott tépet rongyakkal bé-kell rakni 's takarni.

Lehet az illyen ſekélyeket, minekutánna az előbbeni ſzerek által meg-tiſztittattak, a' N°. 238. le-irt porral-is bé-hinteni.

Ha a' frantzos méreg a' *torokban*, a' *ſzemekben*, avagy *más* réſzekbenn-is valami *gyuladáſt* támaſzt, és ha az *hideglelés* felette *kemény*, akkor kezdetben ugykell orvoſolni, a' mint a' gyuladáſokban kőzőnségeſen jovoſoltatik, addig el-ſemis kell ezt az orvoslaſt hagyni, mig az hideglelés e.-nem mulik, és a' gyuladáſnak keménysége ſzűnni nem kezd : Ez pedig mihent meg-történik, akkor mindgyárt meginc

azon orvoſságokhoz kell fogni, a' mellyek felyebb a' frantz ellen ditsértetnek.

Ha már illyenkor benn a' torokban a' vereſség még engedetlenül meg-marad, akkor a' beteg minden harmadik avagy negyedik órában egyſzer a' N°. 59. le-irt orvoſsaggal a' torkát rotgyogtoſſa (ausgurgeln); ha pedig ez elég nem vólna, akkor a' N°. 231. 232. le-irt ſzerekből négy, öt, avagy hat kalánnal, avagy a' N°. 233. lévő orvoſságból két kalánnal hozzá kell elegyiteni.

Ezek a' ſzerek ugyan ezen móddal igen ſokſzor haſználnak az engedetlen, tiſztátalan, és ſzalonnás frantzos *torok*-avagy *iny-fekélyekben-is*, de mégis ha elegendők nem vólnának, akkor azollyan fekélyeket napjában kéttzer a' N°. 236. avagy 237. le-irt ſzerrel bé-kell kenni.

Ezt a' ſzert N°. 237. ſzintén ugy lehet megpróbálni a' frantzos *fügesümöltsökben-is* (bey den wenerischen Feigwargen), de mégis minden illyen történetekben egyſzere mind a' frantz ellen fellyebb jovoſolt orvoſságokkal-is éllyen a' beteg.

A' N°. 59. le-irt ſzer gyakran az orrnak felette gonoſz indulatu frantzos fekélyeit-is meg-gyógyittya, ha a' beteg azt az orrába lágy melegen gyakran fel-ſzivja, avagy gyengén bé-fetskendezteti.

Minden eddig elé-beſzélt frantzos történetekben a' jovoſolt *belső orvoſságok helyett* lehet a' *kénesőt a' teſthe bé-is dörgölni*, avagy a' mint mondgyák, *a' beteget kenéſſel órvoſolni*.

Ez a' kénesős kenéſes orvoslás különös jó haſznu, és gyakran minden más orvoſságoknál fellyebb-betsülendő; de mégis nagyon vigyázó és ſok próbáju orvoſt kéván; vagynak ollyan betegek-is, a' kiknek terméſzetek, állapottyak, és hivatalyak meg-nem engedik, hogy kenéſſel orvoſoltaſſanak.

Mégis

Mégis mindazonáltal gyakran *ósszve-elegyített* orvosláshoz-is lehet fogni, melly abból áll, hogy a' kénesó (*mercurius*) egyszersmind a' testbe bé-is dórgóltetsék, bé-is adattasék.

Ez a' kétféle orvoslás egyátt akkor leg-jobb, a' mikor a' belsó szerek igen lassan munkálkodnak, avagy éppen semmit sem-is haszpálnak: Illyenkor a' *belsó orvosságok* mellett minden *harmadik* avagy *negyedik* nap a' betegnek állapottyához alkalmaztotván két, három avagy négy kóntinget (*drachma*) a' N°. 229. le-irt kénesós irból a' tzombokra avagy a' karakra kell kenni.

Ez által sokszor a' belsó orvosságok kathatósobbak lesznek, és az orvoslás kózónségesen sokkal hamarébb és szerentsésen véghez menyen.

A' kenés által a' fajdalmas és félelmes történetek gyakran tsak hamar el-mulnak; azután a' kenéstt egészszen félre lehet tenni, avagy még tsak minden nyóltzadik nap kell elé-venni.

Ellenben pedig a' frantznak minden engedetlenebb történeteiben, ha szintén ugy láttzanék-is, hogy a' nyavalya már egészszen meg-gyógyult, és ha szintén a' beteg-is már semmiról nem panaszolkodnék, mégis a' belsó orvosságokkal még egynéhány hetekig kósebb mértekben tsak élni kell, hogy igy abban bizonyosok lehessónk, hogy a' frantzos méreg egészszen el-puszttult, a' vér meg-tiszttult, és hogy a' nyavalya, melly kólómben kónnyen viszsza-tér, többé a' betegen ki-nem ujjul.

Az eddig jovosolt kénesós orvosságokat *tsak* akkor *lehet* a' betegnek *bé-adni*, a' mikor a' *frantzos* emberen semmi kemény *gyuladás* avagy kemény *bideglelés* nintsen.

Mert a' mikor a' vérrel ósszve-elegyedett *frantzos* méreg valami kemény állandó forró *hideget* avagy

valamelly belső részben *gyuladáſt* gerjeſzt, akkor a' kénesős ſzerek mind addig felette *ártalmaſok*, valameddig az ollyan *hidegleléſnek* és *gyuladáſnak keménysége* el-nem mulik.

Annakokáért az illyen *frantzos hideglelést* avagy *gyuladáſt* kezdetben éppen ugy kell orvoſolni, a' mint akarmelly más *közönséges állandó forró hideg* gyógyittatik: és ezért az illyen betegekből annyi *vért* kel-botsáttani, a' mennyit az *erő* meg-enged; azután *vért vékonyitó*, és *biveſitő* orvoſságokat, *haſonló haſhajtókat* kell adni mind addig, mig az hideglelés el-nem mulik, ſzintén ugy, mint a' gyulaſztó hideglelésekben jovoſaltatott.

Mert a' *frantzos Hideg* (*Febris venerea*) más *forró* hidegekkel abbann-is meg-egyezik, hogy, ha a' természetnek creje még elég jó, a' *frantzos tſipőſséget* ugy *meg-főzi*, és ugy meg-fzeliditti, hogy az vagy többé már ſemmi kárt ne tehéſſen, vagy a' vérből ki-fejtődgyék, és azután izzadás, vizellés, avagy haſmenés által a' teſtből egéſzlzen ki-mennyen, avagy végre a' teſtnek külső réſzeire általvitetődgyék; melly üreſedéſek mihent meg-történnek, azonnal az frantzos hideglelés-is el-mulik.

Néha az illyen frantzos hideg *buſz*, *harmintz* napokig-is, avagy még *tovább-is* el-tart; némellykor pedig kevés napokan minden előre ment kemény hideglelés nélkül, a' vérből ki-fejtődik, és a' teſtnek külső réſzire általvitetődik.

Némellykor az hideglelés meg-ſzűnik, és a' betegen valami bűdős izzadság bőven ki-űt, avagy a' vizellet bőv mértékben foly, 's egyſzerſmind bűdős, zavaros, és a' vizellő tsőt égeti.

Az illyen állapotban a' betegeket ollyan italakkal N°. 8. 40. 46. 72. 88. 116 kell fokáig éltetni:

Ezek

Ezek a' vért többire mindenkor egéſzſzen meg-tiſztittyák, és a' beteget tökélletesen meg-gyógyittyák.

Néha az illyen hidegleléſnek ſzűnélekor az egéſz teſten valami vereſſetske, és kólóshimló forma fokadékok útnek-ki, mellyek kűlónóſ ſzenvedhetetlen viſzketésel és égetéſſel a' betegeket ettſzaka gyótrik 's nyugodni nem hadgyák. Ebben az állapotbann-is ugyan tſak azon italakat lehet adni, mert ſokſzor azokra az illyen fokadékok tſak hamar el-ſzáradnak, és azután apró korpahéj formára lehullnak: Hogy pedig a' beteg alhaſsék, azért minden eſtve a' N°. 41. le-irt orvoſságot elé-kell venni.

Némellykor ezek a' fokadékok engedetlenül meg-maradnak, a' fellyebb jovoſolt ſzerek ſemmit ſem könnyóbbitnek, és a' betegek minden eſtve nagyobb bádgyadáſt, ſutó hévséget, és a' teſteken alkalmatlan viſzketéſt éreznek. Illyenkor ollyan ſzereket kell adni, a' millyenek N°. 186. 240. 302. 307. 308. vagynak. Ezekre gyakran hamar valami bóv bűdós izzadás avagy vizelés kóvótkezik, és a' kiűtött fokadékok fogyni kezdnek: Az illyen jó változáſokban az orvoſságokkal álhatotaſon kell továbbis élni.

Ha pedig ezen orvoſságokkal való hoſzſzas éléſre ſemmi könnyóbbség nem kóvótkezik, akkor a' fellyebb jovoſolt *kénesós* ſzerekhez kel folyomodni.

Ekképpen kell a' beteggel akkor-is bánni, a' mikor a' frantzos hidegleléſnek meg-ſzűnéſe után a' beteg nagy fő-fajáſról, kóſzvényról, a' tſontoknak fajdalmairól, avagy más az általvitetetett frantzos méregtől okoztatott történetekről panaſzolkodik, avagy ha a' frantzos méreg valami belső réſzre ment, és nem engedi, hogy az a' réſz a' teſtnek meg-tartáſára illendőképpen munkálkodgyék.

A' kik bujadóghen vóltak, gyakran igen félénkek és kitsinhitűek, azért-is azon szűnetlen kételkednek, hogy valyon a' frantzos méreg ki-takaradotté egészszen az ő testekből, vagy nem.

De mégis ha a' nyavalyának mindgyárt eleje vétetődik, ha a' beteg az eddig jovosolt vigyázás szerént orvosoltatik, akkor soha a' frantzból semmi hátra nem marad, hanemha a' beteg tisztátalan személytől megint ujra meg-frantzosadnék, avagyaz eddig ditsért orvosságokkal elég sokáig nem élne.

Az ennek előtte szokatt *nyálos orvoslás* (die Speichelkur, *salivatio*) mostan *haszontalannak* és *ártalmasnak* lenni láttzik, mivel a' frantzos emberek *másképpen* könnyebben meg-gyógyulnak, és soha olly nagyon el-nem erőtlenednek, mint a' nyálazás által; annakokáért a' *nyálfólyást* minden uton módon el-kell távoztatni.

Mihent észre-vétetődik, hogy a' fog-hus viszketni, fajni és dagadni kezd, avagy hogy a' torokban lévő ikrashusok (*glandulæ*) fel-puffadnak, és a' fogok el-sibbadnak vagy-is semmit sem éreznek és lógni kezdnek, avagy hogy a' száj nyállal szűnetlen meg-telik, akkor mindgyárt a' betegnek egy *hasbajtót* kell adni, a' szájjában lágyitó italt, N°. 40. kell gyakran rotyogtatni avagy tartani, és a' *kénesős szereket* addig tőbszer bé-nem kell adni, mig ezek a' jelenések minngájan el-nem mulnak.

Vagynak emberek, a' kiknek a' nyálok kevés kénesőtől-is mindgyárt foly; ezek kénesős orvosságok által tőbbire igen nehezen, avagy éppen nemis gyógyulnak meg.

Ugyan azért a' kénesős szereket és kenéseket igen kitsin mértékben kell kezdeni, jól-is meg-kell vizsgálni, hogy a' kénesó mitsoda változást szerez, és

azu-

azután az egéſz orvoſláſt a' betegnek állapottyához kell alkalmaztatni.

Ellenben vagynak ollyanak-is, a' kik igen kevés kénesőre ſzerentséſen és hamar meg-gyógyulnak; máſok pedig bővebben veſzik, mig tapaſztalható haſznát érzik.

Minden kénesős ſzerek kőzül a' N°. 231. 232. 233. le-irt orvoſságok leg-több frantzos nyavalyákban gyakran igen hathatóſak és haſznaſok, ha a' beteg azokat meg-ſzenvedheti.

De ſok betegeknek az ollyan orvoſságok ártalmaſok: Illyenek a' gyenge mellyű emberek, és a' kik gyakran ſzárazan hurutnak, a' kiknek igen érzékeny 's ſelette könnyen izgatható érző inak vagyon, a' kik gyakran vérfolyáſt ſzenvednek, 's a' t. Mihent tehát éſzre-vétetődik, hogy a' beteg azon orvoſságokkat való éléskor a' mellytſont alatt valami állandó égéſt avagy a' főben állandó fájdalmat, a' gyomorban émelggéſt, nehéſséget, és okádáſra való erőlkedéſt érez, akkor azokat mindgyárt félre kell tenni, avagy olly kitſin mértékben kell adni, hogy a' beteg leg-kiſſebb bajt-is az orvoſságtól többé ne érezzen.

Ezen orvoſságok mellett-is, ha vagy igen keveſet, vagy igen laſſan 's későre haſználnának, a' N°. 229. le-irt irat ſzintén ugy, a' mint fellyebb mondatott, a' teſtbe bé-lehetne dőrgölni: az illyen őſzve-elegyitetett belső és kűlső orvoslás gyakran könnyű és jó.

Gyakran az illyen kettős orvoſláſnak ereje az által nevekedik, ha a' beteg az orvoslás kőzben minden nyóltzadik avagy tizenkettődik nap hashajtó orvoſságot veſzen. A' Sok és bőv vérű embereken pedig ſzükséges eret vágni.

Az *Aſz'zonyi ſzemélyekben* a' gonoſz indulatu frantzos fejér folyáſt (*fluor albus venereus*) , avagy a' frantzról okoztatott vizelléſre való erőlkedéſt (*ſtranguria venerea*) éppen ugy kell orvoſolni , a' mint a' férfiaknak *ondófolyáſok orvoſoltatik.*

Éppen ugy haſználnak az engedetlen frantzos fekélyekben , kitſutſoradáſokban , és fügesúmóltſekben (*condylomata*) jovoſolt orvoſságok-is akkor , a' mikor ezek a' nyavalyák az aſzſzonyi rendnek ſzemérem teſtén avagy aſelén (*anus*) meg - jelennek.

A' Bujadóknek egyéb történeteiben-is az Aſzſzonyi ſzemélyek éppen ugy orvoſoltatnak, mint a' Féjnak.

Gonoſz indulatu frantzos fekélyek a' nádrahúvelynek (*vagina uteri*) minden réſzeiben támadhatnak ; gyakran ugy-is jelen vagynak , hogy a' beteg ſem tejérfolyáſt , ſem vizelléſre való erőltetéſt ne tapaſztalyan.

Ezek a' fekélyek gyakran igen méllyen a' nádrájnak nyaka felé vagynak , és ſemmi tapaſztalható bajt nem okoznak : Annakokáért gyakran az az Aſzſzonyi ſzemély-is frantzos lehet , a' melly minden okos visgálás után-is egéſségeſnek lenni láttatik.

Kőzönségeſen pedig ezek a' frantzos történetek minnyájan az Aſzſzonyemberekben ſokkal gyengébbek és ſzenvedhetőbbek , mint a' Férjfiakban , és ugyan az-is az oka , hogy az Aſzſzonyemberek a' frantznak orvoslásával eleinten gyakran ſemmit ſem gondolnak , és addig ſegittséget nem kereſnek , mig a' nyavalya keményen meg-nem gyökerezik.

Ez a' ſzerentsétlenség többire ſzemérmetes és igaz ſzivű jámbor Aſzſzonyokan eſik-meg , a' kik magoknak azzal hizelkednek , hogy hivés tiſzta életű Férjek vagyon , és az illyen frantzos ſajdalmakat más

ártatlan

ártatlan okoknak tulajdanityák ; ugyan azért magok bajakat ſenkinek ki-ſem nyilatkoztattyák , a' nyavalya pedig azonban ſzünetlen nevekedik.

Leg-roſzſzabb , leg-gonoſzabb , és leg-fájdalmaſobb neme a' frantzos fekélyeknek az , ha a' frantzos méreg a' nádrahúvelynek ſok részeit meg-keményiti , és olly gonoſzul meg-gyulaſztya , hogy a' nádrahúvely mint-egy meg-haſadoz , és valami felette tſipós , meleg , bűdös , hig sárvizet önt-ki. Az illyen Aſzſzonyembertől történt fertőztetés leg-veſzedelmeſebb.

Ebben az állapotban a' N°. 59. 62. 69. le-irt orvoſsággal való bétetskendezéſek nagy könnyebbséget és enyhűlést szereznek ; az orvoslás-is közönségeſen jól végéhez-menyen , ha a' N°. 245. le-irt ſzer mellett a' beteg ſok lágyitó és vért tiſztitó italokat-is N°. 40. 46. 88. 116. iſzik.

AZ ASZSZONYI NEMNEK KÜLÖNÖS NYAVALYÁIRÓL.

(*De morbis ſingularibus ſexus Faminini.*)

A' Terméſzetnek Ura az Aſzſzonyembert arra rendelte , hogy méhében gyermeket fogadgyan , hordazzan , tápláljan 's nevelyen , és végre a' kilentzedik hólnapnak végén világra ſzülyen.

Ezen terméſzeti hivatal és az illyen hivatalra ſzükségesképpen el-rendeltetett aſzſzonyi teſtalkotmány az Aſzſzonyembereknek különös nyavalyákat okoz , mellyektől a' Férjfiak egéſzſzen menttek és ſzabadok.

A' Leány-gyermekek kózónségesen a' tizenharmadik, tizenegyedik avagy tizenötödik esztendőben meg-érnek; mert akkor az ő szűlő részek ki-fejtődnek, és a'fogantatásra alkalmatosok.

A' Természet annak jelét bizonyason meg-mutattya: mert akkor az aszszonyi szűlő részekből, minden kűlső erőszak nélkűl, vér-foly-ki.

Ez a' vérfolyás gyakran két, három, négy, némellyeken kilentz nap-is tart, azután egészszen kimarad, négy hetek mulva megint elé-kerűl, és igy azután foly a' vér minden hónapban egyszer egészszen a' negyvenedik avagy ötvenedik esztendeig; akkor a' természet ekképpen munkálhodni meg-szűnik, és a' vérfolyás egészszen 's végképpen ki-marad.

Ez az úreſedés neveztetik *Aszszonyi Hószámnak*, Hónapszámnak, avagy *Havi Tisztuláſnak*.

Némelly aszszonyemberekből az hószám által *sok*, másokból ellenben tsak igen *kevés* vér foly-ki; de mégis sem a' sok, sem a' kevés hószám nem nyavalya, ha azonban az aszszonyi személyek magokat jól érzik.

Az Hószám mentől idejében meg-jelenik, annál hamarébb-is el-marad: Ez az oka, hogy némelly aszszonyembereknél harmintz - nyóltzadik avagy negyvenedik esztendőben az hószám végképpen elmarad; másoknál ellenben egészszen az ötvenedik esztendeig és gyakran tovább-is rendesen el-tart.

Valameddig az hószám rendesen jár, és semmi más valóságos tetemes akadály nintsen, mind addig az aszszonyi személyek a' fogantatásra alkalmatosok, mihent pedig az havi tisztulás természet szerént el-marad, akkor aszszonyemberek-is már mindgyárt magtalanok.

Mégis mindazonáltal vagynak ollyan aszszonyemberek-is, a' kiket a' hószám soha sem jár; Ezek kózónsé-

zönségesen magtalanoknak tartatnak, de mégis sok példák bizonyittyák, hogy az illyen aszszonyemberek-is gyermekeket szültek. Annakokáért a' *hószámnak nemjárása* a' *magtalanságnak* jöllehet mindenkor kettséges, de azért mégis nemközönséges és *nem bizonyos*, *Törvénnye.*

Szintén ugy foghatnak gyermeket az aszszonyi személyek a' hószámnak meg-indulása előtt-is, de mégis mindenkor okosobban tselekedik az ember, ha *addig várakozik, mig az hószám meg-jelenik*, és a' *Léányokat addig férjhez nem adgya*, mig a' *fogantatásra*, a' magzatnak táplálására, és szülésére *elég erősek nem lesznek*, mert ha a' férjhez-ment Léányok igen ifijak, igen erőtlenek, és igen gyengék 's gyermek idejűek, akkor erős gyermekeket nem szülhetnek, és gyakran mindgyárt az első szüléshez munkájiban rendkivül el-erőtlenednek, és néha meg-is nyomorodnak.

Az egésséges, vidám, és jól nőtt Léányokon az első hószámi folyás közönségesen könnyen, tapasztalhatatlanul, és minden alkalmatlanság nélkül indul-meg; egy hólnap után megint szerentsésen visszatér, és igy ezt a' rendet azutánn-is mindenkor illendőképpen meg-tarttya.

Azok ellenben, a' kik henyéllő, rest életet élnek, és azonban kemény és nehéz emésztő eteleket esznek, avagy magokat sok meleg vizes italakkal meg-gyengittik, és azonkivül-is szünetlen betegesek, avagy fellette erőtlen és igen érzékeny 's felette könnyen izgatható érző inakkal birnak, és gőrtsőket gyakran szenvednek; valamint azok-is, a' kiknek igen sok és sürű vérek, igen kemény és feszes erek vagyon, 's a' t. gyakran a' hószámnak meg-indulásában nem olly szerentsések.

Ez az oka, hogy ſokann akkor meg-betegeſednek, a' mikor a' hóſzámnak meg kellene indulni.

Néha némelly aſzſzonyemberek mindgyárt az hoſzámnak kezdetén ſok hólnapokan egymás után éppen jól és rendeſen tiſztulnak; de azután kirtelen tiſztulni meg-ſzűnnek, és egynéhány hólnapokan hóſzámot többé nem-is látnak.

Ha az illyen ſzemélyek azonban mégis tökélleteſen egéſségeſek, ha jó ſzinűek és vidám elméjűek, ka éppen ſemmiről ſem panaſzolkodnak, akkor nem ſzűkséges ſemmivel orvoſolni, hanem tſak a' terméſzetre kell mindent bizni.

Ha pedig azonban az illyen aſzſzonyemberek betegeſek, akkor jól ki-kel tanólni, hogy ezek a' beteges környűlállóſok vallyon a' hóſzámnak mek-állásától ſzármaztak-é, avagy inkább a' hóſzám vallyon nem azért maradott-é-el, hogy a' teſtben valami más betegséget támadott: minden orvoslás ettől a' kűlömbségtől függ.

Mert igen ſokſzor a' meg-rekedett 's el-maradott havi tiſztulástól ſok nyavalyákat ſzármozni mondunk, mellyek mégis valójában attól nem ſzármoznak: Sőt inkább nem az el-maradott havi tiſztulás okozza ezeket a' nyavalyákat, hanem ezek a' nyavalyák gerjeſztnek a' teſtben ollyan rendetlenséget, avagy olly erőtlenséget, hogy a' terméſzet maga munkájában el-tévelyedgyék, avagy hogy az hóſzámnak folytatására elég erős ne légyen.

Ha már illyenkor valaki az hóſzámat orvoſsággal akarja meg-inditani és hajtani, akkor többire nem tſak ſemmire nem lehet menni, hanem inkább a' környűlállóſok meg-ſulyoſodnak: Annakokáért ezeket a' nyavalyákat, mellyek az hóſsámat meg-állitották, előbb illendő ſegitő ſzerekkel meg-kell gyógyit-

gyittani ; azután meg-jön az havi tiſztulás megint magában-is minden orvoſság nélkül.

Azok a' Leánykák , a' kik gyermek korokban nagy és hoſzſzu betegségeket ſzenvetek , avagy azonkivül-is mindenkor erőtlenek és betegeſek , közönségeſen későbbre kapnak havi tiſztuláſt , mint máſok de azután az ő egéſségek gyakran ſokkal állandobb.

Ha a' Leányok meg-érnek és azt az időt el-érik, a' mellyben az hóſzámnak folyni kell , akkor közönségeſen valami ſzokatlan bádgyadáſt avagy avérben' valami fel-forráſt tapaſztalnak ; a' főfelé felfutó hévséget éreznek , ábrázattyokban gyakran elváltoznak , hól piroſſak 's hól halaványok , nyugadalmaſon nem alhatnak , ſzédelgéſről , fő-fajáſról avagy ſziv-dobogáſról panaſzolkodnak , némellyek okádhatnának , avagy az ételt nem kévánnyák : némellyek azonban haſ-ſzorulásba , máſok ellenben valami gyenge haſmenésbe eſnek , végre az óldallágyokban , a' kereſzt és ſartſontban , és az haſnak alsó réſzében valami feſzűléſt és alkalmatlan huzáſt éreznek ; azután tſak hamar a' ſzemérem-teſtből egynéhány tſepp vér ki-tſeppen , avagy az hóſzám-is tökélleteſen megindul , és arra minden történetek 's bajok el-ſzűnnek ; Néha a' vér' helyett valami vizes , ſejéres takony foly-ki , és a' betegnek tapaſztalható könnyőbbséget ſzerez.

Gyakran pedig a' fellyebb le-irt történetek több hólnapokan egymás után rendeſen meg-jelennek , és azután egynéhány napok mulva megint minden tapaſztalható havi tiſztulás nélkül el-mulnak : Ez azt jelenti , hogy a' terméſzet ugyan' a' maga törvénye ſzerént már munkálkodni kezdett , de mégis oz ő igyekezete az havi tiſztuláſnak meg-inditására még elégtelen.

Máſok-

Másoknál ellenben az első hőszám-is igen könnyen, majd tapasztalhatatlanul és minden bajnélkül meg-indul.

Ha tehát a' fellyebb le-irt történetek se nem igen kemények, se igen sokáig nem tartanak, és azért az egésséget meg-sem bonttyák, akkor ellenek semmiféle orvosságot-is adni nem kell.

Ha pedig az érverés (*pulsus*) felette buzgó, az-az: ha az élet-erek igen sebessen és gyorsan emelkednek 's a' tapagató ujjot verik; ha az hévség nagy és állandó, a' fő nehéz avagy faj, az ábrázat piros, akkor napjában *kéttzer* avagy *háromszor* a N°. 1. le-irt *port* bé-kelladni, és mindenkor *egy* vagy *két* findsia *herbathét* N°. 88. kell réá itatni. A' N°. 2. 8. 9. 40. le-irt orvosságok-is hasznasok, kivált ha azonban a' lábok minden nap feresztetnek, és az has lágyitó klystérek által ki-üresittetik.

Vért botsáttani soka sem szükséges; kivévén ha a' betegnek igen sok vére vólna, ha a' melyben nagy és állando nyomás vagy-is szorulás tapasztaltatnék, ha a' pulsus kemény és feszes vólna, és ha az hivesitő orvosságok hamar könnyöbbséget nem szereznének.

Ha az emlitett bajok 's környülállások gyenge, erőtlen, és gőrtsökre (*spasmus*) hajlandó aszszonyi személyeken vólnának, akkor a' N°. 251. le-irt herbathé mellett ollyan orvosságokat N°. 92. avagy 250. kell bé-adni.

Mihent pedig az havi tisztulás illendőképpen és rendesen folyni kezd, és az emlitet történetek 's bajok meg-szűnnek, akkor minden orvosságot félre kell tenni és többé a' betegnek semmit bé-nem kell adni.

De mégis akkor, a' mikor az hőszám folly, az elme hirtelen fel-ne háborodgyék, a' test-is keményen ne mozgattassék, és a' testnek alsó részei

nagyon

nagyon meg-ne hűlyenek 's meg-ne ſázzanak: Minden kemény, ſükeres, és puffaſztó ételek-is és az hevitő italak illyenkor ártalmaſok.

Sok Aſzſzonyi ſzemélyeknél a' fellyebb le-irt történetek 's bajok mindenkor egynéhány napokkal előbb meg-jelennek, mintſem az havi tiſztulás illendőképpen folyni kezd, és őket egéſzſzen meg-betegittik és az magok hivatalyokra alkalmatlanokká teſzik.

Itten az illyen alkalmatlanságoknak okait ſzorgalmatoſon kikell kereſni, és azután az orvoſláſt azokhoz kell alkalmaztatni.

Annakokáért ha az illyen ſzemélyek mindennapi munka által meg-keményedtek; ha az ő pulſusok azonban feſzes, gyors, és kemény; ha az ábrázattyak tellyes és jó ſzinű; ha gyötrődéſről és melyſzoruláſról, 's állandó ſzédelgéſről, 's a' t. panaſzolkodnak, akkor az jelentődik, hogy az ő edénnyei (*erei*) igen kemények, a' vérek igen sűrű avagy igen bőv-is: Illyenkor *lágyitó*, és *vért vékonyitó* italakat N°. 6. 7. 8. 40. 88. kell bőv mértékben adni; ezek mellett lehet napjában kéttzer avagy háromſzor a' N°. 1. 3. le-irt port-is bé-adni, avagy lágyitó klyſtérekkel ſegiteni. Ha pedig tapaſztaltatnék, hogy a' vér igen ſok, akkor a' betegnek *karján* eret kell vágni.

Gyakran a' vérnek ezen bővségét el-lehet venni, és minden bajakot el-lehet távoztatni, ha az illyen ſzemélyek egy darab ideig ollyan orvoſságokkal N°. 11. 39. 141. 187. élnek, avagy ha egynéhány hólnapokan mindenkor az havi tiſztulás előtt *egy hétig* naponként *reggel* és *eſtve* egy port N°. 3. béveſznek, és mindenkor két ſindſia lágyitó *herbatét* N°. 88. réa iſznak.

Sokok-

Sokoknak igen haſznos az havi tiſztuláſnak megindulása előtt egynéhány napokkal valami hashajtó orvoſságot adni N°. 5. 14.

Ha pedig az illyen orvoslásra a' vér-nek bővsége nem apadna, akkor eſztendőnként kéttzer avagy háromſzor eret kell vágni, de mégis az érvágáſt nagy ok nélkül ſzokásba nem kell hozni. Gyakran a' fellyebb le-irt bajok a' vernek nem a' bővségétől, hanem inkább valami *sűkeres sűrűségétől* és a meggyűlt *takonytól* ſzármoznak; az illyen ſzemélyeknek kűlső tekéntetek és ſzinek halaványy, sáppodt, avagy Zőldes ſárga; a' teſtek lankatt 's bádgyadt; az ábrázattyak, kezek, lábok avagy az egéſz teſtek-is valami sűkeres téſzta forma hideg daganattól fel-puſſadtak; a' lélekzés nehéz; a' ſziv dobog, és az erő minden gyenge mozgáſra hamar el-véſz.

Ebben az állapotban azon kell igyekezni, hogy a' sűkeres taknyos nedveſségek fel-vagdaltaſſanak, meg-vékonyittaſſanak, és a' teſtből laſſan-laſſan kihajtaſſanak: Annakokáért az illyen betegeknek ollyan orvoſságokat kell adni, a' millyenek N°. 68. 110. 134. 135. 144. 179. irva vagynak; ezekkel a' ſzerekkel addig kell élni, mig a' taknyos téſztás daganatot egéſzſzen el-nem mulik.

Ezen orvoſságok mellett az illyen ſzemélyek valami illendő munkát dolgozzanak és a' teſteket mozgaſsák; minden kemény, emészthetetlen, puffaſztó 's ſzeleket tſinálo, és taknyos nedveſséget ſzerző ételeket el-távoztaſſanak; ellenben pedig gyengén *fűſzerſzámos* ételekkel élyenek, mivel azok nékiek haſznoſok.

Ezek a' taknyos vérű ſzemélyek gyakran, minekutánna a' takony egéſzſzen el-oſzlatt, és a' teſtből ki-hajtatott, még lankattak 's erőtlenek, minden, tſak gyenge mozgására-is a' teſtnek fő-fájáſt, ſzivdobogáſt,

bogáſt, és nehéz lélekzéſt ſzenvednek, 's beteges ſzinűek leſznek.

Ebben az állapotban erősítő orvoſságokat N°. 73. 74. 75. 176. kell a' betegeknek rendelni.

A' Gyenge természetű és erőtlen aſzſzonyi ſzemélyeknél az havi tiſztuláſnak ſelyebb le-irt történetei igen ſokſzor az hasban lévő réſzéknek valami gőrts forma ősſzve-huzódásától ſzármoznak; az illyen betegek, midőn az hóſzám közelitt, az haſokban valami *rágáſt* és *puffadáſt* éreznek, az ő ſzivek keményen dobog, érző inai rángatódnak, a' gyomrak émelyeg, 's a' t. Ezek a' gőrtsős történetek leg-hamarébb a' N°. 92. 107. 126. 250. 251. le-irt orvoſságokkal el-hajtatnak 's meg-orvoſoltatnak.

Ha az illyen ſzemélyek, minekutánna az havi tiſztulás el-mulik, valami gyenge laxátivát N°. 38. veſznek, és azután a' N°. 73. fel-találandó pilulákkal ſokáig élnek, akkor többire mindenkor az illyen bajakot el-távoztathattyák, és magokat azoktól egéſzſzen meg-menthetik.

Néha az *basban*, avagy a' *nádrának* vagy-is méhnek *táján* valami *kemény daganat* vagyon, melly' miatt az hóſzám nehezen és ſajdalommal foly.

Illyenkor a' fel-óldó és oſzlató orvoſságok leghaſznaſobbak N°. 46. 60. 72. 91. 110. 132. 134. 135. 136. Ezekkel ſokáig kell élni, és azonban a' meg-keményedett réſzt reggel és eſtve a' N°. 128. le-irt kenővel minden nap jól meg-kell dörgölni.

Szintén ezen okok, a' mellyek az hóſzámnak leg-első folyáſát vagy-is meg-indulását ſajdalmoſá és nehézzé teſzik, az havi tiſztuláſt-is ugy meg-akadályoztathattyák, hogy vagy eléggé ne folyan, vagy éppen egéſzſzen-is meg-rekedgyen: Ekkor-is ugyan tſak az okoknak kűlőmbségek ſzerént a' ſelyeb emlitett ſzerekkel élyen a' beteg, ſoha hóſzámat hajtó or-

vosságokat addig adni nem kell, mig az akadályok el-nem-hajtatnak 's meg-nem orvosoltatnak.

Néha a' külömbön egészséges aszszony-emberekbenn-is szorgalmatos gondolkodás és visgálás utánn-is semmi tapasztalható és nyilván való okok nem találtatnak; azért-is az illyen állapotokban, a' hól semmi bizonyos jelek 's akadályok nintsenek, semmi bizonyos orvoslást-is rendelni 's elé venni nem lehet, mégis mindazonáltal a' N°. 60. 73. 91. 134. 135. le-irt orvosságok sokszor sokat használnak, ha a' beteg velek egynéhány heteken szorgalmatosan él, és azonban valami gyenge, vért vékonyitó italokat-is N°. 46. 72. iszik.

Az illyen orvosságok gyakran igen hasznosok, és az havi tisztulást megint meg-indittyák 's rendesen folytattyák akkor-is, a' mikor az hószám nyilván való ok nélkül egynéhány hólnapokon avagy még tovább-is ki-maradott.

Némellykor ugyan az havi tisztulás rendesen és a' szokott időben meg-indul, de mégis csak egynéhány sükeres, feketés csepp-vér, avagy csak kevés sürü sükeres vérrel ösze-elegyittetett takony, vagy-is takony forma nedvesség foly-ki: Azonban a' mely szorulni 's nyomulni kezd, avagy a' szív dobog, és a' fö saj; az egész test lankatt 's bádgyatt; a' pulsus egyenetlen és lankatt; a' betegek sáppadtak 's halaványok, szünetlen szaznak, 's a' t. Illyenkor lehet *gyengén hajtó* orvosságokat N°. 120. 201. 202. 215. 250. adni. A' láb-feredök és a' klistérek itten igen sokat használnak; a' *keményen 's erösszakosan hajtó*, és az *bevitö 's izgató* (reizende) szerek ellenben mindenkor ártanak.

Sokszor az havi tisztulás helyett csak valami igen kevés taknyos, vizes, rosz szinü nedvesség foly, és azonban a' felyebb emlitett bajok meg-jelennek:

nek : Illyenkor-is ugyan azon felyebb emlitett gyengén hajtó orvoſságokkal lehet a' betegeket éltetni.

A' Sulyos avagy hoſzſzas nyavalyák után ; a' felette bőv üreſedéſek (*evacuationes*), vér-folyáſok, avagy ſzükség nélkül igen ſokſzor elé-vett ér-vágás után az havi tiſztulás gyakran el-véſz, és ſokáig kimarad azért, hogy a' ſzükséges nedveſségek el-fogynak, és a' teſt el-gyengül.

Ebben az állapotban azon kell igyekezni, hogy gyengén tápláló eledelekkel az el-ſogyott nedveſségek laſſan-laſſan megint helyre hozattaſſanak, és azután az el-gyengült 's el-erőtlenedett réſzek gyenge dörgöléſekkel, és a' teſtnek tiſzta mezei levegő-égben téendő illendő mozgatásával meg-erőſitteſſenek.

Ha pedig ez az orvoslás eleget nem haſználna, akkor erőſitő ſzereket-is N°. 74. 75. 176. 253. kell adni.

Gyakran az havi tiſztulás valami kemény ijedés, harag, véletlen nagy őrőm, meg-hidegülés, 's a' t. miatt hirtelen meg-reked 's fenn-akad ; illyenkor-is megint azokat a' környülállóſokat és történeteket kell ſzorgalmatoſon meg-viſgálni, a' mellyeket a' fenn-akadt hóſzám gerjeſztett.

Ha tehát a' meg-rekedt hóſzám miatt valami kemény *hidegleles* támadott, az egéſz teſt nagy hévségben vagyon, és a' beteg nagyon ſzomjuhozik, és badgyatt ; ha a' fő-fájás-is állandó ; ha a' mely ſzorult és a' lélekzés nehéz, akkor mindgyárt eret kell vágni, és, a' mint felyebb emlittetett, gyakor kliſtérekkel, láb-feredőkkel, hiveſitő és lágyitó orvoſságokkal a' vérnek rendkivül való forrását és hévségét le-kell-tſendeſiteni, és igy azon kell igyekezni, hogy az hóſzám megint meg-indulyan.

Néha az hóſzámnak hirtelen történt meg-rekedéſe ſemmi olly nagy forróſágat nem gerjeſzt ; a'

pulſus ſe nem ſeſzes, ſe nem igen hideglelős; illyenkor az érvágás nem ſzükséges, hanem tſak *lágyító* italakkal N°. 8. 40. 88. kell a' beteget éltetni, és azonban a' lábferedők-is és a' kliſtérek ſegittségül veteſſenek. Ha pedig ezek eleget nem haſználnának, akkor lehet meg-próbalni a' felyebb emlitett *gyengén* hajtó ſzereket-is.

A' *gyenge* és gőrtsőket ſzenvedő aſzſzonyi ſzemélyeknél gyakran valami igen gyenge harag, ijedés, bőrőm, avagy tſak valami kelletlen roſz ſzag miatt-is az havi tiſztulás hirtelen meg-reked: Az illyen ſzemélyeknek többire mindenkor a' N°. 37. le-irt orvosság igen jól ſzólgál.

Ha az havi tiſztulás, a' kűlőmben egéſséges ſzemélyeknél-is, ſok hólnapokan ki-marad, akkor gyakran meg-történik, hogy egyſzerre azután hirtelen és ſelette bővőn meg-indulyan: Ezen a' vér-folyáſon meg-nem-kell ijedni, *állító* orvoſságot-is mindgyárt kezdetben ellene *nem kell adni*, hanem tſak azt kell jovoſolni, hogy a' Betegek a' folyáskor magokat tſendeſen tartsák, és minden meg-hidegűléſt 's faſáſt és elme-indulatot el-távoztaſſanak.

Ha pedig ez a' vér-folyás igen ſokáig tartana, bádgyadáſt, és a' térdekben valami reſzketéſt, okozna; ha a' beteg el-akarna ájulni és a' ſzivének nyomásáról 's bőſzve-huzódásáról, 's a' t. panaſzolkodnék, akkor ollyan orvoſságokat kellene adni, a' millyenek N°. 94. 95. 98. irva vagynak.

Ha ezek a' ſzerek a' felette bőv vér-folyáſnak meg-tſendeſitésére elegendők nem vólnának, akkor erőſsebbeket N°. 96. 97. 192. kell adni; mihent pedig ezekre a' vér-folyás tſendeſedik és meg-mérsékeltetik, azonnal mindgyárt azokat félre kell tenni, és, ha ſzükségeſnek lenni fog láttatni, tſak a' felyebb

le-irt

le-irt orvoſságokkal kell a' beteget még egy darab ideig éltetni.

Az *Havi* tiſztulás gyakran valami ſokáig tartó és állandó *vérfolyáſsá* válik.

Ez néha a' *vércs természetű* vagy-is a' ſok vérűeknél, néha pedig és gyakrabban azoknál történik, a' kiknek *gyenge*, *erőtlen*, és *el-fonnyadt* vér-edénnyei (*crei*) vagynak.

Az *első állapotban*, az-az: akkor, a' mikor a' teſtben igen ſok vér vagyon, a' betegek jó ſzinűek, a' pulſus (*erverés*) tellyes és feſzűlt; az erő-is meg-marad, 's el-nem fogy.

Az illyen Aſzſzony-embereken eret kell vágni, valami gyenge hashajtót-is kell adni N°. 5. 14. és azután reggel és eſtve egy port N°. 3. 109. 167. két findſia herba-thével N°. 98. kell a' beteggel bevétetni. Ezekre a' vér-folyás kőzönségeſen laſſan-laſſan apadni kezd, és végre egéſzſzen el-is marad.

Ha pedig mégis a' vér tovább-is tſak folyna, és ha már a' vér-bővségének többé ſemmi jelei nem láttatnának, avagy ha az erő fogyni, a' térdek (die Knie) tántorogni, a' ſziv dobogni, 's a' t. kezdenének, akkor a' felyebb le-irt őſzve-huzó és állító orvoſságokhoz kell folyomodni.

A' *máſodik állapotban* (az-az: akkor a' mikor az erek gyengék, erőtlenek 's fonnyattak) az Aſzſzony-emberek ſáppadtak 's halványok, ſelette bádgyattak, és minden gyenge mozgás, avagy elme-indulat utánn-is ſziv-dobogáſról panaſzolkodnak, győtrődnek, avagy nehezen lélekzelnek.

Ezeknek a' N°. 103. le-irt port bé-kell-adni, és azután mindgyárt azon kell igyekezni, hogy a' felyebb emlitett állító orvoſságok által a' vér-folyás okoſon meg-állittaſsék.

Minekutánna a' vér ſzerentsésen meg-állittatik, azután a' N°. 47. 75. 253. le-irt ſzerekkel való hoſzſzas élés által az el-ſonnyatt réſzeket meg-kell-erősíteni, és a' viſzſza-térést el-kel.-távoztatni.

Némely aſzſzony-embereknél a' *vér-folyás* egy végben vagy-is egymás után igen *ſokáig* tart, de nem *friss*, *tiſzta*, hanem *vaſſag*, *sükeres*, *feketés* és ſok *takonnyal* ósſzve-elegyittetett *vér* menyen-el a' betegtől: Illyenkor kezdetben *vért vékonyitó*, és *taknyot fel-vágó* orvoſságok N°. 144. 179. 215. kévántatnak; ezek mellett lehet minden *nyóltzad* avagy *tized* nap-is a' N°. 103. le-irt port a' betegnek bé-adni.

Némellykor, ha a' beteg ezekkel a' ſzerekkel ſokáig él-is, mégis a' vérfolyás meg-nem áll; mindazonáltal tapaſztalyuk, hogy a' ki-folyó vér tiſztább, higabb, jó ſzinű es piroſſabb: Illyenkor megint a' felyebb emlitett *állitó* orvoſságok igen ſokat haſználnak.

Ha az illyen taknyos ſokáig tartó vér-folyás egyeſzer-'s-mind felette *tſipós-is*, és a' kűlső ſzűlő réſzeken vagy-is ſzemérem-teſteken valami kemény tſipét, viſzketéſt, avagy égéſt okozna, akkor eleinten ollyan orvoſságokkal éljen a' beteg, a' millyenek N°. 60. 61. 238. 240. irva vagynak.

Ha az hoſzſzas vérfolyáskor egyſzer-'s-mind a' *nádrábanis* vagy-is ſzűlő méhben, avagy a' nádra kűlül levó réſzekben valami keménységek (Erhärtungen) avagy gonoſz indulatu, rákfenés fekélyek vagynak, akkor ſokáig kell ollyan orvoſságokkal élni, a' millyenek N°. 60. 135. 246. 255. vagynak, és ha azonban a' ſzemérem-teſteknek kűlső réſzei-is febeſlek, avagy a' tſipősségtől fel-rágattattak, a kor a' N°. 255. le-irt ſzer kivűl mosásra, avagy bé-fetskendezésre-is ſzolgálhat.

Igen

Igen ſokſzor meg-történik, hogy, minekutánna az havi tiſztulás folyni meg-ſzűnik, azután még egynéhány napokan valami taknyos, ſejér nedveſség foly, és azután egéſzſzen el-marad; ez a' taknyos fejér folyás néha az havi tiſztuláſnak meg-indulása előtt-is meg-jelenik, és az havi tiſztuláſnak előljáró poſtája. Ez közönségeſen gyenge, erőtlen aſzſzonyi ſzemélyeknél, avagy azoknál, a' kiknek hideg taknyos terméſzetek vagyon, ſzokatt meg-történni: Ha már ez az állapot az egéſzséget meg-nem-bontya, akkor ellene ſemmi orvoſságot nem kell adni, hanem tſak alkalmatos mozgás, és illendő élet-mód jovoſoltaſsék.

Ha pedig ez a' fölyás igen bőv vólna, és a' beteget el-bádgyaſztaná, akkor, a' mint felyebb, egy gyenge *basbajtót* N°. 103. és azután *erősítő* orvoſságot kell adni.

Igen ſokſzor az hóſzámnak egyik idejétől a' máſikig a' ſzemérem-teſtből ſzűnetlen valami enyves, taknyos, vizes nedveſség foly. Ez a' folyás *Fejér Folyáſnak* (*Fluor albus*) neveztetik.

Sok aſzſzonyi ſzemélyek az illyen taknyos folyáſt gyakran könnyen ſzenvedik, ſemmi orvoſságot-is ellene nem veſznek, ha tſak ſzűkön foly, és ſemmi alkalmatlanságot nem okoz.

Ha pedig igen bőven, avagy igen ſokáig tartva foly; akkor a' teſtet el-erőtleníti, meg-ſaványittya és el-ſarvaſztya 's ſzáraſztya, avagy gőrtſeket, nehéz lélekzéſt, mely-fájdalmat, ſzivdobogáſt, az elmében erőtlenséget, az hajló tagokban reſzketéſt, 's a' t. gerjeſzt, kivált ha a' folyás már régi, és engedetlenül meg-gyökerezett.

A' *Fejér folyás* gyakran az aſzſzony-embereknek tulajdon hibájokból ſzármazik, ha tudni illik az aſzſzony-emberek a' *ſzeméremteſteket tiſztán nem tar-*

tyák, és gyakran meg-nem-mosák; mert az hószámi vér, avagy takony a' szeméremtesthez ragad, és azután ottan, ha sokáig marad, meg-tsipósedik, a' szeméremtestnek részeit izgattya, és *szúnetlen* való *ki-folyást* okoz.

Az Aszszonyi szűlő részeknek kemény és gyakor izgatási-is felette engedetlen Fejér folyást okozhatnak.

Némelly fejér folyást szenvedő aszszonyi személyek egészszen *halavánnyak*, egész testekben *fel-puffadtak*, és mintegy meg-kőlt tésztaforman fel-fuvódnak, igen nehezen lélekzelnek, és minden gyenge mozgás miatt-is felette alkalmatlan szivdobogásba esnek, az ételt nem igen kévánnyák, sőt inkább utályák; Némellyek ellenben rendkivűl való, és gyakran emészthetetlen dólgakot nagyon kévánnak, gyakran okádnak, szűnetlen arról panaszolkodnak, hogy a' szivnek vermetskéje nehéz és valami gyötrődést szenved; az érverés (*pulsus*) kitsin, gyors, és egyenetlen; a' vizellet halaványy, sok, és néha taknyos; a' betegek órómőst és sokáig alusznak, tunyák, és szomoruak, avagy komor kedvűek és morgók.

Ezen környűllások a' kelletinél bővebben meggyűlt és valami savanyósággal avagy más tsipősséggel őszve-elegyittetett takonytól származnak, mellyel az illyen betegeknek teltek dugva vagyon; azért-is kezdetben ollyan orvosságokat N°. 110. 134. 135. 144. 179. kell adni, mellyek gyakran az illyen betegeket egészszen-is meg-gyógyittyák.

Néha, jóllehet a' daganat és a' több környűlállások mulnak, mégis mindazonáltal a' testnek kemény részei még tsak egészszen fonnyadtan (schlapp) maradnak; az ábrázat és a' több részek-is még halaványy színűek, a' pulsus kitsin, és a' fejér folyás nem

fokat

ſokat apad; illyenkor már erőſitő orvoſságokhoz N° 74. 75. kell folyomodni.

Ezen erőſitő orvoſságok akkor-is haſználnak, midőn a' ſejér folyás egyedűl tſak a' kemény réſzeknek el-lágyult fonnyadáſától és erőtlenségétől függ; mégis mindazonáltal mindenkor jó, elsőben egyſzer vagy kétſzer a' N°. 193. le-irt port béadni, hogy az első utak, az-az: a' gyomor és a' belek, előbb meg-tiſztulyanak.

Némellykor a' ſejér folyás egyedűl tſak a' *Nádránák* vagy-is ſzűlő anya-méhnek külőnös *meg-taknyaſudáſától* függ; ebben az állapotban a' N°. 215. le-irt orvoſság igen haſznas.

Hogy a' ſejér folyás a' Nádránák külőnös meg-taknyaſodáſától függ, azt abból meg-lehet-tudni, ha a' teſtnek egyéb munkálkodáſai jó állapotban vagynak; ha az aſzſzonyi ſzemélyek elég jó ſzinűek, de mégis mindenkor az alsó hasban (in dem Unterleibe) valami tompa fájdalmat, nehézséget, teſzűléſt, avagy erőſzakos tſiklandáſt éreznek; ha a' ſejér folyás valami kevés ideig ki-marad, avagy ha ſzűkebben vagy-is inkább ha nem olly bőv mértékben foly, mint annak előtte.

Gyakran a' N°. 215. le-irt orvoſsággal való élésre a' ſejér folyás kezdetben bővebben kezd menni; de azután tſak hamar tapaſztaltatik, hogy a' ki-folyó taknyoſság vékonyobb és higabb leſzſz, azután ſzűkebben kezd folyni, és ſokſzor erre az orvoſságra laſſan-laſſan-egéſzſzen el-is mulik.

Néha pedig ſokat könnyőbbit ugyan ez az orvoſság; a' ki-folyó takony vékonyobb leſz, és ſzűkebben kezd folyni, de azután egy formán meg-marad 's tovább-is tſak ſzűnetlen foly. Illyenkor a' N°. 215. le-irt orvoſság mellett minden negyedik avagy

harodik nap a' N°. 193. le-irt orvoſságot-is be-kell-adni; erre azután a' fejér folyás egéſzſzen el-marad.

Ha pedig az illyen aſzſzonyi ſzemélyek a' ſelette nagy, avagy az igen ſokáig tartott fejér folyás miatt már igen el-ſzáradtak, és el-ſárvadtak; ha valami gyakor, ſzáraz kőhéntſeléſről panaſzolkodnak; ha a' mely-tſontban valami ſzorulást és nyilallást érezznek; ha az erejeket el-veſztik; ha a' beſzéllés terhesnek és alkalmatlannak láttzik, 's a' t. akkor a' N°. 215. le-irt orvoſság mellett napjában gyakran egy findſia nedveſitő főtt vizet N°. 188. avagy főtt zabárpa avagy riſ-káſa-ſűrű levet, avagy más nedveſitő, és tápláló leveſ:ket kell adni.

Ha pedig mégis, ezen orvoslás után-is, a' fejér folyás a' beteget el-nem hagyná, akkor a' N°. 215. le-irt orvoſság helyett ollyanakat kell adni, a' millyenek N°. 86. 108, avagy 35. 70. 147. 150. irva vagynak.

Gyakran a' fejér folyás rővid időn *el-mulik*, de azután tſak hamar a' *lélekzés* meg-ſulyoſodik, valami hurut támad, és végre valami taknyos *pőkés* kővőtkezik; az illyen pőkéſt ollyan orvoſságokkal N°. 8. 32. gyengén hajtani kell; ha pedig ez az hurut igen ſokáig tartana, akkor azok az orvoſságok N°. 86. 108. igen haſznaſok, és többire mindenkor a' beteget tőkélleteſen meg-gyógyittyak.

Mikor a' fejér folyás tſipős, égető, viſzkettető, ki-rágó, és bűdős ſzagu, kivált ha az alsó hasban kemény daganatok, avagy gonoſz indulatu fekélyek vagynak, akkor lehet a' N°. 60. 61. 238. 239. 240. 255. le-irt orvoſságokat meg-próbálni

Azonban pedig a' ſzemérem-teſtet kivűl napjában gyakran lágy meleg vizzel és téjjel, avagy a' N°. 208. le-irt ſzerrel moſogatni kell: Az igen erőſſen állító, őſzve-huzó 's meg-ſekeſztő orvoſságok minden

fejér

fejér folyásban kivált akkor, a' mikor kemény daganatok jelen vagynak, mindenkor ártalmasok.

Néha az aszszonyi személyek valami előre-ment meg-hivesedés, avagy fázás után az alsó hasban, azaz: a' nádra' tájján, valami állandó, égő forróságot éreznek, azonban nagyon-is szomjuhoznak, el-bádgyadnak; az has felette meleg, és ha az ember hozzá (*az-az*: *az hasboz*) nyul, akkor valami felette nagyon fájó keménységet érez; a' nyelv száraz, és az érverés (*pulſus*) hideglelős (*gyors*); egynéhány napok mulva a' nyavalya tsendesedik, és azonnal a' szemérem-testből valami takony forma nedvesség kezd ki-folyni, és a' nedvesség tsak hamar azután genyettség forma, és éppen ollyan leszsz, mint a' tűdő-gyuladás után kövötkező genyettséges pókés.

Az illyen állapotban kőzönségesen a' *szűlő anyaméh meg-vagyon gyuladva*; azért-is azonnal mindgyárt, ha az hideglelés kemény, eret kell vágni egyszer, avagy, ha a' környűlállások kévánni fogják, többzer-is; kívül a' fájós helyre szűnetlen lágyító meleg kötéseket kell rakni, hasonló kliſtéreket-is kell bé-vetni; belső orvosságnak pedig a' N°. 8. 40. 88. le-irt lágyító italakat bőv mértékben kell adni.

Ezen szerekkel addig szűnetlen élyen a' beteg, valameddig a' fájdalom és az hideglelés el-nem mulik, és a' meddig a' ki folyó genyettség forma matéria sűrűn 's vaſtagan marad.

Gyakran az illyen orvoſságokkal való éléſre a' folyás egészszen el-mulik: sokszor pedig a' ki-folyó matéria higabb és vizesebb leſz ugyan, de mégis apadni 's szűnni nem akar; illyenkor egynéhány napokan a' N°. 215. le-irt orvoſságot kell bé-adni, azután az orvoſlást a' N°. 86. 108. 234. le-irt szerekkel kell bé-fejezni, 's el-végezni.

Mikor

Mikor azok az eſztendők közelitnek, a' mellyekben a' *fzülő erők* el-fogynak, és azért az aſzſzonyi ſzemélyek a' fogantatáſra (*conceptus*) alkalmatlanak leſznek, akkor az *bóſzam* ſokoknál laſſan-laſſan fogyni avagy rendetlenül folyni kezd, majd azután egéſzſzen el-marad, és ſemmi bajt maga után hátra-nem-hágy.

Némellyek, a' kik annak előtte ſzűnetlen betegeſek vóltak, gyakran, minekutánna az havi tiſztulás el-marad, ſokkal jobb és állandóbb egéſséget nyernek.

Máſoknál ellenben nem olly gyengén és haſznaſon végződik-el az hóſzám, hanem gyakran a' vért hirtelen fel-forralja, felfelé menő forróságat, gyötrődéſt; mely-nyomáſt, a' kereſzt tſontban és az ágyékokban valami huzáſt, has-rágáſt, ſziv-dobogáſt, ájuló émelygéſt, ſzédelgéſt, fő-fájáſt, 's a' t. gerjeſzt.

Néha ezek a' történetek felette ſulyoſok és állandók; néha pedig tſak futók 's mulók, és ſokáig nem tartanak.

A' ſok vérű aſzſzonyi ſzemélyeknél a' laban *eret* kell vágni *egyſzer*, avagy ha a' ſzükség ugy fogja kévánni, egy darab idő mulva *máſodſzor-is*; azonban gyakran-is valami *basbajtó* orvoſságot N°. 5. 14. avagy egy darab ideig egymás után a' N°. 39. le-irt italt, avagy más haſanló orvoſságott kell nekiek adni.

Ha pedig a' történetek nem olly ſulyoſok; ha a' betegek nem ſok vérűek, akkor elegendő jó darab ideig egymás után napjában egyſzer avagy kéttzer egy port N°. 1. 3. avagy a' N°. 129. le-irt orvoſságot valami lágyitó italak mellett N°. 40. 88. a' betegnek bé-adni.

A'

A' Gyenge, erőtlen, felette érzékeny, avagy gőrsőket szenvedő aſzſzonyi ſzemélyeknek illyenkor a' N°. 73. 134. 221. 250. 251. le-irt orvoſságok haſznaſok.

Sokſzor az havi tiſztulás leg-utóbſzor igen bővön foly, de mégis ſemmi kűlönös történeteket nem gerjeſzt, és azonnal egyſzerre őrökősön el-marad 's többé viſzſza ſem tér.

Gyakran pedig egynéhány hólnapok mulva megint véletlenűl viſzſza-tér azután ſok hólnapokan rendeſen foly, és megint ujra ki-marad.

Néha pedig rendetlenűl, hól hamarébb, 's hól későbbre tér-viſzſza mind addig, mig végre egéſzſzen el-marad.

Ha az illyen állapotban ſemmi kűlönös környűlálláſok jelen nintſenek, mellyek az egéſségnek ártalmaſok avagy alkalmatlanak vólnának, akkor ſemmi orvoſság nem kévántatik, hanem meg-kell-engedni, hogy a' terméſzet a' maga munkáját el-végezze.

Ha pedig a' fellyebb emlitett történetek kőzűl némellyek meg-jelennének, akkor a' beteggel ugy kell bánni, a' mint felyebb mondatott.

Ezen időben a' *lágyitó*, avagy gyenge *értzes* feredők (gelinde mineraliſche Bäder) gyakran igen haſznaſok, mivel a' talám még hátra marodott dugulaſokot (*obſtructiones*) el-oſzlattyák, a' vérnek rendes és ſzabad forgáſt ſzereznek, és az által egéſséges *vénséget* hoznak.

A' VISELÓS ÉS SZÚLÓ ASZSZONYOKNAK BAJAIRÓL.

(*De morbis gravidarum, & parturientium*)

Mikor a' szűlő méhben gyermek fogannatik, akkor az Aszszonyak gyakran külömbféle beteges környülállásoktól gyöttrőttetnek; közönségesen mindgyárt réája az hószám ki-marad, a' terhes aszszony a' gyomrában alkalmatlan terheket érez, az étel-kévánást el-veszti, azokat az ételeket utálya, a' melyeket annak előtte szeretett, gyakran okádhatnék, ájuló forma émelygésről, szív-dobogásról, szédelgésről, fül-zugásról, fog-sajásról, avagy más, annak előtte szokatlan bajakról panaszolkodik; néha külömbféle ételeket, és gyakran utálatos dolgakat-is különösön kéván.

Ezek a' történetek némelly aszszonyoknál a' vérnek bővségétől származnak: Annakokáért ha a' testnek állapottyából, és a' tellyes és feszült érverésből ki-fog-tettzeni, hogy a' terhes aszszonynak igen *sok* vére vagyon, akkor *eret* kell vágni. Az érvágás az illyen aszszonyi személyeknél a' terhesség alatt gyakran szükséges, tudni illik akkor mindenkor, a' mikor valami vér-forrás, mely-szorulás, főfájás, avagy szédelgés, 's a' t. tapasztaltatik, és ha ezek a' bajok gyengén hivesítő szerekre N°. 1. 2. 3. 250. avagy gyenge klistérekre-is el-nem-mulnak.

De *mégis egyedül tsak valami bé-vett szokásból minden külömbség nélkül minden terhes aszszonyon eret nem kell vágni*; mert az érvágás ottan ártalmas, a' hól sok vér avagy más felette nagy ok nintsen. Sokan, jóllehet viselőskorokban magokan eret nem vágatnak, mégis szerentsésen és egésséges gyermekeket szűlnek.

Mégis

Mégis mindazonáltal fok aſzſzonyi ſzemélyek vagynak, a' kik kűlömben kűlső tekéntetre nézvén gyengék és vékony teſtűek ugyan, de mégis bőven hóſzámolnak és véres terméſzetűek vagy-is ſok vérűek. Az illyen *aſzſzonyoknak*, ha meg terheſſednek, ſzintén olly *nagy kárt* tennének, és talám *idétlen fzűléſt-is* okoznánk, ha az ő gyengeségeknek ſzine alatt a' ſzűkséges *érvágáſt* el-mulatnók; annakokáért az illyen állapotban minden okokat jól meg kell viſgálni, és okos gondolkodáſſal, gondatlan itélet-tétel nélkűl kell az aſzſzonyal bánni.

A' fellyebb emlitett bajok, és néha még máſok-is azoknál ſokkal ſulyoſobbak, némellykor olyan aſzſzonyi ſzemélyekre jőnnek; a' kiknek a' vérek ugyan nem igen bőv, de az érző inaknak (*nervi*) ſelette gyengék, és igen érzékenek, és azért *gőrtsőket* gyakran ſzenvednek.

Az illyen ſzemélyeknek az érvágás ártalmas; ellenben pedig az ollyan ſzerek haſznoſok, a' mellyek a' gőrtsőket meg-tſendeſitik, és az által az érző inaknak rendetlen mozgáſit meg-jobbittyák N°. 250. 256. 257. avagy a' N°. 105. 106. le-irt ſzerekből-is lehet nékiek egy kalán vizben egynéhány tſeppeket bé-adni: Ha pedig az erőtlenségek és a' gőrtsős bajok felette ſulyoſok vólnának, és ha a' moſt emlitett orvoſságok elég könnyőbbséget nem ſzereznének, akkor ollyan ſzereket kell adni, a' millyenek N°. 107. avagy 125. irva vagynak.

Néha a' terhes aſzſzonyoknak *haſuk* engedetlenűl *meg-ſzorul*; ezt a' haſ-ſzoruláſt ſoha ſokáig el-nem-kell hagyni, hanem vagy gyenge *kliſtérrel*, vagy ollyan orvoſságokkal N°. 3. 129. 130. az *haſat nyitva* kell tartani, hogy a' beteg az ételtől ſzabadan tiſztulyan.

Erős

Erős hashajtó orvoſságokat ſoha terhes aſzſzonyoknak adni *nem* kell, de mégis ollyanakat mint N°. 5. 14. 38. lehet nékiek adni, ha annak valami jelei láttatnak, hogy a' gyomor meg-vagyon terhelve, avagy hogy a' belek tőltve 's dugva vagynak.

Az *okádtató* ſzerekkel ſokkal nagyobb vigyázáſſal és okoſsággal kell bánni; annakokáért a' terhes aſzſzonyoknak hánytatót adni nem kell, ha tſak az utólsó ſzükség azt nem kévánnya, akkor tudniillik, a' mikor a' gyomorban meg-gyült roſz matériák valami állandó, ſelette nagyon gyötrő, és bádgyaſztó okádáſt gerjeſztnek: és egyſzer-'s-mind ha ezek a' meg-gyült roſz matériák ſemmiſéle fel-oldó 's oſzlató és gyenge hashajtó orvoſságokkal ki-nem hajtathatnak: Illyenkor jobb a' betegen valami gyenge hanytatóval N°. 24. ſegiteni, mintſen ötet az igen hoſzſzas halagatás által valami veſzedelembe vetni.

Gyakran vagynak olly járovány (*epidemicus*) nyavalyák-is, a' mellyek mindenkor mindgyárt kezdetben *hánytatót* kévánnak: Ha már valamely terhes aſzſzony illyen nyavalyába eſik, akkor-is az *hánytatót el-nem-kell* hagyni.

Illyenkor mindenkor ſzükséges az okádás után valami *tſendeſitő* orvoſságot N°. 82. 126. adni, hogy az okádás, által lett nyughatatlanságok és fel-háboradáſak hamar le-tſendeſedgyenek.

Sokſzor az okádás a' *nádrának* vagy-is a' ſzülő méhnek *nagyságától*, és *helyétől*, avagy a' *gyermeknek* ſzünetlen való és ſelette nagy *mozgásától* függ, ha tudni illik a' gyomor az által izgattatik.

Az illyen állapotban az orvoſságok igen keveſet haſználnak, és az okádás többire mindenkor addig tart, mig a' ſzülés nem kőzőlit; De mégis azzal a' terhes aſzſzonyan ſokat ſegitünk, ha az *baſat* lágyitó *kliſtérrel*, avagy a' fellyebb emlitett *hashajtokkal*

ſzünetlen

szűnetlen illendőképpen *nyitva* tartyuk, és azt tselekesszűk, hogy semmi ollyas az első utakban, azaz: a' gyomorban és a' beitkben, meg-ne-gyűlyen, a' mi a' nyavalyát sulyosithatná.

Gyakran a' terhes aszszonyoknak okádását a' gyomorban meg-gyűlt 's meg-romlatt epe, avagy valami más avasos, keserű, rothatt matéria okozza; illyenkor napjában kéttzer, avagy háromszor egy ollyan port N°. 3. avagy 167. kell adni.

Ha pedig észre-vétetődnék, hogy a' gyomorban sok, enyves sűrű *takony* vólna, és hogy az okádásnak oka egyedűl tsak az a' takony vólna, akkor ollyan orvosságot N°. 132. kellene adni.

A' N°. 130. 131. le-irt orvosságok ellenben akkor igen hasznasok, a' mikor *minden*, a' mi felbőfög, avagy az okádás által a' gyomorból ki-menyen, *savanyó*, vagy-is etzet-izű.

Ha pedig ki-tudódnék, hogy semmi illyen, avagy ezekhez hasonló ok jelen nintsen, és hogy az okádás egyedűl tsak az érző inaknak felette nagy izgathatóságától, *érzékenységétől*, avagy a' görtsöktől függ, akkor ollyan orvosságokat N°. 82. 107. 126. kellene adni.

Némellyeknek használ, ha erős székfűthét (*chamomillæ infusum*) az-az: főtt székfűlevet egyenlő réfz olajjal klistérben bé-vesznek, és azonban egy kevés pamutot vagy-is gyapottat a' N°. 106. le-irt orvosságba mártnak 's meg-nedvesitve a' kőldökre tesznek.

A' kemény és állandó vagy-is sokáig tartó *hasmenés*, kivált a' *vérbas* a' viselős aszszonyoknak sokszor felette káros és ártalmas.

Annakokáért az illyen történeteket soha megrőgzöni nem kell hagyni, hanem mindgyárt gyenge *hasbajtóval*, a' hól szükséges, a' *tsipősséget* avagy

a' meg-gyűlt roſz matériákat a' teſtből ki-kell hajtani; kövétkezendőképpen a' nyavalyának okát ſemmivé kell tenni, és azután hathatós orvoſságokkal, a' mint fellyebb az haſmenésben és a' vérhasban mondatott, a' beteget meg kell gyógyitani.

Mikor a' terheſség vagy-is a' viſelős állapot jól és rendeſen el-végződik, akkor a' terhes aſzſzonynak ſzemérem-teſtéből ſoha vérnek folyni nem kellene, mégis mindazonáltal vagynak ollyan ſzemélyek-is, a' kik terheskorokban egynéhány hólnapokig az hó-ſzámtól rendeſen tiſztulnak: Ez a' vérfolyás ſemmi roſzſzat nem jelent, ha azonban a' terhes ſzemély jó egéſségű és elég erős; tſak arra kell vigyázni, hogy azonban nintſené a' teſtben igen ſok vér, mert ebben az állapotban a' *karan eret* kelle vágni: ha egyſzer-'s-mind a' vérben is valami fel-forrás tapaſztaltatnék, akkor a' forroságat gyengén *hiveſitő* ſzerekkel lehet enyhiteni.

A' Véres természetű aſzſzonyi ſzemélyek néha, kivált az első hólnapokban, viſelőskorokban minden nyilván való ok nélkül tſak hirtelen valami *bőv vérfolyásba* eſnek, melly állapot mindenkor veſzedelmes.

Annakokáért az illyen vérfolyás mihent meg-jelenik, akkor mindgyárt az aſzſzonyok magokat *tſendeſen* tartsák, a' karakan *eret* vágaſſanak, és *hiveſitő* orvoſságokat N°. 2. 9. 41. 92. vegyenek: Ha pedig ezen orvoslás után-is mégis az érverés még tellyes, feſzűlt és hideglelős vólna, akkor megint eret kellene vágni. Ekképpen gyakran ſzerentſéſen eleit lehet venni a' gonoſz kövétkezéſeknek.

Sokkal veſzedelmeſebb pedig az illyen vérfolyás akkor, midőn valami előre ment kemény elme-indulat ugymint: harag, ijedés, öröm, avagy valami külső erőſzak, ugymint: botlás, ütés, eſés után

után támad; mert illyenkor kőzönségesen az erek el-szakadnak, és a' nádra-pogátsa (*placenta uteri*, die Nachgeburt) vagy mássa részt szerent a' méhtől (*ab utero*) el-válik, és ezen el-válás miatt idétlen avagy az utólsó hólnapokban áldó előtt való szülés kővétkezik.

Illyenkor-is igen hasznos mindgyárt kezdetben a' beteget tsendesen tartani: Ha a' szüléſnek semmi valóságos fajdalmi jelen nem vólnának, és egyszer-'s-mind ha a' szülő méhnek szája-is meg-nem-nyilnék, akkor mindgyárt a' betegnek erejéhez képeſt, a' mint feilyebb mondatott, eret kell vágni, és ha az has egy darab ideig meg-vólt szorulva 's rekedve, akkor valami gyenge klistért-is kell bé-vetni: Belső orvoſságnak eleinten gyengén *biveſitő* és *tſendeſitő* szerek N°. 41. 92. 93. kévántatnak; azonban, ha az állapot veszedelmes, az hasnak alsó részére (*a' ſzemeremteſtre-is*) szőnetlen *hideg* egyenlő rész etzettel ősze-elégyittetett vizbe mártott ruhákat kell rakni.

Ezen idején 's okoſon meg-próbált szerekkel a' vérfolyás gyakran megint szerentsésen meg-állittatik, és a' magzat a' méhben addig tartatik, mig tökélleteſen meg-érik.

Ha pedig erre az orvoslásra a' vérfolyás nem szőnne, és ha a' szüléſnek semmi valóságos fajdalmi jelen nem vólnának, akkor ollyan orvoſságokat N°. 95. 96. 97. 192. kell adni, de mihent a' vérfolyás eleget tsendesedik, akkor mindgyárt a' felyebb le-irt gyengébb szerekhez kell folyomodni.

Ellenben pedig ha a' terhes aszszony az illyen vérfolyáſnak mindgyárt a' kezdetén, avagy valami kevés idő mulva az *agyékában*, és a' *kereſzt* vagy *far-tſontyában* valami *huzáſt*, avagy valami *őſzve-huzó*, *ſzoritó*, *nyomó fájdalmat* érez, melly az

ágyéktól egészszen a' *szemérem* testig terjed, és ha ezek a' kőrnyűlállások a' felyebb jovosolt gyenge orvosláfra hamar el-nem mulnak, avagy leg-alabb ha tapasztalhatóképpen nem szűnnek, akkor maid mindenkor el-vész a' magzat, kivált ha azonban lassan-lassan a' szűlő méhnek szájja meg-nyilik, ki tágul, és a' szűlésnek fajdalmi állandóbbak lesznek.

Ebben az állapotban felette oktalanul tselekednék az orvos, ha erős állitó, 's ősze-huzó szerekkel, avagy felette bőv érvágással azon igyekeznék, hogy a' vérfolyás meg álljon, és a' magzat a' szűlő méhben benn maradgyon.

Sőt inkább illyenkor lagyitó italakkal N°. 40. 88. és gyakor klistérekkel a' szűlést segiteni kell, avagy, a' hól a' szűkseg ugy kévánnya, tanólt okos Bába aszszony, avagy bábáskadó férjfi kézzel-is siettetni kell.

Az illyen vérfolyásokról kőzönségesen tudni kell, hogy a' vér mentől bővebben foly, mentől hamarébb kővőtik az előre ment gerjesztő okokat, mentől erőszakasobbak vóltak az okok-is, annál nagyobb veszedelemben vagyon az Anya-is, a' Magzat-is.

A' Gyenge, felette érzékeny, avagy gőrtsőket gyakran szenvedő aszszonyi személyek gyakran tsak gyenge elme-indulat utánn-is, avagy valami rosz kelletlen szag miatt-is vérfolyásba esnek.

Illyenkor mindgyárt tsendesitő órvosságokat N°. 107. 114. 126. kell adni: Ezen szerekre a' gőrtsők gyakran el-mulnak, de a' vér mégis még szűnetlen keményen foly; ekkor már ősve-huzó orvosságok N°. 94. 95. 96. 97. 192. kévántatnak.

Minekutánna pedig a' vérfolyás el-mult, azután az illyen gyenge személyeknek igen hasznos a' N°. 70. 150. le-irt orvosságokkal sokáig élni.

A'

A' Gyenge, nádragórtsós (*bifterica*), és kiváltképpen azok az aſzſzonyok, a' kiknek igen lágy tonnyadt avagy felette érzékeny ſzülő méhek vagyon, a' gyermeket gyakran a' negyedik, ötödik, hatodik, hetedik avagy a' nyolczadik hónapnak végén-is minden előre ment nyilván való ok nélkül el-ſzülik.

Ez a' veſzedelmes baj kőzönségeſen el-távóztatik, ha az illyen terhes aſzſzonyok mindgyárt a' máſodik, avagy az harmadik hónapban erősítő ſzerekkel N°. 74. 75. 176. illendő mértékben élni kezdnek, és ha azokat addig el-nem hadgyák, mig a' terhesség el-nem végződik; Némellyeknek elegendő napjában egyſzer avagy kéttzer egy port N°. 145. 146. avagy kéttzer vagy háromſzor a' N°. 150. le-irt orvoſságból két kalánnal bé-adni.

Némely aſzſzonyok ezt a' nyomoruságot el-kerűlik, és a' magzatot meg-tartyák, ha az egéſz terheſség alatt minden nap reggel és eſtve két findliával a' N°. 221. le-irt herbathéból iſznak.

Néha az-is meg-eſik, hogy a' terhes aſzſzonyok valami hólt gyermeket a' méhekben hordazzanak: Ezt majd mindenkor előre meg-lehet jővőndólni, ha a' terhes ſzemély a' gyermeknek mozgáſát tóbbé már ſokáig nem érzi, kivált ha a' gyermek annak előtte felette erőſſen és egymás után ſokáig mozgatt, és azután tſak hamar hirtelen avagy laſſan-laſſan mozdulni meg-ſzűnt; ha az aſzſzonyok azonban az alsó hasakban valami ſzokatlan terhet éreznek, melly ide 's tova fordul, valamint a' teſt egyik óldalról a' máſikra mozdittatik.

Az illyen aſzſzonyok igen erőtlenek-is, roſz ſzinűek-is, gyakran meg-borzadnak, az ő tſetſek lelohodnak 's őſzve-eſnek, és ſokſzor belőllek ſok vizes matéria-is foly-ki.

Ha illyenkor a' szemérem-testből vér kezd folyni, és ha a' szüléſnek valóságos fájdalmi meg-jelennek, akkor a' felyebb le-irt mód szerént a' terhes aſzſzonyt illendő segittséggel a' terhétől meg-kell-menteni.

Az állitó és a' tſendeſitő szerek ebben az állapotban haſzontalanak és ártalmaſok.

Az idétlen avagy az idő előtt-is való szüléſek többire mindenkor az aſzſzonyakat nagyobban meggyengittik; ſokkal laſſabban-is és későbre jő-meg illyenkor az elveſzett erő, mintſem kűlömbön a' szokott időben történő szülés után szokott lenni.

A' terméſzet szerént való ért szüléskor a' szülő méh közönségeſen a' kilentzedik hónapnak vége felé le-lohad, 's le-ereſzkedik; az által a' lélekzés megkönnyöbbedik 's szabadabb leſz; az öldallágyok és a' gyomornak tája meg-lágyulnak, és keveſebbet feſzülnek; ellenben pedig az alsó has vaſtagobb és tellyeſebb leſz; a' szemérem-testből valami taknyos, nedves matéria kezd ki-folyni, és gyakran ollyankor az aſzſzonyok valami vizelléſre való erölkedéſről panaſzolkodnak, avagy ſokſzor éppen *semmit* sem-is *vizelhetnek.*

Ha a' vizellet egéſzſzen meg-áll, akkor a' beteget ſoha ſokáig segittség nélkül nem kell hagyni, mert kűlömbön az *bugyas* hójag el-lágyulhat, szél-ütésbe eshetik, avagy, a' mi még roſzſzabb 's veſzedelmeſebb, meg-is *haſadhad.*

Az illyen állapotban *lágyitó kliſtért* kell bé-venni, és ha erre az vizellet meg-nem-indul, akkor az aſzſzony feküggyék ágyba a' szemérem-testel és az alsó haſſal magoſſan fel, a' melyel és a' fővel pedig ſokkal alább; ekkor a' szülő méh közönségeſen megint viſzſza menyen, és azután a' vizellet szabadon ki-foly: Ha pedig a' méh erre a' fekvéſre viſzſza nem

nem akarna menni, akkor a' Bába aſzſzony avagy a' bábáskodó férjfi gyengén 's okoſon vigye fel-'s viſzſza a' ſzülő méhet: Ha erre-is a' vizellet meg nem indulna, akkor katéterrel kell a' vizelletet kibotsáttani.

Minden *vizellteto* vagyis vizelletet hajtó orvoſságok ebben a' környülállásban felette veſzedelmeſek.

Mikor a' ſzüléſnek ideje már közelitt, akkor az aſzſzonyak egy, két, három avagy több napokann-is előbb az agyékban és kereſzt-tſontban gyakor ſajdalmat, az alsó hasban pedig valami nyomó ſzoritáſt éreznek, de mégis ezek a' történetek megint tſak hamar el-mulnak.

Ha pedig már végre a' ſzülés a' terhes aſzſzonyt valósággal meg-ſzorittya, akkor a' ſajdalmak az agyékban meg-keményednek 's meg-ſulyoſodnak, kiváltképpen pedig a' far-tſontban, és egéſzſzen a' ſzemérem-teſtig el-terjednek. A' ſajdalmok kezdetben tſak laſſan jönnek, és gyakran egy avagy két óráig-is megint el-mulnak 's ki-maradnak; végre meg-ſulyoſodnak, a' tzombokban és a' térdekben kemény reſzketéſt gerjeſztnek, egymás után tovább tartanak, és ha meg-ſzünnek, 's el-mulnak-is, mégis megint tſak hamar viſzſza térnek; laſſan-laſſan a' ſzülő méhnek ſzájja meg-nyilik, a' vizes burok vagy-is a' vizet tartó gyermek-hártya meg-feſzül, és a' gyermeknek a' feje ſzünetlen küllyebb-'s küllyebb nyomódik; ſok takony és vér öſzve-elegyitve foly a' nádra-hüvelyből (aus der Mutterſcheide), végre a' burok ki-haſad, a' viz ki-foly, és azután tſak hamar a' gyermek-is el-érkezik: tſak hamar a' gyermek után a' nádra-pogátſa-is, vagy-is a' ſzüléſnek *Májja-is* ſok vérrel ki-jön, és már ekkor a' ſzülés ſzerentséſen és tökélletelen el-végződett.

Némelly aſzſzonyok könnyen és hamar ſzülnek; máſok ellenben gyakran ſokára és nehezen hozzák világra a' gyermeket : mégis mindazonáltal ha az ember abban bizonyos, hogy a' gyermek jól fekſzik, és ſemmi rendkivül való baj jelen nintſen, akkor az illyen nehéz ſzülésben-is ſem a' vajudó aſzſzonyt igen hamar avagy igen ſokat arra nem kell ôſztönözni, hogy dolgozzék és erölkedgyék ſem kézzel a' ſzületett igen hamar, és hirtelen ſegitteni nem kell; hevitô avagy hajtó orvoſságot-is adni ſemmiképpen nem kell.

A' jól fekvô gyermeknek ſzülését mentôl inkább a' terméſzetre bizzuk; mentôl nagyobb vigyázáſſal, okoſsággal és késôbben folyomadunk illyenkor a' kézi ſegittséghez, annál ſzerentséſebb a' ſzülés, annál-is jobban meg-marad a' ſzülô aſzſzonynak ereje.

Sok aſzſzonyok az igen hirtelenkedô és felette ſzorgalmatos Bábák által gyakran már az elsô ſzülésben ugy el-romlanak, hogy azután ſzünetlen betegeſek, és a' tovább való ſogantatáſra és ſzüléſre alkalmatlanak légyenek; mivel a' terméſzetnek kell a' ſzüléſre való utakat el-kéſzitteni, és mivel minden, a' mi ſzükség nélkül erôſzakkal tôrténik, roſzſzul eſik.

Szintén olly veſzedelmes és ártalmas az-is, ha az haſat kivül erôſſen, kivált kemény eſzközzel, a' mint ſokoknál ſzokás vólt, le-felé nyomják, és azon nyomáſſal a' ſzülést ſiettetni igyekeznek.

Az illyen oktalan nyomás által a' belek, a' takaró háj (das Netz) avagy maga a' nádra-is megrontſalódnak, és azért gyakran ezek a' réſzek megyuladnak, avagy meg-rothadnak, melly nyavalyákból végre a' gyermek-ágyos aſzſzonyokra ſokſzor veſzedelmes forró betegségek és gonoſz indula-

tu

tu ki-ütések, vagy-is pattanások (*exanthemata*) jönnek.

Annakokáért a' szülő aszszonyakkal barátságoson kell bánni, őket bátoritani, és vidámitani-is kell; tsák akkor szükséges erőltetni és a' munkálkodásra őztönözni, ha a' szüléſnek fájdalmi hoszszasok és állandók; a' nádrának szájja már eléggé megnyilt; a' burok, vagy-is a' vizet tartó hártya nagyon meg-tőlt és meg-feszült, és a' szüléſnek vége már közél vagyon.

Néha pedig a' jól álló és egészszen terméſzet szerént való szülés-is igen sokáig tart; a' szülő aszszony a' fájdalmaknak keménységek és hoszszas vóltak miatt el-erőtlenedik: Az illyen állapotban szabad valami *gyengén hajtó* N°. 120. avagy *fel-elleſztő*, *'s erősitő* orvoſságot N°. 117. 160. egy kevés tengeri gyanta-tinkturával (mit etwas Algſteintinktur) adni; mindazonáltal az illyen állapot ritkábban történik, hogyſem gondoltatik.

Minden szülő aszszonynál mindgyárt kezdetben jól meg-kell-viſgálni, hogy vagyone sok vér a' teſtben, és hogy feszesé az érverés? Illyenkor minden halaszták nélkül a' *karan eret* kell vágni.

Tovább azt-is meg-kell-viſgálni, hogy menyené a' vizellet jól és szabadon? Ha már régen meg-rekedett 's meg-állatt, okkor a' fellyeb jovoſolt mód szerént okoſon ki-kell-botsátani.

Ha a' szülő aszszony már egynéhány napoktól fogva haſ-szorulásban vólna, és az emésztettől eléggé nem-tiſztult vólna, akkor lágyitó kliſtérrel a' beleket ki-kell-üreſiteni.

Mert ha ezekben a' környülálláſokban illendő gondviſelés nem tétetnék, akkor miattak felette nehéz, és gyakran szerentsétlen szülés-is kövétkeznék.

A' ſzűléskor gyakran *valóságos*, gyakran pedig tſak *fattyu* fájdalmok vagynak jelen; néha mind a' két féle fájdalmok őſzve-foglaltatnak, és a' fattyuk a' valóságoſoknak munkálkodáſokat meg-akadályoztattyák.

A' *valóságos* fájdalmak az agyékokban, vagy-is inkább a' vékonyokban és a' fartſontban kezdődnek, és a' ſzemérem-teſtig terjednek, hathatóſok, az-az: a' ſzűléſre nagyon kenſzeritnek, és laſſan-laſſan a' ſzűlő méhnek (*nádrának*) ſzájjat meg-nyittyák.

A' *Fattyu* fájdalmak ellenben tſak az hasban és kiváltképpen a' kőldők kőrűl mulatnak, has-rágáſt, puffadáſt okoznak, és a' ſzűlő aſzſzonyoknak ſokkal alkalmatlanobbak 's terheſebbek, mint a' volóságos fájdalmak.

Annakokáért a' fattyu fájdalmakot mindyárt igyekezni kell el-űzni: Erre a' tzélra ſokat haſznál, ha a' ſzűlő aſzſzonynak hasára gyakran ſzeretſen dióvirággal meg-ſűſtelt meleg ruha tétetik, néha-néha egy findſia herbathét N°. 257 avagy egynéhány tſeppeket N°. 106. egy kalán vizben néki bé-adunk: Ha ezekre az orvoſságokra a' fattyu fajdalmak el-nem mulnának, akkor a' beteg vegyen-bé gyakran a' N°. 82. avagy 126. le-irt orvoſságból egy vagy két kalánnal.

Néha a' ſzűlő aſzſzonyokkoz ájuláſok-is járulnak ezeket kőnnyen el-lehet-távóztatni, ha a' vak-ſzemek ruta-etzettel jól meg-dőrgőltetnek, és ha az orr-alá-is ſzagolni ruta-etzet tétetik, avagy ha ugyan erre a' tzélra a' N°. 105. 106. 258. le-irt orvoſságok elévétetődnek.

A' ſzűlés-kőzben ſokſzor felette bőv vérfolyáſok támadnak: Ha az illyen vérfolyás a' vérnek bővségétől ered, akkor érvágaſſal lehet ſegiteni: Ha pedig az érverés (*pulſus*) gyenge, tántorgó (wankend);

ha

ha a' szülő aszszony el-erőtlenedik, ábrázattyában meg-halaványodik, a' külső részekben meg-hűl, akkor egyéb nints hátra, hanem hogy, még a' jól fekvő gyermek-is meg-fordittassék, és ki-vétetődgyék.

Szintén ugy támadnak sokszor belső vérfolyásokis; ekkor a' szemérem-testből semmi vér sem folyki, mivel az utban lévő gyermek többire mindenkor a' vérnek ki-folyását meg-gátolya; ezt a' veszedelmes állapotat abból meg-lehet esmérni, ha az hirtelen fel-dagad, az aszszony el-halaványodik, kemény ájulásokba esik, a' pulsus kitsin, egyenetlen, 's reszketö lesz, a' kezek és a' lábok meg-hűlnek, az egész test hideg izzadással bé-borittódik; ez az állapot felette veszedelmes, és ha a' gyermeket mesterséggel mindgyárt ki-nem-lehet vonni, hogy a' méh ösvze-huzódgyék, akkor sokszor mind az anya, 's mind a' gyermek tsak hamar meg-hal.

De ennél még sokkal veszedelmesebb az állapot, ha a' szülés közben a' méh meg-hasad; ekkor-is azon kell igyekezni, hogy a' gyermek hamar ki-vonattassék.

A' GYERMEK-ÁGYAS ASZSZONYOKNAK BAJAIRÓL ÉS GONDVISELÉSEKRÓL.

(*De morbis & cura Puerperarum.*)

Minekutánna a' terhes aszszony a' gyermekét el-szülte, azután *Gyermek-ágyos* Aszszonynak neveztetik.

Ta-

Tapaſztaltatott, hogy, kivált a' gyenge és beteges aſzſzonyok, és azok-is, a' kik igen nehezen ſzűltek, arra ſzinte hat heteket kévánnak, hogy elveſzett erejeket megint egéſzſzen viſzſza nyerjék; ugyan azért az illyen aſzſzonyi ſzemélyeknek nyugadalomra, orvoslâſra, és fel-épűléſre *hat hetek-is* rendeltettek; ezen okból ezek az aſzſzonyok *hat hetes-ſeknek-is* hivattatnak.

Az erős, és munkás ſzemélyek, és azok, a' kik könnyen ſzűlnek, és kűlömbön egéſségeſek, minnyájan ſokkal hamarébb fel-épűlnek.

A' gyermekágyos idő néha ſzerentséſen el-telik; néha pedig kűlömb-kűlömbféle nehéz és veſzedelmes történetekkel jár: Ezek a' bajak többire mindenkor onnét ſzármaznak, hogy vagy a' ſzűlés roſzſzul ment véghez, vagy a' gyermekágyos aſzſzony magát roſzſzul tartotta; néha roſz gondviſeléſtől-is, és roſz orvoslâſtól véſznek eredetet.

A melly *vér* mindgyárt a' *ſzűlés* után a' ſzemérem-teſtből ſzűnetlen foly, az *gyermekágybéli tiſztuláſnak* mondatik: Ha már minden környűlállâſok jók és rendeſek, akkor az aſzſzonyok tſak kevés, avagy éppen ſemmi fájdalmat nem éreznek, a' pulſus ſzabadon vér, és egéſzſzen terméſzet ſzerént való; ez az állapot egynéhány napok-ig tart, de mégis többire az harmadik avagy a' negyedik napon a' vér ſzűkebben 's heveſebben, és inkább a' vér helyett valami ſejéres, taknyos matéria kezd folydagolni; ugyan azon időben az emlők (*mammæ*) feldagadnak 's fájni kezdnek, kivált azoknál, a' kik a' gyermekeket magok nem ſzoptattyák; az illyen ſzemélyek gyakran meg-borzadnak; az ő pulſúſok hidegelős, de azután az ötödik avagy legtovább az hatodik napon az emlőkből téj kezd folyni, és azonnal az emlőknek daganattya, feſzűléſe és fájdalma meg-

meg-ſzűnik, az hideglelés-is, melly *Tejes-hideglelésnek* neveztetik, egéſzſzen el-mulik.

Ez után-is még egynéhány napokig a' ſzemérem-teſtből vér egy kevés taknyos matériával elegyitve folydagol; ez a' taknyos matéria azután megint el-marad, de a' vérfolyás tovább-is tſak tart, és némelyeknél három avagy négy hét mulva el-marad, máſoknál ellenben az hatodik hétnek végéig, néha még tovább-is tſak folydogol.

Ha ezek az állapotok minnyájon jól és rendeſen, mennek-véghez, akkor a' gyermekágyos aſzſzonynak ſemmi orvoſságra ſzüksége nintſen.

Mégis mindazonáltal az illyen betegek, kivált addig, mig a' tejes hideglelés el-nem-mulik, hogy magokat tſendeſen tartsák, ſzükséges, és, ha az ő házi munkái meg-engedik, az ágyban maradgyanak, és reggel 's eſtve a' N°. 131. le-irt orvoſságból egy kávés kalánnal bé-vegyenek, és réá mindenkor a' N°. 88. le-irt ſzerből egy vagy két findſiával igyanak, és, ha az has eléggé nyitva nem vólna, akkor minden nap, avagy leg-alább minden máſod nap egy lágyitó kliſtért vetteſſenek-bé.

A' gyenge és nádragórtsót gyakran ſzenvedő aſzſzonyok, és azok, a' kik nehezen ſzültek, felette oktalanul tſelekednek, ha az ágyból kilentz napok előtt fel-kelnek, mivel az által magokat meg-gyengittik, külömb-külömbféle görtsös állapotba vetik, és igy a' magok fel-épüléſeket továbra halaſztyák.

Első nap a' gyermekágyos aſzſzonynak tſak kevés, egyedül levesből, pépből, főtt riskáſa avagy árpakáſa-levből, és, ha annak előtte hozzá ſzokatt, 's a' gyomra jól meg-ſzenvedte, főtt gyümöltsből álló ételeket kell adni mind addig, mig a' tejes hideglelés egéſzſzen el-nem-mulik: Ha azután minden jól vagyon, akkor már lehet egy kevés igen kön-

nyű

nyú és gyenge húst-is enni adni; kilentz napok mulva lehet jobban tápláló, de mindenkor könnyen emésztheto ételekkel-is élni. Ha a' gyermekágyos aszszony tizen-négy napok után tökélletesen jól vagyon; ha elég erös és az ételt nagyon kévánnya, akkor magát lassan-lassan megint az annak elötte meg-szokatt ételekhez szoktathattya, kivált ha már akkor az házi környülállások miatt dologhoz fogni kéntelenittetik; azok ellenben, a' kiktöl kitelik, mindenkor okosobban tselekednek, ha még egy darabig a' gyermekágyos aszszonyoknak most emlitett szorossabb élet-modgyát el-nem-hadgyák.

Mindgyárt a' szülés után a' gyermekágyos aszszonyok közönségesen bádgyattak, és meg-álmosodnak; kegyetlenség vólna az ágy körül szünetlen tsátsogván 's fetsegvén, avagy más nyughatatlanságok okozván az illyen betegeket az álomtól tartóztatni, mert a' természet a' munka után nyugadalmat kéván, a' betegek-is az álom által hamar meg-erösödnek; annakokáért öket alunni kell hagyni, és minden zörgést szorgalmatosan el-kell-távóztatni, de mégis *szükséges*, hogy *ekkor* a' Bába mindétik *ágy* mellett *ülyen*, és jól vigyázzan, hogy az aluvó aszszonyra nem akaré ájulás avagy in-rángatódás (*nyavalyarontás*) jönni.

Ha a' Bába észre venné, hogy az aluvó beteg-re illyen bajok akarnak jönni, akkor lehet a' beteget lassan 's tsendesen fel-költeni, és illendö orvosságokkal ezeket a' bajakat el-távoztatni.

Mikor a' szülés közben igen sok vér soly-el, és a' szülö aszszony felette nagyon el-erötlenedik, akkor gyakran sulyos ájulások és nehelygések jönnek a' betegre; sokszor ez a' böv és erötlenitö vérfolyás a' szülés utánn-is még meg-marad: Az illyen személlyek tartsák magokat tsendesen, az hasakat széles ruhával kere-

tül

tûl kôttôſsék, gyakran valami gyenge, lágy meleg leveſt, avagy hig fôtt árpakáſa levet igyanak; Ha erre a' vérfolyás nem ſzûnne, akkor gyengén állitó ſzereket N°. 85. 94. 98. vegyenek-bé, ha pedig ezek ezen veſzedelmes állapotnak meg-orvoslására igen gyengék vólnának, akkor erôſſebb orvoſságokat-is N°. 96. 97. 192. kell bé-adni, és gyſzer-'s-mind egyenlô réſzre ôſzve-elegyitett hideg vizzel és hideg etzettel meg-nedveſitett ruhákkal az haſnak alsó réſzét ſzûnetlen kôtôzni kell: mihent pedig ez a' bôvséges vérfolyás tſendeſedni 's keveſedni kezd, azonnal mindgyárt az állitó ſzereket, kivált az utólsókat, félre kell tenni.

De mégis jól fel-kell-jegyezni, hogy ez az orvoslás tſak akkorra való, a' mikor ſzép piros, tiſzta, és hig vér foly a' ſzemérem-teſtbôl, és a' ſzûlô méh minden idegen teſtektôl tôkéllete'ſen meg-ſzabadult 's meg-üreſſedett, kôvôkezendôképpen akkor, a' mikor a' vérfolyás egyedûl tſak az ereknek el-lágyulásától függ; mert akkor az illyen ſzerek haſzontalanak, de még ártalmaſok-is vólnának, a' mikor a' ſzûlô méhben a' nádrapogátſa egéſzſzen, avagy belôlle valami nagy darab, avagy igen ſok, kemény, alutt vér még benn vólna, melly nem engedné, hogy a' méh ôſzve huzódgyék, és azért ennek a' vérfolyáſnak okat adna.

Ezekben az állapotokban a' Bába aſzſzony avagy a' Bábáskodó Férjfi a' nádrapogátsát avagy az alutt vért a' méhbôl okos kézzel huzza-ki, azután nyugadalommal és gyengén tſendeſitô ſzerekkel N°. 82. 92. tſak hamar a' felette bôv vérfolyás tſendeſen meg-ſzûnik.

Azoknál a' ſzemélyeknél, a' kik igen nagy gyermeket hordoznak, és azonban a' méhekben ſok vizet-is tartanak, gyakran meg-eſik, hogy a' méhnek

ôlda-

óldalai és roſtyai ugy ki-feſzitődgyenek és meg-erőtlenedgyenek, hogy a' méh egy darab ideig óſzvene-huzódhaſsék; ez az állapot ſokſzor a' nehéz és ſokáig tartott ſzülés utánn-is meg-történik, azért-is a' ſzülő méh a' ſzülés után maga nagyságában és ki-feſzült állapottyában valami üres sákhoz haſanlóképpen meg-marad, és ſemmiképpen magát óſzvenem-huzza, melly környűlállás miatt bőv vérfolyás támad.

Mikor a' ſzülő méh a' ſzülés után magát óſzvehuzza, akkor azután tſak hamar a' ſzemérem tſontok felett valami kemény golyóbis, avagy kemény kerek fel-emelkedés vagy-is domboſság kézzel tapagatván éreztetik: Ha már ez a' gólyóbis nem éreztetik; ha a' felyebb emlitett okok jelen vóltak; ha a' Bába aſzſzony avagy a' Bábáskodó Ferjfi által abban meg-bizonyoſodunk - hogy a' méhnek üregében ſemmi benn nem maradott, akkor bátran lehet kövétkeztetni, hogy a' vérfolyás egyedül tſak attól függ, hogy az igen ki-feſzült 's el-lágult méh magát óſzve-nem-huzhattya.

Ebben az állapotban az haſnak alsó réſzét kézzel avagy meleg ruhákkal gyengén dörgölgetni kell; a' Bába a' nádrának ſzájját tſendeſen 's gyengén az ujjával izgaſſa; ezek által a' méhnek óſzve-huzó ereje fel-gerjed 's fel-elled, és a' roſtak (*fibræ*) munkálódni kezdnek, a' méh végre magát óſzve-huzza, és a' rendkivül való bőv vérfolyás laſſan-laſſan megſzünik.

A' gyermekágyos aſzſzonyok igen ſokſzor a' ſzerentséſen el-végződett ſzülés után a' méhekben valami kemény, görtsős, és ſajdalmas óſzve-huzáſt, az haſokban rágáſt, avagy valami erőltető ſzorongatáſt éreznek: Ezek a' ſajdalmak néha meg-ſzünnek, de megint oſtromonként vitézza jönnek; némellykor

igen

igen gyengék, és nem igen sokáig tartanak, néha pedig szenvedhetetlenebbek 's kénosobbak, mint a' szülésnek fájdalmi.

Ezek a' fájdalmak szülés után való fájdalmaknak (Nachwehen) neveztetnek.

Illyen fájdalmakot közönségesen azok az aszszonyok szenvednek, a' kik erőtlenek, avagy selette érzékeny érző inakkal birnak, avagy igen nehezen szültek.

Ha ezek a' szülés után való fájdalmak gyengék 's szelidek, akkor őket könnyen el-lehet űzni, ha az hasnak alsó részére szeretsén dió-virággal, avagy tengeri gyantával (*succinum*) meg-füstelt meleg ruhák tétetnek, és a' betegnek néha egy findsia herbathé N°. 257. adatik.

Ha pedig ezek a' fájdalmak selette kemények és állandók, akkor tsendesítő orvosságok N°. 82. 126. szükségesek.

De ha ezek a' szülés után való fájdalmak a' méhben benn maradott nádrapogátsától, avagy benn rekedett husforma alutt vértől származtak, akkor ezek az orvosságok semmit sem használnak, addig a' fájdalmok-is el-sem-mulnak mig ezek a' dólgok a' méhből vagy a' terméfzetnek ereje, vagy a' mesterségnek segittsége által ki-nem-hozattatnak.

Mikor a' szülés után való fájdalmok jelen vagynak, akkor az érverés közönségesen gyors, összehuzódatt, és egyenetlen, de mihent megint meg-szűnnek a' fájdalmok, azontul a' pulsus-is szabad, egyenlő és terméfzet szerént való leszsz.

Midőn a' tejes hideglelés illendő időben meg-jelenik, és igen gyenge 's szelid, akkor nem szükséges ellene valami különös orvosságot adni, tsak a' felyebb emlitet porral és lágyitó itallal kell a' beteget tovább-is éltetni; az aszszony magát minden

meg-hidegüléstől 's meg-fázástól szorgalmatosan óltalmazza, és, ha elegendő hasmenése nem vólna, akkor, valameddig az hideglelés tart, és az emlők fesűlnek, mind addig minden nap egy lágyító klistért vetteſſen-bé magának.

Ha pedig ez a' tejes hideglelés sulyosobb és keményebb akkor napjában háromszor avagy négyszer egy ollyan port N°. 1. avagy ollyan orvosságokat N°. 2. 9. kell bé-adni, és mindenkor azon szerek mellett sok lágyító italakat N°. 40. 88. kell a' beteggel itatni.

Ritkán történik-meg, hogy a' tejes hideglelés olly sulyos és kemény legyen, hogy az érvágás ellene szükséges legyen, mégis mindazonáltal néha vért-is szükség botsáttani, ha a' beteg igen sok vérű; ha a' pulsus felette kemény és tellyes, avagy ha az emlők felette vereſſek, igen kemények, fájdalmasok és nagyon meg-gyuladtak.

Az illyen állapotban a' beteget éppen ugy kell orvosolni, a' mint közönségesen a' gyuladásokban jovosoltatott, és ha a' gyuladás felette kemény, akkor mindgyárt kezdetben lágyító meleg kötést kell az emlőkre kötni; ha erre a' lágyító kötésre az emlőknek gyuladása és fesűlése tapasztalhatóképpen szűnik, azután ezen lágyító kötések közé oszmató füveket-is kell elegyiteni.

Ezek a' gyuladások sokszor genyettséggé válnak, melly ha meg-történik, akkor ha a' genyettséget tartó tályog magától fel-nem sokad, láncétával fel-kell-mettzeni, hogy folyan-ki a' genyettség.

Gyakran a' gyuladás és az hideglelés egészszen el-mulik, de az emlők felette keményen és fesűsen maradnak: Ebben az állapotban a' lágyító italak mellett ollyan orvosságokat N°. 173. kell adni; ezek által

által gyakran kevés napok alatt az emlőknek keménysége el-olvad, 's el-oszlik.

Ha pedig az illyen kemény daganatok felette engedetlenek és hoszszasok, vagy-is sokáig tartók volnának, akkor azokra bőrök-haftromat teszünk, és azonban a' betegnek fel-olvasztó, fel-oldó, 's oszlató orvosságokat. N°. 60. 91. 135. 174. adunk; Ezekre kőzönségesen a' leg-engedetlenebb emlő-kemény daganatok-is, és gonosz indulatu rákfenés fekélyek-is szerentsésen meg-gyógyulnak; de mégis az illyen szerekkel sokáig kell élni, hogy leg-kisebb keményedés-is hátra ne maradgyon.

Gyakran a' tsetsnek bimbóji, kivált azoknál, a' kik magok szoptatnak, meg-sebesednek és fájnak, sokszor sok helyekenn-is meg-hasadnak: Ebben az állapotban nagy kőnnyőbbséget lehet szerezni, ha a' tsetsnek bimbóji meg-tőretett, 's vizzel fel-olvosztatt birs-alma-mag-nyállal vagy-is torhával (*mucilago seminum cydoniorum*) és frissen ki-nyomatott fűl-fűlével (*succus semper vivi majoris*) edgyűtt őszve-elegyitve gyakran meg-nedvesittetnek, avagy fris tojás-és viasz-olajjal jól bé-kenettetnek.

Néha pedig ezek a' részek felette nagyon megvereslednek és viszketnek, nagyon-is fájnak, és belőllek szőnetlen valami tsipős, rágó 's viszketést okozó nedvesség izzad-ki, melly néha a' tsets-bimbókat ki-sebesiti, 's fel-rágja, Illyenkor a' meg-sértődett részeket a' N°. 208. le-irt vizzel gyengén gyakran meg-kell-mosni, és szőnetlen ezen vizbe meg-mártott len-ruhákkal bé-kell takarni, de mégis arra jól kell vigyázni, hogy mindenkor, minekelőtte a' gyermek szopni fog, egyenlő részre őszve-elegyitett lágy meleg téjjel 's vizzel a' tsets-bimbók gyengén meg-mosottassanak, és meg-tisztittassanak, hogy ebből az orvosságból semmi a' tsetsi-bimbókan ne maradgyan,

a' mit a' gyermek bé-ſzophatna : Azoknál, a' kik magok nem ſzoptatnak, ez a' gondviſelés nem ſzükséges.

Vagynak gyermekágyos aſzſzonyok, a' kiktől a' gyermekágybéli tiſztulás bőven foly; vagynak ollyanak-is, a' kiktől igen gyengén és tſak kevés mértékben menyen : Néha némellyeknél a' kifolyó vér tſak ollyan, mint az hus-lév; máſoktól többb taknyos, vizes matéria, mint vér menyen.

Ezekben az állapotokban tſak arra kell vigyázni, hogy azonban, a' gyermekágyos aſzſzony valyon jól érzié magát, vagy nem? Ha jól, akkor mindent a' terméſzetre kell bizni.

Ha pedig tapaſztaltatnék, hogy azok a' gyermekágyos aſzſzonyok, a' kiktől a' vér bőven és ſzünetlen foly, a' miatt el-erőtlenednének, el-halaványodnának, émelygéſről, ſzivdobogáſról, 's a' t. panaſzolkodnának, akkor nékiek valami gyenge állító orvoſságot, a' mint felyebb mondatott, kellene adni, és tſendeſséget kellene jovoſolni.

Ha pedig ellenben azok az aſzſzonyok, a' kiktől igen kevés gyermekágybéli tiſztulás menyen, az alsó hasban vagy-is az haſnak alsó réſzében valami erőltető ſzorongatódáſt, avagy nyilalló fájdalmat éreznének; ha ſzédülés-ről, mely-ſzoruláſról; ſziv-dobogáſról, és gyötrődéſről panaſzolkodnának; ha azonban az érverés (*pulſus*) tellyes (*plenus*) vólna, akkor az jelentődik, hogy ez a' tiſztulás igen ſzükön folyt, és azért hogy a' gyermek-ágyos aſzſzony még eléggé meg-nem-tiſztult: Ebben az állapotban a' lábakat lágyitó feredőkkel gyakran feresſzteni kell; az haſat a' N°. 128. le-irt kenettel néha-néha jó darab ideig jól kell dörgölgetni; lágyitó kliſtért-is gyakran kell bé-vetni; és azonban a' N°. 88. 251. le-irt italakbol a' betegekkel ſokat meg-kell itatni; és ha ezek a'

ſzerek

ſzerek elegendők nem vólnának, akkor nékiek lehet ollyan orvoſságokat-is N°. 120. 201. 202. rendelni; ha pedig azonban a' pulſus tellyes és feſzes vólna, akkor mindenkor eret-is kellene vágni.

A' Nagyobban hevitő és erőſsebben hajtó orvoſságok mindenkor felette ártalmaſok.

Igen ſokſzor meg-történik az-is, hogy a' gyermek-ágybéli tiſztulás meg-fázás avagy nagy ijedés, harag, avagy valami más elme-indulat miatt hirtelen meg-állyon, és a' belső tagokra verődgyék, és azokban felette veſzedelmes és gonoſz indulatu gyulaſztó nyavalyákat gerjeſzſzen.

Az illyen állapotban igen roſzſzul tſelekednénk, ha hajtó orvoſságokkal a' tiſztuláſt megint meg-akarnók indittani; hanem tſak ugy kell a' beteggel bánni, a' mint fellyebb ezekben a' nyavalyákban jovoſoltatott.

Néha a' gyermek-ágyos aſzſzony minden nyilván való ok nélkül valami vizes, epés haſmenésbe (*Diarrhœa*) eſik, melly' miatt a' gyermek-ágybéli tiſztulás ki-marad 's tovább nem foly.

Ha ez az haſmenés nem igen ſulyos, és ſemmi bajt nem okoz, igen ſokáig nem-is tart, akkor azt meg-nem-kell. ſoha állitani.

Ha pedig igen kemény vólna, és igen ſokáig tartana: akkor a' betegeknek a' N°. 193. le-irt port bé-kell-adni, és azután a' N°. 94. le-irt orvoſsággal azon kell igyekezni, hogy az haſmenés tſendeſedgyék 's mérsékelteſsék.

Mikor az haſmenés meg-hidegüléſtől avagy az életnek roſz módgyától ſzármozik, akkor a' beteget ugy kell orvoſolni, a' mint fellyeb az illyen okokból ſzármazott haſmenésben jovoſoltatott.

Néha a' gyermek-ágyos aszszonyoknak leg-veszedelmesebb bajai abból származnak, hogy a' téj az emlőkben illendőképen el-nem-készül, a' vértől annak rendi szerént el-nem-válik; hanem meg-poshad 's meg-rothad, avagy hogy a' meg-feszült 's téjjel meg-tölt tsetsek hirtelen le-lohadnak, el-lágyulnak 's meg-üresednek, j'llehet a' tsets-bimb'kan semmi téj ki-nem fojt; mert illyenkor a' téj a' vérbe viszsza menyen, és külömb-külömbféle részekre által vitetődik.

Ha az illyen téj az agyvelőbe, a' tüdőbe, avagy az hasnak valamely belső tagjába vitetődik, akkor az állapot felette veszedelmes, és közönségesen réá tsak hamar halál következik.

Ha pedig a' vérbe viszsza ment téj a' testnek valamely külső részére vitetődnek; és ottan valami daganatot támasztana, akkor igen sokszor lehet a' betegen segiteni, tsak a' beteg ebben az állapotban sok lágyitó italakat igyék, és a' daganat, mihent meg-lágyul, mindgyárt fel-mettzettessék, és sokáig nyitva tartassék, hogy ezen az után minden tisztátalanság ki-folyhassan.

Néha az illyen daganat mindgyárt kezdetben lágy, és benne valami meg-gyült hig nedvesség jelen lenni tapasztaltatik, ha kézzel tapagattatik: Néha pedig ez a' daganat eleinten kemény; illyenkor lágyitó flastromokkal, avagy hasanló meleg kötésekkel azon kell igyekezni, hogy a' daganat hamar megérjék.

Némellykor ez az emlőkből a' vérbe viszsza vitetett tejes matéria az egész testen minden hajló tagokban, vagy-is izekben el-terjed, és valami kemény kőszvényt támaszt; gyakran azután egynéhány hajló tagok-is meg-merednek, 's többé meg-nem-mozdittathatnak. Ebben az állapotban a' N°. 46. 72. 116.

173. 174. le-irt orvoſságok igen jól haſználnak; ha a' beteg velek ſokáig él: ha az illyen betegek még jó eróben vagynak, akkor igen jó nékiek azon ſzerek mellett gyakran valami gyenge hashajtót-is adni.

Néha tapaſztaltatik, hogy, minekutánna a' téj az emlőkből a' vérbe viſzſza vitetődik, azután a' ſzeméremteſtből valami fejéres, téj-forma takony folyik-ki, avagy hogy az ollyan aſzſzonyok valami taknyos, büdös haſmenésbe eſnek: Ezek az üreſedéſek majd mindenkor egéſséges tiſztuláſok, mert azok által megakadályoztatik, hogy ez a' roſz matéria más réſzekre által ne-vitetődgyek.

Sokſzor a' gyermek-ágyos aſzſzonyon valami kőlős ſzemekhez haſanló pattanáſok (*kőlős himlők*) (*exanthemata miliaria*) útnek-ki; mivel pedig ez a' ki-ütés a' közönséges kőlős himlőtől nem külömböz, azért ſzintén ugy-is orvoſoltatik, a' mint a' forró hidegekben történő káſa-avagy kőlős himlőben jovoſoltatott.

Minekutánna a' gyermek-ágyos idő ſzerentséſen el-végződött, és a' gyermek-ágybéli tiſztulás laſſan-laſſan és rendeſen el-maradott 's el-mult, akkor mindenkor jó az illyen aſzſzonyoknak valami hashajtó orvoſságot N°. 5. 14. adni.

A' GYERMEKEKNEK NYAVALYÁIRÓL.

(*De morbis Infantum.*)

A Gyermek mihent világra ſzületik, azonnal mindgyárt ſzorgalmatoſon meg-kell-viſgálni, hogy friſsé, egéſségesé, és elég vidámé, avagy

TÎRGU-MUREŞ

hogy erőtlené, és tsak kevés jelei vagynaké az életnek.

Azoknál a' gyermekeknél, a' kik 'friſſeknek és egéſségeſeknek lenni láttatnak, minekutánna a' kőldők-ſinór illendőképpen meg-kőttetik, jól meg-kell-viſgálni, hogy nintſené rajta valami terméſzet rendin kivűl való dolog? valyon épeké az ő tagjai? nintſeneké ki-fitzomodva, avagy el-tőrve? valyon a' fő nintſené valahól meg-tőrődve, vagy-is rontſolva? valyon nintſeneké a' gyermeken valami daganatok, ki-nővéſek, roſz ſzinű fótok, nyul-ajak; 's a' t.

Gyakran a' gyermeknek alſóle (*a' ſegge*) egéſzſzen bé-vagyon-nóve, avagy valami vékony hártyával be-vagyon-huzva; a' vizellő tsö-is éppen ugy bénőhet, 's bé-borittódhatik, még pedig annyira, hogy a' terméſzet ſzerént való tiſztuláſok ſemmiképpen ne folyhaſſanak: Ebben az állapotban valami okos Borbély meſtersége által a' gyermeken mindgyárt ſegittſen; mert ſzűkséges, hogy a' moſt ſzületett gyermekek azoktól a' tſunyaságoktól 'mentől hamarébb meg-tiſztulyanak, a' mellyek ő bennek abban az időben őſzve-gyűltek, a' mellyben az annyok méhében mulatoztak.

A' Tſontoknak ki-fitzomadáſai és tőréſei ezeknél a' gyermekeknél gyakran igen könnyen és ſzerentséſen meg-gyógyittatnak,

A' Gyenge tőrődéſek, és azok a' kitſiny daganatok, a' mellyek azon tőrődéſekből ſzármaztak, kőzönségeſen hamar el-mulnak, ha az ember azokat lágy meleg őſzve-elegyitett borral 's vizzel moſogattya, és abba mártott len-ruhával ſzőnetlen takargattya.

A' főnek hátulsó felén támadt nagy daganatok többire mindenkor halálosok.

A'

A' több természet rendin kivül való történetek olly sietö segittséget nem kévánnak ; ha a' gyermek külömbön egésséges és erösödni kezd, akkor az illyen történetek közül sokan magaktól-is el-mulnak.

A' több környuiálásokat, mellyek Borbély-mesterséggel orvosoltatnak, és olly hirtelen segittséget nem kévánnak, addig mindenkor el-lehet-halasztani, mig a' gyermek az ollyan Borbély-munkának (*operatio*) meg-szenvedés-ére elég erőt kap. Ha pedig ellenben tapasztaltatnék, hogy ezek a' rosz történetek 's bajak szünetlen nevekednek, akkor az orvoslást sokára nem kell halasztani.

Ha pedig ollyan gyermekek születnek, a' mint a' nehéz, sokáig tartó, és természet rendin kivül való szüléfekben gyakran meg-esik, a' kik igen erötlenek és az életnek tapasztalható jelei nélkül csak ugy sekünek, mintha meg-höltak volna, akkor azokat mindgyárt fel-kell-ébreszteni, és az ö életek el-nyomattatot erejét fel-kell-elleszteni.

Az illyen gyermekek közül némelyek egészszen halaványok és sáppadtak ; lélekzelni majd semmit sem láttatnak ; a' szivben és az élet-erekben csak igen gyenge mozgás tapasztaltatik, melly gyakran ki-is szokatt maradni : sokszor illyen mozgást sem lehet érezni ; egyedül csak az tapasztaltatik, hogy az egész test még természet szerént lágy és meleg.

Mások ellenben, a' kik ugy sekünek, mint az höltak, a' fejekben és az ábrázattyakban fel-vagynak puffadva 's dagadva, és vérrel meg-vagynak töltve ; szederjes szinüek, és néha a' szájjakból sok habot vagy tajtékat turnak-ki.

Az elsö állapotban, tudni illik akkor, midön a' gyermek halaványy, a' köldök sinórt mindgyárt illendöképpen meg-kell-kötni, és el-kell-vágni, aztán a' gyermeket ösze-elegyitett vizből-és borból tis-

nált meleg feredőbe kell tenni; azután a' gyermeknek egéſz fejét, ábrázattyát, melyét, hasát, hátát, és az egéſz teſtét valami ſpongiával avagy len-ruhával meg-kell moſni; azután a' vakſzemeket, az orrlikokat, és a' ſzivnek vermetskéjét gyenge ſzarvas-ſzarv-ſpiritusſal (*ſpiritus cornu cervi*) dórgőlgőtni kell; erre a' munkára azok a' gyermekek, a' kik annak-előtte a' gyengeség miatt nem lélekzelhettek, lélekzelni kezdenek, egéſz teſtekben jobban meg-melegednek, a' ſzemeket fel-nyittyák, és végre ſirni-is el-kezdnek: Azok a' gyermekek pedig, a' kik ugy fekűſznek mint az holtak, és arrúl ſemmi jelt nem mutatnak, hogy meg-élnek, ollyhamar nem ébrednek-fel; annalokáért őket, minekutánna ekképpen haſzontalan orvoſoltattak, meleg ruhákba kell takarni, és gyakran ollyan klyſtérekkel meg-kell-klyſtérézni, a' mellyekben egynéhány tſepp ſzarvas-ſzarv-ſpiritus elegyitve vagyon: Lehet mind a' két tenyerekkel a' gyermeknek melyét néha-néha gyengén őſzve-nyomni, és azután hirtelen fel-ereſztени; a' hát-gerintzet-is és a' melyet, kiválképpen pedig a' ſzivnek vermetskéjét gyakran gyengén ůtegetni kell; az orrát bé-kell-fogni, és azonban a' ſzájba levegő eget kell bé-fúnni; ekképpen igen ſokſzor azok a' gyermekek-is meg-elevenednek, a' kiket kűlső tekéntetre nézvén hóltaknak tartottunk: De ſzűkséges, hogy az ember az időt és a' fáradſágat ne ſajnálya, és ezt az éleſztgetéſt egynéhány órák-ig folytaſſa; ennek a' fáradſágnak elég nagy jutalma az, hogy általa az ember az haláltól meg-menekedik.

A' máſodik állapotban ellenben, akkor tudni illik, midőn a' gyermekek ábrázattyokban ſzederjeſek, ezek az éleſztélek, és minden hevitő ſzerek ártanának, mivel a' vér a' főben igen bőven őſzve-gyűlt, és az életnek ereje felette el-nyomattatott.

An-

Annakokáért ebben az állapotban el-kell-ugyan a' köldök sinórt mettzeni, de mégis meg-nem kell kötni, hanem inkább egynéhány kalán vért ki-kell-botsáttani; az által a' vér szabadobban kezd folyni, a' fö a' sok vérnek terhétöl meg-szabadui, és tobbire mindenkor tsak hamar az életnek jelei meg-jelennek.

Mihent elég vér botsáttatik-ki, azonnal mindgyárt a' köldök-sinórt meg-kell kötni, azután ezeket a' gyermekeket-is lehet öszve-elegyitett lágy meleg borban és vizben meg-motni, és ha azonban az has az emésztettöl böven tisztulni nem kezd, akkor egy kevés mézzel elegyitett klistért kell bé-vetni.

Ebben az állapotban a' spiritusos szereket különösön el-kell-távoztatni.

Némelly gyermekek frissek és egésségesek, mikor születnek, semmi hiba-is akkor rajtak nem tapasztaltatik, de egynéhány órák mulva, avagy gyakran hamarébb-is nehezen kezdnek lélekzelni, a' melyek herreg, az ábrázattyak el-szederjesedik, a' szájjokból takony tojódik-ki, mellyel gyakran az ö szájjok egészszen meg-is telik; Illyenkor ezt a' taknyot a' szájból az ujjakkal mindgyárt gyengén ki-kell-venni, klistért-is kell bé-vetni, és a' N°. 288. le-irt orvosságból gyakran egy kávés kalánkával bé-kell-adni;

Az illyen gyermekeknek igen sokat használ, ha okádnak, és az által sok taknyot ki-vetnek.

A' szülés után tsak hamar a' gyermekektöl valami sükeres, feketés, vagy-is inkább setét zöld, és taknyos emésztet szokatt el-menni; ez az emésztet *Gyermek-szuraknak* hivattatik.

Sokszor nem tsak a' gyomor vagyon sok takonnyal meg-terhelve, hanem azonban a' belekben-is a' sok takony mellett igen sok gyermek-szurok gyülmeg.

Az

Az illyen ſelette bőven meg-gyűlt matéria a' kis gyermekeknek ſelette nagy gyötrődéſt és bádgyadáſt okoz, kivált ha igen sűkeres és enyves, és ha egyſzer-'s-mind nehezen-is menyen-el a' gyermekektől.

Ha pedig a' gyermek-ſzurok *tſípős*, akkor a' beleket izgattya, kemény haſ-rágáſt, puffadáſokat, gyakran nyavalya-rontáſt, és bél-gyuladáſt-is gerjeſzt.

Annakokáért leg-első gond az légyen, hogy a' gyermekeknek haſok attól a' gyermek-ſzuroktól hamar meg-ſzabadulyon; azért-is a' N°. 259. 260. leirt ſyrupokból a' gyermekeknek gyakran egy kávés kalánnal adogatni kell; ha pedig azonban a' gyermek-ſzurok bűdős és tſípős vólna, akkor a' moſt emlitett ſyrupok mellett néha-néha friſs olajbol és levesből klistért-is kellene bé-vetni.

Hogy a' gyermek has-rágáſt ſzenved, azt abból meg-lehet-tudni, ha az has fel-vagyon puffadva, 's fuvódva; ha a' gyermek ſzűnetlen ſir, a' lábait az haſa felé fel-vonnya, magát ide 's tova forgattya, és ha egyet kettőt finghatik, azután tſendeſebben vagyon.

A' felyebb emlitett ſzerekkel, ha ſzintén már ſzopnék-is, avagy más eledeleket ennék-is a' gyermek, mégis mind addig kell őtet orvoſolni, mig az has a' gyermek-ſzuroktól egéſzſzen meg-nem ſzabadul: mert valameddig ebből még valami az hasban marad, mind addig az eledel jól nem ſzólgálhat, és addig mindenkor-is a' gyermek nyughatatlan leſzen.

Azt pedig, hogy a' gyermek-ſzurok a' teſtből már egéſzſzen ki-hajtatott, abból meg-lehet tudni, ha az emészteinek terméſzet ſzerént való ſzine vagyon, és többé már ſemmi taknyos, ſetét zőld,

avagy

avagy más ſzinű sűkeres enyves matériával elegyitve nintſen.

Azokat a' gyermekeket minnyájan, a' kik erősſek, friſſek, és egéſségeſek, mindgyárt eleinten könnyen és bőven tiſztulnak, a' ſzájjakat ſzűnetlen nagy kévánsággal fel-tättyák, az ajakokat hegyeſſen őſzevonnyák, és ſzopni kévánnak, lehet tizen-két órak után meg-ſzoptatni, avagy valami más igen könnyen emészthető eledellel jól tartani.

Másokat ellenben, a' kik nem olly könnyen és nem olly bőven tiſztulnak, lehet a' tſetstől huſzonnégy, avagy harmintz óráig tartoztatni, és ha ſzintén enni ſzűnetlen kérnének-is, mégis nékiek elég eledel gyakran egy-egy kávés kalán gyenge ſiratlan hus-leveſt adni.

Minekelőtte a' gyermeknek tſets adódik, jól kell meg-viſgálni, hogy ſzophatik-é, vagy nem.

Hogy pedig ezt meg-leheſſen-tudni, azért egy ujjat a' gyermek' ſzájjába kell tenni, mellyet a' gyermek ha a' nyelvivel és az ajakaival jól meg-fog 's meg-ſziv, akkor bizonyos, hogy a' gyermek már ſzophatik.

Hogy pedig a' gyermekeknek nyelvek ſzabad, 's nints le-nőve, azt abból meg-lehet tudni, ha a' gyermekek nagyon ſikóltnak, a' nyelveket a' ſzájjakból az ajakokra könnyen ki-nyujttyák, a' ſzáj-padlásárá-is könnyen fel-emelik, és végre ha jól ſzopnak.

Ha pedig tapaſztaltatnék, hogy a' gyermeknek nyelve nem mozog olly könnyen és ólly ſzabadon, akkor meg-kell-viſgálni, hogy valyon a' nyelvnek alsó réſze nintſen-é le-nőve, és következendőképpen hogy a' nyelvet tartó hártya fel-vagyon-é óldva elegendőképpen vagy nints.

Ha

Ha le-vagyon nôve a' nyelv', akkor a' nyelv alatt lévô tartó hártyát vigyázva 's okoſon ollóval annyira, a' mennyiré ſzükséges, fel-kell-mettzeni.

Sokſzor a' gyermekek igen gyengék 's erôtlenek, és azért nem ſzophatnak; annakokáért ôket a' tsetstsel ſokat gyôtróni nem kell, hanem inkább a' tejet gyengétskén a' tſetsből a' ſzájjokba kell ſejegetni, avagy lehet a' tſetsből a' tejet valami edénybe-is ki fejni, és azután a' gyermekeknek kávés kalánonként a' ſzájjokba tôlteni; lehet az illyen gyenge gyermekeknek valami jó iffiu tſirke-hus-leveſt-is gyakran adagotni mind addig, mig a' ſzopáſra elég erôt nem kapnak; ha meg-erôſſednek, azután ôket a' ſzopáshoz kell ſzoktatni.

Néha a' kis gyermekek azért nem ſzophatnak, hogy a' nyelvek és az ajakok ſebeſſek és fájnak; avagy azért, hogy a' nyelven, az ajakokan, és a' ſzájban apró fekélyetskét vagynak.

Ezeket-is éppen ugy kell táplálni, a' mint elôbb mondatott, mind addig, mig ezek a' bajok nem enyhûlnek, avagy egéſzſzen el-nem-mulnak.

Ebben az állapotban a' gyermekek igen hamar meg-kônnyôbbednek, ha az ô ſebei avagy fekélyei a' N°. 67. 261. le-irt ſzerrel gyakran bé-kenettetnek.

Minekutánna a' gyermekek egy darab ideig ſzopnak, azután igen ſokſzor a' téjtôl kûlômb-kûlômb-féle bajakat kezdnek ſzenvedni, kivált ha az ô gyomrak gyenge, avagy ha az ô belei ſok takonnyal dugva 's terhelve vagynak.

Mert illyenkor tôbbire a' téj a' gyermeknek gyomrában meg-aluſzik, meg-ſajtaſodik, és meg-ſavanyodik: Innét a' gyomor és a' belek fel-puffadnak, has rágás támad, és ezen okokból az illyen gyermekek nyavalya-rontásba, kemény, és fokáig

tartó

tartó in-rángatódáſokba eſnek, gyakran ſok taknyos és ſajtos matériát okádnak, nagyon gyötrődnek, gyengék és nyughatatlanok, erre valami kemény haſ-menés támad, az emészteti közönségeſen ſajtos, turos, taknyos, roſz ſzagu, néha mindgyárt kezdetben zöldes, néha pedig nagyon sárga ugyan, de mégis rövid idő mulva ſzintén ugy páſint-zöld ſzinűvé válik; Ebből bizonyos, hogy a' gyomorban és a' belekben ſok etzet izú ſavanyóság vagyon, melly ezeket a' bajakot okozza.

Az illyen történetekben ollyan orvoſságokat kell a' gyermekeknek adni, a' millyenek N°. 262. 263. 264. 265. irva vagynak.

Ekképpen a' tiſpős matéria közönségeſen megorvoſoltatik, és a' teſtből ki-hajtatik.

Ha az haſ-rágás ſelette kemény, akkor friſs olajból és levesből a' belekbe klíſtért-is kell bé-vetni, és az haſia ſzeretſen dió-virággal meg-fűſtelt len-ruhákat kel rakni, avagy pedig gyenge ruhából vékony zatskót kell varni, és azt azután ſzékfű-virággal meg-kell-tölteni, 's melegen ſzűnetlen az haſan kell tartani.

Ezen ſzerekkel a' gyermeket addig kell egymás után orvoſolni, mig a' ſajtos és ſavanyó matériának jelei egéſzſzen el-nem-veſznek.

Ezen idő alatt, kivált ha a' ſavanyóság igen nagyon meg-gyűlt, kevés tejet kell a' gyermekkel ſzopotni, avagy étetni, hanem inkább azonban ötet leg-inkább jó iffiu tſirke-hus-leveſſel kell táplálni.

Az előbb emlitett bajok a' moſt elő-adott orvoſlaſſal való ſzorgalmatos éléſre többire mindenkor minnyájan el-maradnak; ha pedig az haſ-menés az után-is még tſak meg-maradna, minekutánna már a' ſavanyó és ſajtos matéria a' teſtből ki-takarádott

dott, akkor a' N°. 266. le-irt orvoſsággal kell a' gyermeket éltetni.

Az erőſſen állitó és őſzvehuzó orvoſságok a' gyermekeknek mindenkor ártalmaſok; mert kemény daganatokat, nagy és kemény haſat, engedetlen és gyakran gyógyithatatlan ſarvadáſt; 's el-aſzſzáſt okoznak.

Minekutánna a' felyebb emlitett orvoſságokkal minden taknyos, ſajtos és ſavanyó matéria a' teſtből ki-hajtatott, ha azután-is mégis a' nyavalya-rontás és az in-rángatódáſok még tſak meg-maradnának, akkor ollyan orvoſságokat kell rendelni, a' millyenek N°. 267. 268. 269. 270. irva vagynak.

Mindazonáltal illyen ſzereket addig ſoha adni nem kell, mig az első utak, az-az: a' gyomor és a' belek minden tſipőſségtől meg-nem ſzabadulnak, mert ezeknek a' bajoknak leg-főbb okai ebben a' tſipőſségben vagynak; Ha tehát ez a' tſipőſség előbb a' teſtből ki-nem-hajtatik, akkor ezek a' ſzerek haſzontalanak, mégis mindazonáltal, ha a' nyavalya-rontás és az in-rángatódáſok igen kemények és ſokáig tartanak, akkor illyen ſzereket-is az előbb emlitett orvoſságokhoz lehet elegyiteni.

Azoknál a' gyermeknél, a' kiknek roſz formáju avagy nagy fejek vagyon, avagy a' kikben a' koponyának tſontyai egymáſtól igen távól állnak, és a' kik ſzűnetlen álmaſok, és nyilván való ok nélkül gyakran okádnak, az inaknak rángatódáſai mindenkor felette veſzedelmeſek.

Sokſzor meg-történik, hogy az illyen gyermekeknek fejekből ſok takony le-ſziváregjan, mellyet azonnal ſzűnetlen le-nyelnek, végre nehezen kezdnek lélekzelni, és hurutnak, azonban ſulyos nyavalya-rontásba eſnek, és gyakran tſak hamar meg-is halnak.

Ezen

Ezen gyermekek közül némellyek kisded 's gyenge korokban az illyen bajaktól ugyan szabadak 's menttek, de mégis örökké tsak beregesek és ostobák, és gyakran tellyes életekben más nyavalya-rontáshoz hasonló történetektől, vagy még a' korságtól-is (*epilepsia*) gyötröttetnek.

Az illyen gyermekeknek sokat lehet használni, ha az ember gyakran valami gyenge hashajtót (*laxativa*) ád.

A' gyermekek nyavalya-rontásokba (Fraiſen) és in-rángatódásokba (Zuckungen) gyakran a' Dajka miatt esnek, ha tudni illik, a' Dajka nagyon megharagszik, meg-ijed, avagy egyébképpen az elméjében felette nagyon fel-háborodik, és mindgyárt utánna a' gyermeket meg-szoptattya.

Ebben az állapotban a' gyermekeknek mindgyárt has-hajtó orvosságot kell adni, és, hogy szopjanak, egy darab ideig meg-nem-kell engedni, azonban a' tsetseket egynéhányszor ki-kell-fejni, és azután kell a' gyermekeknek tsetset adni, minekutánna az elmének indulattyai meg-tsendesednek, és azok a' bajok-is minnyájon el-mulnak, a' mellyek az elmének indulattyaiból származtak vólt, és ha már a' tsetsekben-is jó téj vagyon.

A' szoptató Dajkákat az havi tisztulás néha rendesen járja; Ha már illyenkor a' szopó gyermekek jól vagynak, akkor nem szükséges a' Dajkát változtatni; Ha pedig az havi tisztuláſnak idején a' gyermekek mindenkor betegesek vólnának, és ha nagyon nyughatatlankodnának, in-rángatódásokat avagy nyavalya-rontásokat szenvednek, akkor a' szopó gyermekeket a' szopástól el-kell-fogni, avagy más Dajkához kell adni.

A' kis gyermekek egy darab idővel a' szülés után gyakran *sárgaságba* esnek; illyenkor az ő gyom-

rak és belek többire mindenkor felette fel-puffadnak 's fel-fuvódnak : Ebben az állapotban szintén csak ugyan azon fellyebb emlitett has-hajtó orvosságokat kell a' gyermekeknek bé-adni, kûlönôsôn pedig a' N°. 264. le-irt orvosságot akkor kell adni, a' mikor valami jelek azt mutattyák, hogy a' gyomorban valami etzetes savanyóság, avagy sajtos, turós matéria gyûlt-meg.

Ha pedig annak semmi bizonyos jelei nem láttatnának, hogy a' gyomorban igen sok etzetes savanyó matéria gyûlt vólna meg, és ha a' gyermeknek azonkivûl-is az hasa elegendôképpen menne, akkor egy darab ideig ôket csak ollyan orvosságokkal kell éltetni, a' milyenek N°. 271. 272. irva vagynak.

Ezen orvosságok akkor-is sokat használnak, ha a' gyermekek velek sokáig élnek, midôn az ajakakon, a' fog-husákon, a' nyelvên, avagy a' torokban apró fekélyettskék vagynak; Ha pedig a' gyermekek azonban az eméztettôl eleget nem tisztulnának, és has-szoruláit szenvednének, akkor ezeket az orvosságokat néha egy vagy két nap el-lehethagyni, és azok' helyett azonban lehet valami gyenge hashajtó szert N°. 273. rendelni.

Azonban az illyen gyermekek' szájját mindétig tisztán kell tartani, és fris kut- avagy sállya-vizzel gyakran ki-kell-mosni : Ha az ajakok, a' nyelv, a' fog-hus, és az torok sebes, akkor a' N°. 261. le-irt szerrel ezeket a' részeket gyakran bé-kell-kenni.

Ha pedig a' száj, avagy ezek a' részek valami sejér, vastag ragadós hártyával bé-vólnának-boritva, és ha ezek az apró fekélyek gombások és fel-tsutsorodtak vólnának, akkor lehetne valami vékony lenruhát vizzel meg-nedvesiteni, vizesen a' N°. 274. le-irt porba mártani, és azután vele ezeket a' részeket

ket gyengén dörgölgötni; ezen gyenge dörgölés után a' szájját tiszta ki-mossuk, és minden sebes részt a' N°. 261. le-irt orvosságal bé-kenünk.

Ha a' gyermekeknek ábrázattyokan, füleken, avagy a' szemeknek tájján, a' fönek hajos részén, a' nyakan, avagy a' testnek más részein valami tsipös, viszkető, fel-rágó, sokáig tartó ki-ütések, pattanások, avagy apró fekélyetskék vagynak, akkor a' gyermekeket, a' mint felyebb mondatott, ollyan orvosságokkal kell sokáig éltetni, a' millyenek N°. 271. 272. 273. irva vagynak.

Ezekből a' fekélyekből gyakran igen sok tsipös nedvesség foly-ki, melly a' kőrül lévő részeket meg-gyulasztya, és fel-rágja, avagy majd szenvedhetetlen égést és viszketést okoz: Ebben az állapotban a' ki-folyó tsipös nedvességet lágy meleg egyenlő részre ősze-elegyitett téjjel 's vizzel gyakran le-kell-mosni, és azután a' sebeket száraz ruhával jól meg-kell-szárasztani: a' szárasztó, kiváltképpen pedig az *ónos* szerek itten többire mindenkor veszedelmesek; a' sebek, fekélyek, 's bőr-le-hullások (*excoriationes*) ugyan az illyen szerekre gyakran meg-gyógyulnak, de azután ez a' tsipősség sokszor a' belső részekre bé-verődik, és gyuladásokat, nyavalyarontásokat (Fraisen), nehéz lélekzést, vakságot, és néha korságot-is (*epilepsia*) okoz; annakokáért ezekben a' környülállásokban a' betegekkel igen okosan 's vigyázva kell bánni: ezek a' bajak ugyan sokáig tartanak, de mégis a' gyermekeknek szüléji, hogy a' nagyobb veszedelem el-távoztassék, azért a' békeséges tőrést félre ne tegyek, hanem a' gyógyulást álhatatosan el-várják.

Szintén ezek az orvosságok használnak azoknak a' gyermekeknek-is, a' kiknek nagy hasok vagyon, avagy a' kikben ugy láttzik, hogy a' belső

tagok meg-dugultak 's meg keményedtek, tſak ſokáig kell velek élni, azonban minden reggel és eſtve az haſat-is ſejér málva-ir-ral (*ungventum de altéa*) jól meg-kell dörgölni.

Ha pedig már az hasban levő belső tagoknak meg-keményedéſe oly engedetlen vólna, hogy ezek az orvoſságok eleget ne haſználhaſſanak, és ha azonban tapaſztalnatnék, hogy a' nyakon, avagy a' teſtnek más réſzeinn-is az ikráshuſok (*glandulæ*) meg-keményedtek, akkor azt a' ſzert kell rendelni, a' mellyik N°. 275. irva vagyon, ez az orvoſság, ha a' beteg vele ſokáig él, többire mindenkor arra elégséges, hogy az illyen keménységek meg-orvoſoltaſſanak; ellenben pedig ha láttatnék, hogy egyſzer-'s-mind a' belekben-is ſok ſavanyú nedveſségek vagynak, akkor a' N°. 276. le-irt orvoſsághoz kell folyomodni.

Azok a' gyermekek, a' kiknek *kettős* tagjai (doppelte Glieder) vagynak, avagy a' kik az ugy nevezett *ángliai* nyavalyába (engliſche Krankheit) eſtek, ha a' N°. 271. 272. 275. 276. le-irt orvoſságokkal, avagy azokhoz haſanló erejű ſzerekkel jó idején élni kezdnek, és ekképpen ſokáig orvoſoltatnak, akkor ebből a' nyavalyából gyakran ſzerentséſen fel-épülnek, avagy leg-alább ennek a' nyavalyának veſzedelmes kövétkezéſeit meg-akadályoztattyák, 's el-távoztattyák.

A' N°. 277. le-irt por-is ezt az ángliai betegséget (*rachitis*) ſokſzor egéſzſzen meg gyógyitotta, mikor a' betegek vele ſok hólnapokan, néha egéſz eſztendeig-is ſzorgalmatoſon éltek.

Tſak a' ſzükséges, hogy, ha a' gyermekek az emészttettől eléggé nem tſztulnak, avagy ha azonkivül-is az ételt nem igen kévánnyák, akkor a' moſt emlitett orvoſságokkal való élés közben gyakran valami

lami gyenge hashajtó orvoſságot N°. 273. vegyenek.

Az illyen gyermekeket mindenkor igen tiſztán és ſzûnetlen ſzárazan kell tartani; mert ha mindétig nedveſségben és tſunyaſágban tartatnak, akkor az által tſak ſulyoſodik a' nyavalya: A' ſzobának, a' hól az illyen gyermekek tartatnak, tiſztátalansága avagy nedveſsége fokſzor ennek a' betegségnek első oka.

A' tiſzta, ſzáraz, fris levegő ég ezeknek a' betegeknek igen haſznos, azonban a' gyermekeket a' teſtnek azon gyakorlásaira 's mozgatásaira kell fogni, a' mellyekre az ollyan idő alkalmatos.

Az-is ſokat ſegitti és ſietteti az orvoslást, ha az has és a' fel-dagadt, 's meg-vaſtagodatt tagok kámforral és tengeri gyantával (*ſuccinum*) megfüſtelt pamut vagy-is gyapott-ruhával, *avagy flanellal*, naponként gyengén dörgöltetnek.

Azok a' gyermekek, a' kikben *geleſztták* vagynak, közönségeſen a' N°. 278. 279. 280. 281. 282. le-irt orvoſságokkal ſzerentsésen meg-gyógyulnak.

Ha pedig tapaſztaltatnék, hogy az has kemény és egyſzer-'s-mind feſzült-is, avagy hogy a' teſtben az ikráshuſok (*glandulæ*) meg-keményedtek, akkor az illyen ſzereket lehet a' felyebb emlitett oſzlató ſzerekkel öſzve-elegyiteni.

Az harmadik, avagy a' negyedik hónapban igen ſokſzor meg-történik, hogy a' gyermekek mindent, a' mit a' kezekbe veſznek, a' ſzájjokba dugjanak, és keményen harapjanak; illyenkor a' ſzájból ſok nyál foly, és tapaſztaltatik, hogy mind a' két áll-tſontak igen melegek, ſok helyeken felette veresſek, és viſzketnek; néha az egéſz teſt meg-hevül, az ábrázat piros, a' gyermekek bádgyattak, és a' pultus azonban hideglelős, gyors.

Ezek a' bajok minnyájon akkor kezdődnek mikor a' fognak materiája, vagy-is mikor az a' matéria, a' mellyből fog-lesz, meg-kezd-keményedni, fel-dagad, és valamennyire fel-emelkedik. Illyenkor az auſtriai németek mondáſa ez: es ſchieſſen dem Kinde die Zähnen ein; a' magyaroké pedig ez: a' *Gyermeknek foga hajad.*

Ebben az állapotban, ha az has illendőképpen nem menyen, lehet gyakran egy kliſtért bé-vetni, és azonban valami gyengén hiveſitő orvoſságot N°. 283. rendelni: Lehet a' fájós helyet-is a' N°. 67. le-irt ſzerrel gyakran bé-kenni; ekképpen ezek a' vér-forráſok majd mindenkor hamar és ſzerentsésen meg-gy gyittatnak.

Az hetedik, nyóltzadik, avagy kilentzedik hónapban, néha későbbre-is, a' kis gyermekeknek fogai ki-kezdnek-átögötni.

Némelly gyermekeknél a' fogok igen könnyen és fokſzor tapaſztalhatatlanul-is átnek-ki.

Máſoknál ellenben a' fogok gyakran igen nehezen átnek-ki; a' fog-huſák fel-dagadnak, megvereſſednek, meg-gyuladnak, égnek 's ſajnak; a' poſák nagyon meg-piroſſadnak; a' ſzemek meg-homályóſodnak, meg-fényeſednek, meg-merednek; a' ſzájjból közönségeſen ſok nyál foly; többire mindenkor valami kemény hideglelés támad; a' gyermekek nagyon ſzomjuhoznak, egéſz teſtekben nagyon meg-hevülnek, nyughatatlankodnak, gyötrődnek, 's nem alhatnak: Igen fokſzor az inak rángatódnak, és a' kisdedek nyavalyarontásba eſnek, fokſzor egy-ſzer-'s-mind az has-is higan és egymás után gyakran menyen; ha ez az haſmenés nem felette kemény, akkor jobb mindenkor, hogy a' fogoknak ki-átéſekor az has higan 's gyakran mennyen, mint-ſem hogy a' gyermekek has-ſzorulásban legyenek.

Ha

Ha már ez az hideglelés kemény és fulyos akkor a' N°. 283. le-irt orvoſságból minden órában, egy kalánnal bé-kell-adni, és ha az has eléggé meg-nem-vólna nyitva, akkor valami lágyitó kliſtert-is kell gyakran bé-vetni; a' láboknak talpaira gálbánſtromat avagy ſavanyó kováſzt kell kötni, a' feldagadt, és veres ſog-huſt-is a' N°. 67. le-irt ſzerrel ſzűnetlen nedveſiteni kell.

Erre az orvoslásra gyakran a' forróság és az hideglelés tſak hamar ſzűnni kezd, és a' fogok ſzerentsésen ki-ütnek.

Sokſzor pedig ezek az orvoſságok ſemmit ſem haſználnak; a' forróság és az hideglelés ſzűnetlen nevekednek; a' ſzemek meg-vereſſednek; in-rángatódáſok és nyavalyarontáſok támadnak; ebben az állapotban a' gyermekeken eret kell vágni, avagy, a' mi még könnyebb, a' fűleknek töveire vér-ſzipókat (Blutigel) kell tenni.

Mikor a' gyermekek véres természetűek avagy ha a' nyavalya felette engedetlen, és az hideglelés igen keményen és fulyoſon meg-marad, néha kéntelenittetűnk az érvágáſt, avagy a' vér-ſzipó-tételt máſodſzor-is megint elé-venni.

Ha illyenkor a' nyavalyarontás és az in-rángatódás ellen ſpirituſos avagy más hevitő ſzereket adnánk, akkor nem tſak a' nyavalyát meg-fulyoſitanók, hanem gyakran még halált-is okoznánk: Annakokáért ebben az állapotban a' nyavalyarontás és az in-rángatódás ellen hevitő ſzereket ſemmiképpen adni nem kell mind addig, valameddig az hideglelés kemény, a' pulſus tellyes, és a' forróság még nagy.

Ha pedig az in-rángatódás és a' nyavalyarontás meg azután-is meg-maradna, minekutánna *biveſitő* orvoſságokkal, ſok *kliſtérekkel*, és *érvágáſſal* az *hideglelés*, és a' *forróság* ſokat ſzűntek, akkor

már lehet ollyan orvoſságokhoz folyomodni, a' millyenek N°. 267. 268. 269. 270. irva vagynak.

Ezeket az orvoſságokat gyakran mindgyárt eleinten-is az in-rángatódáſok és a' nyavalyarontás ellen lehet rendelni, ha a' gyermekeknek a' fogoknak ki-ütéſekor ſem tapaſztalható forróſágok, ſem nagy hidegleléſek nintſen, és ha azonban a' gyermekek bádgyattak és álmaſok, és ha ſemmi jelek azt nem mutattyák, hogy ezek a' bajok a' gyomorban avagy a' belekben meg-gyúlt takonytól, ſavanyóſágtól, avagy valami más tſipôſſégtôl ſzármaznak

Ha pedig a' felyebb le-irt jelekbôl éſzre-vétetődnek, hogy a' gyomor avagy a' belek taknyos, tsirós, avagy ſavanyó matériával meg-vagynak terhelve, akkor azt a' roſz matériát a' felyebb említett gyenge ſzerekkel ki-kell-hajtani, mellyre azután többire mindenkor minden in-rángatódáſok és nyavalyarontáſok egéſzſzen el-mulnak.

De ha azutánn-is, minekutánna már az a' roſz matéria a' teſtbôl ki-hajtatott, az in-rángatódáſok és a' nyavalyarontás mégis tſak meg-maradnának, akkor már lehet nyavalyarontáſt tſendeſitô ſzereket N°. 267. 268. 269. 270. adni.

Ha ezek a' ſzerek ezen történeteknek el-úzéſekre elégtelenek vólnának, akkor mellettek a' lábikrákra-is hólyag-huzó flaſtromat kell kôtni.

Gyakran pedig tapaſztaltatik, hogy a' fog-hus ottan, a' hól a' fog ki-akaſ-bunni, felette nagyon fel-emelkedik, nagyon meg-feſzûl, és olly kemény, hogy a' fogtól által nem furattathatik, fel-nem-haſittathatik: Ebben az állapotban a' fog-huſt fel-kell-mettzeni, és a' ki-igyekezô fognak utat kell tſinálni.

Ta-

Tapasztaltatik, hogy azoknak a' gyermekeknek fogai kőzőnségesen kőnnyőbben űtnek-ki, a' kiknek azonban valami gyenge, és semmiképpen nem bádgyasztó hasmenések vagyon.

Azok ellenben, a' kiknek az hasok szorulva vagyon, bágyattak és álmasok, 's meredt szemekkel néznek, tőbbire mindenkor nyavalyarontásba esnek.

A' kis gyermekek ha hirtelen hideg avagy szoros helyen által fuvó levegő égre vitetnek, akkor gyakran meg-náthásadnak és hurutni kezdnek, bérekednek, azonban néha hideglelések, forróságok és szomjusogok-is vagyon: Ez a' nyavalya gyakran kőnnyen meg-orvosoltatik, ha az ember nékiek a' N°. 284. le-irt orvosságot rendeli, és a' N°. 13. le-irt herbathét gyakran innya adgya.

Ha pedig észre-vétetődnék, hogy a' gyermeknek a' torka felette nagyon bé-rekedett, a' melyre a' száraz huruttól szűnetlen győtrőttetik, a' szeméből és az orrából szűnetlen valami vizes, tsipős matéria foly, akkor azt az orvosságot N°. 285. kell adni.

Ha pedig már az hurut meg-nedvesedik, és ha a' jelek azt mutattyák, hogy a' tűdő takonnyal teli vagyon, mellyet a' kis gyermekek ki-nem-pőkhetnek, hanem inkább le-nyelik, akkor nékiek ollyan orvosságot kell adni, a' millyen N°. 273. irva vagyon; erre az hurut gyakran kőnnyen és szerentsésen el-mulik.

Ha pedig a' nehéz lélekzésből és a' gyakor kőhőgésből észre-vétetődnék, hogy takony ugyan már vagyon jelen, de nem akar meg-mozdulni, akkor ollyan orvossághoz N°. 286. kell folyomodni; ha már az által a' tűdőben lévő takony eléggé felolvad, és meg-mozdul, és a' gyermek hőrrög, és nedvesen hurut, akkor, a' mint felyebb monda-

tott, a' N°. 273. le-irt orvoſsághoz kell folyomodni.

Sokſzor valami állandó, ſzáraz és tſiklandó hurut még a' kis gyermeken tſak meg-marad, melly kivált éttzaka a' gyermekeknek álmot nem enged, és igen alkalmatlan: Ezt a' kóhógéſt a' N°. 287. le-irt orvoſság azután igen könnyen el-hajtya, mineku-tánna a' teſtből minden takony ki-hajtatott, és a' gyermekek könnyen lélekzelnek.

Az hurut azoknál a' gyermekeknél, a' kiknek belső réſzei, kivált a' tüdőjek és a' gyomrak ſok sűkeres enyves takonnyal terhelve vagynak, igen engedetlen; az illyen gyermekek a' kóhógés közben fulladozni kezdnek, az ábrázattyokban meg-ſzederjeſednek, és lélekzetet nem vehetnek, mintha meg akarnának fulladni; ekkor nékiek ollyan orvoſságokat kell adni, a' millyenek N°. 288. 289. 290 irva vagynak.

A' N°. 289. avagy 290. le-irt orvoſságok ebben a' feletto veſzedelmes és fokáig tartó állapotban tóbbire mindenkor leg-jobban haſználnak, a' gyermekek tőlle gyakran okádnak, és ſok enyves taknyot vagyis turhát vetnek-ki, 's azután nagyon meg-könnyöbbednek; néha pedig ez az orvoſság a' gyermekeket valami taknyos, ós nagy könnyöbbséget ſzerző haſmenésbe veti, és igy ez a' nyavalya laſſan-laſſan el-mulik; ha pedig erre az orvoſságra illyen könnyöbbitő üreſedéſek (*evacuationes*) nem következnének, akkor azt néha-néha egy nap el-kellene hagyni, és helyette azon nap más ſzert N°. 273. kellene rendelni.

EZEN

EZEN
ORVOSI TANITÁSNAK
két Részeiben feltalálandó leg-nevezetesebb és emlékezetre leg-méltóbb Tzikkelyekre

MUTATÓ TÁBLA

A. *Levél.*

AGYVELÜNEK GYULADÁSA mi légyen. I. *Rész.* 54
Jelei. . . . . *ugyan ott.*
Felette veszedelmes. 55
Miképpen orvosoltatik. . . . . *ugyan ott.*
Genyettséggé-is válik. 56
A' genyettség gyakran sükettséget. . . . . *ugyan ott.*
és vakságot okoz. 57
Ennek a' nyavalyának matériája a' fobol gyakran más részre vitetődik. . . . . *ugyan ott.*
A' testnek ezen gyuladásban tőrteno urűlései (*evacuationes*. . . . . *ugyan ott.*
Álmosító szereket ebben a' nyavalyában vigyázva kell adni. 58
Némely Betegek még azutánn-is eszek nelkűl beszéllnek, minekutánna ez a' nyavalya meg-gyógyittatik. . . . . *ugyan ott.*
ÁGYÉK-HÁRTYÁNAK GYULADÁSA felette veszedelmes. . . . . I. *Rész.* 128
Az ő Jelei. . . . . *ugyan ott.*
Orvoslása. 129
ÁLLANDÓ FORRÓ HIDEG. Lásd. Forró Hideg.
ÁLMOTLANSÁG az forró didegben. Lásd. Forró Hideg. . . . . .
ÁNGLIAI BETESÉG. Lásd. Gyermekek nyavalyái.
ANTAL TŰZE. Lásd szent Antal tűze. . . . . .
ÁJULÁSA a' vájudó Aszszonynak. Lásd szűlő Aszszonyok Nyavalyai. . . . . .
ARANY-ER folyó, és vak avagy nem folyó. II. *Rész.* 55
Kétféle: külső és belső. . . . . *ugyan ott.*
Gyuladással-is, gyuladás nélkűl-is jár. . . . *ugyan ott.*

Tőb

Többire rendeſen foly..... 56
és haſznos..... 57
Ha pedig hirtelen meg-állittatik, akkor felette veſzedelmes nyavalyák támadnak..... *ugyan ott.*
Annakokáért illyenkor azon kell igyekezni, hogy az arany-er mezint meg-indulyon..... *ugyan ott.*
Ha igen ſzűken foly, miképpen lehet bővebben folytatni..... 59
Ha igen bőven foly, akkor azon kell igyekezni, hogy ſzűkebben és tſendeſebben folyan.. *ugyan ott.*
A' vak, vagy-is a' nem folyó arany-ernél mire kell vigyázni..... 60
A' meg gyuladott vak arany-ernek orvoslása. *ugyan ott.*
Ha fenévé válna, mit kellene tſelekedni..... 61
Ha genvettséggé válna, mit kellene tſelekedni. *ugyan ott.*
Ha üres utakat (*ſinus*) és tsö-fekélyeket (*fiſtulæ*) tſinál, akkor hogy kell orvoſolni..... 62
A' rendes arany-er-folyáſſal hogy kell bánni?. *ugyan ott.*
A' rendetlen arany er miből ſzármozik, és miképpen távoztatik-el..... 63
Ha régi meg-keményedett tſomokká vált vólna, hogy kellene a' beteget orvoſolni..... 64
A' meg gyuladott belső arany-ertől gyakran keménv haſ-fajás támad..... 65
Az arany-er helyett gyakran vért vizellik a' beteg..... *ugyan ott.*
Némelly arany-eres Betegek minden haſmenéskor nagy fájdamat éreznek..... *ugyan ott.*
A' belső arany-er gyakran hoſzſzu tſomokká válik; ezek a' tſomok ſokſzor az haſmenéskor ki-bunnak..... 66
Néha pedig ezen ki-butt tſomók künn ſzorulnak, nagyon meg-gyuladnak, avagy fenévé válnak..... *ugyan ott.*
Némellykor az arany-ernek minden jelei meg-jelennek, és az erek mégis fel-nem-dagadnak.... 67
A' véghurkából néha valami tſipős nedveſség izzad-ki, melly nagy égető fájdalmat okoz *ugyan ott.*
Az Aſzſzonyi ſzemélyek minekelőtte az havi tiſztulás meg-indul, néha az arany-erekben mindenkor nagy fájdalmat éreznek..... 68

AZ SZONYI NEMEK' KÜLÖNÖS NYAVALYÁI..... II. *Réſz*..... 105

Hóſzám-

Hóſzámnak avagy Havi Tiſztuláſnak mi neve-
tetik, és mirŏl okoztatik..... 106
Az Havi Tiſztulás nem betegs'g akár bŏven,
akár ſzŭkŏn folyan, ha azonban az Aſzſzonyi
Személyek egéſségeſek..... *ugyan ott.*
Az Hóſzám kŭlŏmbkŭlŏmlféleképpen jár.. *ugyan ott.*
Azok az Aſzſzony-emberek, a' kiket az hóſzám
nem jár, nem minnyájan magtalanak; azok
ellenben, a' kiket az hóſzám vénség miatt
nem jár, minnyájan magtalanok... *ugyan ott.* és 107
A' Lépnyokat addig Férjhez adni nem jó, mig
az hóſzam meg-nem-indul..... *ugyan ott.*
A' Leg-elsŏ Hóſzám néha igen kŏnnyen, néha
pedig igen nehezen indul-meg..... *ugyan ott.*
Az Hóſzám gyakran meg-jelenik, és azután me-
gint egy-néhány hólnapokig el-marad..... 108
Sokkal többször történik az, hogy a' teſtben lé-
vŏ nyavalyák állitsák-meg az Hóſzámat,
mint-ſem az, hogy a' meg-állatt 's meg reke-
dett Hóſzám azon nyavalyákot okozza. *ugyan ott.*
A' Leg-elsŏ Hóſzámnak Jelei..... 109
Hogy kell akkor az Aſzſzonyi ſzemélyekkel bán-
ni..... 110
A' Vérnek bŏvsége gyakran minden havi tiſz-
tuláskor nagy bajokat ſzerez..... 111
A' Vernek taknyoſsága-is ſokſzor ſzintén ollyan
nagy Bajokat ſzerez..... 112
A' Teſtnek gyengesége-is, és a' gŏrtsŏk hasanló
bajokat gerjeſztnek..... 113
Az Hasban avagy a' Nádrában (méhben) lévŏ
meg-keménvedések az havi tiſztuláſt igen fáj-
dalmaſá teſzik..... *ugyan ott.*
Az Hóſzám gyakran minden nyilván való ok
nélkŭl meg-reked 's el-marad..... 114
Havi tiſztuláſt erŏs orvoſságokkal hajtani minden-
kor ártalmas; gyenge ſzereket néha lehet meg-
próbálni, de mikor..... *ugyan ott.*
Az Hoſzſzas nyavalyák, és az igen bŏv ŭre-
ſedések (*evacuationes*) után az Hóſzám el-
marad..... 115
Gyakran a' kemény elme-indulatok és meg-
hidegŭlés utánn-is el-marad..... *ugyan ott.*
A' Gvenge Aſzſzonyi ſzemélyeknél ez tſak tſe-
kély okból-is meg-történik..... 116

A'

A' Meg-rekedett hóſzam néha igen hirteleu és bóven meg-indul..... *ugyan ott.*
Az Havi Tiſztulás gyakran ſokáig tartó Vérfolyáſsá válik..... 117
Avagy a' tiſzta friſs vér helyett ſzünetlen valami ſükeres enyves, feketés, taknyos vér foly..... 118
Melly néha igen tſipős..... *ugyan ott.*
Midón a' vér folyás ſokáig tart, akkor a' méhben gyakran gonoſz indulatu meg-kemenyedések, avagy rákfenés fekélyek vagynak. *ugyan ott.*
A' Gyenge ſzemélyeknél igen ſokſzor az havi tiſztuláſnak előtte avagy utánna valami taknyos, feiéres matéria foly..... 119
Ez a' Feiér Folyás a' teſtet néha igen bőv avagy igen ſokáig tartó folyásával meg erőtleniti. *ugyan ott.*
Az Aſzſzonyi Személyek ſzemérem-teſtének tiſztátalansága és kemény avagy gyakor izgatáſa is feiér folyáſt okoz..... *ugyan ott.*
Az Aſzſzony-emberek feiér betegségének (chlorosis: die Bleichſucht.) Jelei és orvoslása.... 120
A' Feiér folyás gyakran a' Nadrának meg-taknyoſadásától ſzármazik..... 121
Ha igen bőven foly, avagy ha igen ſokáig tart, akkor néha ſarvadást (eine Abzehrung) kövötkeztet..... 122
Gyakran el-muljik, és azután taknyos pőkés kő. vőtkezik..... *ugyan ott.*
Néha igen tſipős, rágó, és bődős..... *ugyan ott*
A' Méh' gyuladásának és eveſedésének orvoslása..... 123
Az Hóſzám az órögődéſſel ſzúnik, rendetlenű foly, és végre végképpen el-is marad..... 124
Illyenkor néha a' teſtben ſok rendetlenségek történnek..... *ugyan ott.*
Réſz ſzerént a' vérnek bővségétől, réſz ſzerént pedig a' görtsőktől..... *ugyan ott, és.* 125

B.

BÁNYÁSZ-KÓLIKA. Lásd. Hasfájás.....
BELEKNEK fájdalmi és gyuladáſa. Lásd. Hasfájás..
BETEGSÉG. Mi neveztetik ugy..... I. Réſz.....1
Kűlömbféle fulyoſságu..... 2
Közönséges orvoslása.....3
Nem kell minden betegséget hánytatóval avagy hashajtóval orvoſolni kezdeni..... *ugyan ott.*

A' Betegség számiozik a' testnek hig avagy kemény részeinek hibáitól vagy különösön, vagy edgyütt ..... ugyan ott.
Hibái az hig részeknek. Lásd. Folyó Részei a' testnek.....
— a' kemény részeknek. Lásd. Kemény Részei a' testnek.....
A' Betegségnek nagyságáról és veszedelmes vóltáról..... 6
Orvoslása a' Betegségnek midőn sok veszedelmes történetek edgyütt vagynak..... ugyan ott.
— midőn az okok tudva nintsenek..... 7
Minden Betegségnek vagynak külső okai-is. Lásd. Okok.....
A' Gyenge és Nyomorék személyek könnyen meg-betegednek..... 10
Jelei a' Beteg'jó és rosz állapottyának..... 11 és 12
BUJADÖG. Lásd. Frantz.....

C.

CALCULUS. Lásd. kövek a' vesékben és az hugyas hójagban.....
CATARRHUS. Lásd. Nátha.....

D.

DAGANAT a' betegség' mátériájának másuvavitelétől. Lásd. Forró Hideg.....
DŰHŐSSÉG az agyvelőnek és az ágyékhártyának gyuladásában. Lásd. Agyvelőnek gyuladása, Agyékhártyának gyuladása.....
DOBOK. Lásd. Frantz.....

E.

ÉGETETT erős italt (*pálinkát*) kik ihatnak? ..1. Réz... 9
ELEDEL a' Forró Hidegben. Lásd. Forró Hideg.
EGY-NAPI HIDEGEK. Lásd. Napos Hidegleléſek.
ÉMELYGÉS. Lásd. Okádás.....
EPE-HÓJAGBAN termett kő. Lásd. sárgaság.
ER. Lásd. Arany-er.....
ÉRVERÉS.....1. Rész..... 12
EVESEDÉS (*suppuratio*) Lásd. Gyuladás.

F.

FARSÁBA. Lásd. Kőszvény.....
FÉLBENHAGYÓ HIDEGLELÉS. Mi légyen. ..... II. Rész. 1
Rázó hidegnek-is hivattatik..... ugyan ott.

sok-

Sokféle terméſzetű. . . . . *ugyan ott.* és 2
Jelei: Fázás. . . . . *ugyan ott.*
Forróság és Izzadás. 3
Midőn rendes (*regularis*), hogy orvoſoltatik. *ugyan ott.*
Midőn a' gyomor meg-romlik, hogy orvoſoltatik. 4
Az Érvágás ritkán ſzűkséges, de akkor-is, a' mikor ſzűkséges, okoſon kell vele bánn 6
Az Engedetlen félbenhagyó hidegleléſek miképpen orvoſoltatnak. 7
Az Kina-héjnak haſzna és kártétele. 8
A' felette ſulyos és veſzedelmes félbenhagyó hidegleléſeket gyakran mindgyárt eleinten megkell-fojtani. . . . . *ugyan ott.*
Illyenkor mire kell vigyázni. 9
Az hoſzſzu oſtromu minden-napi, és kettős oſtromu harmad-napi félbenhagyó hidegleléſeknek orvosláſa. 10
Ezek a' forrózó (*remittens*) hidegleléſeknek lenni láttzató félbenhagyó hidegleléſek gyakran igen veſzedelmeſek. 11
Ezeket mindgyárt kezdetben Kina héjjal megkell-állitani; a' betegek azután többire mindenkor fel-dagadnak. 12
Az őſzi negyed-napi hidegleléſek közönségeſen felette engedetlenek. . . . . *ugyan ott.*
Az ő Jelei és orvosláſa. 13
Azoknak a' félbenhagyó hidegleléſeknek orvosláſa, mellyek forró hidegekkel, avagy gyulaſztó hidegleléſekkel őſzve-foglaltatnak. 14
A' Lárvás félbenhagyó hidegleléſeknek orvosláſa. . . . . *ugyan ott.*
Azoknak az engedetlen negyed-napi félbenhagyó hidegleléſeknek orvosláſa, mellyek izzadás nélkül végződnek. 15
Azoknak a' félbenhagyó hidegleléſeknek orvosláſa, mellyeknek féſzke a' mejben vagyon. . . . 16
FENE. Lásd. Gyuladás. . . . . .
FEJÉR BETEGSÉG (*chloroſis*). Lásd. Aſzſzonyi nemek' nyavalyái. . . . . .
FEJÉR FOLYÁS (Fluor albus.) . . . . . *ugyan ott.*
FOG-HASADÁS (*Dentitio.*) Lásd. Gyermekeknek nyavalyái. . . . . .
FOLYÁS (*bőſzami.*) Lásd. Aſzſzonyi nemek nyavályái.
— (*fejér.*) Lásd. . . . . *ugyan ott.*

a'

—(*a' véghurkán lévő vérerekből.*) Lásd. Aranyer..
—(*A' gyermekágyos Aſzſzonyoknál.*) Lásd. Gyermekágyos Aſzſzonyoknak Nyavalyái....
FOLYÓ Réſzei a' teſtnek, és az ő hibái.....I. Réſz.. 4
FÓTOK a' gyermekeken. Lásd. veres Himlő.....
FORRÓ HIDEG. Jelei.....I. Réſz.....19
Gerjeſztő okai..... 20
Jelei a' gyenge 's egyes forró hidegeknek..... *ugyan ott.*
A' gyengébb forró hidegeknek orvoſlaſa..... 21
A' keményebb és ſulyoſobb forró hidegeknek jelei és orvoſlaſa..... *ugyan ott.*
Mikor a' gyomor terhelve vagyon, mit kell tſelekedni..... 22
Mikor a' belekben valami ki-hajtandó matéria vagyon, mit kell tſelekedni..... 23
Mire kell vidgyázni az okádtató és hashajtó ſzerekkel való éléskor..... *ugyan ott.*
Mitſoda erejű orvoſságokkal orvoſoltatik továbbá a' forró hideg..... *ugyan ott.*
Mikor a' forró hideg kúlonös ſulyos történetekkel jár hogy kell a' beteget orvoſolni..... 24
Ha a' fő felette nagyon fáj, mit kell tſelekedni..... *ugyan ott.*
Ha az inak rángatódnak, és ha a' beteg nehezen lehell 's hurut..... 26
Ha a' beteg nem alhatik..... *ugyan ott.*
Ha a' vér rothad..... 27
Ha az or-vér meg-indul..... 28
Ha okádás kövétkezik..... 29
Ha az has meg indul..... 30
Ha turhát vagy sűrű taknyot kezd a' beteg pökni..... *ugyan ott.*
Ha erőſſen 's bőven kezd a' teſt izzadni..... 31
Ha a' betegségnek matériája valamely réſzre viretődik, és daganorot tſinál..... 32
Ha a' bőren valami fűtök vagy fokadékok kiűtnek..... *ugyan ott.*
Leheté előre meg-tudni, hogy a' bőrön valami ki-fog-űtni..... 33
Jelei a' ki-űtéſeknek..... *ugyan ott.*
Hogy kell a' ki-útéſeket orvoſolni. *ugyan ott.* és 34
A' Kása avagy Kolos Himlőnek jelei..... 35
A' Petetſnek avagy Náthaſzeplőnek jelei.. *ugyan ott.*

Hogy kell a' beteggel bánni, mikor a' ki-ütéſek megint viſſza-ütnek..... 36
Ha hideg' miatt verödtek-viſſza..... *ugyan ott.*
Ha elme-indulattól ütettek-viſſza..... 37
Ha ártalmas étel' miatt mentek viſſza.. *ugyan ott.*
Ha ok nélkül tűntek-el..... *ugyan ott.*
Ha a' ki-ütéſeknek matériája a' ſobe-viretödik, hogy kell orvoſolni..... 38
Néha a' ki ütéſeknek matériája viſſza verödik, és a' teſtből más uton kitakarodik..... 39
A' forró hidegekről közönséges jegyzéſek..... *ugyan ott.* és 40
A' forró hidegben fekvő betegeknek táplálá a, és továbbvaló gondviſeléſe..... *ugyan ott.* és 41
FOJOSÓ. Lásd. Orbántz.....
FÖ-FÁJÁS a' forró hidegben. Lásd. Forro. hideg....
FRANTZOS NYAVALYÁK. Lásd. Frantz.....
FRANTZ, Bujadóg ſzűnetlen jelen való és lappangó peſtis..... II. Réſz..... 78
Mindenkor máſról ragad-el..... *ugyan ott.*
Az el ragadáſnak módgyai..... 79
Ez a' nyavalya többire mindenkor leg-előbb azon a' réſzen űt-ki, a' mellyikre ragadott..... 80
De mégis néha a' teſtben minden kártétel nélkül marad, avagy a' ſzokatt üreſedéſekkel (*evacuationes*) a' teſtből ki hajtatik.... *ugyan ott.*
Első jelei az el ragadáſnak..... 81
A' nyavalya tovább hot, és kivák a' tſontokig a menven..... *ugyan ott.*
Avagy a' bőrön valamj tſunya poklos varakat 's fekélyeket gerjeſzt..... 82
A' torokban, a' nyelven, és az orran rágó fekélyek-is támadnak..... 83
Az Ikráshuſok (*glandulæ*) gyakran meg-rákſenéednek..... *ugyan ott.*
A' Nagy fekélyek az egéſz kövér bört megemélztik..... *ugyan ott.*
Avagy fel-haſagattyák, és kérges haſadákokat gerjeſztnek..... 84
Gyakran orvoſolhatatlan vakság támad.. *ugyan ott.*
A' Frantz néha a' belső tagokra verödik, és azokat egéſzſzen meg-emélzti..... *ugyan ott.*

Néha a' szűlő részekbe, szemérem testekre ón-tődik, és azokat hamar meg-vesmegeti. *ugyan ott.*
Kezdetben többire csak külőnös részekre esik .. 85
Jelei az Ondófolyásnak (*gonorrhœa*), avagy a' vizelló tsö fekélyének..... *ugyan ott.*
Gyakran az egész makk meg-gyulad, avagy a' makkan és a' makkat bé-boritó bőrön valami rágó fekélyek támadnak..... 86
A' meg-gyuladatt első bőr (*præputium*) nála az egész makkat bé-borittya, avagy a' makknak háta megé mint egy nyakravaló le-luzódik..... *ugyan ott.*
A' kifolyó matériának mérges vóltáról a' szinből szoktunk itélni..... *ugyan ott.*
Ha az Ondófolyás (*gonorrhœa*) felette mélyen bé-hat, akkor tsőfekélyek (*fistulæ*), szünetlen való vizellet-tsepegés, és el-hervasztó (*auszehrender*) meg-folyások támadnak..... 87
Az Ondófolyásnak orvoslása..... *ugyan ott.*
Néha az ondófolyásnak orvoslása nem igen könnyű..... 88
Orvoslása a' leg-fulvosolb gyuladásnak..... 89
Ha a' ki-folyó matéria szünetlen zöldön és barnán marad..... *ugyan ott.*
Az ondófolyásnak orvoslásában a' bé fetskendezésekkel okosan kell bánni..... 90
A' ki-folyó matéria gyakran igen sürü, és enyves, avagy igen hig, és tsipős... *ugyan ott.*
Mikor szabad gyengén állitó orvosságokat bé-fetskendezni..... 91
Ón-mérzel tinált orvosságokat sokszor bé-fetskendezni ártalmos..... *ugyan ott.*
A' Balsamusos szerek-is ártalmasok, ha idő előtt bé fetskendeztetnek..... *ugyan ott.*
Orvoslása a' régi avagy engedetlen és gonosz indulatu Ondófolyásnak..... 92
A' meg-gyuladatt makknak (*glans penis*) és első bőrnek (*præputium*)..... *ugyan ott.*
A' szemérem testen gyakran valami fonnyadt lágy daganat marad-hátra..... 93
Illyenkor minden spiritusos orvosságot el-kell-kerülni..... *ugyan ott.*
Az első bőrt-is igen nagy ok nélkül fel-nem-kell-metszeni..... *ugyan ott.*

Orvoslása a' makk és az elsô bôr-fekélyeinek és kinövéseinek..... 94
Bujamirigynek, 's Dobnak mi neveztetik.. *ugyan ott.*
Okai..... *ugyan ott.*
Orvoslása..... 95
Ha igen nagyon meg gyuladtok és fájnak..... 96
Ha evesednek (*eitern*)..... *ugyan ott.*
A' Tôkök daganattyai éppen ugy orvosoltatnak..... *ugyan ott.*
A' középhusban (*perinæum*) támadt tályogoknak orvoslása..... *ugyan ott.*
A' szeméremtest, a' Bujamirigyek, és a' Tôkök gyakran fenébe esnek..... 97
Minden külônös tagban fészkeltetett frantzos nyavalyák hasonlóképpen orvosoltatnak. *ugyan ott.*
Orvoslása a' frantzos fekélyeknek és tsontfenéknek..... *ugyan ott.*
A' torok-és szemtájásoknak..... *ugyan ott.*
A' torok és or-fekélyeknek..... 98
A' fûge-sûmöltseknek..... *ugyan ott.*
Minden efféle nyavalyákban lehet kenéssel is orvosolni..... *ugyan ott.*
De mégis az ôszve elegyitett orvoslás leg-jobb, és miból áll..... 99
A' Frantzos gyuladásokban és hasonló kemény Hideglelésekben a' kénesôs orvosságok ártalmasok..... *ugyan ott.*
Mert illyenkor a' frantznak matériája az hideglelés által meg-emésztôdik, és azután a' testből ki-takarodik..... 100
Illyenkor gyakran külsô-himlô forma fokadékok ûtnek-ki..... 101
A' Frantzos matéria a' frantzos hideglelés után külömb-külömbféle részekre vitetôdik.. *ugyan ott.*
A' Nyálfolytató orvoslás ártalmas..... 102
A' Nyáltolyást hogy lehet el-kerülni.... *ugyan ott.*
Leg-jobb kénesôs szerek. De mégis azokat minden Betegek meg-nem szenvedhetik..... 103
Az Aszszonyi személyek frantzos nyavalyán éppen ugy orvosoltatnak, mint a' Férfiaké.. 104
A' Nádrahüvely fekélyeinek orvoslása... *ugyan ott.*
A' Nádrahüvely kemény daganatinak és gyuladásinak orvoslása..... 105

FULLADÁS. Jelei..... I. Rész.. 107
Okai..... 108
Orvoslása, ha görtsökt l származik.... *ugyan ott.*
Ha a' tüdőnek erőtlenségétől származik..... 109
Orvoslása a' véres fulladásnak..... *ugyan ott.*
— A' taknyos fulladásnak..... 110
— Ha viszfra-veretett podágrától, kőszvénytől, rühtől, 's a' t. túnad..... 112
— Ha a' gyomornak terhétől vett eredetet. *ugyan ott.*
FULLASZTÓ HURUT..... I. Rész.. 123
Jelei..... 124
Orvoslása..... 125
Néha nem annyira a' takonytól, hanem inkább a' vérnek bővségétől származik..... 126
Néha sem a' takonyosságtól, sem a' vérnek bővségétől nem vészen eredetet..... 127
FUTASÓ KŐSZVÉNY. Lásd. Kőszvény.....
FÜGESÜMÖLTS. Lásd. Frantz.
FÜLNEk GYULADÁSA. Jelei, és orvoslásai ..... I. Rész.... 63

G.

GELESZTÁK. Mi okból származnak..... II. Rész.. 53
Különböző nemei..... *ugyan ott.*
Jelei..... 54
A' Laposés galand geleszták gyakran igen engedetlenek..... *ugyan ott.*
Orvoslása..... 55
A' Kis gyermekekben. Lásd. Gyermekek Nyavalyái.....
GENYETTSÉGESEDÉS. Lásd. Gyuladás.....
GÖRTS a' torokban mint egy golyóbis. Lásd. Torokfájás.....
GÖRTSNÁTHA. Lásd. Fullasztó Hurut.....
GUTTAÜTÉS. Jelei..... I. Rész.. 244
Okai..... 245
Kik hajlandók a' guttaütésre..... 246
Jelei a' véres Guttaütésnek..... *ugyan ott*
Orvoslása..... 247
Jelei a' forró guttaütésnek a' kódos, és hideg levegő égtől..... 249
Orvoslása..... 250

A' viſzſza veretett gőzölgéſtől támadt guttaütés. 251
Jelei a' taknyos-avagy vizes guttaütésnek. 252
— Orvoslása. 253
Miképpen lehet a' guttaütéſt elkerülni. 254
A' Guttaütésben meg hólt emberek gyakran éppen olly ſzinűek, mint a' leg egéſſégeſebbnek; ez a' történet természet ſzerént való okból ſzármazik. 255
GYERMEKÁGYOS ASZSZONYOK NYAVALYÁI. II. Reſz. 139
Miképpen kell az illyenekkel bánni. 140
A' Gyermekágybeli Tiſztulás, és a' Tejes Hideglelés mi? ..... *ugyan oth.*
Kőzönséges orvoslása a' Gyermekágyos Aſzſzonyoknak. 141
Mikor a' Szűlés után igen ſok vér foly, és az Aſzſzonyok el-ájulnak, mit kell tselekedni. 142
Orvoslása a' vérfolyáſnak, ha alutt vér, avagy a' nádrapogátsának egy réſze még a' méhben benn vagyon. 143
Jelei annak a' vérfolyáſnak, a' melly a' méhnek felette nagy kifeſzűlésétől ſzármazik. 144
A' ſzűlés után való fájdalmaknak. 145
A' kemény tejes hideglelőſnek. ..... *ugyan oth.*
A' tsesek' gyuladásának. 146
Az illyen gyuladaſok könnyen genyettséggé avagy kemény daganatokká válnak. ..... *ugyan oth.*
Orvoslása a' Tsets-bimbók' gyuladásának avagy ſebeinek és fájdalminak. 147
A' felette bőven avagy ſzűkön folyó gyermekágybéli tiſztuláſnak. 148
A' viſzſza-veretett 's meg-rekedett gyermekágybéli tiſztuláſnak. 149
A' Gerincekágyos Aſzſzonyok gyakran Haſmenésbe (*Diarrhœa*) eſnek, és a' tiſztulás elmarad. ..... *ugyan oth.*
A' viſzſza-tért téjnek orvoslása. 150
Néha ebből ſulyos kőſzvény támad. ..... *ugyan oth.*
A' Gyermek-ágyos Aſzſzonyokan ki-űrőtt kőlős himlőknek orvoslása. 151
GYERMEKEKNEK NYAVALYÁI. II. Réſz. 151

Mit kell a' most született gyermekeken megvisgálni.....152
Gyakran a' természeti utak bé-vagynak növe. *ugyan ott*
Orvoslása a' gyenge és hóltakhoz hasanló gyermekeknek, ha halaványn színűek.....153
Ha sederjes színűek, és vérrel meg-vagynak tőltve. ..... *ugyan ott*
A' sok takony a' friss-gyermekekbenn-is gonosz történeteket okoz.....155
A' Gyermek-szurok mi? ..... *ugyan ott.*
Ha tsipós, akkor gyakran nyavalyarontást, hasrágást, és gyuladásokat gerjeszt.....156
Mikor kell a' kis gyermeknek leg-előbb tsetset adni.....157
A' most születet gyermekek gyakran nem szophatnak, mivel a' nyelvek, és az ajakak lebessek, avagy fekélyesek.....158
Jelei, és orvosságai a' gyermekek gyomrában meg gyűlt savanyóságnak..... *ugyan ott.* és 159
Az állító és ószve-huzó orvosságok a' gyermekeknek nagy hasat, az hasban keménységeket, és néha orvosolhatatlan szarvadást (Verhebrung) okoznak.....160
A' savanyóságtól gyakran nyavalyaron ások támadnak, hogy kell az illyen gyermekeket orvosolni, ha a' nyavalyarontás azután-is még tsak meg-maradna, minekutanna már a' testből minden savanyóság ki-haitotott. *ugyan ott*
A' Főben meg-gyűlt takony sulyos és veszedelmes nyavalyarontásokat gerjeszt, néha halált is hoz..... *ugyan ott*
Nyavalyarontást a' Dajka-is okozhat.....16
Meg-leheté azt a' Dajkát tartani, a' kinek Havi Tisztuláss rendesen folyt..... *ugyan ott*
A' Most született Gyermekek gyakran sárgasagba esnek.....16
Az ajakoknak, fog-husnak, nyelvnek, és toroknak fekélyeit a' kis Gyermekekben hogy kell meg-gyógyitani..... *ugyan ott*
Kivált ha valami fejér, vastag bórrel bé vagynakborítva..... *ugyan ott*
A' Gyermekeknek ábrázattyán, fején, 's a' t. kiütött gonosz pattanásoknak orvoslása.....16

A' ſzáraſztó és ónos orvoſ ágok itten felette ártalmaſok. ..... *ugyan ott.*
Orvoslása a' kemény haſnak. 164
A' kettős Tagoknak, avagy az ugy nevezett Anglusi Betegségnek. ..... *ugyan ott.*
A Tiſz a, friſs, és ſzáraſz levegő ég az illyen betegeknek igen haſznos. 165
A' Geleſztás Gyermekeket hogy kell orvoſolni. ..... *ugyan ott.*
Orvoslás mikor a' fogok haſadnak. 166
Mikor ki-ütögőtnek. ..... *ugyan ott.*
A' Gyermekek illyenkor gyakran kemény Hideglelést inrángatódáſokkal, és nyavalyarontáſſal edgyütt ſzenvednek. ..... *ugyan ott.*
Mikor lehet a' fog-huſokat fel-metszeni. 169
Az Apró Gyermekek hideg időben igen könnyen Náthába avagy Hurutba eſnek. ..... *ugyan ott.*
A' Tűdő gyakran turhával, takonnyal teli vagyon, mellyet a' kis Gyermekek ki-nem-pokhatnek. ..... *ugyanis ott.*
Orvoslása a' kis Gyermekek fullaſztó Hurutyának. 170
GYERMEK' SZEPLŐK. Lásd. veres Himlő. ....
GYOMOR-ÉMELYGÉS. Lásd. Okádás. .....
GYOMOR-FÁJÁS. Lásd. Gyomor-görts. .....
GYOMOR-GÖRTS. Még miképpen nevezetik. ..... I. Réſz. 136
Gyakran görtsöktől támad. ..... *ugyan ott.*
Tſipoſségtól, avagy a' gyomorban lévő emészthetetlen matériáktól. 137
Savanyóságtól. 138
Takonytól. ..... *ugyan ott.*
Forratlan italtól, ugymint bortól, ſertől, 's a' t. 139
A' gyomorban támadt meg-keményedéſektől. ..140
GYOMOR-GYULADÁS. I. Réſz. 133
Jelei, és orvoslása. 134
Genyetſséggé-is, és fenévé válik. ..... 135.
GYOMOR-RÁGÁS. Lásd. gyomor-gorts. .....
GYOMOR-ÉGÉS. Lásd. Gyomor-görts. .....
GYULADÁS kőzönségeſen mi? I. Réſz. ..... 49.
Miképpen végződik. 50
Végződhetik 1.) El-oſzlás által. ..... *ugyan ott.*
Illyenkor kőzönséges orvoslás. 51

Az érvágás iránt jegyzés. ..... *ugyan ott.*
2.) Genyettség által. 52
Illyenkor orvoslás. ..... *ugyan ott.*
3.) Fene által. 53
Illyenkor orvoslás. ..... *ugyan ott.*
GYULASZTÓ HIDEG. Lásd. Gyuladás. és Forró Hideg.

H.

HÁNYÁS. Lásd. Okádás. .....
HARMAD-NAPI HIDEG. Lásd. Félbenhagyó Hideglelések. .....
HAS-FÁJÁS. Gyakran a beleknek gyuladásától támad. I. Rész. 145
Ennek jelei. ..... *ugyan ott.*
Orvoslás. 146
Az Hasfájás gyakran kemény okádással orvosoltatik. 147
Hidegtől-is származik. 148
Meg-romlatt epétől, és tsipősségtől-is, 's a' t. vészen eredetett. 149
A' berekben meg-szorult 's meg-keményedett emésztettől-is. ..... *ugyan ott.*
Leg-gonoszabb neme az hastájásnak az, a' melly óntól, vagy más érztől, származik. 150
Orvoslása, és el-távoztatása. 151
HASMENÉS. Miből áll. I. Rész. 154
Néha hasznos. ..... *ugyan ott.*
Gyakran a' Rothatt Hideglelésekben meg jelenik. 155
Vészen eredetett gyakran hidegtől. 156
Forrásban lévő italaktól-is, és gyümöltstől, 's a' t. 157
Kemény elme-indulat utánn-is. 159
Sok emberek esztendőnként kéttzer, tavaszszal és őszszel önként hasmenésbe esnek. ... *ugyan ott.*
HASMENÉS ÁLTAL történő tisztulás a' Forro Hidegben. Lásd. Forró Hideg. .....
HAS-RÁGÁS. Lásd. Hasfájás. .....
A' Gyermekeknél. Lásd. Gyermekek Nyav.
HAVI TISZTULÁS. Lásd. Hoszám. .....
HIDEGI ELÉS közönségesen. Mi? I. Rész. 13
A' Vérnek fel-forrásától. Lásd. Napos Hidegek.

A' gyenge és kemény Forró Hidegekről... 14. és 15
A' Betegség Matériájának nyers állapottyáról... 15
A' Betegség matériájának emésztéséről (*Coctio*), és az ezen időkben szükséges közönséges orvoslásról... 16
A' Változásoknak és Jelenésseknek ideiéről. *ugyan ott.*
Miképen kell illyenkor a' Betegekkel bánni?.. 17
Erre következő üresedések, vagy-is tisztulások, és ekkor mi tapasztaltatik..... *ugyan ott*, és 18
A' Betegség matériájának másuvavitele (*Uebertragung*), és mellette valami fel-jedzések... 18
Állandó Forró Hideg. Lásd. Forró Hideg.....
Frantzos Hideglelés. Lásd. Frantz.....
Teles Hideglelés. Lásd. Aszszonyi nemek' különös nyavalyái.....
Gyulasztó Hideglelés. Lásd. Gyuladás.....
Hideg, avagy Rázó Hideglelés. Lásd. Félbenhagyó Hideglelések.....
Náthahideg. Lásd. Kószvény.....
Epés Hideg. Lásd. Rothatt Hideg.....
Rothadástol való Hideg. Lásd. Rothatt Hideg.
Hagymáz Hideg. Lásd. Rothatt Hideg.....
Egy Napi Hideg. Lásd. Napos Hideglelés.
HIDEG HIDEGLELÉS. Lásd. Félbenhagyó Hidegelések.....
HÓJAGOS HIMLŐ. I. Rész. 183
Külömbőző természetű. 184
Mérges vólta nem függ az esztendőknek járásáról..... *ugyan ott.*
Jelei a' jó indulatuaknak.....185
Ki-ütése a' bőrre..... *ugyan ott.*
Evesedése, érése. 186
El-száradása. 187
Az Hójagos Himlóben négy idők jegyeztettnek: Elragadásnak Hidegleléše; ki-ütésnek ideie; Evesedés az érlelő Hideglelésel; és El-száradás..... *ugyan ott.*
Folyása, végződése a' jó-féle Hójagos Himlőnek.....188
Jelei az igen sok, avagy ősze-folyo Hójagos Himlőnek..... *ugyan ott.*
Jelei a' gonosz indulatú Hójagos Himlőnek....189

Az elragadáſnak Hidegleléſében gyakran ínrángatódáſok, görtsök, avagy nyavalyarontáſok támadnak..... ugyan ott.
Kinté e a' jó-féle Hójagas Himlőnek.... ugyan ott.
A' gonoſz indulatunak..... 190
A' Himlők gyakran, midőn genyettségge telni kezdne, meg-fenéſednek..... 191
A' Leg gonoſzobb Himlőknek ki-ütéſe.. ugyan ott.
Éréſe a' jó és gonoſz indulatu Himlőknek.... 192
Mind a' kétféle Himlőknek el-ſzáradáſa.. ugyan ott.
Az őſzve folyó Himlők az el ſzáradáskor vaſtag kérget avagy vart tſinálnak: Bajok, mellyek azokból kövétkeznek..... 193
Mire kell vigyázni az Himlős nyavalyában. ugyan ott.
Ártalmas tévelygés az Himlőt hevitő ſzerekkel ki hajtani..... 195
Orvoſláſa az elragadás' Hidegleléſének, midőn nem felette ſulyos..... ugyan ott.
Ha egyſzer-'s-mind a' gyomor-is, avagy a' belek meg-vólnának terhelve..... 196
Ha az el'ragadáſnak Hidegleléſe felette ſulyos.. ..... ugyan ott.
A' ſzabad, tiſzta, és mérſékllett levegő ég az Hójagos Himlőnek leg-jobb orvoſsága..... 197
Tovább való orvoſláſa az Himlőnek, ha rendeſen foly..... ugyan ott.
Orvoſláſa a' kemény eveſitő avagy érlelő Hidegleléſnek..... ugyan ott.
Itten is a' ſzabad levegő ég igen haſznos. ugyan ott.
Orvoſlás, ha az Himlők hirtelen viſſza-térnek 's béverődnek..... 198
Az Eveſedéskor a' nyál fulv..... 199
A' Nyál illyenkor gyakran felette sükeres és tſipős..... ugyan ott.
A' Nyelés és a' Lélekzés nagyon meg-nehezedik, ha a' torok valami vaſtag varas hártyával bé boritódik..... ugyan ott.
A' ſzabad levegő ég az el-ſzáradáskor-is haſznos..... 200
Illyenkor az Himlős matéria néha valami réſzre által-vitetődik, avagy uj Hidegleléſt gerjeſtet..... ugyan ott.
Üréſedéſek (*evacuationes*)..... 201
Orvoslaſa a' gonoſz indulatu Himlőnek..... 203

A'

Orvos'ſa a' fenés Himlőknek..... 204
Illyenkor-is a' ſzabad levego ég leg-jobb orvoſság..... 205
Orvoslás, ha a' ſzemek fel-dagadnak..... 206
Ha a' kezek és a' lábok nagyon meg-dagadnak..... *ugyan ott.*
Ha az Himlőnek matériája valami réſzre vitetett és ott valami daganatot tſinált..... 207
Ha az Himlőnek matériája valami hajló tagba vitetödik..... *ugyan ott.*
Ha a' ſzemek meg-gyuladnak..... 208
Ha az Himlő után valami hoſſzas ſzemſſiás, avagy a' ſzemekben valami homályos fótok hátra-maradnak..... *ugyan ott.*
Mikor az Himlő gonoſz indulatu fekélyeket, kóſzvényt, tſontfenét okoz, hogy kell a' beteget orvoſolni..... *ugyan ott.*
HIGRÉSZEI a' teſtnek. Lásd. Folyó Réſzei a' teſtnek.
HIMLŐ (veres), Lásd. Veres Himlő.....
HIMLŐNEK BÉ-ÓLTÁSA. Miképpen vitetödik végbez..... 211
Mettzés által ſris Himlos genyetts'ggel.. *ugyan ott.*
Próbák, mellyek ſoktéle genyettséggel tétettek..... 212
Himlő-pornak bé-dörgölésével.....*ugyan ott.*
A' Béóltás után kovótkező történetek..... 213
Az Himlőknek ki-ütése..... 215
Eveſedéſe, érése..... *ugyan ott.*
El-ſzradása..... *ugyan ott.*
A' Béóltandó ſzemélyt előre el-kéſziteni nem ſzükséges..... 216
Szoros élet-mód (*diæta*) ſem ſzükséges. *ugyan ott.*
Az Himlőzéskor, és az Himlőzéſnek elmuláſa után hogy kell a' beteggel bánni..... 217
De mégis a' betegek ſzabad levegő égben járjanak..... *ugyan ott.*
Az Himlonek Béóltásáról közönséges jegyzéſek..... 219
HÓSZÁM, HÓNAPSZÁM. Lásd. Aſſzonyi nemek nyavalyái.....
HUGYAS HÓJAGNAK Kövei. Lásd. kövek....
HURUT.....I. Reſz..... 122
Okai..... *ugyan ott.*
Orvoſságai..... 122
Fullaſztó. Lásd. Fullaſztó Hurut.....

I.

IZZADÁS a' forró hidegben. Lásd. Forró Hideg..
IJEDÉS az Hószámat meg-állitya. Lásd. Aszszonyi nemek' Nyavalyái.....
Nyavalyarontást okoz. Lásd. nyavalyarontás..
IZEKNEK Fájdalmi. Lásd. kőszvény.....
JÓVÖNDÖLÉS a' forró nyavalyákban bizonytalan. I. Rész. 6

K.

KÁSA-HIMLŐ. Lásd Forró Hideg.....
KEMÉNY Részei a' testnek, és az ő hibái, mellyek néha orvosolhatatlanak..... I. Rész.... 6
KETTŐS TAGOK. Lásd. Gyermekek' Nyavalyái.
KIÜTÉSEK. Lásd. Forro és Rothatt Hideg.....
KI-FOLYÁSA (*evacuatio*) a' viszszaveretett ki-ütések (*exanthemata*) matériájának. Lásd. Forró Hideg.....
— A' meg-emésztett betegség matériájának. I. Rész. 17
KÓLIKA. Lásd. Hasfájás.....
KORSÁG. Lásd. Nyavalyarontás.....
KÖLÖS-HIMLŐ. Lásd. Forró Hideg.....
KŐVEK az epés Hójagban. Lásd. Sárgaság.....
A' Vesékben és az Hugyás Hójagban leg-gyakrabban láttatnak.....II. Rész.....69
Sokfélék.....*ugyan ott.*
Jelei a' vesékben lévő kőveknek.....70
A' Történetek gyakran ostromonként járnak.... 71
A' veséknek kővei mindenkor az Hugyas Hójagba mennek..... *ugyan ott.*
Jelei az Hugyas Hójag kőveinek..... 73
Orvoslása..... 75
Az Hugyas Hójagnak kővei ellen a' mettzés legjobb orvosság..... 76
A' kő a' vizelletnek ki-folyását néha meg-akadályoztattya..... 77
A' kő néha a' vizellő tsőben meg-akad 's meg-reked.....*ugyan ott.*
A' vén Emberek gyakran sok fővenyes matériát vizellenek..... *ugyan ott.*
KŐHŐGÉS. Lásd. Hurut.....
KÖLDÖK-TSŐMŐR (*Cholera*). Lásd. Vérhas....
KŐSZVÉNY (*Arthritis*) Mi légyen,..... I. Rész...173
Külombozó természetű..... *ugyan ott.*
Jelei a' forró kőszvénynek..... 174
Ez a' nyavalya hól a' belso, 's hól a' külső részekre esik.....*ugyan ott.*

Orvos-

Orvoslása a' kőfzvénynek..... 175
Tſendefitő orvoſságokat (*opiata*) mikor kell 's lehet adni..... 176. és 177
Orvoslása a' meg-kőlt tésta forma daganatoknak, mellyek a' kőfzvény után hátra maradnak..... 177
A' kólős Himlő, ha ki-ját, gyakran az egéfz nyavalyát el-hajtva..... *ugyan ott.*
A' vizes daganatoknak más külső réfzre való által-vitelek..... 178
Belső réfzekre való által-vitelek..... *ugyan tt.*
Illyenkori tiſztulások (*evacuationes*)..... 179
A' kőfzvény után gyakran ſokſág valami bád gyattság, és az Hajló Tagoknak meredése, és el-fzáradása még meg-marad..... *ugyan ott.*
Orvoslása a' kőfzvénynek, mikor gyuladás és Hideglelés nélkül vagyon..... 180
A' kemény és hofzfzas Farsábát hogy kell orvoſolni..... 181
A' Náthafolyáſnak (*Rheumatiſmus*) tſipős matériája a' belső Réfzekre is be-veródik..... 181
Ez a' nyavalya gyakran orvoſolhatatlan meredést (Ettiſigkeit), avagy Tſontfenét (Bein fraß) támaſzt..... 183
Kőfzvény vifzfza-veretett Téitől-is fzármozik. Lásd. Gyermekágyos Aſzſzonyaknak nyavalyái.....
Frantztól okoztatott kőfzvény. Lásd. Frantz...

I.

LÉLEKZÉS fullaſztó. Lásd. Fulladás.....

M.

MAGNAK folvása. Lásd. Frantz.....
MÁSUVAVITELE (*metaſtaſis*) a' ki-ütések (*exanthemata*) matériájának. Lásd. Forró Hideg.....
A' Betegség matériájának. Lásd. ugyan ott.....
MÁJNAK GYULADÁSA. Jelei.....I. Réſz..... 130
Orvoslása..... *ugyan ott.*
Tiſztulásai (*evacuationes*)..... 131
Fveſedése (*ſuppuratio*)..... 132
Kemónyedése (*induratio*)..... 133
Fene (*gangræna*)..... *ugyan ott.*
MELY-VIZKÓRSÁG. Késón vétetődik észre. I. Réſz. 113
Okai..... *ugyan ott.*
Jelei..... *ugyan ott.*

Orvoslása..... 115
A' melynek mettzése (der Brusteinschnitt) gyakran igen hasznos..... 116
Ezen Betegeknek a' lábok nagyon meg-dagadnak; illyenkor hogy kell orvosolni.... ugyan ott.
MELYNEK NYAVALYÁI.....I. Rész.. 75
MELYNEK ÜREGÉBEN lévő Genyettség (*Empyema*). Lásd. Óldalnyilallás, és Tüdő-gyuladás.....
MINDEN-NAPI HIDEGLELÉS. Lásd. Félbenhagyó Hideglelések.....
N.
NAPOS HIDEGLELÉSEK (*Febres Diariæ*) I. Rész. 13
Meddig tartanak..... ugyan ott.
Miképpen végződnek..... ugyan ott.
Mi okból származnak..... ugyan ott.
Némely Embereket Tavasszal és Ősszel ostromolnak..... ugyan ott.
Miképpen orvosoltatnak..... 14
NÁTHA. Lásd. Hurut.....
NÁTHASZEPLŐK. Lásd. Petets.....
NÁTHAFOLYÁS (*Rheumatismus*). Lásd. Kőszvény.
NEGYED-NAPI HIDEGLELÉS. LÁsd. Félbenhagyó Hideglelések.....
NEHÉZ NYAVALYA. Lásd. Nyavalyarontás...
NYAVALYA-RONTÁS.....I. Rész.. 260
Sokféle..... 261
Okai..... 62
Mivel sok okai gyógyithatatlanak, azért magais gyakran orvo olhatatlan..... 263
Az Orvoslásban mire kell vigyázni..... 265
Mire kell vigyázni, ha a' betegnek sok avagy sürü vére vagyon..... ugyan ott.
Ha a' nyavalya sok avagy tsipős epétől és sürü enyves takonytól vészen eredetet..... 266
Ha Lép gőrtsős (*hypochondriacus*) avagy Nádragőrtsős (*hystericæ*) személyekre esik.. ugyan ott.
Ha valami nagy ürülések (*evacuationes*) után a' testnek gyengeségétől származik..... 267
Ha valami viszsza veretett és a' vérbe viszszatért tsipősségtől, avagy természeti tisztulástól ered..... 268
Néha ollyan emberekre esik, a' kik valami különös plántáknak, avagy állatoknak szagát nem szenvedhetik. ..... ugyan ott.

Némely

Némellyek a' Nyavalyarontás előtt az hasaknak alsó részében gyakran valami alkalmatlanságot éreznek..... 269
Avagy a' vér a' főbe sebessen hajtódik. *ugyan ott.*
A' Főben más tsipős nedvességek - is meggyülnek..... 270
Orvoslása mikor a' Beteg a' nyavalyrontás előtt valamelly részében valamitollyast érez, a'mi a' nyavályát okozni láttatik..... *ugyan ott.*
Mikor a' nyavalyának semmi okai, és semmi jelei jelen nintsenek..... 271
Minden nyavalyarontás alatt arra jól kell vigyázni, hogy a' Beteg magát meg - ne sértse..... *ugyan ott.*
Orvoslás mikor az illyen Emberek magokkal el - hitetik, hogy bennek Ördög vagyon, avagy hogy Boszorkányok..... 273
Mikor valaki magát nyavalvarontásba kész akarattal veti, avagy Ördöngösnek és Boszorkánynak teszi..... *ugyan ott.* és 274
OKÁDÁS. Okai és orvoslása. I. Rész..... 141
A' Forró Hidegben. Lásd. Forró Hideg.....
OKAI a' Betegségeknek. I. Rész..... 7
Külsők a' Levegő égben..... *ugyan ott.*
Az Ételben és az Italban..... 8
A' Rothatt vizet hogy lehet meg jobbitani..... 9
Az Égettborral elegyitett vizek hasznok.. *ugyan ott.*
Okok a' Testnek mozgásában..... *ugyan ott.*
A' természet szerént való Tisztulásokban..... 11
Az Álombann..... *ugyan ott.*
ÓLDALNYILALLÁS. Jelei. I. Rész..... 76
Orvoslása..... 77
Mikor a' gyomor avagy a' belek terhelve vagynak. 78
Az Hurutnak ebben a' nyavalyában..... 79
Ha a' Beteg pökni kezd..... 80
Más tisztulások..... 81
Az Óldalnyilallásnak evesedése..... 82
A' Tályognak (*Abscessus*) kifokadása, és orvoslása. 84
A' Tályog gyakran a' melyek üregébe befokad..... *ugyan ott.*
Gyakran az evesedés helyett Kólós - Himlő üt ki. 85
Fene az Óldalnyilallásból..... 86

A' ter-

ÓN-KÓLIKA. Lásd. Hasfájás.....
ONDÓFOLYÁS (*Gonorrhœa*). Lásd. Frantz. ....
ORBÁNTZ. Mi? I. Rész. 232
Gyakran a' belső részekre esik. ..... *ugyan ott.*
Esztendőn által ostromonként gyakran viszszatér. 233
Leg-gyakrabban őrög emberekre esik. *ugyan ott.*
Külömb-külömbféleképpen jár. 234
Orvoslása.....235
Ha annak idejében illendőképpen nem orvosoltatik, utálatos daganattá válik. 236
Néha egyik részről a' másikra buidosik. *ugyan ott.*
Gyakran kemény Hidegleléssel őszve-foglaltatik. 237
Néha felette gonosz-is.....239
Hirtelen a' Tüdőbe avagy a' Főbe bé-verődik. 240
Gyakran vizes nedvességgel telyes.....241
Néha rákfenés keménységgé válik..... *ugyan ott.*
Avagy Fenéve-is. 42
Az Orbántzos daganat néha halavány és vizes. ..... *ugyan ott.*
Az Orbántznak még más nemei-is vagynak; ugymint: Gonosz Tüz; Szent Antal Tüze; Boglár Rosa; Orbántz-Öv; Széles Madzag. 243
OR-VÉRFOLYÁS a' Forró Hidegben. Lásd. Forró Hideg.....

R.

PETETS. Lásd. Forró Hideg.....
PŐKÉS a' Forró Hidegben. Lásd. Forró Hideg.

R.

RÁKFENE (*Cancer*, *Carcinoma*) a' tsetsekben. Lásd. Gyermekágyos Aszszonyok nyavalyái.
RÁZÓ HIDEGLELÉS. Lásd. Félbenhagyó Hideglelés.....
REKEDEZÉS Lásd. Hurut és Gyermekeknek nyavalyái.
RHEUMATISMUS. Lásd. Kőszvény.....
ROTHATT HIDEGLELÉS. Mi légyen.. I. Rész..43
Okai..... *ugyan ott.*
Jelei..... *ugyan ott.*
Orvoslása..... 44
Az okádtató, avagy Hashajtó szerek kezdetben igen hasznasok..... 45

Tovább való orvoslás..... *ugyan ott.*
Gyakran kolós Himlo, avagy Petets üt-ki.... 46
Ebben a' Nyavalyában az érve és (*pulsus*) az Orvost gyakran nagyon meg tsalya..... 47
A' Rothátt Hideg néha kezdetben a Forró Hideghez hasanló..... 48
Illyenkor miképpen orvosoltatik..... *ugyan ott.*
RÜH mitsoda természetü..... II. Rész.... 47
Okai..... 48
Orvoslása mikor gyuladassal ösze-foglaltatik.... 49
A' Var alatt elrejtetett tsipősség szünetlen tovább rágódik..... *ugyan ott.*
Az illyen fekélyekből gyakran sok tsipős nedvesség szivárog ki..... 50
Orvoslása az hideglelés nélkül való Rühnek *ugyan ott.*
Mikor lehet ebben a' Betegségben kivül valamivel élni..... 51
Azok az Irak mindenkor felette ártalmasok, a' mellyekben sok ezüst glét, ón-méz, avagy egér-maszlag vagyon..... 52
A' Viszsza veretet Rühnek orvoslása.... *ugyan ott.*
Frantzos Rühek. Lásd. Frantz.....

S.

SÁRGASÁG mi légyen..... II. Rész. 31
Jelei..... *ugyan ott.*
Gyakran eredetet vészen a' taknyos nedvességektől..... 32
A' májnak gyuladásától..... 33
Avagy valami idő előtt meg-állitatott Fé benhagyó Hideglelésstől, melly a' bé adott orvosságokra néha viszsza-tér..... 34
Néha ostromonként jár..... *ugyan ott.*
Ezek az ostromok többire mindenkor sürü enyves epétől avagy epe kőtől származnak.. 35
Illyenkor hogy orvosoltatik..... *ugyan ott.*
Az illyen Betegektől vagy okádás vagy hasmenés által valami kotsonnyás, porondos, sárgabarnás matéria menyen-el..... *ugyan ott.*
Az illyen ostromok gyakran felette kemények és veszedelmesek..... 36
Az oszlató és fel-olvasztó orvosságokat a' betegek gyakran meg-utályák; illyenkor mit kell tselekedni..... 37
Utólyára a' Betegek többire mindenkor erőtlenek..... 38

A'

A' Sárgaság néha nagy elme-indulatok után a' görtsoktól támad. . . . . *ugyan ott.*
A' sárgaság gyakran sok Hónapakig, sok esztendőkig-is el-tart. 39
Ha igen sokáig tart, és ha az epe-is azonban meg-tsipősedik, akkor felette veszedelmes Rothatt Hideglelést gerjeszt. 40
SKÁRLÁT-HIMLŐ. Jelei . . . . . I. Rész. . . 230
Orvoslása. 231
SCORBUTUS. Lásd. Süly. . . . . .
SIPOLÓ LEHELLÉS. Lásd. Fulladás. . . . . .
SZÉL-UTÉS mi légyen. . . . . I. Rész. . . . 256
Külömbféle. . . . . *ugyan ott.*
Gyakran kővőtkezik guttaütés után. 257
Sulyos Nyavalyák avagy felette bőv üresedések után. 258
Ha a' Tüdő enyves takonnyal meg-telik s' megdugul. . . . . *ugyan ott.*
Orvoslása a' sok vérü Emberekben. 259
SZEM-FÁJÁS a' Bujadogben. Lásd. Frantz. . . . . .
SZEM-GYULADÁS. Miből lehet meg-esmerni. . . . . I. Rész. 59
Okai. . . . . *ugyan ott.*
Orvoslása mikor valami tsipősségtől származi . . . . . *ugyan ott.*
A' valóságos és közonséges gyuladásnak. . . . 61
Hosszas szemfájás a' szemhéjaknak ki-rágatódásatól. 62
SZENT ANTAL TŰZE. Lásd. Orbántz. . . . . .
SZIVDOBOGÁS. Mi ertődik rajta. . . . . I. Rész. 117
Okai. . . . . *ugyan ott.*
Orvoslása ha attól vagyon, hogy a' testben kevés nedvesség vagyon. . . . . *ugyan ott.*
Ha görtsöktől vészen eredetet. 118
Ha a' vérnek bővségétől származik. . . . *ugyan ott.*
Gyakran vérpalánttól avagy az ereknek természet rendin felyül való ki-feszitődésektől okoztatik. 119
Külsű avagy Belső Erőszaktól-is szokatt támadni. 120
SZIV-FÁJÁS. Lásd. Gyomor Görts. . . . . .
SŰKETTSÉG az Agyvelőnek gyuladásatól. Lásd. Agyvelőnek Gyuladása. . . . . .
SŰLY miből számozik. . . . . II. Rész. . . . 41
Közonséges Jelei. 42

Jelei a' Forró sülynek..... 43
Orvoslása..... 44
Gyakran ollyan fekélyeket okoz, a' mellyek hamar fenévé válnak..... 45
Néha a' Betegek minekutánna meg-gyógyulnak a' tagjakban kemény fájdalmat még éreznek. ..... ugyan ott.
Jelei az Hideg sülynek..... 46
Orvoslása..... ugyan ott
Ebben is szoktak fenés fekélyek avagy fótok támadni..... 47
Ez a' nyavalya gyakran kolós Himlővel avagy Rühvel végzódik..... ugyan ott.
SZÜLŐ ASZSZOYOKNAK NYAVALYÁI. ..... II. Rész. 135
Jelei a' közelitő természetszerént való ért szülésnek, és a' szülés munkájinak .... ugyan ott.
Illyenkor mitsoda hibákat éjtnek a' Bábák.....136
A' jól fekvő gyermeknek el-szülése is gyakran sokáik tart, és az Aszszonyt el-erőtleniti. ..137
Mit kell tselekedni minden Szulő Aszszonynál..... ugyan ott.
Jelei és orvoslása a' fattyu fájdalmaknak.....138
Orvoslása a' szülés közben történt ájulásoknak és vérfolyásnak ..... ugyan ott.
Orvoslása a' belső vérfolyásnak.....139
A' Méhnek meg-hasadása felette veszedelmes. ..... ugyan ott.

T.

TAGELESÉS. Lásd. Szélütés.....
TAGOK (kettősek). Lásd. Angliai Betegség. .....
TERHES ASZSZONYOKNAK NYAVALYÁI. Lásd. Viselős Aszszonyoknak nyavalyái...
TEJES HIDEGLELÉS. Lásd. Gyermekágyos Aszszonyoknak nyavlyái. .....
TOROK-FÁJÁS, mit értünk rajta. I. Rész. 63
Jelei a' Torok-gyuladásnak.....64
Orvoslása. ..... ugyan ott.
Evesedése a' Torok-gyuladásnak. 67
Orvoslás illyenkor. ..... ugyan ott.
A' gonosz indulatu Torok-gyuladásnak- 70
Az apró Torokfekélyeknek. ..... ugyan ott.
Orvoslása annak a' Torokfájásnak, a' mellyik vizes daganattól szármozik. 71

A'

A' mellyik meg-keményedet ikráshuſoktól (*Glandulæ*) vészen eredetet. 72
A' mellyik görtsöktől okoztatik. ..... *ugyan ott.*
A' mellyik ſzélütéſtől támad 73
Frantzos Torokfájás. Lásd. Frantz. .....
TŐKŐKNEK. (Teſticuli) dagadáſa. Lásd. Frantz. ..
TŰDŐ-GYULADÁS. Miből lehet meg-ésmérni. ..... I. Réſz. 87
Néha meg-nem-eſmértetik, és ſzélnek gondoltatik. ..... *ugyan ott.*
Az Érvágáſnak ſzüksége. 88
Gyakran az hirtelen történt meg-hülés, fázás után valami állandó kőhéntſelés támad, mellyből roſz ſzokatt kövétkezni. 89
Orvoslása a' Tüdőgyuladáſnak. ..... *ugyan ott.*
A' Pőkéſről ebben a' nyavalyában. 90
Más Tiſzuláſok. 91
Eveſedéſe a' Tüdőgyuladáſnak. ..... *ugyan ott.*
Orvoslás, mikor a' Tályog a' Tüdőnek üregibe bé-fokad. 92
Ha a' Tályog, a' genyettseget a' melynek üregibe önti. 93
Avagy ha igen késöre fokad meg- ..... *ugyan ott*
A' Tüdő néha tsak imitt-amott gyulad-meg... 94
És ſokféle apró fekélyeket támaſzt... *ugyan ott.*
Mi kövétkezik ezekből. 95
A' Tüdőgyuladás gyakran keménységgé válik... 96
Avagy Fenévé válik. 97
A' Rotkatt Hidegleléſtől ſzármazott Tüdőgyuladás többire mindenkor halálos. ..... *ugyan ott.*
Gyakran kőſzvénnyel ősſzve-foglaltatik. *ugyan ott.*
A' Tüdőgyuladásban a' pőkés néha meg-reked... 98
TSALÁN-HIMLŐ. Jelei és orvoslása. I. Réſz. 231
TSONT Tsomók, ki-ſtutſorodás. Lásd. Frantz. ....
—Fene. Lásd. Frantz. Kőſzvény. Hójagos Himlő
V.
VAKSÁG Agyvelőnek gyuladásától. Lásd. Agyvelőnek Gyuladiſa. .....
Az Himlőtől. Lásd. Hójagos Himlő. ....
VÁJUDÓ ASZSZONY. Lásd. Szülo Aſzſzonyok Nyavalyái. .....
VÉRFOLYÁS az Aſzſzonyok ſzemérem teſtéből. Lásd. Aſzſzonyi Nemek' Nyavalyái. Viſelős és Szülő Aſzſz. Nyava. .....
VÉRHAS, Miből áll. I. Réſz. 160

Okai

Okai. ..... ugyan ott.
Szükséges vigyázás..... 161
Mit kell minden vérhasban meg-visgálni.... 162
Orvoslása, ha hideglelés nélkül vagyon. ugyan ott.
Ha hidegleléssel ósve-vagyon foglalva..... 164
Ha gonoz indulatu..... 165
A' vérhasban néha peteés avagy kölös-Himlö út-ki. 167
Mit kell tselekedni, mikor a vérhas idö elött meg-állitatott. 168
A' vérhas gyakran kemény oládással kezdödik, mint a' Köldök-Tsömörben. ..... ugyan ott.
VÉRPÓKÉS. Okai. I. Rész. 99
Jelei. ..... ugyan ott.
Orvoslása..... 101
A' VérPókés után közönsége en valami alkalmatlan köhögés h tra-marad..... 103
Ez azt jelenti, hogy a' Tüdoben fekély vagyon..... 104
Orvoslása ennek a' fekélynek, a' belölle gyakran kövötkezö Sarvadásnak (Hectarung)..... 105
VÉR-OKÁDÁS. Jelei..... I. Rész.... 142
Gyakran a' vérnek bövségétöl meg-rekedett Aranyertöl, avagy Hólyámtól származik. ..... ugyan ott.
Gyakran valami tsipösségtöl avagy külsö eröszaktól véletlen eredetet..... 144
VERES HIMLÖ (morbilli). Jelei..... I. Rész.... 222
Kiütése..... 223
Vége..... 224
Orvoslása..... 225
Az Hurut ebben a' nyavalyában sokszor igen alkalmatlan..... ugyan ott.
Ez a' nyavalya néha a' Tüdöt el-fogja..... 226
A' vége gyakran veszedelmes..... 227
Néha Tüdöfekélyeket-is tsinál..... 228
A' veres Himlök néha hirtelen viszsza ütnek.. 229
Néha gonosz indulatuak-is..... 230
VESE-KÖ. Lásd Kövek.....
VESÉKNEK GYULADÁSA. Jelei.... I. Rész... 170
Orvoslása..... 171
Tisztulása..... ugyan ott.
Evesedése..... ugyan ott
VISELÖS ASZSZONYOKNAK Nyavalyái. .....II. Rész. 120

Külömb külömbféle Történetek, mellyek mindgyárt a' gyermeknek fogantatása után kövétkeznek..... *ugyan ott.*
Mikor szükséges a' viselős Aszszonyon eret vágni..... *ugyan ott.*
A' Viselős Aszszonyoknak Bajai nem csak a' fok vértől, hanem a' gört-öktől-is vésznek eredetet..... 127
A' Viselősöknek hasak gyakran engedetlenül meg-szorul..... *ugyan ott.*
Az erős hashajtó és okádtató orvosságokat a' viselős Aszszonyoknál el kell-kerülni.... 128
A' Viselősek gyakran önként okádnak, és ez az okádás egészszén a' szülésig meg marad. ..... *ugyan ott.*
Mégis mindazonáltal envves takonytól, megromlatt epétől, avagy savanyóságtól-is okoztatik..... 129
Görtsök-is szokták a' viselősöket okádtatni- *ugyan* ott.
A' Viselős Aszszonyoknak a' kemény Hasmenés, avagy vérhas igen veszedelmes.. *ugyan ott.*
A' Viselős Aszszonyoknak semmiképpen testekből természtet szerént vérnek folyni nem kellene. 130
A' fok vérü Aszszonyoknál gyakran az első hónapokban ok nélkül valami kemény vérfolyás támad..... *ugyan ott.*
Az illyen vérfolyás ha a' testnek, avagy az elménck kemény mozdulása, avagy valami külső erőszak után kezdődik, akkor sokkal veszedelmesebb..... *ugyan ott.*
Néha ima ta idétlen, avagy idő előtt való szülés következik..... 131
Miképpen kell ennek eleit venni..... *ugyan ott.*
Jelei a' következő idétlen szülésnek.... *ugyan ott.*
Illyenkor mit kell tselekedni..... 132
A' Görtsök alá vettetett Aszszonyok gyenge okából-is vérfolyásba esnek..... *ugyan ott.*
A' Gyenge személyek gyakran idétlen vagy idő előtt szülnek; miképpen lehet ezt eltávoztatni..... 133
Jelei az annya hasában meg-holt gyermeknek..... *ugyan ott.*
A' Viselősségnek vége felé az Aszszonyok néha a' vizelléshez gyakran erőlkedtetnek, avagy éppen semmit-is nem vizellenek..... 134

VIZELLŐ TSŐNEK Fekélye. Lásd. Frantz....
VIZKORSÁG. VIZI BETEGSÉG. Mi neveztetik ugy.....II. Rész. 16
Okai..... 17
Orvoslása..... 18
A' meg fázás után támadt vizes daganatoknak..... ugyan ott.
Ha a' test kemény részeinek el-lágyulásától származik..... 19
Meg-külömböztetése a' taknyos és vizes daganatoknak..... 20
Orvoslása a' vizes daganatoknak..... ugyan ott.
A' taknyos daganatoknak..... 22
A' Vizkorságban fekvő Betegek gyakran valami gyuladásba esnek.....23
Jelei az Hasvizkorságnak—..... ugyan ott.
Orvoslása..... 24
Az Hasnak tsapolása néha tsak envhitő orvosság. 25
Az Hasban gyakran tsak valami kotsonnyós matéria vagyon.....26
Orvoslása az Hasvizkorságnak, midőn keménysegektöl támad..... ugyan ott.
A' Vizkorságos emberek könnyen Forró Hidegbe esnek..... 28
Az erös laxativák után az has gyakran felette nagyon fel puffad; ennek okai a' Görtsök. 29
Az vizkorságos emberek Lábain a' fel dagadott börnek fel-mettzései gyakran hasznasok..... ugyan ott.
Külső Dörgölések az Hasvizkorságban igen jók. 30
Néha valami különös Részben lágy, világos, által-látható daganat támad..... ugyan ott.
Mit kell tselekedni, mikor a' Betegek felkezdnek épülni..... ugyan ott.

VÉGE.

ORVOSSÁGOK,

MELLYEK

EBBEN AZ ORVOSI TANITÁSBAN JOVASOLTATNAK.

Második Rész.

N^ro 1.

Végy: 20. *grán rák-szemet*: 10. *grán tiſztitott Salétromot. Tſinály port, 's add-bé egyſzerre.*

N^ro 1.

Recipe: Lap. Cancror. gr. xx.
Nitr. pur. gr. x.
M.
Fiat pulvis pro doſi.

N^ro 2.

Végy: *Egy kónting tiſztitott Salétromot; két lót tengeri ſzőlő-ſyrupot; 12 lót bodza-virág vizet. Elegyiſd-ôſzve, 's adgy-bé minden máſodik órában két kalánnal.*

N^ro 2.

℞. Nitr. pur. d^r. j.
Syrup. ribes. unc. j.
Aqu. flor. Samb. unc. vj.
M.
Sumat omni bihorio duo cochlearia.

N^ro 3.

Végy: 30. *grán tiſztitott bor-kővet; és uzyan annyi kettős sót Tſinály port, 's add-bé egyſzerre.*

N^ro 3.

℞. Crem. tart.
Arcan. duplicat. ää gr. xxx.
M.
Fiat pulvis.

N^ro 4.

Végy: 20. *grán tiſztitott Salétromot; 40. grán jalappát. Tſinály port, 's add-bé egyſzerre.*

N^ro 4.

℞. Cremor. tart. gr. xx.
Jalapp. gr. xl.
M.
Fiat pulvis.

Nro 5.

Végy: 3. *kónting polycbreſt-sót ; és 7. lót bétſi laxáló italt. Elegyiſd óſzve, 's add-bé egyſzerre.*

Nro 6.

Végy: 6. *lót nyers árpát. Főzd egy pint vizben fél-óráig, ſzűrd meg, 's adgy-bozzá : egy kónting tiſztitott Salétromot; 4. lót etzetes mézet, avagy tiſzta mézet. Add italyak.*

Nro 7.

Végy: 4. *lót pórje gyökeret ; és egy lót sóska-gyökeret. Vagdald óſzve, 's főzd elégséges vizben fél óráig ; ſzűrj- le két meſzſzely vizet ; azután adgy-hozzá : egy kónting tiſztitott Salétromot ; és 4. lót tengeri ſzőlő-ſyrupot. Minden máſodik órában egy ſpndſiával kell bé-adni.*

Nro 8.

Végy : 2. *lót fejér málva-gyökeret ; 2. marék fejér málva - levelet. Vagdald óſzve, 's főzd elégséges vizben fél óráig ;*

Nro 5.

℞. Sal. polychr. dr. iij.
Aqu. lax. D.V.unc.iij ß.
M.
Sumat pro unico hauſtu.

Nro 6.

℞. Hord. Crud. unc. iij.
Aqu. pur. libr. jv.
Coqu. per ½. hor. dein colat. adde:
Nitr. pur. dr. j.
Oxym. ſimpl. vel
Mel. pur. unc. ij.
M.
Pro potu.

Nro 7.

℞. Rad. gram. unc. ij.
— acetos. unc. ß.
Conſciſſ. coqu. S.q. aqu. per ½. hor. dein colat. lib. ij. adde:
Nit. pur. dr. j.
Syrup. ribes. unc. ij.
M.
Omni bihorio ſumat vaſculum.

Nro 8.

℞. Rad. alth. unc. j.
Fol. alth. m. ij.
Conſ. coqu. S. q. aqu. per ½. hor. dein colat. lib. jß. adde:

az

az-után ſzűrj le más fél meſzſzely vizet, 's adgy-bozzá: egy kőnting tiſztitott ſalétromot; 4. lót etzetes mézet. Minden máſodik órában egy ſindſiával kell bé-adni lágy melegen.

Nitr. pur. dr. j.
Oxym. ſimpl. unc. ij.

M.

Sumat omni bihorio vaſculum tepide.

N^ro 9.

Végy: *Egy kőnting tiſztitott Salétromot; 4. lót bodza-liktáriumot; 2. lót leány-ſom-ſyrupot; 16. lót bodza-virág-vizet. Minden órában két kalánnal kell bé-adni.*

N^ro. 9.

℞. Nitr. pur. dr. j.
Roob. Sambuc. unc. ij.
Syrup. berber. unc. j.
Aqu. flor. ſamb. unc. viij.

M.

Sumat omni hora duo cochlearia.

N^ro 10.

Végy: 16. *lót kut-vizet; 4 lót len mag-olajot; és ugyan annyi tiſzta mézet; egy kőnting tiſztitott Salétromot. Elegyiſd őſzve klyſtérnek.*

N^ro 10.

℞. Aqu. fontan. unc. viij.
Ol. lini.
Mell. pur. aā. unc. ij.
Nitr. pur. dr. j.

M.

Fiat enema tepide applicandum.

N^ro 11.

Végy: 4. *lót aſzſzu ſzilvát; 3. lót nyers árpát; és két kőnting tiſztitott bor-kővet. Vagdald őſzve, 's főzd elégséges vizben fél óráig; azután ſzűrj-le máſfél meſzſzely*

N^ro 11.

℞. Prunor. exſiccat. unc. ij.
Hord. crud. unc. jſs.
Crem. tart. dr. ij.
Conſcif. coqu. S. q. aqu. per ½ hor. dein colat. libr. jſs. adde:
Nitr. pur. dr. j.

vizet, 's adgy-bozzá: egy kónting tiſztitott Salétromat; és 3. lót tengeri ſzálló-ſyrupot. Minden máſodik órában egy findſzával kell bé-adni.

Syrup. ribes. unc. jß.

M.

Sumat omni bihorio vaſculum.

N^ro 12.

Végy: *két kónting tiſztitott bor-követ; 4. lót ſzilva-belet; és ugyan annyi bodza-likszáriumot. Napjában háromſzor, avagy négyſzer egy kalánnal kell bé-adni, és igyék mindenkor réája két findſzával herbathét a' N. 13. le-iratott fűvekből.*

N^ro 12.

℞. Crem. tart. dr. ij.
Pulp. prunor.
Roob. Samb. áá unc. ij.

M.

Sumat ter vel quater de die Cochleare unum, & bibat deſuper bina vaſcula de infuſo ex ſpec. N^ro 13.

N^ro 13.

Végy: *másfél marék bodza-virágot; és ugyan annyi náłva levelet. Vagdald-öſzve herbathének.*

N^ro 13.

℞. Flor. Samb.
Fol. Malv áá m. jß.
Conſciſſ. exhibe.

N^ro 14.

Végy: *egy lót ſenna-levelet; 3. lót mannát; 2. kónting tiſztitott bor-követ. Vagdald-öſzve, 's tartsd fél meſzſzely forró vizben bé-fedett edényben fél óráig, azután ſzűrdle, 's add-bé egyſzerre.*

N^ro 14.

℞. Fol. Senn. unc. ß.
Mann. elect. unc. jß.
Crem. tart. dr. ij.
Conſ. Miſt. infunde in aqu. ferv. libr. ß. relinque vaſe clauſo per ½ hor. dein colat. exhibe pro hauſtu.

N^ro

N^ro 15.

Végy: *másfél meſzſzely ruta-vizet*; 3. *kónting Salamiákat*; 4. *lót ruta etzetet. Elegyisd ósszve.*

N^ro 16.

Végy: *egy marék rutát*; *és ugyan annyi vizi fokhagymát. Vagdald ósszve*, *'s azután tóltsréá két meſzſzely forró vizet*, *tartsd még fél óráig bé-fedett edényben jó melegen*, *azután ſzúrd-le*, *'s adgy hozzá*: 4. *lót jerva-ſyrupot*; 20. *tsepp gálitzkó-ſpirituſt. Minden máſodik órában egy findſtával kell bé-adni.*

N^ro 17.

Végy: *egy kónting meſter-gyókeret*; *és ugyan annyi léſtyán-fú-gyókeret*; *egy marék méb-fúvet. Vagdald-ósszve*, *'s azután tartsd forró vizben egy fertály óráig bé-fedett edényben*; *ſzúrj-le másfél meſzſzely vizet*, *'s adgy-hozzá*: 3. *lót málna-ſyrupot*; 15. *tsépp Hofmani ſpirituſt. Minden máſodik órában egy findſtával kell bé-adni.*

N^ro 15.

℞. Aqu. rutæ. lib. jß.
Sal. ammon. dr. iij.
Acet. rut. unc. ij.
M.

N^ro 16.

℞, Hb. rutæ.
— ſcord. ää m. j.
Conſciſſ. infun. ſ. q. aq. ferv. per ½ hor. vaſe clauſo, dein colat. libr. ij. adde: Syrup. contrajerv. unc. ij.
Spir. vitriol. gtt. xx.

M.

Sumat omni bihorio vaſculum.

N^ro 17.

℞. Rad. imperator.
— leviſtic. ää dr. j.
Hb meliſſ. m. j.
Conſciſſ. infun. ſ. q. aq. ferv. per ¼ hor. vaſe clauſo. Dein colat. lib. jß. adde:
Syrup. rub. idæi. unc. jß.
Liqu. anod. miner. gtt. xv.

M.

Uſus, ut prioris.

Nro 18.

Végy: *két kőnting matſka-gyökeret. Vagdald-öſzve, 's tartſd fél óráig forró vizben bé-fedett edényben; azután ſzűrj-le másfél nneſzſzely vizet, 's adgy-hozzá:* 3. *lót pomorántſ-héj-ſyrupot. Minden második órában egy findſiával kell bé adni.*

Nro 19.

Végy: 16. *lót rutavizet;* 3. *lót őt oſzlató gyökér-ſyrupot;* 2. *kőnting jerva-tinctúrát. Elegyiſd-öſzve, 's adgy-bé minden második órában két-kalánnal.*

Nro 20.

Végy: *egy grán Kánfort;* 20. *grán rák-ſzemet. Tſinály port, 's adgy-bé minden második órában egyet; igyék réá egy findſia berbetbét a' N.* 21. *leirt fűvekből.*

Nro 21.

Végy: *egy marék rutát; ugyan annyi méb-*

Nro 18.

℞. Rad. valeri. ſylv. dr. ij.
Conſ inf. ſ. q. aq. ferv. per ½ hor.
Dein colat. lib. jß. adde:
Syrup. Cortic. aurant. unc. jß.

M.

Sumat, ut prius.

Nro 19.

℞. Aqu. rutæ. unc, viij.
Syrup. v. rad. aper. unc. jß.
Tinctur. rad. contrajer. dr. ij.

M.

Sumat omni bihorio duo cochlearia.

Nro 20.

℞. Camphor. gr. j.
Lap. cancror. gr. xx.

M.

Fiat pulvis. Detur talis omni bihorio unus, & bibat deſuper vaſculum ex infuſo ſpecierum ſequentium.

Nro 21.

℞. Hb. rutæ.
— meliſs.

fűvet;

fűvet; meg-int annyi kakuk-fűvet. Vagdald-őfzve berbatbének.

Hb Serpill. ää m. j. Conſciſs. D. U.

Nro 22.

Végy: 6. *grán Kámfort; 2. kónting arabiai gumma-torbat: kő-mosárban dórgőld addig, mig a' Kámfor el-olvad; azután adgy-hozzá:* 3. *lót tengeri fzóló Syrupot;* 12 *lót méb-fű-vizet. Minden órában, avagy minden máſodik órában egy vagy két kalánnal kell bé-adni.*

Nro 22.

℞. Camphor. gr. vj. Mucil. gumm. arab. dr. ij. In mortario marmor. bene ſubactis adde miſcendo: Syrup. ribes. unc. jſſ. Aqu. meliſſ. unc. vj.

M.

Sumat omni hora vel bihorio unum vel duo cochlearia.

Nro 23.

Végy: 8. *grán Kamfort; 2. lót édes mandolát; ugyan annyi dinnyemagot. Tſinály kut-vizzel máſfél meſzſzely mag-tejet; azután adgy-hozzá: 2. lót fejér nádmézet. Minden máſodik órában egy findſiával kell bé-adni.*

Nro 23.

℞. Camphor. gr. viij. Amygdal. dulc. Semin. melon. ää. unc. j. Fiat emulſio cum aqu. font. dein Colat. lib. jſſ. adde: Sacchar. alb. unc. j.

M.

Sumat omni bihorio vaſculum.

Nro 24.

Végy: 30. *grán bánytató gyökeret; 10. grán polychreſt-sót. Tſinály port, 's add-bé egy-ſzerre.*

Nro 24.

℞. Ipecacuanh. gr. xxx. Sal. polychr. gr. x.

M.

Fiat pulvis pro doſi.

Nro 25.

Végy: 3. *grán hány-tató bor-kővet; 10. grán fejér nádmézet. Tsinály vékony port, 's add-bé egyszerre.*

avagy:

Végy: 20. *grán hány-tató gyökeret; egy grán hánytató bor-kővet. Tsinály vékony port, 's add-bé egyszerre.*

Nro 26.

Végy: 6. *grán hánytató bor-kővet; olvozd-el 12. lót kut-vizben; azután adgy-hozzá: 2. lót etzetes mézet. Minden fél órában két kalánnal kell bé-adni, mig eleget nem hány.*

Nro 27.

Végy: *harmadfél meszzely fött árpa-vizet; 4 lót bor-etzetet; 2. lót fejér nádmézet. Elegyisd öszve, 's add-bé fiudsiánként.*

Nro 28.

Végy: *harmadfél meszszely fött-árpa-vizet; 6.*

Nro 25.

℞. Tartar. emet gr. iij.
Sacchar. alb. gr. x.
M,
Fiat pulvis tenuissimus pro dosi.

avagy:

℞. Ipecacuan. gr. xx.
Tart. emet. gr. j.
M.
Fiat pulvis tenuissimus pro dosi.

Nro 26.

℞. Tart. emet. gr. vj.
Solve in aqu. font. unc. vj.
Dein adde:
Oxym. simpl. unc. j.
Sumat omni media hora duo cochlearia, donec probe vomat.

Nro. 27.

℞. Decoct. hord. lib. ijß.
Acet. vini unc. ij.
Sacchar. alb. unc. j.
M.
Sumat vasculatim.

Nro 28.

℞. Decoct. hord. lib. ijß.
Vin. generos. unc. iij.

lót

lót jó bort. Elegyisd-ósze, 's add-bé ſindſiánként.

M.

Uſus, ut prioris.

N^ro 29.

Végy: *barmadfél meſzszely főtt árpa-vizet; másfél kónting gálitzkó-ſpirituſt; 4. lót málna-ſyrupot. Elegyisd ósze, 's add-bé ſindſiánként.*

N^ro 29.

℞. Decoct. hord. lib. ijſſ.
Spir. vitriol. dr. jſſ.
Syrup. rubi idæi. unc. ij.

M.

Uſus, ut ſupra.

N^ro 30.

Végy: 16. *lót ruta-vizet; 3. lót rothadás ellen való etzetet; 4. lót Citrom-béj-ſyrupot. Elegyisd-ósze, 's adgy-bé minden órában, avagy minden máſodik órában két kalánnal.*

N^ro 30.

℞. Aqu. rut. unc. viij.
Acet. antiſept. unc. jſſ.
Syrup. cort. Citr. unc. ij.

M.

Sumat omni hora, vel biborio duo cochlearia.

N^ro 31.

Végy: 2. *lót vékony kina-port; 20 lót ruta-vizet; 6. lót jó bort; 4. lót fodor minta-ſyrupot. Elégyisd ósze, 's adgy-bé minden órában, avagy minden máſodik órában két kalánnal.*

N^ro 31.

℞. Pulv. ſubtiliſſ. cort. peruv. unc. j.
Aqu. rutæ. unc. x.
Vin. boni. unc. iij.
Syrup. menth. unc. ij.

M.

Uſus, ut prioris.

N^ro 32.

Végy: *egy kónting tiſztitott Salétromat; ugyan annyi izzaſztó piskóltzat;*

N^ro 32.

℞. Nitr. puri.
Stib. diaph. non abl. ää dr. j.

3. *lót*

3. *lót etzetes mézet; ugyan annyi pipats-virág-ſyrupot;* 16 *lót bodza-virág-vizet. Minden máſodik órában két kalánnal kell bé-adni; igyék egy ſindſia herbatbét réá a' N.* 13. *le-irt fűvekből.*

Oxym. ſimpl.
Syrup. flor. rhæad. ää unc. jß.
Aqu. flor. Samb. unc. viij.
M.
Sumat omni bihorio cochlearia duo cum vaſculo infuſi ſpecierum herbarum N^ro 13.

N^ro 33.

Végy: *Fél kónting tiſztitott Salétromat; másfél kóntlng izzaſztó piskóltzat;* 4. *lót tengeri hagymás etzetes mézet;* 2. *lót pipats-virág-ſyrupot;* 16. *lót édes kóménygyökér-vizet. Elegyiſd-őſzve, 's adgy-bé minden máſodik orában két kalánnal.*

N^ro 33.

℞. Nitri. pur. dr. ß.
Stib. diaph. n. abl. dr. jß.
Oxymell. ſcill. unc. ij.
Syrup. flor. rhæad. unc. j.
Aqu. Fœnicul. unc. viij.

M.

Uſus, ut ſupra.

N^ro 34.

Végy: *egy grán értzkermeſt;* 10. *grán fejér nádmézet. Elegyiſd-őſzve, 's tſinály vékony port. Minden máſodik, avagy harmadik órában egyet kell bé-adni.*

N^ro 34.

℞. Kermet. mineral. gr. j.
Sacchar. alb. gr. x.

M.

Fiat pulvis tenuiſſimus. Sumat omni bihorio, aut trihorio talem.

N^ro 35.

Végy: *másfél marék sállyát. Vagdald-őſzve,*

N^ro 35.

℞. Hb. Salv. m. jß.
Conſciſſ. infund. ſ. q.

's tartsd forró vizben fél óráig; az-után szúrj-le más-fél meszszely vizet, 's adgy-hozzá: 3. lót sállya-syrupot. Minden harmadik órában egy kndsiával kell bé-adni.

aqu. ferv. per ½ hor. dein colat. lib. jß.

Adde:

Syrup. Salv. unc. jß.

M.

Sumat omni trihorio vasculum.

N^ro 36.

Végy: *egy lót kinaport; 3. lót sállya-conservát; annyi sállya-syrupot, a' mennyivel liktáriumot tsinálhatz. Minden második órában egy kiss kalánnal kell bé-adni.*

N^ro 36.

℞. Pulv. cortic. peruv. unc. ß.

Conserv. salvi. unc. jß.

Syrup. salv. q. s.

M.

Fiat electuarium. Sumat omni bihorio parvum cochleare.

N^ro 37.

Végy: 2. *lót édes mandolát; ugyan annyi dinnye-magot; 7. grán Kámfort. Tsinály mag-tejet; szúrj-le más-fél meszszelyt, 's azután adgy-hozzá: 3. lót fejér Mák-syrupot Minden második orában egy kndsiával kell bé-adni*

N^ro. 37.

℞. Amygd. dulc.

Sem. melon. ää unc. j.

Camphor. gr. vij.

Fiat emulsio, & colat. lib. jß.

Adde:

Syrup. papav. alb. unc. jß.

M.

Sumat omni bihorio vasculum.

N^ro 38.

Végy: 40. *grán rabarbarát; és ugyan annyi polychrest-sót. Tsinály port, 's add-bé egyszerre.*

N^ro 38.

℞. Rhei elect.

Sal. polychr. ää gr. xl.

M.

Fiat pulvis pro dosi.

N^ro

Nro 39.

Végy: 4. *lót ſavanyó pálma-gyümöltset; 2. lót fejér málva gyökeret. Vagdald-öſzve, 't fözd egy fertály óráig elégséges vizben, azután ſzúrj-le másfél meſzſzely vizet, 's adgy-hozzá: másfél könting tiſztitott Salétromat; 3. lót mannát; 2. lót léányſom-ſyrupot. Minden órában, avagy minden máſodik órában egy findſiával kell bé-adni.*

Nro 39.

℞. Tamarind. unc. ij.
Rad. althææ. unc. j.
Conſciſſ. coq. ſ. q aqu. per ¼ hor. dein Colat. lib. jß.

Adde:
Nitr. pur. dr. jß.
Mann. elect. unc. jß.
Syrup. berber. unc. j.

M.

Sumat omni hora, vel bihorio vaſculum.

Nro 40.

Végy: 2. *lót fejér málva-gyökeret; egy marék fejér málva-levelet. Vagdald-öſzve, 's fözd elégséges vizben fél óráig; azután adgy-hozzá: másfél marék fejér málva virágot; 2. lót reſzelt édes gyökeret. Hadd áljon forró vizben még egy fertály óráig; azután ſzúrj-le két meſzſzely vizet, 's adgy-bé minden máſodik órában egy findſiával lágy melegen.*

Nro 40.

℞. Rad. althææ. unc. j.
Fol. althææ. m. j.
Conſciſſ. coqu. ſ. q. aq. per ¼ horæ dein.

Adde:
Flor. althææ. m. jß.
Glycyrrh. raſ. unc. j.
Relinque adhuc in fervida infuſ. per ¼ hor. col. lib. ij. exhibe.

Sumat omni bihorio vaſculum tepide.

Nro 41.

Végy: 3. *lót édes man-*

Nro 41.

℞. Amygd. dulc. unc. jß.

dolát:

dolát. Tſinály mandolatej t, és ſzúrj-le egy meſzſzelyt; azután adgy - borzá: 2. lót fejér mák - ſyrupot. Minden máſodik órában egy ſpndſiával kell bé adni.

Fiat emulſio, & Colat. libr. j.
Adde:
Syrup. papav. alb. unc. j.
M.
Uſus, ut ſupra.

N^ro 42.

Végy: 50. *grán jalappát; 5. grán édes kénesőt. Tſinály port, 's add-bé egyſzerre.*

N^ro 42.

℞. Pulv. rad. jalapp. gr. L.
Mercur. dulc. gr. v.
M.
Fiat pulvis pro doſi.

N^ro 43.

Végy: 15. *grán ſcammonea-gyantát; 5. grán jalappa-gyantát; 3. grán édes kénesőt; 20. grán fejér nádmézet. Tſinály port, 's add-bé egyſzerre*

N^ro 43.

℞. Scammone. gr. xv.
Reſin. jalap. gr. v.
Mercur. dulc. gr. iij.
Sacchar. alb. gr. xx.
M.
Fiat pulvis tenuiſſimus pro doſi.

N^ro 44.

Végy: 24. *grán kénesős pilulákot az auſtriai tartományok' patikáros-könyvéből. Tſinály belőllek has pilulákot, 's add-bé egyſzerre.*

N^ro 44.

℞. Maſſ. pilul. mercur. P. P. gr. xxjv.
Fiant inde pilulæ N^ro vj. pro doſi.

N^ro 45.

Végy: *Italnak ſavót, avagy író tejet, mellyet a vaj-kúpúléskor kéſzül.*

N^ro 45.

℞. Serum lactis, vel lac ebutyratum.
Sumatur pro potu.

N^ro

N^ro 46.

Végy: 4. *lót széles lapu-gyökeret. Vagdald apróra, 's főzd egy fertály óráig elégséges vizben; azután a' főzésnek vége felé adgy-hozzá:* 2. *lót édes kömény-gyökeret. Tartsd még jó melegen egy fertály óráig; azután harmadfél meszszely leszűrt vizhez adgy még* 5. *lót föld-fűst-syrupot;* 3. *kőnting hig leveles borkövet. Elegyisd ősszve, 's adgy-bé minden második órában egy findsiával.*

N^ro 46.

℞. Rad. bardan. unc. ij.
Conscifs. coqu. s. q. aqu. per ¼ hor.
Dein adde:
Rad. fœnicul. unc. j.
Relinqu. adhuc in fervid. infus. per ¼ hor. dein colat. ℔ ijß.
Adde:
Syrup. fumar. unc. ijß.
Liquor. terr. fol. tart. dr. iij.
M.
Sumat omni bihorio vasculum.

N^ro 47.

Végy: 2. *kőnting jalappát;* 3. *kőnting tiszttitott bor-követ;* 4. *lót szilva-liktáriumot; ugyan annyi bodza-liktáriumot. Keverd ősszve, 's adgy-bé minden második órában egy kús kalánnal, mig laxálni kezd.*

N^ro 47.

℞. Pulv. rad. jalapp. dr. ij.
— cremor. tart. dr. iij.
Pulp. prunor.
Roob samb. āā unc. ij.
M.
Sumat omni bihorio parvum cochleare, donec purgetur.

N^ro 48.

Végy: *egy kőnting fekete kúkőrts-extractumot;* 6. *kőnting fejér mágnésiát. Tsinály vékony port, 's adgy-bé minden nap bá-*

N^ro 48.

℞. Extract. pullatill. nigri dr. j.
Magnes. nitr. dr. vj.
M.
Fiat pulvis tenuissimus.

rom-

romſzor a' mennyit egy kés-hegygyel venni lehet.

Sumat de die ter, quantum cultri Cuſpide Capi poteſt.

Nro 49.

Végy: *egy lót bűrők-extractumot; egy kőnting laxáló extractumat. Tſinály 3. gránnyi pilulákot, 's adgy-bé minden nap háromſzor hármat; azaz: egéſz nap kilentzet.*

Nro 49.

℞. Extract. cicut. unc. ß.
M. P. extr. cathol. dr. j.

M.

Fiant pilulæ gr. iij. Sumat ter de die tres.

Nro 50.

Végy: 2. *lót fris irós vajat: egy kőnting kéſzitetett tutzia-port; 6. grán kék gálitzkő-port; 25. grán veres præcipitált kénesőt. Keverd-őſzve kenőnek.*

Nro. 50.

℞. Butyr. recent. unc. j.
Pulv. tutiæ præparat. dr. j
— vitriol. cyprii. gr. vj.
Mercur. præcip. rubr. gr. xxv.
Miſce exactiſſime, ut fiat ungventum.

Nro 51.

Végy: 12. *lót róſa-vizet; 12. tsepp glét-etzetet. Elegyisd-őſzve ſzemviznek.*

Nro 51.

℞. Aqu. roſar. unc. vj.
Acet. litharg. gtt. xij.
M.
Pro collyrio.

Nro 52.

Végy: *fél kőnting zink-virágot; és 12. lót róſa-vizet. Elegyisd-őſzve ſzemviznek.*

Nro 52.

℞. Flor. Zinc. dr. ß.
Aqu. roſar. unc. vj
M.
Uſus, ut ſupra.

N^ro 53.

Végy: 6. *grán fejér gálitzkövet; olvozd-el* 8. *lót róſa-vizben. Szólgályon ſzem viznek.*

N^ro 53.

℞. Vitriol. alb. gr. vj.
Solve in aqu. roſar. unc. jv.
M.
Uſus, ut prioris.

N^ro 54.

Végy: 6. *lót borsdorfi alma-belet* A); *ugyan annyi fejér kenyér-belet*; 2. *marék bodza-virágot Vagdald-öſſze, 's főzd elégséges vizben meleg kötésnek; a' főzésnek végefelé adgy-hozzá:* 10. *grán Káinfort*; 20. *grán auſtriai Sáfrányt. Elegyiſd-öſſze, 's gyenge ruha között kösd a' ſzemre melegen; ujjitsd-meg, ha meg-hűl.*

N^ro 54.

℞. Pulp. pomor. acido-dulc. Micæ panis alb. áá unc. iij.
Flor. Sambuc. m. ij.
Coqu. c. ſ. q. aq. in form. Cataplaſ. ſub finem adde:
Camphor. gr. x.
Croci auſtr. ſcr. j.
M.
Ut in molli linteolo cataplasma oculis imponatur, & renovetur, quando frigeſcit.

N^ro 55.

Végy: 10. *lót róſa-vizet; és* 2. *lót birs-alma-torbat. Elegyiſd-öſſze ſzem-viznek.*

N^ro 55.

℞. Aqu. roſar. unc. v.
Mucilag. Sem. cydon. unc. j.
M.

N^ro 56.

Végy: *tutzia-irat, a' mennyi tetszik.*

N^ro. 56.

℞. Ungventum de tutia.

N^ro 57.

A) Muskotály almának-is nevezteték; édes-is, ſavanyó-is; igen kedves izü, majd mint a' muskatály-ſzőlő.

N^ro 57.

Végy: *másfél meſzſzely főtt árpa-vizet; 2. lót róſa-mézet. Elegyiſd-öſzve.*

N^ro 57.

℞. Decoct. hord. libr. jſſ.
Mell. roſar. unc. j.
M.

N^ro 58.

Végy: *egy marék rutát; ugyan annyi vizi fokhagymát. Vagdald-öſzve, 's tartsd elégséges forró vizben egy fertály óráig; azután ſzúrj-le másfél meſzſzely vizet, 's adgy-hozzá: 3. lót róſa mézet; 2. kónting mirrha-tinctúrát. Elegyiſd-öſzve.*

N^ro 58.

℞. Hb. rutæ.
— ſcord. ää m. j.
Conſc infund. ſ. q. aq. ferv. per ¼ hor. dein colat. lib. jjſ. adde:
Mell. roſar. unc. jſſ.
Tinct. Myrrh. dr. ij.
M.
Uſus, & prioris.

N^ro 59.

Végy: *egy marék búrket; és ugyan annyi bodza-virágot. Vagdald-öſzve, 's tartsd elégséges forró vizben egy fertály óráig; azután ſzúrj-le másfél meſzſzely vizet, 's adgy-bozzá: 3. lót tiſzta mézet. Elegyiſd-öſzve.*

N^ro 59.

℞. Hb. cicut.
Flor. ſamb. ää. m. j.
Conſciſſ. miſt. infund. c. ſ. q. aq. ferv. per ¼ hor. dein colat. lib. jjſ.
Adde:
Mell. pur. unc. jſſ.
M.

N^ro 60.

Végy: *egy lót búrök extractumot. Tſinály bárom gránnyi pilulákot, 's adgy-bé minden nap háromſzor kettőt, laſſan-laſſan ſzaparitván a' pilulák' ſzámát.*

N^ro 60.

℞. Extr. cicut. unc. ſſ.
Fiant pilulæ gr. iij.
Sumat ter de die duas ſenſim augendo doſim.

Nro 61.

Végy: 2. *lót tűz-fűvet* A); *ugyan annyi édes gyókeret. Vagdald-ószve.*

Nro 61.

℞. Hb. Flammul. Jovis.
Glycyrrh. ää unc. j.
Conſciſſ. miſt. d. u.

Nro 62.

Végy: *másfél meſzſzely bodza-virág-vizet;* 3. *lót róſa-mézet; ugyan annyi ſzederj-ſyrupot;* 8. *lót fris házi zöld-levet. Elegyisd-ószve ſzáj-viznek.*

Nro 62.

℞. Aqu. Flor. Samb. lib. jß.
Mell. roſar.
Syrup. moror. ää unc. jß.
Succi ſempervivi major. rec. expreſſ. unc. jv.
M.
Pro collutorio.

Nro 63.

Végy: *másfél meſzſzelly bodza-virág-vizet;* 3. *lót róſa-mézet; ugyan annyi viola-ſyrupot;* 20. *tsepp gálitzkó-ſpirituſt. Elegyiſd-ószve ſzáj-viznek.*

Nro 63.

℞. Aqu. flor. Samb. lib. jß.
Mell. roſar.
Syrup. violar. ää unc. jß.
Spir. vitriol. gt. xx.
M.
Uſus, ut ſupra.

Nro 64.

Végy: 2. *lót róſa-mézet;* 20. *tsepp ſavanyó Só-ſpirituſt. Elegyiſd-ószve ſzáj-irnak.*

Nro 64.

℞. Mell. roſar. unc. j.
Spir. Sal. acid. gt. xx.
M.

Nro 65.

Végy: *másfél meſzſzely bodza-virág-vizet;* 4. *lót ſzederj-ſyrupot; fél*

Nro 65.

℞. Aqu. flor. Samb. lib. jß.
Syrup. moror. unc. ij.
Spir. Sal. acid. dr. ß.

kón-

A) Csapo *Szivo-Fűnek* nevezi; de *Tűz-fűnek* talám jobban neveztetik, mivel ólly égetö erös izu, mint a' tüz.

kónting savanyó Só-spiritust. Elegyisd-ósve szájviznek.

M.
Pro collutorio.

N^ro 66.

Végy: *másfél meszszely fótt árpa-vizet; 4. lót birs alma-torbat; 2. lót szent jánós-gyókér-syrupot. Elegyisd-ósve szájviznek.*

N^ro 66.

℞. Decoct. hord. lib. jß.
Mucilag. Semin. Cydon. unc. ij.
Syrup. diacod. unc. j.
M.
Usus, ut prioris.

N^ro 67.

Végy: 2. *lót rósa-mézet; ugyan annyi birs alma-torbat. Elegyisd ósve.*

N^ro 67.

℞. Mell. rosar.
Mucil. sem. Cydon. áá unc. j.
M.

N^ro 68.

Végy: 5. *lót föld-fűst-fű-syrupot; 4. lót kalán levelü fű-vizet; 14. lót bolza-virág vizet; másfél kónting hig leveles bor követ. Elegyisd-ósve, 's adgy-bé minden második órában két kalánnal.*

N^ro 68.

℞. Syrup. fumar. unc. ijß.
Aqu. cochlear. unc. ij.
— flor. samb. unc. vij.
Liquor. terr. fol. tart. dr. jß.
M.
Sumat omni bihorio duo cochlearia.

N^ro 69.

Végy: 12. *lót fejér répát béjastól. Vagdald-ósve, 's főzd elégséges vizben egy fertály óráig; szürj le másfél meszszely fótt vizet gyengén ki-fa-*

N^ro 69.

℞. Rapar. albar. cum cort. unc. vj.
Consciss. coqu. s. q. aq. per ¼ hor. dein
Colat. lib. jß. leviter expressæ adde:

tsarván; azután adgy-hozzá: 3. lót szederj-syrupot. Elegyisd-ószve, 's öblegesd vele a' torkat: lehet minden második, avagy harmadik órában-is egy findsiával lágy melegen le-nyelni.

Syrup. moror. unc. jß.

M.

Fiat collutorium, vel interne sumat omni bihorio, aut trihorio vasculum tepide.

Nro 70.

Végy: 3. *lót választott Chinát. Vagdald-ószve, 's főzd elégséges vizben egy óráig; azután szűrj-le másfél meszszely főtt vizet, 's adgy-hozzá: 3. lót fejér nádmézet; ugyan annyi fa-héj-vizet. Elegyisd-ószve, 's adgy-hé minden órában, avagy minden második órában egy findsiával lágy melegen.*

Nro 70.

℞. Cort. peruv. selectiss. unc. jß.
Consciss. coqu. s. q. aqu. per hor. dein colat. lib. jß.
Adde:
Sacchar. alb.
Aqu. cinnamom. āā unc. jß.

M.

Sumat omni hora, vel bihorio vasculum repide.

Nro 71.

Végy: 3. *kőnting rákszemet; ugyan annyi kék kűkőrts-etzetet; 3. lót fejér málva-syrupot; 14. lót édes kőmény-győkér-vizet; 2. kőnting big leveles bor kővet; 20. tsepp édes salétrom spiritust. Elegyisd-ószve 's adgy-hé minden zdik órában két kalánnal.*

Nro 71.

℞. Lap. cancror.
Acet. colchic. āā dr. iij.
Syrup. alth. unc. jß.
Aqu. fœnicul. unc. vij.
Liquor. terr. fol. tart. dr. ij.
Spir. nitr. dulc. gt. xx.

M.

Sumat omni bihorio cochlearia duo.

Nro

Nro 72.

Végy: *öt oſzlató gyökereket, mindenikből bárom kóntinget. Vagdaldóſzve, 's tartsd elégséges forró vizben fél óráig; azután ſzűrj-le két meſzſzely vizet, 's adgy-hozzá: 3. kónting big leveles bor-követ; 4. lót. édes kómény gyökér-ſyrupot. Elegyisd-öſzve, 's adgybé minden máſodik, avagy harmadik órában egy findſiával melegen.*

Nro 72.

℞. Rad. v. aperient. aa dr. iij.
Conſciſſ. infund. ſ. q. aqu. ferv. per ½. hor. dein colat. lib. ij. adde:
Liqu. ter. fol. tart. dr. iij.
Syrup. fœnicul. unc. ij.

M.

Sumat omni bihorio, vel trihorio vaſculum calide.

Nro 73.

Végy: *másfél kónting ammoniak-gummit; ugyan annyi gálbán-gummit; 15. grán Káinfort; ugyan annyi bód-tetemet; fél kónting ruffi pilulát; annyi tengeri gyanta tinéturát, a' mennyivel 3. gráñyi pilulákot tſinálhatz. Minden nap báromſzor bármat kell bé-adni egy findſia berbathével a' Nro 21. le-irt fűvekből.*

Nro 73.

℞. Gumm. ammon.
— — galban. ää dr. jß.
Camphor.
Caſtor. ää gr. xv.
M. P. Ruffi. dr. ß.
Tinct. ſuccin. q. f.

M.

Fiant pilulæ gr. iij.
Sumat ter de die pilul. tres, & bibat qualibet vice vaſculum infuſ. ex ſpeciebus N. 21.

Nro 74.

Végy: *egy lót rosda nélkűl való vas-port; 6. kóuting válaſztott kina-*

Nro 74.

℞. Limat. mart. non rubig. unc. ß.
Cort. peruv. ſelectiſſ. dr. vj.

port ; 3. kónting fa-héj-port ; ugyan annyi fejér fa-héj-port ; másfél kónting czitvor-gyókeret. Tsinály port, 's azután tóltsréá másfél meszszely jó austriai, avagy másféle erós savanyótska bort. Tartsd 24. óráig gyakran meg-mozgatván bé-fedett edényben ; azután szürdle, 's adgy-bé minden harmadik órában két kalánnal, lassan-lassan szaparitván a' mértéket, ha a' szükség ugy fogja kévánni.

Cort. Cinnam.
— Vinteran. áá dr. iij.
Rad. Zedoar. dr. jß.

M.

Fiat pulvis, cui affunde vini boni austriaci ve alius subacidi generosi lib. jß. relinqu. per 24 hor. in digestione agitando subinde, dein colat. exhibe, Sumat omni trihorio cochlearia duo, sensim augendo dosim, si opus fuerit.

N^ro 75.

Végy : *egy lót rosda nélkül való vas-port ; ugyan annyi kina-port ; egy kónting myrrha-port ; 4. lót fodor minta-conservát ; annyi fod r minta-syrupot, a' mennyivel liktáriumot tsinálhattz. Minden harmadik órában egy szeretsen diónnyit kell bé-adni egy findsia herbathével N. 21.*

N^ro 75.

℞. Limat. mart. non rubig.
Pulv. cort. peruv. aá unc. ß.
Pulv. Myrrh. elect. dr. j.
Conserv. menth. unc. ij.
Syrup. menth. q. s.

M.

Fiat Electuarium
Sumat omni trihorio ad magnitudinem nucis moschatæ, & bibat desuper vasculum infus. ex spec. N. 21.

N^ro 76.

Végy : *egy kónting olasz uti-fü-virágot ; egy*

N^ro 76.

℞. Flor. arnic. dr. j.
— chamom. m. j.

marék

marék ſzék-fű-virágot. Vagdald-öſzve, 's tartsd forró vizben egy fertály óráig; azután ſzűrj-le 12. lót vizet, 's veſd-bé klyſtérnek.

Conſciſſ. miſt. inf. ſ. qr aq. ferv. per ¼ hor. dein colat. unc. vj.
Exhibe pro clysmate.

N^ro 77.

Végy: 20. *grán kánfort; egy lót arabiai gummi torbat. Márvány-mosárban morſold-el, 's azután adgy-hozzá: 12. lót ſzék-fű-virág-vizet. Elegyiſd-öſzve klyſtérnek.*

N^ro 77.

℞. Camphor. gr. xx.
Mucil. gumm. arab. unc.
ß. In mort. marmor. bene tritis, & miſtis adde:
Aqu. flor. chamom. unc. vj.
M.
Pro clysmate.

N^ro 78.

Végy: 2. *lót róſa-mézet; 3. kónting kalánylevelú fű-ſpiritust. Elegyisd-öſzve.*

N^ro 78.

℞. Mell. roſar. unc. j.
Spir. cochlear. dr. iij.
M.

N^ro 79.

Végy: 16. *lót ruta-vizet; 3. kónting ſalamiák-ſpiritust; ruta-etzetből annyit, a' mennyivel a' ſalamiák-ſpiritus meg-telik; azután adgy-hozzá: 3. lót öt oſzlató gyökér-ſyrupot. Elegyiſd-öſzve, 's adgy-bé minden máſodik órában két kalánnal.*

N^ro 79.

℞. Aqu. rutæ. unc. viij.
Spir. ſal. ammon. dr. iij.
Acet. rutac. q. ſ.
Ut fiat perfecta ſaturatio, dein adde:
Syrup. v. rad. aper. unc. jß.
M.
Sumat omni bihorio duo cochlearia.

Nro 80.

Végy: 2. *kőnting hideg trágánt-ſpecies-port*; 3. *lót ſzent János-gyökér-ſyrupot*; 8. *lót pipats-virág-vizet. Elegyiſd ősſzve, 's adgy-bé minden órában, avagy minden második órában két kalánnal.*

Nro 80.

℞. Pulv. ſpec. diatrag. frig. dr. ij.
Syrup. diacod. unc. jß.
Aqu. flor. rhæad. unc. jv.
M.
Sumat omni hora, vel bihorio cochlearia duo.

Nro 81.

Végy: *egy lót friſs mandola-olajt; egy tojás-ſzéket. Márvány-mosárban tőrd-ősſzve, 's azután adgy-bozzá:* 3. *lót ſzent János-gyökér-ſyrupot. Elegyiſd ősſzve, 's adgy-bé gyakran egy kávés kalánnal.*

Nro 81.

℞. Ol. amygd. dulc. recent. preſſ. unc. ß.
Vitell. ovor. num. j.
In mortar. marmor. bene ſubactis adde:
Syrup. Diacod. unc. jß.
M.
Pro linctu.

Nro 82.

Végy: *egy grán opiumot*; 8. *lót bárs-virág vizet*; 2. *lót pipats-virág-ſyrupot. Elegyiſd-ősſzve, 's adgy-bé minden órában, avagy második órában két kalánnal.*

Nro 82.

℞. Laud. pur. gr. j.
Solve in aqu. flor. tili. unc. jv. dein adde:
Syrup. flor. rhæad. unc. j.
M.
Sumat omni hora, vel bihorio duo cochlearia.

Nro 83.

Végy: *egy grán opiumot*; 2. *lót friſs mandola-olajt, avagy len-mag-olajt.*

Nro 83.

℞. Laud. pur. gr. j.
Olei amygd. recent.
vel
Olei lin. recent. unc. j.

Ele-

Elegyiſd-öſſve, 's add-bé eſtve egyſzerre.

M.
Pro hauſtu veſpertino.

N^ro 84.

Végy: 6. *grán ebnyelv-pilulákat. Tſinály két pilulát, 's add-bé eſtve mind a' kettőtt egyſzerre.*

N^ro 84.

℞. M. P. de cynogloſſ. gr. vj.
Fiant pilul. N. ij.
Sumat veſperi pro doſi.

N^ro 85.

Végy: *egy grán opiumot; 13. grán rák-ſzemet. Tſinály port, 's add-bé egyſzerre.*

N^ro 85.

℞. Laud. pur. gr. j.
Lap. cancror. gr. xv.
M.
Fiat pulvis pro doſi.

N^ro 86.

Végy: *egy kőnting tiſzta temjént; ugyan annyi riſzta náſtikſet; egy lót meg-sűrűitet édes gyökér-levet; annyi terpentinát, a' mennyivel 4. grán-nyi pilulákot tſinálhattz. Minden harmadik órában kettőt kell bé-adni egy findſin berbathével a' Nro. 87. le-irt ſpecieſekből.*

N^ro 86.

℞. Oliban.
Maſtich. ää dr. j.
Succi inſpiſſ. glycyrrh. unc. ß.
Therebint. q. ſ.
M. Fiant pilul. gr. jv.
Sumat omni trihorio duas, & bibat deſuper unum, aut duo vaſcula infuſ. ex ſpec. ſequ.

N^ro 87.

Végy: *egy marék apro bojtorján-fűvet; ugyan annyi arany-veſzſzőt; megint annyi ökör-farkfű-virágot. Vagdald-öſzve berbathének.*

N^ro 87.

℞. Hb. agrimon.
— virg. aur.
Flor. verbaſc. ää m. j.
Conſciſſ. miſta exhibe.

N^ro

N^ro 88.

Végy: 6. *lót fejér málva-gyökeret ; két marék fejér málva-levelet ; 2. lót édes gyökeret. Vagdald-öſzve.*

N^ro 88.

℞. Rad. alth. unc. iij.
Fol. alth. m. ij.
Glycyrrh. unc. j.
Conſciſſ. miſta exhibe.

N^ro 89.

Végy: *két lót kereſztfü-gyökeret ; ugyan annyi édes gyökeret. Vagdald-öſzve.*

N^ro 89.

℞. Rad. polygal.
Glycyrrh. āā unc. j.
Conſciſſa D. U.

N^ro 90.

Végy: *két lót islándiai mohot ; ugyan annyi édes gyökeret. Vagdald öſzve.*

N^ro 90.

℞. Lychen. island.
Glycyrrh. āā unc. j.
Conſciſſ. D. U.

N^ro 91.

Végy: *egy lót velentzei ſzappant ; ugyan annyi bürök - extractumot. Tſinály 3. gránnyi pilulakot. Minden nap háromſzor bármot kell bé-adni.*

N^ro 91.

℞. Sapon. venet.
Extract. Cicut. āā unc. ß

M.

Fiant pilulæ gr. iij.
Sumat ter de die tres.

N^ro 92.

Végy: 40. *grán tiſztitott ſalétromat ; 3. lót ſzent János-gyökér-ſyrupot ; 14. lót báts-vlrágvizet. Elegyiſd-öſzve, 's adgy - bé minden órában két kalánnal.*

N^ro 92.

℞. Nitr. pur. gr. xl.
Syrup. diacod. unc. jß.
Aqu. flor. tiliæ. unc. vij.

M.

Sumat omni hora duo cochlearia.

N. 93.

Nro 93.

Végy: 16. *lót pipats-virág-vizet;* 3. *lót ſzent János-gyökér-ſyrupot;* 15. *tsepp gálitzkó-ſpiritust. Elegyiſd-óſzve, 's adgy-bé minden órában két kalánnal.*

Nro 94.

Végy: *két kónting veres órmény-földet;* 3. *lót ſzent János-gyökér-ſyrupot;* 14. *lót pipats virág vizet. Elegyiſd-óſzve, 's adgy-bé minden órában két kalánnal.*

Nro 95.

Végy: *két kónting veres órmény földet; fél kónting jápóniai árékafa-levet;* 3. *lót ſzent Jánosgyökér-ſyrupot;* 14 *lót pipats virág-vizet. Elegyiſd-óſzve, 's adgy-bé minden órában két kalánnal.*

Nro 96.

Végy: 10. *grán kótimsót;* 16. *lót pipats virág-vizet;* 3. *lót ſzent János-gyökér-ſyrupot.*

Nro 93.

℞. Aqu. flor. rhæad. unc. viij.
Syrup. Diacod. unc. jß.
Spir. vitriol. gtt. xv.

M.

Uſus, ut prioris.

Nro 94.

℞. Bol. armen. dr. ij.
Syrup. diacod. unc. jß.
Aqu. flor. rhæad. unc. vij.

M.

Uſus, ut ſupra.

Nro 95.

℞. Bol. armen. dr. ij.
Pulv. terr. catech. dr. ß.
Syrup. diacod. unc. jß.
Aqu. flor. rhæad. unc. vij.

M.

Uſus, ut ſupra.

Nro 96.

℞. Alum. rup. gr. x.
Solve in aqu. flor. rhæad. unc. viij. dein adde:
Syrup. diacod. unc. jß.

Ele-

Elegyiſd-ôſzve, 's adgy-bé minden órában két kalánnal.

M.

Uſus, ut prioris.

N^ro 97.

Végy: *egy kónting vér-gyökér-port;* 3. *lót ſzent János gyökér-ſyrupot;* 16. *lót pipats virág-vizet. Elegyiſd-ôſzve, 's adgy-bé minden órában két-kalánnal.*

N^ro 97.

℞. Pulv. rad. tormentill. dr. j.
Syrup. diacod. unc. jſs.
Aqu. flor. rhæad. unc. viij

M.

Uſus, ut ſupra.

N^ro 98.

Végy: 8. *lót fekete nadály-gyökeret;* 4. *lót fejér málva-gyökeret;* 2. *lót édes gyökeret. Vagdald-ôſzve.*

N^ro 98.

℞. Rad. conſolid. maj. unc. jv.
Rad althææ. unc. ij.
Glycyrrh. unc. j.
Conſc. miſt. D. U.

N^ro 99.

Végy: 4. *lót etzetes mézet;* 14. *lót pipats-virág-vizet. Elegyiſd ôſzve, 's addgy-bé minden máſodik órában két kalánnal.*

N^ro 99.

℞. Oxym. ſimpl. unc. ij.
Aqu. flor rhæad. unc. vij.

M.

Sumat omni bihorio duo cochlearia.

N^ro 100.

Végy: 4. *lót etzetes mézet;* 2. *lót ſzent János gyökér-ſyrupot. Elegyiſd-ôſzve, 's addgy-bé gyakran egy kûs kalánnal.*

N^ro 100.

℞. Oxym. ſimpl. unc. ij.
Syrup. diacod. unc. j.

M.

Sumat ſæpius parv. cochleare.

N. 101.

Nro 101.

Végy: 2. *lót nádmézzel elegyitett földi boroſtyánt; ugyan annyi nádmézzel elegyitett föld-füſtet; megint annyi ſzent János - gyökér - ſyrupot. Elegyiſd-öſſze, 's addgybé minden máſodik órában egy kús kalánnal.*

Nro 101.

℞. Conſerv. heder. terreſtr.
— — fumar.
Syrup. diacod. ää unc. j.

M.

Sumat omni bihorio parvum cochleare.

Nro 102.

Végy: *egy lót kereſztfü-gyöker-port, ugyan annyi kina-pórt; annyi melymézet, a' mennyivel lágy liktáriumot tſinálhatz. Minden máſodik órában egy kús kalánnal kell béadni.*

Nro 102.

℞. Pulv. rad. polygal.
—— cort. peruv. ää unc. ß.
Mell. pectoral. q. ſ.
Ut fiat Electuarium molle. Sumat omni bihorio parvum cochleare.

Nro 103.

Végy: 40. *grán rabarbarát, 20. grán rák-ſzemet. Tſinály port, 's add-bé egyſzerre.*

Nro 103.

℞. Rhei elect. ſcr. ij.
Lap. cancr. ſcr. j.
M.
Fiat pulvis pro doſi.

Nro 104.

Végy: 2. *lót rothadás ellen való erzetet az auſtriai tartományok' patikáros könyvéből.*

Nro 104.

℞. Acet. antiſept. P. P. unc. j.
D. U.

Nro 105.

Végy: 2. *kónting ſzarvas-ſzarv. ſpiritust.*

Nro 105.

℞. Spir. C. C. dr. ij.
D. U.

Nro

Nro 106.

Végy: 2. *kónting hód-tetem-tincturát.*

Nro 106.

℞. Tinct. castor. dr. ij.
D. U.

Nro 107.

Végy: 8. *lót ruta-vizet; 2. lót fodor minta-syrupot; 20. tsepp hód-tetem tincturát; 15. tsepp fajdalmat enyhitó essentiát. Elegyisd-ószve, 's adgy-bé minden fertály órában egy vagy két kalánnal.*

Nro 107.

℞. Aqu. rutæ. unc. jv.
Syrrup. menth. unc. j.
Tinctur. castor. gtt. xx.
Laud. liqu. syd. gutt. xv.
M.
Sumat omni quadrante horæ unum aut duo cochlearia.

Nro 108.

Végy: 2. *kónting tiszta temjént; ugyan annyi tiszta mástikset; egy kónting választott myrrhát; annyi terpentinát, a' mennyivel 3. gránnyi pilulákat tsinálhatz. Minden nap háromszor négyet kell bé-adni egy findsia sállyaherbathével.*

Nro 108.

℞. Olyban.
Mastich. ãã dr. ij.
Myrrh. elect. dr. j.
Thereb. q. s.
M.
Fiant pilulæ gr. iij.
Sumat ter de die quatuor, & bibat desuper vasculum infusi salviæ.

Nro 109.

Végy: *egy-kónting polychrest-sót. Tsinály port, 's addgy-bé minden harmadik órában egyet.*

Nro 109.

℞. Sal. polychr. dr. j.
Fiat pulvis pro dosi.
Sumat omni trihorio talem.

Nr 110.

Végy: 3. *kónting polychrest-sót; másfél kón-*

Nro 110.

℞. Sal. polychr. dr. iij.
Pulv. rad. jalapp. dr. jß.

ting

ting jalappa-port; 3. lót föld-fűst-conservát; ugyan annyi vizi torma-conservát; annyi ót oszlató-gyökér syrupot, a' mennyivel conservát tsinálhatz. Minden harmadik órában egy kűs kalánnal kell bé-adni.

Conserv. fumar.
— — nastur. aquat. āā. unc. jß.
Syrup. v. rad. aper. q. s.
M.
Fiat conserva.
Sumat omni rihorio parvum cochleare.

Nro 111.

Végy: 2. *kőnting tojás-sárgával el olvosztatt ammoniák-gummát; 4. lót tengeri hagymás etzetes mézet; másfél kőnting polychrest-sót; 16 lót édes kőmény gyökér-vizet. Elegyisd-őszve, 's adgy-bé minden második órában két kalánnal.*

Nro 111.

℞. Gumm. ammon. vitell. ovor sol. dr. ij.
Oxym. scill. unc. ij.
Sal. polychr. dr. jß.
Aqu. fœnicul. unc. viij.

M.

Sumat omni bihorio duo cochlearia.

Nro 112.

Végy: 6. *lót édes melyelixirt az austriai tartományok' patikáros kőnyvéből. Minden nap háromszor, avagy négyszer egy kalánnal kell bé-adni egy findsia isop-herbathével.*

Nro 112.

℞. Elix. pector. dulc. PP. unc. iij.
D. U.
Sumat ter vel quater de die cochleare unum, & bibat desuper vasculum infusi hyssopi.

Nro 113.

Végy: 16. *lót majoránna-vizet; 6 lót kék kűkőrts-etzetes mézet; 2. kőn-*

Nro 113.

℞. Aqu. majoran. unc. viij.
Oxym. colchic. unc. iij.
Liqu. terr. fol. tart.

ting big leveles bor-kővet; ugyan annyi kalán levelű fű - ſpirituſt. Elegyiſd-őſzve, 's adgy-bé minden harmadik órában két kalánnal.

Spir. cochlear. ää dr. ij.

M.

Sumat omni trihorio duo cochlearia.

N^ro 114.

Végy: 14. *lót ruta-vizet;* 3. *lót fodor-minta-ſyrupot;* 20. *tsepp áníſos ſalamiák - ſpirituſt;* 15. *tsepp fájdalmot enyhitő eſſentiat. Elegyiſd-őſzve, 's adgy-bé minden fél órában egy, vagy két kalánnal.*

N^ro 114.

℞. Aqu rutæ. unc. vij.
Syrup. menth. unc. jſſ.
Spir. ſal. ammon. anis. gtt xx.
Laud. liqu. ſyd. gt. xv.

M.

Sumat omni media hora unum vel duo cochlearia.

N^ro 115.

Végy: *egy kónting ſcammoniát; egy lót bú dős kő - virágot; ugyan annyi fejér mágnéſiát. Tſinály port, 's adgy-bé minden nap báromſzor egy kűs kalánnal, igyék réá egy findſia herbarbét a' kővót kezendő gyökerekből.*

N^ro 115.

℞. Scammon. dr. j.
Flor Su ph,
Magneſ nitr. ää unc. ſſ.

M.

Fiat pulvis.

Sumat ter de die parvum cochleare, & bibat bina vaſcula ex infuſ. ſpec. ſequ.

N^ro 116.

Végy: 12. *lót ſzéles lapu-gyökeret;* 2. *lót édes gyökeret. Vagdald-őſzve.*

N^ro 116.

℞. Rad. bardan. unc. vj.
Glycyrrh. unc. j.
Conſciſſ. exhibe.

N^ro 117.

Végy: 14. *lót fodor-*

N^ro 117.

℞. Aqu. menth. unc. vij.

minta-

minta-vizet; 3. *lót fodor-minta-ſyrupot*; 2. *kónting fodor-minta ſpirituſt. Elegyiſd-öſzve, 's adgy-bé minden máſodik, avagy harmadik órában két kaláunal.*

Nro 118.

Végy: 6. *kónting friſ apróra vagdalt tengeri veres bagymát; egy lót gyengén meg-töretett édes kómény-magot; más-fél ſavanyótska jó bort. Tartsd gyenge melegen bé-fedett edényben* 24. *óráig; azután ſzúrd-le, 's adgy-bé minden harmadik órában egy kaálnnal laſſan laſſan ſzaporitván a' mértéket.*

Nro 119.

Végy: *egy lót ezer lábú féreg-port; annyi terpentinát, a' mennyivel* 3. *gránnyi pilulákat tſinálhatz. Minden harmadik órában hármat kell bé-adni egy ſindſia herbathével a' Nro* 89. *le-irt ſpecieſekből.*

Nro. 120.

Végy: 30. *grán póriſt*; 3. *lót fejér málua-ſyrupot*; Syrup. menth. unc. jſſ. Spir. menth. dr. ij.

M.

Sumat omni biaut trihorio duo cochlearia.

Nro 118.

℞. Scillæ recent. minutim conſciſſ. dr. vj. Sem. fœnic. leviter contuſ. unc. ß. Vini boni acci ul. lib. jſſ. Digere per 24. hor. vaſe clauſo leni igne. Colat. exhibe.

Sumat æger omni trihorio cochleare unum ſenſim augendo dolum.

Nro 119.

℞. Pulv. milleped. unc. ß. Terebint. q. ſ.

M.

Fiant pilulæ gr. lij.

Sumat omni trihorio tres ſuperbibendo. vaſc. intuſ. ſpec. Nro 89.

Nro 120.

℞. Borac. venet. gr. xxx. Syrup. alth. unc. jſſ.

16. *lót ruta-vizet. Elegyiſd-öſſve, 's adgy-bé minden máſodik órában két kalánnal, igyék a' beteg mindenkor egy findſia berbatbét a' N^ro 88. le-irt ſpecieſekből.*

Aqu. rutæ. unc. viij.
M.
Sumat omni bihorio, duo cochlearia ſuperbibendo vaſcul. infuſ. ſpec. N. 88.

N^ro 121.

Végy: *másfél kónting tiſztitott ſalétromat;* 8. *lót bodza liktáriumot;* 3. *lót ſzent János-gyökér-ſyrupot;* 15. *lót kózónséges deſtillált vizet. Elegyiſd-öſſve, 's adgy-bé minden máſodik órában egy-findſiával.*

N^ro 121.

℞. Nitr. pur. dr. jß.
Roob Samb. unc. jv.
Syrup. diacod. unc. jß.
Aqu. deſtillat. ſimpl. unc. xv.
M.
Sumat omni bihorio vaſculum.

N^ro 122.

Végy: *egy marék fejér málva levelet; ugyan annyi pipats-virágot;* 2. *lót édes gyökeret* 2 *kónting tſillagos ánis-magot; ugyan annyi bánytató gyökeret; egy lót kereſzt-fű-gyökeret. Vagdald apróra.*

N^ro 122.

℞. Fol. alth.
Flor. rhæad. ää m. j.
Glycyrrh. unc. j.
Anis. ſtellat.
Rad. ipecacuan. ää dr. ij.
— polygal unc. ß.
Minutim conſciſſ. miſt. exhibe.

N^ro 123.

Végy: 12. *lót méb-fű-vizet;* 2. *lót citromi-lév-ſyrupot;* 2. *kónting bánytató ſyrupot. Elegyiſd-*

N^ro 123.

℞. Aqu. meliſſ. unc. vj.
Syrup. de acetos. citr. unc. j.
Syrup. emet. dr. ij.

öſſve

ősszve, 's adgy-bé minden második órában két kalánnal.

M.

Sumat omni bihorio duo cochlearia.

N^ro 124.

Végy: *egy kónting polychreſt-sót; 6. lót mannaſyrupot; 8. lót báts-favirág-vizet. Elegyiſd-ősszve, 's adgy-bé minden második órában két kalánnal.*

N^ro 124.

℞. Sal. polychr. dr. j.
Syrup. mannat. unc. iij.
Aqu. flor. tiliæ. unc. jv.
M.
Uſus, ut ſupra.

N^ro 125.

Végy: 8. *lót gyermekvérbſert. Adgy-bé minden órában egy kalánnal, mig eleget nem laxál.*

N^ro 125.

℞. Hydromell. infant. unc. jv.
Sumat omni hora cochleare, donec ſufficiente purgetur.

N^ro 126.

Végy: 2. *lót ſzent János-gyókér-ſyrupot; 8. lót pipats-virág-vizet. 10. csepp fájdalmat enyhitő eſſentiát. Elegyiſd-ősszve.*

N^ro 126.

℞. Syrup. diacod. unc. j.
Aqu. flor. rhæad. unc. jv.
Laud. liquid. ſyd. gtt. x.
M.

N^ro 127.

Végy: 10. *grán ebnyelv-pilulákat. Olvoſzdel 8. lót báts-fá-virágvizben, azután adgyhozzá: 2. lót pipats-virág-ſyrupot. Elegyiſd-ősszve.*

N^ro 127.

℞. M. P. de cynogloſſ. gr. x.
Solve in aqu. flor. tiliæ unc. jv.
Dein adde:
Syrup. flor. rhæad. unc. j.
M.

Nro 128.

Végy: *egy kőnting kámfort; annyi belénd fűolajt, a' mennyiben el-olvad a' kámfor. Adgy-hozzá: 2. lót fejér málva-irat. Keverd-őszve irnak.*

Nro 128.

℞. Camphor. dr. j.
Solve in olei Hyosciam. q. s. dein adde:
Ungu. de althæ. unc. j.
M. D. U.

Nro 129.

Végy: 2. *lót polychrest-sót; ugyan annyi fejér magnésiát. Tsinály port, 's adgy-bé minden reggel, és estve egy kűs kalánnal.*

Nro 129.

℞. Sal. polychrest.
Magnes. nitr. ãã unc. ß.
M. Fiat pulvis.
Sumat mane ac vesperi parvum cochleare.

Nro 130.

Végy: 2. *kőnting polychrest-sót; ugyan annyi fejér magnésiát; megint annyi rák-szemet; 4. lót fodor-minta-syrupot; 16. lót fodor minta-vizet. Elegyisd-őszve, 's adgy-bé minden második órában két kalánnal.*

Nro 130.

℞. Sal. polychrest.
Magnes nitr.
Lapid. cancr.
ãã dr. ij.
Syrup. menth. unc. ij.
Aq. menth. unc. viij.
M.
Sumat omni bihorio duo cochlear.

Nro 131.

Végy: *egy lót rák-szemet. Tsinály port, 's adgy-bé kétszer napjában egy kűs kalánnal.*

Nro 131.

℞. Lapid. cancr. unc. ß.
Fiat pulvis.
Sumat bis de die parv. cochl.

Nro 132.

Végy: 3. *kőnting*

Nro 132.

℞. Sal. polychrest. dr. iij.

poly-

polyebreſt-sót; 4. lót ót oſzlató gyökér-ſyrupot; 16. lót fodor-minta-vizet Elegyiſd-öſzve, 's adgy-bé minden máſodik órában két kalánnal.

Syrup. v. rad. aperient. unc. ij.
Aq. menth. unc. viij.
M.
Sumat omni bihorio duo cochlearia.

N^ro 133.

Végy: 2. *lót gyomor-elixirt. Minden nap háromſzor fél kalánnal kell bé-adni tiſzta vizben.*

N^ro 133.

℞. Elixir. ſtomach. temperat. unc. j.
Sumat ter de die medium cochl. cum aqua.

N^ro 134.

Végy: 2. *kónting velentzei ſzappant; ugyan annyi ammoniák-gummát; 40. grán ruffi pilulákat; 30. grán mirrhát; annyi tengeri gyanta-tinkturát, a' mennyivel 3. gránnyi pilulákat tſinálhatz. Minden nap háromſzor hármot kell bé-adni.*

N^ro 134.

℞. Sapon. venet.
Gumm. ammon.
ää dr. ij.
M. P. Ruſi. gr. xl.
Myrrh. elect. gr. xxx
Tinct. ſuccin. q. ſ
M.
Fiant pill. gr. iij.
Sumat ter de die tres.

N^ro 135.

Végy: *egy kónting velentzei ſzappant; ugyan annyi ammoniák-gummát; megint annyi búrók-extractumot; fél kónting ruffi pilulákat; annyi édes paracelſus elixirt, a' mennyivel 3. gránnyi pilulákat tſinálhatz. Minden*

N^ro 135.

℞. Sapon. venet.
Gumm. ammon.
Extr. cicut.
ää dr. j.
M. P. Ruſi. dr. ſſ.
Elix. proprietat. q. ſ.

nap háromſzor hármat kell bé-adni.

M. Fiant Pill. gr. iij.
Uſus, ut ſupra.

N^ro 136.

Végy: *6. lót pórje gyökeret; 2. lót kotáng korogyökeret. Vagdald-öſzve, 's főzd fél óráig; azután ſzűrj-le másfél meſzſzely főtt vizet, 's adgy-bozzá: 3. könting polychreſt-sót; 4. lót öt oſzlató gyökér-ſyrupot. Elegyiſd-öſzve, 's adgy-bé minden máſodik, avagy harmadik órában egy ſpndſiával.*

℞. Rad. gram. unc. iij.
— cichor. unc. j.
Conſciſſ. coqu. ſ. q. aq. per ½ hor.
Colat. lib. jſſ. adde:
Sal. polychreſt. dr. iij.
Syrup. V. rad. aper. unc. ij.
M.
Sumat omni bi-aut trihorio valculum.

N^ro 137.

Végy: *egy lót velentzei ſzappant; ugyan annyi konyha-sót; egy meſz. ſzely kut-vizet; 4. lót mézet. Elegyiſd-öſzve, 's ol. vezd-fel klyſtérnek.*

℞. Sapon. venet.
Sal. commun. ää unc. ß.
Solue in aqu. fontan. lib. j.
dein adde: Mell. unc. ij.
M. pro Enemate.

N^ro 138.

Végy: *egy lót tobák-levelet; 6. könting ſennát. Vagdald-öſzve, 's főzd egy ſertály óráig; azután ſzűrj-le egy meſzſzely főtt vizet jól ki-faſſarva, 's adgy bozzá: 4. lót mézet. Elegyiſd-öſzve klyſtérnek.*

℞. Fol. tabac. unc. ß.
— ſenn. dr. vj.
Conſciſſ. coq. ſ. q. aqu. per ½ hor.
dein colat. lib. j. bene expreſſæ.
adde: Mell. unc. ij.
M.
Pro Enemate.

N. 139.

N^ro 139.

Végy: 2. *lót polychreſt-sót*; 6. *lót mannát*; 3. *lót kut-vizet*; 6. *lót citrom-levet*; 20. *tsepp édes ſalétrom-ſpirituſt. Elegyiſd-ősſze, 's adgy-bé minden órában egy findſtával, hogy laxályon.*

N^ro 140.

Végy: *egy kónting terjéket. Add-bé egyſzerre.*

N^ro 141.

Végy: 4. *lót fejér málva-gyökeret. Vagdald-apróra, 's főzd elégséges vizben fél óráig; azután ſzúrj-le másfél meſzſzely főtt vizet, 's adgy-hozzá: 4. lót mannát; 3. kónting polychreſt-sót. Elegyiſd-ősſze; 's adgy-bé minden második órában egy findſtával.*

N^ro 142.

Végy: 2. *kónting oloſz uti-fű-extractumot*; 16. *lót édes kömény-vizet*; 4. *lót fodor minta ſyrupot Elegyiſd-ősſze, 's adgy-bé minden harmadik órában két kalánnal.*

N^ro 139.

℞. Sal. polychreſt. unc. j. Mann. elect. unc iij. Solue in aq. font. unc. xv. dein adde: Succi citri unc iij. Spirit. nitri. dulc. gtt. xx. M. Sumat omni hora vaſculum, donec purgetur.

N^ro 140.

℞. Theriac. Androm. dr. j. d. pro doſi.

N^ro 141.

℞. Rad. alth. unc. ij. Conſciſſ. coq. ſ. q. aq. per ½ hor. Dein colat. lib. iſſ. adde: Mann. elect. unc. ij. Sal. polychreſt. dr. iij.

M.

Sumat omni bihorio vaſculum.

N^ro 142.

℞. Extr. arnic. dr. ij. Aq. fœnic. unc. viij. Syrup. menth. unc. ij.

M.

Sumat omni trihorio duo cochlear.

Nro 143.

Végy: *egy marék kis ezerjó-fűvet; ugyan annyi pápa-fű-levelet; megint annyi ſzék-fű-virágot; 2. lót édes gyökeret. Vagdald-ôſzve.*

Nro 143.

℞. Sumitat. centaur. min.
Fol. card. bened.
Flor. chamom.
ää man. j.
Glycyrrhiz. unc. j.
Conſciſſ. d. u.

Nro 144.

Végy: 3. *kônting polychreſt-sót; 3. lót föld fűſt-conſervát; ugyan annyi vizi torma-conſervát. Elegyiſd-ôſzve, 's adgy-bé minden máſodik, avagy harmadik órában egy kûs kalánnal.*

Nro 144.

℞. Sal. polychreſt. dr iij.
Conſerv. fumar.
— naſt. aquat.
ää unc j ß
M.
Sumat omni bi-aut trihorio paruum cochl.

Nro 145.

Végy: 40 *grán válaſztott kina-port egyſzeri bé-vételre. Kéſzitts illyent* 12. *tôt.*

Nro 145.

℞. Pulu. Cort. peruu.
ſelectiſſ. - - - ſcr. ii.
Et dentur tales N. xij.

Nro 146.

Végy: *egy kônting válaſztott kina-port. Kéſzits illyent* 8. *tzot.*

Nro 146.

℞. Pulu. Cort. peruv ſelectiſſ. dr. j.
Dentur tales N. viij.

Nro 147.

Végy: 2. *lót válaſztott kina port; annyi fodor-minta-ſyrupot, a*

Nro 147.

℞. Pulu. Cort. peruv.
ſelect. unc. j.
Syrup. menth. q. ſ.

men-

mennyivel liktáriumot tsinálbattz.

M.

Fiat Elect.

Nro 148.

Végy: 2. *lót választott kina-port;* 4. *lót ót oszlató gyökér-syrupot;* 10. *lót méh fű vizet; megint annyi szék-fű-virág-vizet. Elegyisd-ószve.*

Nro 148.

℞. Pulv. Cort. peruv select. unc. j.

Syrup. v. rad. aperient. unc ij.

Aq. meliss.

— Florum Chamom. áá unc v.

M.

Nro 149.

Végy: 4. *lót választott kina-port;* 20. *grán borkó-sót. Vagdald-ószve, 's főzd elégséges vizben két óráig; azután szűrjle egy meszszely főtt vizett, 's adgy-hozzá:* 4. *lót szék-fű-virág-syrupot. Elegyisd-ószve.*

Nro 149.

℞. Cort. peruv. select. unc ij.

Sal. tart. gr. xx.

Minut. conscis. mist. coq. s. q. aq. per 2 hor. Colat. lib. j.

dein adde: Syrup. flor. cham.

— — — unc ij.

M.

Nro 150.

Végy: *egy lót kina-extractumot;* 16. *lót szék-fű-virág-vizet;* 4. *lót szék-fű-virág-syrupot. Elegyisd-ószve.*

Nro 150.

℞. Extract. Cort. peruv. unc. ß.

Aq. flor. Chamom. unc. viij.

Syrup. flor. Chamom. unc ij.

M.

Nro 151.

Végy: 3. *kónting poly-*

Nro. 151.

℞. Sal. polychrest. dr. iii.

chrest-

chreſt-sót; 5. lót hideglelés ellen való liktáriumot az auſtriai tartományok patikáros könyvéből. Minden máſodik órában egy kús kalánnal vegyen-bé a beteg, 's igyék réá egy findſia herbathét a' N.143 le-irt fűvekből.

Eleƈt. antifebr. P. P. unc. ii ß.

M.

Sumat omni bihorio parv. cochlear. & bibat deſuper vaſc. infuſi num. 143.

N^ro 152.

Végy: 6. *lót kék kükörts-etzetes mézet. Négyſzer napjában kedj él kalánnal bé-adni.*

N^ro 152.

℞. Oxymell. Colch. unc. iii.

D. U Quater de die ſumat medium cochl.

N^ro 153.

Végy: 4. *lót kék kükörts-etzetes mézet; ugyan annyi ſzarvas-tövis-ſyrupot. Elegyiſd-ősſze, 's adgy-bé minden nap négyſzer egy kalánnal.*

N^ro 153.

℞. Oxymell. Colch.
Syrup. de Spin. Cerv. ää unc. ij.

M.

Sumat quater de die cochl.

N^ro 154.

Végy; *egy kónting jalappát. Tſinály port, 's add-bé egyſzerre.*

N^ro 154.

℞. Jalap. — dr. j.
Sumat pulu. pro doſi.

N^ro 155.

Végy: 4. *lót ſzarvas-tövis ſyrupot; másfél kónting polychreſt-sót. Elegyiſd-ősſze, 's add-bé egyſzerre.*

N^ro 155.

℞. Syrup de ſpina cerv. unc. ii.
Sal. polychreſt. dr. jß.

M.

Sumat pro doſi.

N^ro 156.

Nro 156.

Végy: 12. *grán ſcammoneát; megint annyi jalappa-gyantát*; 10. *grán fejér nad-mézet. Tſinály vékony port, 's add-bé egyſzerre.*

Nro 156.

℞. Scammon.
Reſin. jalap.
āā gr. xij.
Sacch. alb. gr. x.
M.
Fiat pulv. tenuiſſ. pro doſi.

Nro 157.

Végy: 20. *grán jalappa-gyantát; 2. kónting fenyő-mag-ſpirituſt. Olvaszd-el, 's azután adgy-hozzá: egy lót édes köménу ſyrupot. Elegyiſd-öſſze, 's add-bé egyſzerre.*

Nro 157.

℞. Reſin. jalap. gr xx.
Solue in ſpirit. junip. dr. ij.
dein adde:
Syrup. fœnic. unc. ß.
M.
pro doſi.

Nro 158.

Végy: *fél kónting laxáló extractumot az auſtriai tartományok, patikáros könyvéből. Tſinálj belölle öt pilulákot, 's add-bé egyſzerre.*

Nro 158.

℞. M. P. Extr. Cathol. P. P. dr. ß.
Fiant inde pill. num v.

Nro 159.

Végy: 16. *lót fenyő-mag-vizet; 3. lót fejér málva-ſyrupot; 2. kónting fejér bor-kő-olajot. Elegyiſd-öſſze, 's adgy-bé minden második órában egy kalánnal a' mértéket laſſan-laſſan ſzaparitván.*

Nro 159.

℞. Aq. junip unc. viij.
Syrup. alth. unc. jß.
Olei tart. per deliq. dr. ij.
M.
Sumat omni bihorio cochl. ſenſim augendo dosum.

N. 160.

Nro 160.

Végy : 12 *lót méh-fúvizet ; 2. lót fa-héj-syrupot ; 20. tsepp Hoffmanni spiritust. Elegyisd-ószve.*

Nro 161.

Végy : *egy lót tengeri gyantát ; 2. lót fenyő-magot. Tsinály port fűstelni.*

Nro 162.

Végy : 4. *lót gyengén meg-tőretett fenyő-magot ; 2. lót reszelt édes győkeret. Elegyisd-ószve herbathének*

Nro 162.

Végy : 2. *lót édes kőmény-győkeret ; ugyan annyi spárga-győkeret ; meg-int annyi peterselyem-győkeret ; és édes győkeret. Vagdald - ószve herbathének.*

Nro 164.

Végy : *egy lót bűrök-extractumot ; egy kőnting tengeri veres hagyma-port ; ugyan annyi laxáló extractumot az austriai tartományok, patikáros kőnyvéből. Tsinály három grán-*

Nro. 160.

℞. Aq meliss. unc. vi.
Syrup. de Cinnamom. unc. j.
Liq. anod. min. gtt. xx.
M.

Nro 161.

℞. Succin. crud. unc. ß.
Bacc. junip. unc. i.
M.
Fiat puluis grossus.

Nro 162.

℞. Baccar. junip. leviter Contus. unc. ij.
Rasur. Glycyrrh. unc. j.
M.

Nro 163.

℞. Rad. fœnic,
— asparag.
— petrosel.
Glycyrrh.
ãã unc. j.
Consciss. mist. d. u.

Nro 164.

℞. Estract. Cicut. unc. ß.
Pulu. Scill.
M. P. Extra. Cathol.
P. P. ãã dr. j.
M. Fiant pill. gr. iij.
Sumat ter de die tres superbibendo unum, aut

nyi

nyi pilulákot. Minden nap háromiſzor hármat kell béadni egy findſia herbathével a' N. 162. *avagy* 163. *le-irt ſzerekből.*

duo vaſcula inf. nro. 162, 163.

N^ro 165.

Végy: *egy lót tiſztitott ſalétromot;* 4. *lót fejér málva-gyökér-ſyrupot;* 16 *lót kőzönséges deſtillált vizet;* 15. *tsepp Hoffmanni ſpiritust Elegyiſd-őſzve,'s addgy-bé minden órában egy vagy két kalánnal.*

N^ro 165.

℞. Nitr. pur. unc. ß.
Syrup. de alth. unc. ij.
Aq. deſtill. ſimpl. unc. viij.
Liq. anod. min. gtt xv.
M.
Sumat omni hora unum, aut duo cochl.

N^ro 166.

Végy: 16. *lót bodza-virág-vizet;* 4. *lót fejér malva-gyökér-ſyrupot;* 2 *kőntsing gálitzkő-ſpiritust Elegyiſd-őſzve,'s addgy bé minden órában egy, vagy két kalánnal.*

N^ro 166.

℞. Aq. flor. Samb. unc. viij.
Syrup. de alth unc. ij.
Spirit. vitriol. dr. ij.
M.
Uſus, ut ſupra,

N^ro 167.

Végy: *egy kőntsing tiſztitott bor-követ. Tſinályport, 's addgy bé minden órában egyet, mig eleget nem laxál.*

N^ro 167.

℞. Cremor. tart. dr. j.
Fiat pu vis.
Detur talis omni hora, donec ſufficienter purgetur.

N^ro 168.

Végy: 2 *lót bodza liktáriumot; ugyan annyi földi bodza liktáriumot; megint annyi ſzarvas tő-*

N^ro 168.

℞. Roob Samb.
— Ebul.
— de Spina. cerv. ää unc. j.
vis-

vis-liktáriumot. E egyiſd-őſzve, 's adgy-bé minden harmadik órában egy kalánnal.

M.

Sumat omni trihorio cochleare.

Nro 169.

Végy: *egy kónting jó erős égett-borban el-olvaſztatott kámfort; 6. kónting diſznorépa-irat; és megint annyi fejér málva irat. Elegyiſd-őſzve.*

Nro 169.

℞. Camph. ſ. q. Spirit. vin. ſubact. dr j.
Unguent. de arthanit.
— de alth. aã dr. vj.

M.

Nro 170.

Végy: *hidegleléſt ůző fůnek, és ůrőmnek tetéjéből; gyengén meg-tőrőtett fenyő-magból, mindenikből kétkét lótot. Vagdald őſzve, s tartsd 4. meſzſzely meleg veres borban bé fedett edényben 2. óráig azután ſzurd-le, 's adgy-bé minden harmadik órában egy findſtával.*

Nro 170.

℞. Sumit. Cent. minor.
— abſynth.
Baccar. junip. levit. contus.
ãã unc. j.
Conſciſſ. miſt. inf. ſ. q. vini rubri per 2. hora vaſe clauſo, dein Colat. lib. iv. exhibe.
Sumat omni trihorio vaſculum.

Nro 171.

Végy: 2. *kónting cſikorgó-fű-győkeret. Vagdald-őſzve, 's tartsd egy meſzſzely meleg borban egy óráig; azután ſzűrd-le, 's adgy-bé minden máſodik órában 4. lótot.*

Nro 171.

℞. Rad. gratiol. dr. ij.
Conſciſſ. inf. ſ. q. vini per horam, dein Colat. lib. j. Exhibe.
Sumat omni bihorio unc. duas.

Nro 172.

Nro 172.

Végy: *fél kónting csíkorgó-fű-port. Add-bé egyszerre.*

Nro 172.

℞. Pulu. rad. gratiol. dr. ß. d. pro dosi.

Nro 173.

Végy: 10. *lót méh-fű-vizet; 6. lót föld-fű-syrupot; 3. kónting hig leveles bor-követ. Elegyisd-ószve, 's adgy-bé minden második órában két kalánnal.*

Nro 173.

℞. Aq. meliss. unc. v.
Syrup. fumar. unc. iij.
Liq. terr. fol. tart. dr. iij.

M.

Sumat omni bihorio cochl. duo.

Nro 174.

Végy: *egy lót velentzei szappant; ugyan annyi bűrók-extractumot; 2. kónting rabarbara-port; annyi föld-fűst-syrupot, a' mennyivel 3. gránnyi pilulákot tsinálhattz. Minden nap háromszor hármat, avagy négyet kell bé-adni.*

Nro 174.

℞. Sapon. venet.
Extract. cicut.
āā unc. ß.
Pulu. rhei elect. dr. ij.
Syrup. fumar. q. s.

M.

Fiant. pill. gr. iij.
Sumat ter de die tres, vel quatuor.

Nro 175.

Végy: 4. *lót fris mandola olajt; egy tojás-széket. Márvány-mosárban keverd-ószve, 's azután adgy-hozzá: 4. lót fejér málva-syrupot; 2. lót. hársfa-virág-vizet.*

Nro 175.

℞. Ol. Amygdal. dulc. recent. unc. ij.
Vitell. ov. nro. j.
in mort. marmor. bene

Subactis adde miscendo:
Syrup. alth. unc. ij.
Aq. flor. til. unc. vj.

Elegyiſd - öſzve , 's adgy bé minden maſodik órában két kalánnal.

M.

Sumat omni bihorio duo cochl.

N^ro 176.

Végy: *egy lót roſdátlan vas - port; ugyan annyi kina - port; 4. lót marhaterjéket; annyi fodor minta - ſyrupot , a' mennyivel liktáriumot tſinálhattz. Minden harmadik órában egy kúſ kalánnal kell bé - adni.*

N^ro 176.

℞. Limat. mart. non rubig. Pulv. cort. peruv. ää unc. ß. Theriac. diateſſar. unc. ij. Syrup. menth. q. ſ.

M.

Fiat Elect. Sumat omni trih. parvum Cochlear.

N^ro 177.

Végy: *egy pint friſs tejet; 16. lót auſtriai, avagy más ſavanyótska bort. Főzd egy kevéſré edgyütt , azután ſzűrd - le, 's tiſztitsd - meg tojás-fejérrel. Add italnak.*

N^ro 177.

℞. Lact. recent. lib. iv. Vini auſtr. vel alius ſubacidi unc. viij. Bulliant ſimul per momentum, dein coloſtro lactis per colaturam ablato ſerum albumine ovorum purifica , & exhibe pro potu.

N^ro 178.

Végy: 12. *lót bodzavirág - vizet ; egy lót kalán levelű fű - ſpirituſt; 4 lót Citrom - levet; 6. lót föld-fűſt-ſyrupot. Minden harmadik órában két kalánnal kell bé - adni.*

N^ro 178.

℞. Aq. Flor. Samb. unc. vi. Spirit. cochl. unc. ß. Succ. citr. unc. ij. Syrup. fumar. unc. iij.

M.

Sumat omni trihorio duo Cochl.

N^ro 179.

Nro 179.

Végy: 3. *kónting tisz titott bor-kóvet; 3. lót vizi torma-conservát; megint annyi kalán levelű fű-conservát. Elegyisd-ószve, 's adgy-bé minden harmadik órában egy kús kalánnal.*

Nro 180.

Végy: *fél avagy egy grán farkas-répa extractumot; 10. grán fejér nádmézet. Tsinály vékony port, 's adgy-bé minden nap kéttzer, avagy háromszor egyet.*

Nro 181.

Vegy: 6. *lót tengeri hagymás etzetes mézet; 2. lót kalánlevelű fű-spiritust; 16. lót sályavizet; másfél kónting olosz uti-fű-extractumot. Elegyisd-ószve, 's adgy bé minden második órában két kalánnal.*

Nro 182.

Végy: *frissen kinyomatott vizi torma-leuet; kalánlevelű fű-levet; derètze-levet, mindenikből*

Nro 179.

℞. Cremor. tart. dr. iij.
Conserv. nast. aq.
— cochl.
áá unc. i ß.
M.
Sumat omni trihorio parv. Cochl.

Nro 180.

℞. Extr. Aconit. gr. ß. vel gr. j.
Sach. alb. gr. x.
M.
Fiat pulu. tenuiss. Sumat bis vel ter quotidie unum.

Nro 181.

℞. Oxymel. scilit. unc. iij.
Spirit. Cochl. unc. i.
Aq. salv. unc. viij.
Extr. arnic. dr. iß.
M.
Sumat omni bih. duo cochlearia.

Nro 182.

℞. Succ. recent. express. nast. aq.
— — — cochl.
— — becabung.
aa unc. ij.

4. *lótot. Elegyisd-ósze, 's add-bé éh gyomorra felét, a' második felét pedig három óra mulva.*

M

Sumat mediam partem jejuno ventriculo, & alteram mediam post trihorium.

Nro 183.

Végy: 8. *lót tormát*; 2. *lót kalmos-gyökeret*; 4. *lót föld-fűst-fűvet*; 3. *lót édes gyökerzt. Vagdald appróra, 's azután tartsd egy pint fejér borban 24. óráig gyenge tűznél. Szűrd-le, 's adgy-bé minden harmadik órában 4. lótot.*

Nro 183.

℞. Raphan. ruſt. unc. iv.
Rad. calam. arom. unc. j.
Herb. fumar. unc. ij.
Glycyrrh. unc. iß.
Minutim conſciſſa digere per 24. hor. in ſ. q. vini alb. dein Colat. lib. iv. exhibe.
Sumat omni trihorio unc. duas.

Nro 184.

Végy: *egy lót kinaport*; 2. *kónting olosz uti-fű-gyökeret*; 3. *lót vizi torma-conſervát, ugyan annyi kalán levelű fű-conſervát; föld-fűſt-ſyruphól annyit, a' mennyivel liktariumot tſinálhattz. Minden második órában egy kús kalánnal kell bé-adni.*

Nro 184.

℞. Pulv. Cort. peruv. unc. ß.
— rad. arnic. dr. ij.
Conſerv. naſt. aq.
— cochlear.
ää unc. iß.
Syrup. fumar. q. ſ.
M.
Fiat Electuarium.
Sumat omni bihorio parvum cochl.

Nro 185.

Végy: 3. *kónting olasz uti-fű-gyökeret*; 2. *ló olasz uti-fű-levelet. Vagdald-ósze, 's fözd-s*

Nro 185.

℞. Rad. arnic. dr. iij.
Fol. arnic. unc. j.
Conſciſſ. coq. ſ. q. aq. per ¼ hor. dein adde:

egy

egy fertály óráig, azután adgy-bozzá: 2. lót édes gyökér - port. Tartsd még jó melegen egy fertály óráig, azután ſzúrj - le két meſzſzely főtt vizet, 's adgy-bé minden máſodik órában két, vagy bárom kalánnal.

Raſur. Glycyrrh. unc. j.
Relinq. adhuc in ſerv. inf. per ¼. hor. dein Colat. lib. ii. exhibe.
Sumat omni bihorio cochl. duo, vel tria.

N^ro 186.

Végy: *fél, avagy egy egéſz grán farkas-répa-extractumot; 10. grán tiſztitott ſalétromot; 20. grán rák-ſzemet. Tſinály vékony port, 's adgy-bé minden nap kéttzer, avagy báromſzor egyet.*

N^ro 186.

℞. Extract. aconit. gr. ß. vel gr. j.
Nitr. pur. gr. x.
Lapid. cancror. gr. xx.
M.
Fiat pulvis tenuiſſ.
Sumat bis vel ter de die unum.

N^ro 187.

Végy: *másfél kónting tiſztitott ſalétromot; 6. lót bodza - liktáriumot. Elegyisd-ősſzve, 's adgy-bé napjában négyſzer egy kalánnal; igyék réá a' beteg egy vagy két findſia herbatbét a' No. 13. lévt füvekből.*

N^ro 187.

℞. Nitr. pur. dr. iß.
Roob Samb. unc. iij
M.
Sumat quater de die cochl. & bibat deſuper vaſc. unum vel duo inſ nro. 13.

N^ro 188.

Végy: 2. *kónting ſalap-gyökeret. Vagdaldősſzve, 's főzd elégséges*

N^ro 188.

℞. Rad. Salap. dr. ij.
Conſciſſ. coq. ſ. q. aq. per ¼ hor. dein Colat. lib. iß.

vizben egy fertály óráig, azután szűrj-le másfél meszszély fött vizet, 's adgy-hozzá: 3. lót szent János gyökér-syrupot. Minden órában, avagy második órában egy findsiával kell bé-adni.

Adde: Syrup. diacod. unc. iß.

M.

Sumat omni hora vel bih. vasc.

Nro 189.

Végy: 2. *kónting terjéket; ugyan annyi kina-extractumot; 3. lót szeg-fű-virág-syrupot; 12 lót méh-fű vizet. Elegyisd-ószve, 's adgy-bé minden órában, avagy második órában két kalánnal.*

Nro 189.

℞. Theriac. Androm.
Extr. cort. peruv.
āā. dr. ij.
Syrup. flor. tunic. unc. jß.
Aq. meliss. unc. vi.
M.
Sumat omni hora, vel bih. cochl. duo.

Nro 190.

Végy: 25. *grán hánytató gyökeret; megint annyi rabarbarát; 10. grán polychrest-sót. Tsinaly port egyszeri bé-adásra.*

Nro 190.

℞. Pulv. rad. ipecacuanh.
— — — rhei.
āā gr. xxv.
Sal. polychrest. gr. x.
M.
Fiat pulv. pro dosi.

Nro 191.

Végy: *egy kónting fűzfa levelű-fű-levél-port. Háromszor napjában kell bé-adni.*

Nro. 191.

℞. Pulv. fol. Salicar. dr. j.
Sumatur ter de die unus.

Nro 192.

Végy: 2. *lót szent János-gyökér-syrupot; 16.*

Nro 192.

℞. Syrup. diacod. unc. j.
Aq. menth. unc. viij.

lót

lót ſodor-minta-vizet; másfél kónting jáponiai áréka-fa-lév-tinéturát; 15. tſepp fájdalmot enyhitő eſſentiát. Elegyisd-ősſze, 's adgy-bé minden órában, avagy máſodik órában két kalánnal.

Tinct. terr. catech. dr. i ſſ.
Laud. liq. gtt. xv.

M.

Sumat omni hora vel bihor. duoCochl.

N^ro 193.

Végy: *fél kónting rabarbarát; 15. grán myrobalánt. Tſinály port egyszeri bé-adáſra.*

N^ro 193.

℞. Rhei elect. dr. ſſ.
Myrobal. Citr. gr. xv.
M.
Fiat pulvis pro doſi.

N^ro 194.

Végy: 10. *lót friſs olajt; 4. lót tragánt-torbat. Elegyisd-ősſze klyſtérnek.*

N^ro 194.

℞. Olei recent. unc. v.
Mucil. gum. tragac. unc. ij.
M.
Fiat Enema.

N^ro 195.

Végy: 2. *kónting tójás-ſzékkel fel-olvoſztatt terpentinát; 4. lót ſzent János-gyökér-ſyrupot; 8 lót friſs lenmag-olajt. Elegyisd-ősſze klyſtérnek.*

N^ro 195.

℞. Thereb. vitell. ov. ſubact. dr. ij.
Syrup. diacod. unc. ij.
Olei lini. unc. iv.
M.
Fiat Enema.

N^ro 196.

Végy: *egy itze ſavót; 2. kónting gálitzkő-ſpiritust; 6. lót ſzent János-*

N^ro 196.

℞. Seri lactis lib. ij.
Spirit. vitriol. dr. ij.
Syrup. diacod. unc. iij.

gyökér-syrupot. Elegyisd-öszve, 's adgy-bé minden órában fél findsiával.

M.

Sumat omni hor. medium Vasculum.

Nro 197.

Végy: *egy könting fájdalmot enyhitö essentiát. Tseppenként kell bé-adni.*

Nro 197.

℞. Laud. liquid. dr. j. d. u.

Nro 198.

Végy: 6. *lót aszszu szilvát; 3. könting tisztitott bor-követ. Vagdald-öszve, 's fözd elégséges vizben fél óráig, azután szúrj-le egy itze fött vizet. Minden órában, avagy második órában egy findsiával kell bé-adni.*

Nro 198.

℞. Prunor. exsiccat. unc. iij.

Cremor. tart dr. iij.

Consciss. mist. coq. f. q. aq. per ½ hor. dein Colat. lib. ij.

Exhibe.

Sumat omni hora vel bihor. vasculum.

Nro 199.

Végy: 6. *lót méh-fü-vizet; 2. lót fa-héj-vizet; meg-int annyi szent János-gy kér-syrupot; 40. tsepp fájdalmot enyhitö essentiát. Elegyisd-öszve.*

Nro 199.

℞. Aq. meliss. unc. iij.

— Cinnamom. simpl.

Syrup. diacod. áá. unc. j.

Laud. liquid. gtt. xl.

M.

Nro 200.

Végy: *egy könting polychrest-sót; ugyan annyi jalappa-port; megint annyi matska gyökér-pört; 8. lót tengeri hagymás etzetes mézet. Elegyisd-öszve,*

Nro 200.

℞. Sal polychrest.

Pulu. rad. jalap.

— Valerian. Sylv. áá dr. j.

Oxymell. scillit. unc. iv.

's

's adgy-bé meg-állapodott idejü embereknek napjában négyszer egy kalánnal; gyermekeknek pedig minden második órában egy kús kalánnal.

M.

Sumant adulti quater de die cochl. infantes omnibih. parv. cochl.

N^ro 201.

Végy: 40. *grán fejér magnéſiát*; 10. *grán tiſztitott ſalétromat*; 5. *grán poriſt. Tſinály port.*

N^ro 201.

℞. Magnes. alb. ſcr. ij.
Nitr. pur. gr. x.
Borac. venet. gr. v.
M.
Fiat pulvis.

N^ro 202.

Végy: 40. *grán fejér magnéſiát*; 5. *grán myrrhát*; 2. *grán aloét. Tſinály port.*

N^ro 202.

℞. Magnes. alb. ſcr. ij.
Myrrh. elect. gr. v.
Alœs lot. gr. ij.
M.
Fiat pulvis.

N^ro 203.

Végy: *egy lót aloét*; 6. *lót mézet. Főzd gyenge tűznél mázos edényben olly ſúrúségre, hogy tſinálhaſs belőlle egy-nebány bas-tſapot.*

N^ro 203.

℞. Aloes unc. ß.
Mell. unc. iij.
Coq leni igne in vaſe vitrato in conſiſtentiám ſuppoſitorii.
Maſſa d. u.

N^ro 204.

Végy: *fél kónting belénd-fű-olajban fel-olvaſztott kámfort*; 2. *lót ezúſt-glét-irat. Keverdőſzve irnak.*

N^ro 204.

℞. Camph. ol. hyoſciam. ſol.
— — — dr. ß.
Ungvent. nutrit. unc. j.
M.
Fiat unguentum.

Nro 205.

Végy: 3. *grán tiſzta fopiumot; egy lót ezůſt-glét-irat; megint annyi popiom-irat. Keverd-óſzve irnak.*

Nro 205.

℞. Opii pur. gr. iij.
Unguent. nutrit.
— popul.
M. áá unc. ß.
Pro unguento.

Nro 206.

Végy: *fél kónting megsůrůitet jáponiai árékaa-lév port; 3. kónting arméniai veres földet; egy lót ezůſt-glét-irat; annyi belénd-fů-olajt, a mennyivel irat lehet tſinálni.*

Nro 206.

℞. Pulv. terr. Catech. dr. ß.
— bol. armen. dr. iij.
Unguent. nutrit. unc. ß.
Olei hyoſciam. q. ſ. ut fiat unguentum.

Nro 207.

Végy: *egy lót ezůſt-glét-irat; megint annyi popiom-irat. Keverd-óſzve irnak.*

Nro 207.

℞. Unguent. nutrit.
— popùl.
áá unc. ß.
M. pro unguento.

Nro 208.

Végy: *egy meſzſzely kut-vizet; másfél kónting ezůſt-glét-etzetet. Keverd-óſzve*

Nro 208.

℞. Aq. Font. lib. j.
Acet. litharg. dr. j ß.
M.

Nro 209.

Végy: 10. *grán tiſztitott ſalétromot; megint annyi kéſzitett tengeri gyantát; 20. grán rák-*

Nro 209.

℞. Nitr. pur.
Succin. præparat.
áá gr. x.
Lapid. canc. gr. xx.
ſze-

ſzemet. Tſindly port egy-ſzeri bé-adáſra.

N^ro 210.

Végy: *fél könting medve-ſzőlő-port. Napjában kétzer, vagy háromſzor egyet kell bé-adni.*

N^ro 211.

Végy: *fél könting medve-ſzőlő-port; megint annyi vizi tſéga-port. Elegyisd-őſzve, 's adgy-bé napjában kéttzer, vagy háromſzor egyet.*

N^ro 212.

Végy: 2. *lót Valentzei ſzappant. Tſinály belőlle 4. gránnyi pilulákot. Adgy-bé minden nap háromſzor hármat laſſan laſſan a' doſist ſzaparitván mind addig, mig 24. óra alatt 2. lótot, avagy többetis bé-veſzen a' beteg: igyék azon fellyűl minden nap háromſzor, avagy négyſzer, mindenkor 4. vagy 6. lótot a' kővétkezendő italból fele édes téjjel.*

N^ro 213.

Végy: *egy meſzſzely tiſzta, és friſs méſz-vizet.*

M.

Fiat puluis pro doſi.

N^ro 210.

℞. Pulv. uvæ urſin. dr. ß. d. u.

Sumatur talis bis vel ter de die.

N^ro 211.

℞. Pulv. uv. urſin.
— oſtracodermat.
āā dr. ß.

M.

Uſus, ut ſupra.

N^ro 212.

℞. Sapon. venet. unc. j.

Fiant inde pill. gr. jv.

Sumat ter de die tres, ſenſim augendo doſin, donec integram unciam, & ultra diviſis doſibus de die aſſumat, bibendo præterea, quotidie ter, aut quater, qualibet vice uncias duas, vel tres remedii ſequentis cum æquali parte lactis.

N^ro 213.

℞. Aq. calcis pur. & recent. lib. j. d. u.

N. 214.

N^ro 214.

Végy: 2. *lót gyengén meg-tőretett len-magot; ugyan annyi meg-tőretett crétai koczord-magot; megint annyi édes gyökérport. Elegyisd-ősze. Ebből egy lótot egy meszszely forró vizben egy fertály óráig bé-fedett edényben tarts, és azután szűrd-le. Ezt a' dosist kéttzer, vagy háromszor napjában megizgya a' beteg.*

N^ro 214.

℞. Semin. lini levit. contus.
— dauci cret.
Pulv. Glycyrrh.
ää unc. j.
M.
Sumatur inde uncia semis inf. cum aq. serv. lib. j. per ¼ hor. vase clauso. dein Colat. exhibeatur.
Tale infusum bis, vel ter de die evacuet æger.

N^ro 215.

Végy: *egy lót rák-szemet; ugyan annyi borétzetet; 2. lót fejér málva syrupot; megint annyi szent János-gyökér-syrupot; 16. lót édes kőmény-vizet; 2. kőnting hig leveles borkővet; 15 tsepp édes salétrom-spirituſt. Elegyisd-ősze, 's adgy-bé minden második órában két kalánnal, és itass réá egy fundsia berbathét a' kővótkezendő gyökerekből.*

N^ro 215.

℞. Lapid. canc.
Acet. vin.
ää. unc. ß.
Syrup. alth.
— diacod.
ää unc. j.
Aq. Fœnic. unc. viij.
Liq. terr. fol. tart. dr. ij.
Spirit. nitri dulc. gtt. xv.
M.
Sumat omni bihor. 2. cochl. & bibat subinde vasculum inf. ex spec. seq.

N^ro 216.

Végy: 6. *lót édes kőmény-gyökeret; 3. lót édes gyökeret. Vagdald-ősze herbathének.*

N^ro 216.

℞. Rad. fœnic. unc. iij
Glycyrrh. unc. j ß.
Consciss. exhibe.

N. 217

Nro 217.

Végy: *fél kónting ſzarka-tövis-mag-port. Adgybé minden reggel, és eſtve egy illyen port két findſia herbathével a' Nro 214. avagy 216. le-irt ſpecieſekből.*

Nro 218.

Végy: *egy kónting ammoniák-gummát; ugyan annyi galbán-gummát; megint annyi belénd-fű-extractumot; 15 grán bódtetemet; és ugyan annyi kámfort; tengeri gyanta-tinctúrával tſinály 3. gránnyi pilulákot. Napjában háromſzor hármat kell bé-adni egy findſia ſzék-fű-virág herbathével.*

Nro 219.

Végy: 8. *grán belénd-fű-extractumot; 2. lót ſodor minta ſyrupot; 16. lót ruta-vizet; fél kónting bód-tetem-tinctúrát. Elegyiſd-őſzve, 's adgybé minden harmadik órában két kulánnal.*

Nro 217.

℞. Pulv. acinor. tructt. Cynosbat.
— — — dr. ß.
d. p. doſi.
Sumat mane, ac veſperi talem cum binis vaſc. inf. ſpec. Nro. 214. 216.

Nro 218.

℞. Gum. amon.
— galb
Extr. hyoſciam.
ää dr. j.
Caſtor.
Camph.
ää gr. xv.
Tinct. ſuccin. q. ſ.
M.
Fiant pill. gr. iij.
Sumat ter de die tres cum vaſc. inf. Flor. Chamom.

Nro 219.

℞. Extr. Hyoſciam. gr. viij.
Syrup. ment. unc. j.
Aq. rut. unc. viij.
Tinct. Caſtor. dr. ß.
M.
Sumat omni trihorio duo cochl.

Nro 220.

Végy: *fél kőnting naránst levél-port. Adgy-bé minden nap hármat.*

Nro 220.

℞. Pulv. Fol. aurant. dr. ß. d. p. doſi.
Sumat ter de die unum.

Nro 221.

Végy: 2. *lót naránts-levelet. Vagdald appróra herbathének.*

Nro 221.

℞. Fol. aurant. unc. j.
Conſciſſ. d. u.

Nro 222.

Végy: *rothadás ellen való etzetet az auſtriai tartományok' patikáros könyvéből.*

Nro 222.

℞. Acetum antiſepticum.
P. P.

Nro 223.

Végy: *egy kőnting belénd-fű-extractumot. Tſinály egy gránnyi pilulákot. Napjában háromſzor egyet kell bé-adni laſſan a' mértéket 24. óra alatt egéſz egy kőntingre ſzaparitván.*

Nro 223.

℞. Extr. hyoſciam. dr. j.
Fiant inde pill. gr. j.
Sumat ter de die unam ſenſim augendo doſim ad dr. i. de die.

Nro 224.

Végy: 6. *kőnting keſerű purgáló sót; 4. lót mannát;* 10. *lót tiſzta vizet. Elegyisd-öſzve klyſtérnek.*

Nro 224.

℞. Sal. amar. dr. vj.
Mann. unc. ij.
Aq. pur. unc. x.
M. pro Enemate.

N^ro 225.

Végy: 5. *kőnting labdán-flaſtromot; 3. kőnting bólyag buzó flaſtromot. Elegyisd-őſzve.*

N^ro 225.

℞. Empl. de labdan. dr. v.
— veſicant. dr. iij.
M.

N^ro 226.

Végy: 8. *lót fekete kúkórts-virág-vizet.*

N^ro 226.

℞. Aq. deſtill. pulſat. nigr. unc. iv.
d. u.

N^ro 227.

Végy: 20. *lót majoránna-vizet; 2. lót kalán levelú-fű-ſpirituſt; 2. kőnt ng terpentina-ſpirituſt. Elegyisd-őſzve.*

N^ro 227.

℞. Aq. majoran. unc. x.
Spirit. Cochlear. unc. j.
— Therebint. dr. ij.
M. d. u.

N^ro 228.

Végy: 3. *kőnting kámfort; annyi éget bort, a' mennyivel 3. gránnyi pilulákat tſinálhatz. Napjában háromſzor ketőtt kell bé-adni laſſan laſſan ſzaporitván a' doſist, ha a' ſzükség ugy hozza.*

N^ro 228.

℞. Camph. dr. iij.
Spirit. vin. rectif. q. ſ.
Ut fiant pill. gr. iij.
Sumat ter de die duas ſenſim augendo doſim, ſi opus eſt.

N^ro 229.

Végy: 2. *lót eleven kénesőt; 8 lót diſznó-ſirt. Dórgőld mind addig, mig a' kénesó el-olvad.*

N^ro 229.

℞. Mercur. vivi. unc. j.
Axungiæ porc. unc. jv.
Tere uſque ad Merc. extinctionem.
Unguentum d. u.

N^ro 230.

Végy: 12. *grán édes kénesőt; egy meſzſzely föld-füſt-vizet; 4. lót föld-füſt-ſyrupot. Elegyisd-öſzve, 's adgy-bé minden harmadik órában két kalánnal.*

N^ro 230.

℞. Merc. dulc. gr. xij.
Aq. Fumar. lib. j.
Syrup. Fumar. unc. ij.
M.
Sumat omni trih. duo cochl.

N^ro 231.

Végy: 6. *grán corroſivus ſublimátot. Olvaſzd-el egy meſzſzely gabona-égetborban. Reggel és estve egy kalánnal kell bé-adni.*

N^ro 231.

℞. Merc. Sublimat. corros. gr. vi.
Solv. exactiſſ. in ſpirit. frument. lib. j.
Sumat mane, ac veſp. cochl.

N^ro 232.

Végy: 6. *grán corroſivus ſublimátot; egy meſzſzely deſtillált kőzönséges vizet. Elegyisd-öſzve, 's adgy-bé reggel, és eſtve egy kalánnal.*

N^ro 232.

℞. Merc. ſublimat. corros. gr. vi.
Aq. deſtillat. ſimpl. unc. xij.
M.
Exactiſſ. uſus, ut prioris.

N^ro 233.

Végy: 3. *grán corroſivus ſublimátot. Üvegmosárban addig dörgöld, mig vékony por leſz belőlle, azután' ſzűnetlen dörgöl. vén apprónként adgy-hozzá: 6. lót bodza-liktáriumot. Elegyisd-öſzve jól, 's adgy-bé napjában*

N^ro 233.

℞. Merc. ſublimat. corros. gr. iij.
Tere in mort. vitreo in pulv. ſubtiliſſ. dein adde ſenſim, & continuo terendo:
Roob ſamb. unc. iij.
Exactiſſ. miſt. exhibe.
Sumat ter de die parv.

három-

báromszor egy kús kalánnal lassan lassan szaporitván a' dosist, ha szükséges fog lenni.

cochl. sensim, si opus est, augendo dosin.

Nro 234.

Végy: 7. *tsepp opobalsamot; egy tojás-széket. Márvány-mosárban dörgöld-ösze, 's azután adgy hozzá: 3. lót édes kőmény-syrupot; 16. lót sálya-vizet. Elegyisd-ösze, 's adgy-bé minden harmadik órában két kalánnal.*

Nro 234.

℞. Bals. de. Mecch. gtt. vij.
Vitell. ov. Nro. j.
In mort. marm. bene tritis, & subactis. adde miscendo:
Syrup. fœnic. unc. j ß.
Aq. Salv. unc. viij.
M.
Sumat omni trih. duo cochl.

Nro 235.

Végy: *málva levelet; lóhere-virágot; bodza-virágot; bürket; és oloszuti-füvet, mindenikből két marékkal. Vagdald-ösze.*

Nro 235.

℞. Fol. malv.
Flor. meliot.
— Samb.
Herb. Cicut.
— arnic.
áá man. ij.
Consciss. d. u.

Nro 236.

Végy: 1. *kőnting bürök-extractumot; 2. lót tiszta mézet. Elegyisd-ösze.*

Nro 236.

℞. Extr. Cicut. dr. j.
Mell. pur. unc. j.
M. exactiss.

Nro 237.

Végy: 10. *grán corrosivus sublimátot. Üveg-*

Nro 237.

℞. Merc. sublimat. corros. gr. x.

mosárban tórd vékony porrá, azután szüntelen tórvén adgy-hozzá: egy kénting búrók-extractumot. Elegyisd-ósve jól, 's azután megint adgy-hozzá szünetlen kevervén: 3. lót tiszta mézet.

Tere in mort. vitr. in pulv. subtilis. dein sentim adde semper terendo:

Extr. Cicut. dr. j.

Intime subactis, & permistis adde quoque sentim, & continuo miscendo:

Mell. pur. unc. j ß.

Exactissime mista exhibe.

Nro 238.

Végy: 2. *lót túz-fű-levél-port.*

Nro 238.

℞. Pulv. fol. flammul. jov. unc. j. d. u.

Nro 239.

Végy: 2. *lót túz-fű-virágot. Vagdald-ósve berbathének.*

Nro 239.

℞. Flor. flammul. jov. unc j. Conscis. d. u.

Nro 240.

Végy: *egy kénting Csikorgó-fű-extractumot; 6. kénting fejér magnésiát; egy kénting édes kóménymagot. Tsinály port, 's adgy-bé belólle napjában báramszor egy kés hegygyel.*

Nro 240.

℞. Extr. gratiol. dr. j.
Magnes. alb. dr. vi.
Sem. fœnic. dr. j.
M.
Fiat pulvis.

Sumat ter de die quantum cultri cuspide capi potest.

Nro 241.

Végy: 2. *lót Csikorgó-fűvet; ugyan annyi édes gyókeret Vagdald-ósve berbathének.*

Nro 241.

℞. Herb. gratiol.
Glycyrrh.
ää unc. j.
Conscis. d. u.

N. 242.

Nro 242.

Végy: *két marék bűrket. Vagdald-őſzve, 's azután főzd elégséges vizben be-fedve egy fertály óráig; ſzűrj le másfél meſzſzely főtt vizet.*

Nro 242.

℞. Herb. cicut. man. ij.
Conſciſſ. coq. vaſé clauſo per ¼ hor. dein Colat. lib. jß. exhibe.

Nro 243.

Végy: *egy lőt tűz-fűlevelet. Vagdald-őſzve, 's azután főzd elégséges vizben egy fertály óráig; ſzűrj-le másfél meſzſzely főtt vizet.*

Nro 243.

℞. Fol. flammul. jov. unc. ß.
Conſciſſ. coq. ſ. q. aqu. per ¼ hor.
Colat. lib. jß. dein exhibe.

Nro 244.

Végy: 3. *grán farkas-répa-extractumot; 6. grán édes kénesőt; egy kőnting fejér nádmézet. Tſinály vékony port ſokáig tőrvén kő-mosárban, azután oſztsd hat egyenlő réſzekre. Napjában kéttzer, vagy háromſzor egyet kell bé-adni.*

Nro 244.

℞. Extr. Aconit. gr. iij.
Merc. dulc. gr. vj.
Sacch. alb. dr. j.
M. Fiat pulvis tenuiſſ. diu terendo in mort. marmor. qui dividatur in partes ſex æquales. Sumat æger bis, vel ter de die unum pulv.

Nro 245.

Végy: *fel kőnting édes kénesőt; 's harmadfél kőnting bűrők-extractumot. Elegyiſd-őſzve, 's tſinály 3. gránnyi pilulákot. Min-*

Nro 245.

℞. Merc. dulc. dr. ß.
Extr. Cicut. dr. ijß.
M. exactiſſ. & fiant pil. gr. iij.
Sumat ter de die pill.

den nap hármot kell bé-adni lassan lassan szaporitván a' dosist, ha szükséges lesz.

tres sensim, si opus est, augendo dosim.

Nro 246.

Végy: *egy lót búrók-extractumot; egy kónting farkas-répa-extractumot Elegyisd-ószve, 's tsinály 3. gránnyi pilulákot. Minden nap háromszor hármot kell bé-adni.*

Nro 246.

℞. Extr. Cicut. unc. ß.
— aconit. dr j.
M. exactiss. ut fiant pill. gr. iij.
Sumat ter de die duas.

Nro 247.

Végy: *úrmet; vizi fog-hagymát; fekete peszertzét; olasz uti-fúvet, mindenikból két marékkal. Vagdald-ószve.*

Nro 247.

℞. Herb. Absynth.
— scord.
— marrub.
— arnic.
āā m. ij.
Consciss. mist. d. u.

Nro. 248.

Végy: 3. *marék bodza-virágot; 2. lót édes gyókér-port. Tölts-réá forró vizet, 's tartsd bé-fedve egy fertály óráig jó melegen, azután sürj-le másfél meszszely vizet, 's adgy-hozzá: egy kónting tisztitott salétromat; 6 lót bodza-liktáriumot Elegyisd-ószve, 's adgy-bé minden órában egy findsiával lágy melegen.*

Nro 248.

℞. Flor. Samb. man. iij.
Glycyrr. ras. unc. j.
inf. s. q. aq. ferv. vase clauso per ¼ hor. dein Colat. lib. jß. adde:
Nitr. pur. dr. j.
Roob samb. unc. iij.
M. Sumat omni hor. vasc. tepide.

N. 249.

N^ro 249.

Végy: *orbántz ellén való golyóbíſt az auſtriai tartományok' patikáros könyvéből.*

N^ro 249.

℞. Globulus ad Eryſipelas P. P.

N^ro 250.

Végy: 7. *grán tiſztitott ſalétro-not; ugyan annyi kéſzitett tengeri gyantát;* 20. *grán rákſzemet. Tſinály port, 's adgy-bé napjában hármat.*

N^ro 250.

℞. Nitr. pur.
Succin. præparat. āā gr. vij.
Lap. canc. gr. xx.
M. Fiat pulvis. Sumat tales tres de die.

N^ro 251.

Végy: *ſzék-fű-virágot; fejér málva-virágat; rutát, mindenikből egy marékkal. Vagdaldőſzve herbathének.*

N^ro 251.

℞. Flor. Chamom.
— Alth.
Herb. rutæ. āā man. j.
Conſciſſ. d. u.

N^ro 252.

Végy: *egy lót fekete bunyor-gyökeret;* 6. *lót fejér málva-gyökeret; egy marék fejér málva-levelet. Vagdald-őſzve herbathének.*

N^ro 252.

℞. Rad. hellebor. nigr. unc. ß.
— alth. unc. iij.
Fol. alth. man. j.
Conſciſſ. d. u.

N^ro 253.

Végy: 3. *kónting vékony rosdátlan vas-port;* 2. *kónting kina-extractumot; egy kónting ammo-*

N^ro 253.

℞. Limat. mart. ſubtiliſſ. non rubig. dr. iij.
Extract. Cort. peruv. dr. ij.

niák - gummát ; megint annyi választott myrrát. Terpentinával tsinály 3-gránnyi pilulákot, 's adgy-bé minden harmadik órában hármat egy findsia méh - fú - herbathével.

Gum. ammon.
Myrrh. elect. āā dr. j.
Therebinth. q. s.
M. Fiant pill. gr. iij.
Sumat tres omni trihorio, & bibat deluper vasc. inf. mellissæ.

N^ro 254.

Végy: 24. *grán ruffi pilulát. Tsinály belőlle 6. pilulákot egyszeri béadásra.*

℞. M. P. Ruff. gr. xxjv.
Fiant pill. num. vj.
Sumantur pro dosi.

N^ro 255.

Végy: 2. *lót búrket; ugyan annyi édes gyókeret. Vagdald - őszve herbathének.*

℞. Herb. cicut.
Glycyrrh.
āā unc. j.
Consciss. exhibe.

N^ro 256.

Végy: 12. *grán hódtétemet; egy lót rák - szemet; ugyan annyi fejér magnésiát. Tsinály port, 's adgy - bé napjában kéttzer, vagy háromszor, egy kús kalánnal; igyék réá a' beteg mindenkor egy findsia szék - fú - virág herbathét.*

Castor. gr. xij.
Lap. cancr.
Magnes. nitr.
āā unc. ß.
M. Fiat pulv. Sumat bis, vel ter de die cochl. parv. & bibat desuper vasc. inf. flor. chamom.

N^ro 257.

Végy: 2. *marék szék-fú - virágot. Vagdald-őszve herbathének.*

℞. Flor. chamom. man. ij.
Consciss. detur usui.

N. 258.

Nro 258.

Végy: 4. *lót kármélita-ſpiritus-vizet az auſtriai tartományok' patikáros könyvéből*

Nro 258.

℞. Aqu. meliſſ. compoſi. P. P. unc. ij. d. u.

Nro 259.

Végy: 4. *lót Czikória-ſyrupot rabarbarával.*

Nro 259.

℞. Syrup. cichor. cum rheo unc. ij. d. u.

Nro 260.

Végy: *egy lót friſs mandola-olajt*; 3. *lót manna-ſyrupot. Elegyisd-ôſzve.*

Nro 260.

℞. Ol. amygd. dulc. recent. preſſ. unc. ß.
Syrup. mannat. unc. jß.
M.

Nro 261

Végy: 2. *lót friſs fûl fû-levet*; *egy lót birs-alma-torbat*; *ugyan annyi viola-ſyrupot. Elegyisd-ôſzve.*

Nro 261.

℞. Succ. ſemper vivi recent. preſſ. unc. j.
Mucilag. ſemin. cidon.
Syrup. violar. ää unc. ß.
M. d. u.

Nro 262.

Végy: 40 *grán rák-ſzem-port*; 4. *lót Czikória-ſyrupot rabarbarával. Elegyisd-ôſzve, 's adgybé gyakran egy kûs kalánnal.*

Nro 262.

℞. Pulv. lapid. cancr. gr. xl.
Syrup. cichor. cum rheo unc. ij.
M. detur ſæpius parv. cochl.

Nro 263.

Végy: 40. *grán rák-ſzem-port*; *egy lót friſs mandola-ólajt*; 4. *lót man-*

Nro 263.

℞. Pulv. lapid. cancr. gr. xl.
Ol. amygdal. dulc. recentis. unc. ß.

na - ſyrupot. Elegyisd-ősze, 's adgy - bé gyakran egy kűs kalánnal.

Syrup. mannat. unc. ij.
M. uſus, ut prioris.

N^ro 264.

Végy: *fél kónting rák ſzem - port; megint annyi fejér magnéſiát; 2. lót Czikória - ſyrupot rabarbarával; ugyan annyi manna - ſyrupot; 4. lót bárs-fa - virág - vizet. Elegyisd ősze, 's adgy - bé gyakran egy kűs kalánnal.*

N^ro 264.

℞. Pulv. lap. canc.
Magneſ. alb.
āā dr. ß.
Syrup. cichor. cum rheo.
— mannat
āā unc. j.
Aq. flor. til. unc. ij.
M. Sumat ſæpius parvum cochl.

N^ro 265.

Végy: 15. *grán velentzei ſzappant. Olvozd - el 2. lót bárs - fa - virág-vizben, azután adgy - hozzá: fél kónting rák - ſzem-port; 4. lót Czikória - ſyrupot rabarbarával. Elegyisd - ősze, 's adgy - bé gyakran egy kávés kalánnal.*

N^ro 265.

℞. Sapon. venet. gr. xv.
Solv. in aq. flor. til. unc. j.
deinde adde:
Pulv. lap. cancr. dr. ß.
Syrup cichor. cum rheo. unc. ij.
M. uſus, ut ſupra.

N^ro 266.

Végy: 6. *lót édes kő-mény - vizet; 6. kónting ſzent János - gyökér - ſyrupot; fél kónting kéſzitett fejér őrmény földet; ugyan annyi rák - ſzemet.*

N^ro 266.

℞. Aq. fœnic. unc. iij.
Syrup. di. cod. dr. vj.
Boli. alb. præp.
Lap. cancr.
āā dr. ß.

Ele-

Elegyisd-ősze, 's adgybé minden órában egy kalánnal.

M. Detur omni hora cochl.

N^ro 267.

Végy: 6. *lót hárs-favirág-vizet; 2. lót basaróſa-ſyrupot; 6. tſepp ſzarvas-ſzarv-ſpiritust. Elegyisd-ősze, 's adgybé gyakran egy kalánnal.*

N^ro 267.

℞. Aq. flor. til. unc. iij.
Syrup. pœoniæ. unc. j.
Spirit. C. C. gtt. vj.
M. Detur ſæpius cochleare.

N^ro 268.

Végy: 20. *grán margraf-port; fél kónting rák-ſzemet; egy lót ſzent János-gyökér-ſyrupot; 2. lót árva leány-haj-ſyrupot; 6. lót hars-fa-virág-vizet; 10. tſepp tengeri gyantás ſzarvas-ſzarv-ſpiritust. Elegyisd-ősze, 's adgy-be gyakran egy kalánnal.*

N^ro 268.

℞. Pulv. epilept. March. gr. xx.
Lapid. cancr. dr. ß.
Syrup. diacod. unc. ß.
— capill. ven. unc. j.
Aq. flor. til. unc. iij.
Spirit. C. C. ſuccinat. gtt. x.
M. Uſus, ut prioris.

N^ro 269.

Végy: 20. *grán kéſzitett tengeri gyantát; 2. lót baſa-róſa-ſyrupot; 6. lót hárs-fa-virág-vizet; 6. tsepp fájdalmat enyhitő eſſentiát. Elegyisdősze, 's adgy-bé gyakran egy kalánnal.*

N^ro 269.

℞. Succin. præparat. gr. xx.
Syrup. de pœonia. unc. j.
Aq. flor. til. unc. iij.
Laud. liquid. gtt. vj.
M. Uſus, ut ſupra.

Nro 270.

Végy: 3. *grán belénd-fü-extractumot*; 6. *lót báts-fa-virág-vizet*; 2. *lót árva leány-baj-syrupot. Elegyisd-ósve, 's adgy-bé gyakran egy kalánnal.*

Nro 270.

℞. Extr. hyoſciam. gr. iij.
Solv. in aquæ flor. til. unc. iij. dein adde:
Syrup. capill. vener. unc. j.
M. Uſus, ut prioris.

Nro 271.

Végy: *fél kónting hig leveles bor-követ*; 5. *lót föld füſt-syrupot. Elegyisd ósve, 's adgy-bé gyakran egy kús kalánnal.*

Nro 271.

℞. Terr. fol. tart. dr. ß.
Syrup. Fumar. unc. ij ß.
M. Detur ſæpius parv. cochl.

Nro 272.

Végy: 3. *lót édes kámény-vizet; ugyan annyi báts-fa-virág-vizet*; 4. *lót föld-füſt-syrupot; egy kónting hig leveles bor-követ. Elegyisd-ósve, 's adgy-bé minden második órában egy kalánnal.*

Nro 272.

℞. Aq. fœnic.
— flor. til. āā unc. ſß.
Syrup. fumar. unc. ij.
Liq. terr. fol. tart. dr. j.
M. Sumat omni bihorio cochl.

Nro 273.

Végy: 40. *grán kettós sót*; 5. *lót manna-syrupot*; 6. *lót báts-fa-virág-vizet. Elegyisd-ósve, 's adgy-bé minden második órában egy, vagy két kalánnal.*

Nro 273.

℞. Arcan. duplicat. gr. xl.
Syrup. mannat. unc. ij ß.
Aq. flor. til. unc. iij.
M. Sumat omni bihorio unum cochl. vel duo.

Nro 274.

Nro 274.

Végy: 2. *lót fejér nádmézet*; 12. *grán tiſzta timsót*. *Tſinály. port.*

Nro 275.

Végy: 5. *grán bürök-extractumot*; 6. *lót hárs-fa-virág-vizet*; 4. *lót föld-füſt-ſyrupot*; *fél könting hig leveles bor követ*. *Elegyisd-öſzve*, *'s adgy-bé minden máſodik*, *avagy harmadik órában egy kalánnal.*

Nro 276.

Végy: 20. *grán velentzei ſzappant*; 5. *grán bürök-extractumot*; 6. *lót hárs-fa-virág-vizet*; 4. *lót föld füſt-ſyrupot*; 2 *lót czikória-ſyrupot rabarbarával*. *Elegyisd-öſzve*, *'s adgy-bé minden máſodik*, *avagy harmadik órában egy kalánnal.*

Nro 277.

Végy: 20. *grán vizi cſigát*. *Tſinály port*, *'s ádgy-bé napjában kettőt.*

Nro 278.

Végy: *fél könting*

Nro 274.

℞. Sacch. alb. unc. j.
Alum. pur. gr. xij.
M. Fiat puluis.

Nro 275.

℞. Extract. cicut. gr. v.
Solue. in aq. flor. til. unc. iij.
dein adde:
Syrup. fumar. unc. ij.
Liq. terr. fol. tart. dr. ß.
M. Detur omni bi, aut trihorio cochleare.

Nro 276.

℞. Sapon. venet. gr. xx.
Extr. cicut. gr. v.
Solve in aquæ flor. til. unc. iij.
deinde adde:
Syrup fumar. unc. ij.
— cichor. cum rheo unc. j.
M. Uſus, ut prioris.

Nro 277.

℞. Oſtracodermat. gr. xx.
Fiat puluis.
Detur bis de die unus.

Nro 278.

℞. Pulv. rad. valer. ſylv

mats.

matska - gyökér - port; ugyan annyi kettős sót; 5. lót manna - syrupot; 6. lót varadits - vizet. Minden második, avagy harmadik órában egy vagy két kalánnal kell bé - adni.

Arcan. dupl.
ää dr. ß.
Syrup. mannat. unc. ij ß.
Aq. tanacet. unc. iij.
M. Detur omni bih. aut trihor. unum, aut duo cochlear.

N^ro 279.

Végy: *egy kónting matska - gyökér - port; ugyan annyi kettős sót; 5 lót manna syrupot. Elegyisd - ôszve, 's adgy bé gyakran egy kûs kalánnal.*

N^ro 279.

℞. Pulv. rad. valer. sylv.
Arcan. dupl.
ää dr. j.
Syrup. mannat. unc. iij.
M. Detur saepius de die parv. cochl.

N^ro 280.

Végy: 10. *grán szarvas - gyökér - port. Minden reggel, és estve bé kell adni.*

N^ro 280.

℞. Pulv rad. dictam. alb. gr. x.
Detur talis mane, ac vesp.

N^ro 281.

Végy: 10. *grán szarvas gyökér - port; 2. grán jalappa - port; 5 grán fejér nádmézet. Tsinály port, 's adgy - bé reggel, és estve egyet.*

N^ro 281.

℞. Pulv. rad. dictam. alb. gr. x.
— — Jalap. gr. ij.
Sach. alb. — gr. vj.
M. Fiat pulvis tenuiss.
Detur mane, ac vesp. talis.

N^ro 282.

Végy: 5. *grán értz-szeret ent; megint annyi szarvas-gyökeret; 2. grán*

N^ro 282.

℞. Æthiop. min.
Rad. dictam. alb.
ää gr. v.
ja-

jalappát 6. grán fejér nádmézet. Tſinály port, 's adgy-bé reggel, és eſtve egyet.

Rad. jalap. gr. ij.
Sacch. alb. gr. vj.
M. Fiat pulvis tenuiſſ.
Uſus, ut prioris.

Nro 283.

Végy: 20. *grán tiſztitott ſálétromot; 2. lót árva leány-haj-ſyrupot; 7. lót hárs-fa-virág-vizet. Elegyisd-öſzve. Minden órában avagy máſodik órában egy kalánnal kell bé-adni.*

Nro 283.

℞. Nitr. pur. gr. xx.
Syrup. capill. vener. unc j.
Aq. flor. til. unc. iijß.
M. Detur omni hor. vel bihor. cochl.

Nro 284.

Végy: 20. *grán tiſztitott ſalétromot; ugyan annyi izzaſztó piskóltzat; 3. lót fejér málva-ſyrupot; 8. lót pipats-virág-vizet. Elegyisd-öſzve, 's adgy bé minden máſodik órában egy kalánnal.*

Nro 284.

℞. Nitr. pur.
Stib. diaphor. non abl. āā. gr. xx.
Syrup. alth. unc. jjß.
Aq. flor rhæad. unc. jv.
M. Detur omni hor. aut bihor cochl.

Nro 285.

Végy: 15. *grán tiſztitott ſalétromot; egy könting diatrágánt-port; 2. lót pipats virág-ſyrupot; 6. lót hárs-fa-virág-vizet. Elegyisd-öſzve, 's adgy-bé minden órában, avagy máſodik órában egy kalánnal.*

Nro 285.

℞. Nitr. pur. gr. xv.
Pulv. ſpec diatrag. dr. j.
Syrup. flor. rhaead unc j.
Aq. flor. til. unc. iij.
M. Uſus, ut prioris.

N.286.

N^ro 286.

Végy: *etzetes mézet, és pipats-virág-ſyrupot, mindenikből* 2. *lótot; hárs-fa-virág-vizből* 6. *lótot. Elegyisd-ősſve, 's adgy-bé minden órában, avagy második órában egy kalánnal.*

N^ro 286.

℞. Oxymell. ſimpl.
Syrup. flor. rhæad.
aā unc. j.
Aq. flor. til. unc. iij.
M. uſus, ut ſupra.

N^ro 287.

Végy: *egy kőnting diatrágánt-port;* 2. *lót pipats-virág-vizet. Elegyisd ősſve, 's adgy-bé minden órában egy kalánnal.*

N^ro 287.

℞. Pulv. ſpec. diatrag. trig. dr. j.
Syrup. diacod. unc. j.
Aq flor. rhæad unc. iij.
M. Detur omni hora cochl.

N^ro 288.

Végy: 20. *grán polychreſt-ſót; egy lót tengeri hagymás etzetes mézet;* 5. *lót manna-ſyrupot. Elegyisd-ősſve, 's adgy-bé minden órában egy kalánnal.*

N^ro 288.

℞. Sal polychreſt. gr. xx.
Oxymel. ſcil it. unc. ℥ß.
Syrup. mannat. unc ijß.
M. Detur omnii hor. cochl.

N^ro 289.

Végy: 6. *grán értzkermeſt;* 3. *kőnting fejér nádmézet. Tſinály port, 's adgy-bé minden második órában egy kés hegygyel.*

N^ro 289.

℞. Kerm. min. gr. vj.
Sacch. alb. dr. iij.
M. Fiat puluis tenuiſſ.
Detur omni bih. quantum cultri cuſpide capi poteſt.

N^ro 290.

Végy: 6. *grán értzkermeſt*; 3. *kónting fejér nádmézet. Tſinály port, ozsd hat egyenlő réſzre. Minden harmadik órában egyet kell bé-adni.*

N^ro 290.

℞. Kerm. min. gr. iij.
Sacch. alb. dr. j.
M. Fiat pulv. tenuiſſ.
Dividatur in ſex æquales. Doſes.
Detur. omni trihor pulvis.

N^ro 291.

Végy: *egy font ſavanyó kovászt*; 3. *lót konyhasót*; *ugyan annyi meg tóretett muſtár magot. Jó erős etzettel tſinaly téſztát.*

N^ro 291.

℞. Ferment. panis acid. lib. j.
Sal. commun.
Farin. ſem. ſinap. āā unc. jſſ.
Acet. q. ſ.
Ut Fiat paſta. d. u.

N^ro 292.

Végy: *egy kónting vasgálitzkóvet*; 12. *lót varadits vizet*; 4. *lót föld füſt ſyrupot. Elegyisdőſzve. Minden harmadik órában két kalánnal kell bé-adni.*

N^ro 292.

℞. Vitriol. mart. artificial. dr. j.
Solve in aq. tanacet. unc. vij. dein adde:
Syrup. fumar. unc. ij.
M. Sumat omni trih. cochl. duo.

N^ro 293.

Végy: *egy kónting vasgálitzkóvet*; 12. *lót varadits-vizet*; *egy kónting áloé-tinctúrát. Elegyisd-őſzve, 's adgy-bé minden harmadik órában két kalánnal.*

N^ro 293.

℞. Vitriol. mart. artifical. dr. j.
Solve in. aq. tanacet. unc. vij.
dein adde:
Tinct. Aloes. dr. j.
M. Uſus, ut prioris.

N.294.

Nro 294.

Vegy: 40. *grán matska-gyökeret*; 20. *grán jalappát. Tsinály port, 's adgy-bé nyóltz napokan minden reggel éb-gyomorra illyen port egyet.*

Nro 294.

℞. Rad. Valer. ſylveſtr. ſcr. ij.
— jalap. ſcr j.
M. Fiat pulvis.
Sumat æger per octo dies quotidie jejuno ventriculo talem.

Nro 295.

Végy: *egy kónting ördög ſzart; ugyan annyi matska-gyökér-extractumot; fél kónting tiſzta áloét. Hód-tetem-tinctturával tſinály 3 grán-nyi piluláket. Napjában hármat kell bé-adni egy findſia erős varadits-herbathével.*

Nro 295.

℞. Aſæ fœtid.
Extr rad. Valer. Sylveſtr. āā dr. j.
Aloes puræ. dr. ß.
Tinct. Caſtor. q. ſ.
M Fiant pill. gr. iij.
Sumat ter de die tres, & bibat deſuper vaſc. inf. fortis herb. tanaceti.

Nro 296.

Végy: *Csikorgó füvet; ſennát; édes gyökeret, mindenikből két lótot. Vagdald-öſzve herbathének. Minden nap reggel éb-gyomorral két findſiával kell innya ſokáig.*

Nro 296.

℞. Herb. gratiolæ.
Fol. Sennæ.
Glycyrrh.
Conſciſſ āā unc. j.
d. u.
Sumat per plures dies quotidie mane vaſc. bina jejuno ventriculo.

Nro 297.

Végy: 6. *kónting ſzarvas-gyökér-port*; 2. *kónting jalappa-port*;

Nro 297.

℞. Pulv. rad. dictam. alb. dr. vj.
— — Jalap. dr. ij.

4. *lót*

4. *lót úrðm - conſervát. Föld - fúſt ſyruppal tſinály liktáriumot. Napjában négyſzer egy kús kalánnal kell bé - adni.*

Conſerv. Abſynth. unc. ij.
Syrup. Fumar. q. s.
M. Fiat Electuarium.
Sumat quater de die parv. cochl.

N^ro 298.

Végy: *egy kónting órdög - borda - gyókeret. Tſinály port, 's adgy - bé három nap egymás után minden reggel egyet; negyedik nap a' bé - vétel után két óra mulva végyen-bé a' beteg fél kónting Cſikorgó - fű - gyókér - port, avagy*

Végy: *jalappa - gyantát; édes kénesőt; fejér nádmézet, mindenikből 15. gránt. Tſinály port, 's add - bé egyſzerre. Ekképpen gyakran a' lapos geleſzta - is ſzerentséſen ki - hajtódik: Ha egyſzerre nem ſuccedál, akkor egynehány nap mulva megint baſanló próbát kell tenni.*

N^ro 298.

℞. Rad. filicis maris. dr. j.
Fiat pulvis.
Sumat æger per quatuor dies quotidie jejuno ventriculo, quarto autem die binis horis poſt abſumptum hunc pulverem ſumat unum ex ſequentibus.

℞. Rad. gratiol. dr. ß.
Fiat pulvis pro doſi.
vel.
℞. Reſinæ jalap.
Merc. dulc.
Sacchar. alb.
ää gr. xv.
M. Fiat pulvis tenuiſſimus pro doſi; hac ratione ſubinde feliciter expellitur tænia, & ſi cura non perfecte ſuccedat prima vice, tunc poteſt eodem modo poſt aliquot dies repeti.

N^ro 299.

Végy: *egy marék begyes uti - fű - levelet; oloſz uti - fű - virágból annyit, a' mennyit három ujjal*

N^ro 299.

℞. Fol. plantag. acut. m. j.
— arnic. pug. j.
Conſciſſ. coq. ſ. q. aq. per ½ hor.

meg - foghattz. Vagdald-ősze, 's főzd elégséges vizben egy fertály óráig; azután szűrj le egy meszszely főtt vizet, 's fetskendezd - bé.

Dein Colat. lib. j. exhibe pro injectione.

Nro 300.

Végy: 10. *grán pórist; ugyan annyi kő - timsót; egy meszszely kut - vizet. Elegyisd - ősze fetskendezni.*

Nro 300.

℞ Borac. venet.
A umin. rup.
āā gr. x.
Aq. fontan. lib. j.
M. Pro eodem usu.

Nro 301.

Végy: *egy kőnting scammoneát; ugyan annyi édes kénesőt; 2. kőnting farkas - répa - extractumot; 6. kőnting bűrők-extractumot. Tsinály 3 gránnyi pilulákot: Napjában háromszor kettőt kell bé - adni, szaparitván a' dosist, ha szükséges lesz.*

Nro 301.

℞. Scammonei.
Merc. dulc.
āā dr. j.
Extract. aconit. dr. ij.
— — cicut. dr. v.
M. Exactissime & fiant pill. gr. iij
Sumat ter de die duas, augendo dosim, si opus est.

Nro 302.

Végy: 3. *lót széles lapu - győkeret; 2. lót fejér málva - győkeret. Vagdald - ősze; 's főzd elégséges vizben fél óráig, azután szűrj - le egy itze főtt vizet, 's adgy - hozzá: egy grán veres præcipita-*

Nro 302.

℞. Rad. bard. unc. jß
— alth. unc j.
Consciss. coq. s. q. aq. per med. hor. dein in Colat. lib. ij.
solve.
Merc. præcipit. rubr. gr. j.

tust;

tust; 4. *lót föld-füst-syrupot. Igya-meg a' beteg egy nap.*

Syrup. fumar. unc. ij.
M. absumat quotidie

Nro 303.

Végy: 6. *lót fejér örmény földet; fél könting kámfort. Tsinály vékony port.*

Nro 303.

℞. Bol. alb. unc. iij.
Camph. dr. ß.
M. Fiat pulv. tenuiss.

Nro 304.

Végy: *egy könting tiszta eleven kénesőt; 3. könting arabiai gummát. Kő-mosárban addig tőrd, mig a' kéneső el nem tűnik; azután dörgölvén szűnetlen adgy-hozzá: 4. lót föld-füst-syrupot; 16. lót édes kőmény-vizet. Elegyisd-őszve, 's adgy-bé minden nap kéttzer vagy háromszor egy kalánnal lassan lassan szaparitván a' dosist, ha szűkség fog lenni.*

Nro 304.

℞. Merc. vivi puriss. dr. j.
Gumm. arab. dr. iij.
Terantur invicem, donec Mercurius perfecte dispareat in mort. lapideo. Inter terendum probe miscendo adde:
Syrup. fumar. unc. ij.
Aq. fœnicul. unc. viij.
M. Sumat bis, vel ter de die cochl. unum. sensim augendo dosin, si opus est.

Nro 305.

Végy: 3. *grán tiszta eleven kénesőt; 4. grán scammoneát; 15. grán arabiai gummát; 10. grán nádmézet. Tsinály port kő-mosárban addig tőrvén, mig a' kéneső*

Nro 305.

℞. Merc. crud. puriss. gr. iij.
Scammon. gr. jv.
Gum. arab. gr. xv.
Sacchar. alb. gr x.
M. Fiat. pulvis. Terantur simul in mort. marmor. donec mercurius penitus

el nem tűuik. Napjában kéttzer, avagy háromszor egyet kell bé-adni.

dispareat.
Sumatur bis, vel ter de die unus.

Nro 306.

Végy: *egy lót édes gyókér-port. Terpentinával tsinály 3. gránnyi pilulákot. Minden harmadik órában kettőt kell bé-adni.*

Nro 306.

℞ Pulv. glycyrrh. unc. ß.
Thereb. q. s.
M. Fiant pill gr. iij.
Sumat omni trihorio duas.

Nro 307.

Végy: 6. *lót sákotskában kőtőtt nyers piskóltzot; 2. lót szártsagyókeret; ugyan annyi tőlgy-fa-győngyőt; egy lót sassafrás-fát. Vagdald-őszve, 's főzd gyenge tűznél 5. meszszely vizben addig, mig tsak másfél meszszely marad; azt szűrd-le, és azután itass a' beteggel minden reggel, és estve egy findsiával.*

Nro 307.

℞. Pulv. antimon. crud. in petia ligati. unc. iij.
Rad. Sarsaparill.
Visci quercini.
āā unc. j.
Ligni Sassafras. unc. ß.
Consciss. mist. coq. lento igne in lib. v. aq. ad remanentiam lib. jß. dein colat. exhibe.
Sumat mane, ac vesperi vascul.

Nro 308.

Végy: 4. *lót szártsagyőkeret; 3. kőnting felfutó-eb-szőlő-veszszőt. Vagdald-őszve, 's főzd elégséges vizben három óráig, azután szűrj-le*

Nro 308.

℞. Rad. Sarsaparill. unc. ij.
Stipit. dulc. amar. dr. iij.
Consciss. coq. vas. clausos. q. aq. per 3. hor. dein colat. lib. jß. leniter expressæ. adde:

más-

másfél meſzſzely fött vizet gyengén ki-nyomván; adgy-hozzá: 4. lót földfüſt-ſyrupot. Elegyisdéſzve, 's adgy-bé háromſzor, avagy négyſzer napjában egy ſindſiával.

Syrup. fumar. unc. ij.
M. Sumat ter, vel quater de die vaſcul.

N^ro 309.

Végy: 2. *lót ſzarvasgyökér-port. Baſa-rózſaſyruppal tſinály liktáriumot. Minden harmadik órában egy kús kalánnal kell-bé adni.*

N^ro 309.

℞. Pulv. rad. dictam. alb. unc. j.
Syrup. de pœonia. q. s
M. Fiat Elect.
Sumat omni trih. parv cochl.

N^ro 310.

Végy: *egy lót matskagyökér-port ugyan annyi tölgy-fa-gyöngy-port, megint annyi kina-port. Jerva-gyökér-ſyruppal tſinály liktáriumot, 's adgy-bé minden harmadik órában egy kús kalánnal.*

N^ro 310.

℞. Pulv. rad. valer. ſylv.
— viſci quercin.
— cort. peruv.
āā unc. ſs.
Syrup. Contrajerv. q. s.
M. Fiat Elect.
Uſus, ut prioris.

N^ro 311.

Végy: 6. *könting bürök-extractumot; más-fél könting farkas-répá-extractumot; ugyan annyi értzkermeſt. Tſinály belőllek* 3. *gránnyi pilulákot. Minden nap háromſzor kettőt,*

N^ro 311.

℞. Extr. Cicut. dr. vj.
— aconit.
Kermes mineral.
āā dr. jſs.
M. exactiſſime & fiant inde pill. gr. iij.
Sumat ter de die duas,

vagy bármat kell bé-adni két findſia ruta-herbathével.

vel tres, & bibat deſuper bina vaſcula infuſi rutæ.

Nro 312.

Végy: *egy grán Zinkvirágot; 10. grán rákſzemet. Kő-mosárban ſokáig tőrvén tſinály vékony port, 's adgy-bé kéttzer, avagy háromſzor egyet egy findſia-roſmarin-herbathével.*

Nro 312.

℞. Flor. Zinci. gr. j.
Lap. cancr. gr. x.
M. Fiat pulvis tenuiſſimus diu terendo in mortario marmoreo.
Sumat bis, vel ter de die unum, ſuperbibendo vaſculum infuſi roris marini.

Nro 313.

Végy: 4. *lót ſzarvasgyókér-tincturát. Minden nap kéttzer, avagy háromſzor 60. tseppet kell bé-adni egy findſia rosmarin-herbathével.*

Nro 313.

℞. Tinct. rad. dictam. alb. unc. ij.
d. u.
Sumat bis, vel ter quotidie gtt. LX. & bibat deſuper vaſculum infuſi roris marini.

Nro 214.

Végy: *majóránnát, roſmarint; mezei kakukfüvet; kerti kakuk-füvet, mindenikből két lótot Tſinály port.*

Nro 314.

℞. Herb. majoran.
— ror. mar.
— ſerpill.
— thymi.
aá unc. j.
M. Fiat pulvis.

Nro 315.

Végy: 8. *lót vad kendert. Vagdald-őſzve, 's főzd elégséges vizben egy*

Nro 315.

℞. Herb. Eupator. cannab. unc. jv.
Coq. s. q. aq. per horam.

óraig;

óráig; másfél itzét nyomj-ki keményen fatsárban, 's szűrd-meg meleg kőtésnek.

Colat. lib. vj. fort. expressam exhibe pro fomento.

Nro 316.

Végy: *egy lót szent János-gyökér-syrupot; 4. lót pipats-virág-vizet; fél kőnting kénkő-spiritust Elegyisd-ószve egyszeri bé-vételre.*

Nro 316.

℞. Syrup. Diacod. unc. ß.
Aq. flor. rhæad. unc. ij.
Spirit. Sulph. per campan. dr. ß.
M. Fiat haustus.

Nro 317.

Végy: 15. *grán sárkán gyökeret; megint annyi izzasztó piskóltzat. Tsinály port egyszeri béadásra.*

Nro 317.

℞. Rad. serpent. virgin.
Stib. diaphor.
āa gr. xv.
M. Fiat pulvis pro dosi.

Nro 318.

Végy: 2. *lót vizi torma-conservát, ugyan annyi kalán levelű-fű-conservát; megint annyi tengeri szőlő-syrupot; 2. kőnting gálitzkő-spiritust. Elegyisd-ószve.*

Nro 318.

℞. Conserv. nasturt. aquat.
— Cochlear.
Syrup. ribes.
āa unc. j.
Spirit. vitrioli. dr. ij.
M. d. u.

Nro 319.

Végy: 2. *lót bűdős-kő-virágot: 6. lót disznósirt. Keverd-ószve irnak.*

Nro 319.

℞. Flor. sulph. unc. j.
Axung. porc. unc. iij.
M exactiss.
Fiat unguentum.

AZ ORVOSSÁGOKNAK RENDEI.

I.

ARANY-ERET HAJTÓ SZEREK.

(*Hæmorrhoyides promoventia.*)

Arany-ér; *Vérkorság*; *Vég-burkán* valá *súly* mind egy értelemben vétetődik. A' melly szerek a' meg-rekedett arany-eret meg-indittyák, 's folytattyák, azok arany-eret hajtó szereknek neveztetnek. Illyenek vagynak No. 120. 201. 202.

II.

ERŐSITŐ SZEREK.

(*Roborantia.*)

A' melly orvosságok az emberi test' erőtlen részeinek el-veszett erejeket megint visszá adgyák, azok erősitő szereknek hivattatnak. Az erősitő szerek kétfélék: némellyek csak *erősitenek*, és egyszer-'s-mind semmit sem *bevitnek*, mint a' No. 102. 145. 146. 147. 148. 149 150. 151. 292. 293. 310. le-irt orvosságok; más erősitő szerek ellenben *erősitnek*, és egyszer-'s-mind *bevitnek-is*: Illyenek vagynak No. 31 35. 36. 70. 74. 75. 86. 108. 133. 143. 176. 184. 189. 220. 234. 253.

III.

III.

FELÓLDÓ SZEREK.

(*Solventia.*)

Az erek, és az erekből tſinált tagok az emberi teſtben gyakran vérrel, avagy más nedveſségekkel meg-telnek, meg-dugodnak, 's fel-dagadnak, kivált-képpen ha a' vér igen ſürü. A' melly orvoſságok a' ſürü vért meg-higittyák; a' dugult ereket, 's tagokat fel-nyittyák; a' bennek meg-rekedett nedveſségeket rajtak által hajtyák, és ekképpen a' daganatokat el-oſzlattyák, és ſemmivé teſzik, azok feloldó ſzereknek mondatnak. *Gyengén* munkálkodnak a' No. 6. 7. 45. 46. 68. 71. 72. 79. 99. 100. 101. 116. 132. 136. 144 173. 178. 179. 271. 272. 287. 288. le irt orvoſságok.

Hathatóſabbak vagynak No. 111. 113. 134. 142. 182 183. 212. 215. 308. 318.

Ezeknél ſokkal hathatóſobban óldnak-fel a' piskóltzból kéſzitetett ſzerek, mellyek álteraló orvoſságoknak-is neveztetnek: No. 34. 122. 123. 171. 172. 185. 240. 241. 289. 290. 296. 307.

A' vért igen nagyon feloldgya, meg-higittya, meg-vékonyittya, meg-tſipőſiti, és igen könnyen rothadóvá teſzi a' *kénesö*, akarmiképpen kéſzitödgyék, és a' teſtbe vitetödgyék. Olvosd a' kénesös ſzereket.

Leg hathatóſabb feloldó orvoſságok találkatnak: No. 48. 49. 59 60. 61. 91. 135. 164. 171. 172. 174. 180. 186. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 242. 243. 244. 245. 246. 275. 276. 301. 311. Ezek az orvoſságok leg haſznaſobbaknak lenni tapaſztalkattak a' meg-keményült mirigyekben, a' tiſztátalan, frantzos,

rák-fenés fekélyekben, hofzfzas kófzvényben, frantzos tfont ki-növéfekben, az hajló tagoknak megmeredéfekben, a' fzemnek kék, 's fekete homályában, a fzárv hártyának fórtyaiban, a' tfont-fenébe, és a' bórnek meg-rógzótt nyavalyáiban. Ezek haſznál ok ott is, a' hól más felóldó fzerek, még a' kénesó-is, haſzontalonak vóltak.

IV.

FÁJDALMOT ENYHITO SZEREK.

(*Anodina.*)

Ezek irva vagynak No. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 92. 93. 107. 114. 126. 127. 140. 197. 199. 223. 265. 269 270.

V.

FÓVENYT, 'S KÓVET HAJTÓ SZEREK.

(*Litbontriptica.*)

A' vesékben, és a' hugyos hólyagban gyakran fóvenyhez, 's kóvekhez haſonló matériák nónnek. Ezeket a' teſtból ki-hajtyák a' No. 212. 211. 212. 213. 214. 217. le-irt orvoſságok.

VI.

GÓRTS ELLEN VALÓ SZEREK.

(*Antiſpaſmodica.*)

Ezek fel-találtatnak No. 23. 37. 41. 73. 77. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 92. 93. 105. 106. 107. 114. 117. 126.

126. 127. 128. 133. 140. 160. 197. 199. 204. 205. 209. 218. 219. 223. 228. 250. 256. 257. 258. 266. 267. 268. 269. 270.

VII.

GELESZTÁK ELLEN VALÓ SZEREK.

(*Anthelmintica.*)

A' gelefztákot hajtyák, 's ólik a' No. 200. 278. 279. 280 281. 282. 292. 293. 294. 295. 297. 298. 309. 310. 313.

VIII.

HASHAJTÓ SZEREK.

(*Purgantia.*)

Ezek a' beleket lefelé tíſztirtyák; némellyek egyſzer-'s-mind hiveſitnek-is No. 3. 5. 11. 12. 14. 39. 47. 109. 124. 125. 129 139. 141. 167. 198. 224. 259. 260. 273. Máſok erőſſebben hajtyák az emészteteti, és egyſzer-'s-mind a' vért-is ſebeſſebben forgattyák, a' pulſuſt-is meg-gyorſittyák No 38. 110. 115. 155. 193. Ezeknél-is erőſſebbek vagynak No. 4. 42. 43. 44. 154. 156. 157. 158. 254.

IX.

HÁNYTATÓ SZEREK.

(*Vomitoria.*)

Ezek a' gyomrat felfelé tíſztirtyák No. 24. 25. 26. 190.

X.

X.

HÓLYAG-HUZÓ SZEREK.

(*Veſicatoria.*)

Hólyag-huzó ſzereknek azok neveztetnek, a' mellyek, ha a' mezitelen bőrre kőttetnek, hólyagot huznak No. 225. 291.

XI.

HIVESITŐ SZEREK.

(*Refrigerantia.*)

A' melly orvoſságok a' rend kivül meg hevült teſtet meg-hiveſitik, azok hiveſitő ſzereknek mondatnak No. 1. 2. 3. 6. 7. 8. 9. 11. 12. 15. 27. 32. 39. 45. 80. 99. 121. 149. 165. 167. 187. 209. 250. 283. 285. 286.

XII.

HÓSZÁMOT HAJTÓ SZEREK.

(*Emmenagoga.*)

Ezek az aſzſzony-embereknek meg-állatt vérfolyáſokat meg-indittyák No. 120. 201. 202. 251. 252. 257.

XIII.

IZZASZTÓ SZEREK.

(*Sudorifera.*)

Ezekre meg-izzad az ember No. 23. 37. 76. 77. 104. 105. 185. 228. 247. 248. 257. 317.

XIV.

KLYSTÉREK.

(*Clyſmata.*)

Klyſtéreknek azok a' ſzerek neveztetnek, a' mellyek az embernek alfelén a' vég-hurkába bévettetnek. Ezek ſokféle'k: *Lagyító* vagyon No. 194. Gyengén *izgató* No. 10. 137. *Erőſſen* izgató No. 76. 77. 138. *Tſendeſítő* No. 149. 195. *Tápláló* klyſtér vagy tehénhus-levesből, vagy tejből tſinálratik.

XV.

KÉNESŐS SZEREK.

(*Mercurialia.*)

Ezek kénesőből kéſzitetnek No. 229. 230. 231. 232. 233. 237. 244. 245. 301. 302. 304. 305.

XVI.

LÁGYITÓ SZEREK.

(*Emollientia.*)

A' Vizes, torhas, és olajos ſzerek a' teſtnek megſzáradott, és meg-keményült, 's meg-feſzült réſzeit meg-nedveſitik, 's meg-lágyityák. No. 8. 13. 40. 66. 67. 69. 81. 88. 175. 188. 260.

XVII.

PŐKTETŐ SZEREK.

(*Expectorantia.*)

A' tűdő gyakran ſűrű nyálos matériával megtelik; ezt a' matériát meg-vékonyityák, meg-mozdityák,

dityák, és a' melyből ki-pőkettik a' No. 32. 33. 34. 111. 112. 113. 284. 288. le-irt orvoſságok, és azért pőkettő ſzereknek hivattatnak.

XVIII.

ROTHADÁS ELLEN VALÓ SZEREK.

(*Antiſeptica.*)

Midőn a' teſtnek valami réſze meg-vagyon gyuladva, és a' vér ſebeſſen forog, akkor a' rothadás ellen egyedűl tſak a' ſavanyú ſzerek, kiváltképpen az értz-ſavanyú ſpirituſok jovoſoltatnak No. 7. 27. 29. 166. 196. Mikor a' pulſus gyenge, reſzkető, gyors, és kitſin, akkor fűſzerſzámizú, ſpirituſos, őſzve-huzó, és erősitő ſzerek ditsértetnek. Az őſzve-huzó orvoſságok le-vagynak irva a' XXIII-dik rendben. Az erősitők fel-találtatnak No. 31. 35. 36. 70. 102. 145. 146. 147. 148 149. 150. A' fűſzerſzámizú, és ſpirituſos ſzerek le-iratnak No. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 28. 30. 58. 74. 75. 76. 77. 104. 108. 170. 177. 222. 227. 228. 247.

XIX.

SZEM-ORVOSSÁGOK.

(*Ophthalmica.*)

Ezek ſzem-fajás ellen jovoſoltatnak No. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56.

XX.

SAVANYÓSÁG ELLEN VALÓ SZEREK.

(*Antacida.*)

Efféle orvoſságok akkor ſzükségeſek, a' mikor a' gyomorban valami ételzet-ſavanyóság vagyon No. 1. 103. 130. 131. 209. 213. 250. 256. 262. 264. 265. 277.

XXI.

TSENDESITÓ SZEREK.

(*Paregorica.*)

A' Tſendeſitő orvoſságok kétfélék: elsőben tſendeſitnek az opium, és a' ſajdalmat enyhitő ſzerek No. 80. 82. 83. 84. 85. 93. 94. 126. 127. 192. 197. 199. Másodſzor tſendeſitnek az ósze-huzó (XXIII.) és az erősitő (II.) orvoſságok.

XXII.

KÜLSÓ TISZTITÓ SZEREK.

(*Depurantia externa.*)

A' Teſtnek külső réſzein levő ſebeket, és feké'yeket meg-tiſztityák a' No. 57. 58. 59. 62. 63. 64. 65. 69. 78. 261. le-irt orvoſságok.

XXIII.

ÓSZVE-HUZÓ ORVOSSÁGOK.

(*Adſtringentia.*)

Ezek le-iratnak No. 95. 96. 97. 191. 192. 206. 208. 210. 211. 274. 300.

XXIV.

VIZELLETET HAJTÓ ORVOSSÁGOK.

(*Diuretica.*)

Az embert gyengén vizeltetik a' lágyitó, és gyenge vizelletet hajtó ſzerek No. 8. 13. 40. 46. 68. 69. 71. 72. 79. 88. 89. 92. 116. 162. 163. 216. 255. Erőſſebben vizeltetnek az izgató, éles, avagy balſamuſos orvoſságok No. 86. 111. 116. 118. 119. 122. 152. 153. 159. 168. 181. 214. 215. 306.

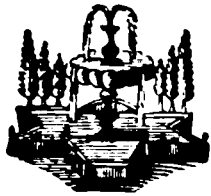

A'

L. B.

STÖRCK ANTAL

UR

ORVOSI TANITÁSIBAN

JOVOSOLT

ORVOSSÁGOKNAK

VALÓSÁGOS

ÁRRA.

BUDÁN,

KIRÁLYI AKADEMIÁNAK BETÜIVEL.

1779.

RÖVID TUDÓSITÁS.

Ebben a' taxában minden ſzer, munka, kötés, edény, pappiros, 's a' t. a' Bétſi és a' Poſonyi taxa ſzerént betſültetik; azért-is á Beteg többet fizetni nem tartozik, de a' Patikároſnak-is ennél többet kérni nem ſzabad.

Numeri	Notæ	Fl.	xr.	Numeri	Notæ	Fl.	xr.
N° 1	Dos.j	—	2	N° 41	——	—	19
N° 2	——	—	16	N° 42	Dos.j	—	3
N° 3	Dos.j	—	2	N° 43	detto	—	5
N° 4	Dos.j	—	2	N° 44	detto	—	9
N° 5	——	—	32	N° 45	lbj. ſer.lact.	—	4
N° 6	——	—	20	N° 46	——	—	48
N° 7	——	—	30	N° 47	——	—	24
N° 8	——	—	20	N° 48	——	—	12
N° 9	——	—	30	N° 49	——	—	40
N° 10	——	—	10	N° 50	——	—	10
N° 11	——	—	25	N° 51	——	—	8
N° 12	——	—	19	N° 52	——	—	10
N° 13	——	—	6	N° 53	——	—	6
N° 14	——	—	28	N° 54	——	—	30
N° 15	——	—	28	N° 55	——	—	12
N° 16	——	—	27	N° 56	Ungv. ℥ß.	—	3
N° 17	——	—	26	N° 57	——	—	15
N° 18	——	—	20	N° 58	——	—	21
N° 19	——	—	24	N° 59	——	—	18
N° 20	Dos.j	—	1	N° 60	——	—	24
N° 21	——	—	6	N° 61	——	—	9
N° 22	——	—	20	N° 62	——	I	—
N° 23	——	—	16	N° 63	——	—	45
N° 24	Dos.j	—	4	N° 64	——	—	8
N° 25	de 1. Dos.j	—	2	N° 65	——	—	40
N° 25	de 2. Dos.j	—	3	N° 66	——	—	30
N° 26	——	—	6	N° 67	——	—	14
N° 27	——	—	20	N° 68	——	—	36
N° 28	——	—	12	N° 69	——	—	20
N° 29	——	—	30	N° 70	——	I	8
N° 30	——	—	36	N° 71	——	—	32
N° 31	——	I	17	N° 72	——	—	36
N° 32	——	—	30	N° 73	——	—	26
N° 33	——	—	33	N° 74	——	I	12
N° 34	Dos.j	—	3	N° 75	Syrup. ℥ij.	I	6
N° 35	——	—	24	N° 76	——	—	9
N° 36	Syrup. ℥ij.	—	48	N° 77	——	—	12
N° 37	——	—	25	N° 78	——	—	10
N° 38	Dos.j	—	6	N° 79	Acet. ℥iv.	—	40
N° 39	——	—	48	N° 80	——	—	22
N° 40	——	—	18	N° 81	——	—	21

Numeri	Notæ	Fl.	xr.	Numeri	Notæ	Fl.	xr.
N° 82	——	—	15	N° 123	——	—	18
N° 83	——	—	27	N° 124	——	—	34
N° 84	Dos. j	—	3	N° 125	——	—	15
N° 85	detto	—	2	N° 126	——	—	15
N° 86	——	—	26	N° 127	——	—	15
N° 87	——	—	6	N° 128	——	—	3
N° 83	——	—	14	N° 129	——	—	18
N° 89	——	—	6	N° 130	——	—	36
N° 90	——	—	8	N° 131	——	—	5
N° 91	——	—	32	N° 132	——	—	36
N° 92	——	—	22	N° 133	——	—	12
N° 93	——	—	24	N° 134	——	—	27
N° 94	——	—	22	N° 135	——	—	21
N° 95	——	—	30	N° 136	——	—	42
N° 96	——	—	24	N° 137	——	—	12
N° 97	——	—	24	N° 138	——	—	20
N° 98	——	—	18	N° 139	——	I	18
N° 99	——	—	18	N° 140	——	—	3
N° 100	——	—	18	N° 141	——	—	48
N° 101	——	—	27	N° 142	——	—	38
N° 102	Mell. ℥iv.	—	30	N° 143	——	—	12
N° 103	Dos. j	—	6	N° 144	——	—	36
N° 104	——	—	8	° 145	Dos xii	—	48
N° 105	——	—	6	N° 146	detto viii.	—	48
N° 106	——	—	15	N° 147	Syrup. ℥iv.	I	20
N° 107	——	—	18	N° 148	——	I	16
N° 108	——	—	24	N° 149	——	I	18
N° 109	Dos. j	—	4	N° 150	——	2	24
N° 110	Syrup. ℥ß.	—	42	N° 151	——	—	51
N° 111	——	—	30	N° 152	——	—	8
N° 112	—	I	15	N° 153	——	—	26
N° 113	——	—	24	N° 154	Dos.j	—	3
N° 114	——	—	24	N° 155	——	—	21
N° 115	Dos. j	—	15	N° 156	Dos.j	—	6
N° 116	——	—	18	N° 157	——	—	15
N° 117	——	—	22	N° 158	Dos.j	—	10
N° 118	——	—	27	N° 159	——	—	24
N° 119	——	—	20	N° 160	——	—	18
N° 120	——	—	24	N° 161	——	—	7
N° 121	——	—	38	N° 162	——	—	7
N° 122	——	—	24	N° 163	——	—	12

Numeri	*Notæ*	*Fl.*	*xr.*	*Numeri*	*Notæ.*	*Fl.*	*xr.*
N° 164	——	—	45	N° 204	——	—	10
N° 165	——	—	30	N° 205	——	—	9
N° 166	——	—	27	N° 206	Olei ℥ß.	—	15
N° 167	Dos.j	—	1	N° 207	——	—	7
N° 168	——	—	20	N° 208	——	—	4
N° 169	——	—	14	N° 209	Dos. j	—	3
N° 170	——	—	22	N° 210	detto	—	1
N° 171	——	—	12	N° 211	detto	—	1
N° 172	Dos.j	—	1	N° 212	——	—	21
N° 173	——	—	40	N° 213	——	—	9
N° 174	——	—	51	N° 214	——	—	34
N° 175	——	—	48	N° 215	——	—	38
N° 176	Syrup. ℥ij.	1	—	N° 216	——	—	12
N° 177	——	—	24	N° 217	Dos.j	—	1
N° 178	——	—	45	N° 218	——	—	26
N° 179	——	—	28	N° 219	——	—	22
N° 180	Dos.j	—	2	N° 220	Dos.j	—	1
N° 181	——	—	36	N° 221	——	—	5
N° 182	——	—	25	N° 222	Acet. ℥j.	—	8
N° 183	——	—	48	N° 223	——	—	6
N° 184	Syrup. ℥ii.	1	2	N° 224	——	—	24
N° 185	——	—	22	N° 225	——	—	18
N° 186	Dos.j	—	4	N° 226	——	—	6
N° 187	——	—	21	N° 227	——	—	20
N° 188	——	—	21	N° 228	——	—	21
N° 189	——	1	24	N° 229	——	—	25
N° 190	Dos.j	—	7	N° 230	——	—	32
N° 191	detto	—	1	N° 231	——	—	15
N° 192	——	—	20	N° 232	——	—	9
N° 193	Dos.j	—	4	N° 233	——	—	24
N° 194	——	—	16	N° 234	——	—	25
N° 195	——	—	27	N° 235	——	—	17
N° 196	——	—	38	N° 236	——	—	7
N° 197	——	—	6	N° 237	——	—	15
N° 198	——	—	12	N° 238	——	—	8
N° 199	——	—	20	N° 239	——	—	7
N° 200	——	—	24	N° 240	——	—	12
N° 201	Dos.j	—	3	N° 241	——	—	9
N° 202	detto	—	3	N° 242	——	—	12
N° 203	——	—	24	N° 243	——	—	14

Numeri	*Notæ*	*Fl.*	*xr.*	*Numeri*	*Notæ*	*Fl.*	*xr.*
N° 244	——	—	6	N° 283	——	—	14
N° 245	——	—	20	N° 284	——	—	21
N° 246	——	—	30	N° 285	——	—	16
N° 247	——	—	12	N° 286	——	—	17
N° 248	——	—	36	N° 287	——	—	15
N° 249	N° 1.	—	17	N° 288	——	—	25
N° 250	Dos. j	—	3	N° 289	——	—	18
N° 251	——	—	7	N° 290	Dos. vj.	—	12
N° 252	——	—	9	N° 291	——	—	18
N° 253	——	I	12	N° 292	——	—	27
N° 254	Dos. j	—	6	N° 293	——	—	12
N° 255	——	—	6	N° 294	Dos. j	—	3
N° 256	——	—	12	N° 295	——	—	21
N° 257	——	—	6	N° 296	——	—	18
N° 258	——	—	25	N° 297	Syrup. ℥iv.	—	54
N° 259	——	—	18	N° 298	de 1. Dos. j	—	1
N° 260	——	—	20	N° 298	— 2. Dos. j	—	1
N° 261	——	—	12	N° 298	— 3. Dos. j	—	9
N° 262	——	—	18	N° 299	——	—	10
N° 263	——	—	24	N° 300	——	—	6
N° 264	——	—	22	N° 301	——	I	8
N° 265	——	—	21	N° 302	——	—	36
N° 266	——	—	14	N° 303	——	—	6
N° 267	——	—	14	N° 304	——	—	36
N° 268	——	—	24	N° 305	Dos. j	—	4
N° 269	——	—	15	N° 306	——	—	21
N° 270	——	—	15	N° 307	——	—	36
N° 271	——	—	24	N° 308	——	—	54
N° 272	——	—	24	N° 309	Syrup. ℥iv.	—	42
N° 273	——	—	27	N° 310	Syr. ℥vj	I	12
N° 274	——	—	7	N° 311	——	3	45
N° 275	——	—	24	N° 312	Dos. j	—	2
N° 276	——	—	32	N° 313	——	—	34
N° 277	Dos. j	—	1	N° 314	——	—	30
N° 278	——	—	27	N° 315	——	—	34
N° 279	——	—	27	N° 316	——	—	8
N° 280	Dos. j	—	1	N° 317	Dos. j	—	4
N° 281	detto	—	3	N° 318	——	—	27
N° 282	Dos. j	—	4	N° 319	——	—	12

Ez a hasonmás kiadvány 1982. évben készült a dr. Bach Frigyes gyűjteményében őrzött eredeti példány alapján, 1000 számozott példányban. A különleges famentes offsetpapírt a Füzfői Papírgyár állította elő, a nyomtatási munkálatokat a Fejér megyei Nyomdaipari Vállalat (felelős vezető: Gyenti Pál igazgató), a kötészeti munkákat a Révai Nyomda Egri Gyáregysége (felelős vezető: Vilcsek János gyárigazgató) végezte. A kötéstervet Resch Miklós készítette. A kiadásért felelős dr. Antall József, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár megbízott főigazgatója, a Magyar Orvostörténelmi Társaság főtitkára. ISBN szám: 963 01 4270 8. Engedélyszám: 48 568. FEJÉR 126 038

BIBLIOTECA

Ez a könyv
ezer számozott példányban készült.
Ez a kötet a

számú példány.